

Brussel, 26.6.2019
COM(2019) 316 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD EN DE EUROPESE REKENKAMER**

**GECONSOLIDEERDE JAARREKENING VAN DE EUROPESE UNIE VOOR HET
BEGROTINGSJAAR 2018**

Geconsolideerde
jaarrekening van de
Europese Unie

Begrotingsjaar 2018

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
POLITIEK EN FINANCIËEL KADER VAN DE EUROPESE UNIE, GOVERNANCE EN REKENING EN VERANTWOORDING.....	4
NOTA BIJ DE GECONSOLIDEERDE REKENINGEN	13
MARKANTE FEITEN BETREFFENDE HET BEGROTINGSJAAR 2018	14
GECONSOLIDEERDE FINANCIËLE STATEN EN TOELICHTINGEN DAARBIJ.....	16
BALANS	18
STAAT VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN	19
KASSTROOMOVERZICHT	20
MUTATIEOVERZICHT VAN DE NETTOACTIVA	21
TOELICHTINGEN BIJ DE FINANCIËLE OVERZICHTEN	22
FINANCIËEL MEMORANDUM - BESPREKING EN ANALYSE	105
VERSLAGEN OVER DE UITVOERING VAN DE BEGROTING EN TOELICHTINGEN DAARBIJ	120
VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST	176
LIJST VAN AFKORTINGEN	180

VOORWOORD

Het is mij een genoegen de jaarrekening 2018 van de Europese Unie voor te stellen. Deze rekening geeft een compleet overzicht van de financiën van de EU en van de uitvoering van de EU-begroting voor het afgelopen jaar, inclusief informatie over de voorwaardelijke verplichtingen, de financiële vastleggingen en andere verplichtingen die de Unie is aangegaan. Conform het meerjarige karakter van de activiteiten van de Unie, worden toelichtingen verstrekt bij de financiële kerngegevens en de ontwikkeling ervan. De **geconsolideerde jaarrekening van de Europese Unie** maakt deel uit van het **geïntegreerde pakket financiële en verantwoordingsverslagen** van de Commissie en is een essentieel onderdeel van het sterk ontwikkelde systeem van financiële verantwoording.

Ondanks de relatief bescheiden omvang betekent de begroting van de EU heel wat voor miljoenen Europeanen. Zij vormt een aanvulling op de nationale begrotingen en ondersteunt de politieke prioriteiten waar zij een echte meerwaarde vormt en op de meest doeltreffende manier resultaten kan opleveren.

2018 was het vijfde jaar van het lopende meerjarig financieel kader (MFK); alle financieringsprogramma's zijn volledig operationeel. Met de uitvoering van de EU-begroting was een bedrag gemoeid van in totaal 173,1 miljard EUR aan vastleggingskredieten en 156,7 miljard EUR aan betalingskredieten. Het hele jaar door werden door middel van de EU-begroting de uitdagingen van de complexe geopolitieke omgeving beantwoord en tegelijkertijd strategische investeringen en duurzame groei in Europa gerealiseerd.

Ongeveer de helft van de begrotingsmiddelen ging naar het stimuleren van groei, werkgelegenheid en concurrentievermogen. Er werd financiering verstrekt voor onderzoek en innovatie in het kader van Horizon 2020, voor kleine en middelgrote ondernemingen via het COSME-programma en voor onderwijs via Erasmus+. Een belangrijke rol was eveneens weggelegd voor het Europees Fonds voor strategische investeringen, de Connecting Europe Facility en de Europese structuur- en investeringsfondsen. Ik nodig u uit om het verhaal achter tal van investeringen van de Unie te ontdekken op de portaal-site "InvestEU" (<https://europa.eu/investeu>).

Krachtige ondersteuning uit de EU-begroting was er ook voor andere prioriteiten zoals de globale migratieaanpak van de EU, de veiligheidsunie en het externe optreden van de EU. Dit stelde de Unie in staat om een sterke speler buiten onze grenzen te zijn tijdens een turbulente periode in de nabuurschap van Europa en droeg bij tot het verwezenlijken van transversale beleidsdoelstellingen in verband met de klimaatverandering en biodiversiteit. In 2018 werd ruim 32 miljard EUR, of 20 % van de totale begroting, uitgetrokken voor mainstreaming van het klimaatbeleid.

Tot slot werd zoals voorheen steun verleend voor het bevorderen van duurzame groei en de instandhouding van de natuurlijke rijkdommen van Europa via het gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid en klimaat- en milieumaatregelen via het LIFE-programma.

De geconsolideerde jaarrekening van de Europese Unie wordt opgesteld overeenkomstig de **internationaal aanvaarde boekhoudnormen voor de overheidssector** (International Public Sector Accounting Standards - IPSAS). Om aan deze normen te voldoen, verbetert de Commissie voortdurend haar regels en procedures, organisatiestructuur en flexibiliteit. Een consequente en effectieve rapportage versterkt de verantwoording van de EU-uitgaven, niet enkel vanuit een puur wettelijk oogpunt. Zij draagt bij tot de dialoog met de burgers en andere stakeholders en tot het op peil houden van het vertrouwen in de Europese Unie.

Günther H. Oettinger

Commissaris voor Begroting en Personeelszaken

POLITIEK EN FINANCIËEL KADER VAN DE EUROPESE UNIE, GOVERNANCE EN REKENING EN VERANTWOORDING

De Europese Unie (EU) is een Unie waaraan de lidstaten bevoegdheden verlenen om hun gemeenschappelijke doelstellingen te verwezenlijken. De waarden waarop de Unie berust, zijn eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren. Deze waarden hebben de lidstaten gemeen in een samenleving die wordt gekenmerkt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen.

1. HET POLITIEK EN FINANCIËEL KADER

EU-Verdragen

De overkoepelende doelstellingen en beginselen van de Unie en de Europese instellingen zijn vastgelegd in de [Verdragen](#). De Unie en de EU-instellingen mogen alleen optreden binnen de grenzen van de bevoegdheden die door de Verdragen zijn toegekend om de daarin bepaalde doelstellingen te verwezenlijken en moeten dit doen in overeenstemming met de beginselen¹ van subsidiariteit en evenredigheid. Om

haar doelstellingen te verwezenlijken en haar beleid uit te voeren, voorziet de Unie zich van de nodige financiële middelen. De Commissie is verantwoordelijk voor de uitvoering van de doelstellingen in samenwerking met de lidstaten en in overeenstemming met het beginsel van goed financieel beheer.

De EU streeft de doelstellingen die worden genoemd in het Verdrag na met behulp van een aantal instrumenten, waaronder de begroting van de EU. Andere zijn bijvoorbeeld het voorstellen van wetgevingshandelingen of het uitvoeren van beleidsstrategieën.

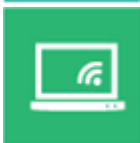
Politieke prioriteiten van de Commissie

De [politieke prioriteiten van de Commissie](#) zijn vastgelegd in de politieke richtsnoeren van de voorzitter van de Commissie, die een routekaart vormen voor het optreden van de Commissie en volledig consistent en verenigbaar zijn met Europa 2020 als groeistrategie van de EU voor de lange termijn.

10 PRIORITEITEN

Een nieuwe impuls voor banen, groei en investeringen

Een connectieve digitale eengemaakte markt

Een veerkrachtige energie-unie en een toekomstgericht klimaatbeleid

Een diepere, billijkere interne markt met een versterkte industriële basis

Een evenwichtig en progressief handelsbeleid om de globalisering in goede banen te leiden

Een op wederzijds vertrouwen gebaseerde ruimte van recht en grondrechten

Naar een nieuw beleid op het gebied van migratie

Een krachtiger rol op het wereldtoneel

¹ Krachtens het subsidiariteitsbeginsel treedt de Unie slechts op indien en voor zover de doelstellingen van het overwogen optreden onvoldoende door de lidstaten, maar vanwege de schaal of de impact beter op het niveau van de Unie kunnen worden verwezenlijkt. Krachtens het evenredigheidsbeginsel gaan de inhoud en de vorm van het optreden van de Unie niet verder dan wat nodig is om de doelstellingen van de Verdragen te verwezenlijken. Zie artikel 5 VWEU.

Een diepere en billijkere economische en monetaire unie

Een Unie van democratische verandering

Europa 2020-strategie

De [Europa 2020-strategie](#), in 2010 overeengekomen door de staatshoofden en regeringsleiders van de EU-lidstaten, is een strategisch tienjarenplan voor groei en werkgelegenheid voor de EU². De strategie omvat drie elkaar versterkende prioriteiten — slimme, duurzame en inclusieve groei — en vijf kerndoelen voor de EU.

De EU-begroting is een van de hefboomen van de EU die bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van Europa 2020. Een breed scala aan acties wordt ondernomen op nationaal, EU- en internationaal niveau om tastbare resultaten in samenhang met de Europa 2020-strategie voort te brengen.

Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling³

Duurzame ontwikkeling is van oudsher een centraal thema van het Europese project. In de EU-verdragen wordt de economische, maatschappelijke en milieudimensie hiervan erkend en deze dimensies moeten als één geheel worden aangepakt. De EU zet zich in voor een ontwikkeling die in de huidige behoeften voorziet zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. De EU-begroting speelt een

wezenlijke rol bij heel wat duurzaamheidsuitdagingen, zoals de jeugdwerkloosheid, de vergrijzing, de klimaatverandering, vervuiling, de energieproblematiek en migratie. De huidige Commissie heeft duurzame ontwikkeling geïntegreerd in belangrijke horizontale projecten en ook in sectorale beleidslijnen en initiatieven.

Het door de EU-begroting ondersteunde beleid wordt ten uitvoer gelegd in overeenstemming met het [meerjarig financieel kader \(MFK\)](#) en sectorale wetgeving waarbij de uitgavenprogramma's worden vastgesteld.

Meerjarig financieel kader en uitgavenprogramma's

Het meerjarig financieel kader zet de politieke prioriteiten van de EU om in financiële middelen, en dit over een periode die lang genoeg is om effectief te zijn en een coherente langetermijnvisie te bieden aan de begunstigden van EU-middelen en de medefinancierende nationale autoriteiten. Het bepaalt de jaarlijkse maximumbedragen (plafonds) voor de EU-uitgaven in hun totaliteit en voor de belangrijkste uitgavencategorieën (rubrieken). De som van de maxima van alle rubrieken vormt het totale maximum van

de vastleggingskredieten. Het meerjarig financieel kader wordt unaniem aangenomen, om aan te geven dat alle lidstaten het eens zijn met de doelstellingen en de hoogte van de uitgaven (maxima van vastleggings- en betalingskredieten), en met instemming van het Europees Parlement.

Interinstitutioneel Akkoord

Het MFK wordt aangevuld door het [Interinstitutioneel Akkoord](#)⁴; het betreft een politiek akkoord tussen het Europees Parlement, de Raad en de Commissie. Het doel van dit akkoord, dat in 2013 is gesloten in overeenstemming met artikel 295 van het VWEU, is

de begrotingsdiscipline toe te passen en het verloop van de jaarlijkse begrotingsprocedure en de interinstitutionele samenwerking op begrotingsgebied te verbeteren en goed financieel beheer te waarborgen.

Jaarlijkse begroting

De jaarlijkse begroting wordt door de Commissie voorbereid en normaal gezien midden december aangenomen door het Europees Parlement en de Raad volgens de procedure van artikel 314 VWEU. Overeenkomstig het evenwichtsbeginsel moeten de totale ontvangsten gelijk zijn aan de totale uitgaven (betalingskredieten) voor een bepaald begrotingsjaar.

² Zie de Mededeling van de Commissie „Europa 2020, een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei”, COM(2010) 2020 van 3 maart 2010.

³ Mededeling van de Commissie „Next steps for a sustainable European future European action for sustainability”, SWD(2016) 390 final van 22 november 2016.

⁴ Interinstitutioneel Akkoord van 2 december 2013 tussen het Europees Parlement, de Raad en de Commissie betreffende de begrotingsdiscipline, de samenwerking in begrotingszaken en een goed financieel beheer (2013/C 373/01).

De belangrijkste **financieringsbron** van de EU zijn ontvangsten uit eigen middelen, die worden aangevuld door andere inkomsten. Er zijn drie soorten eigen middelen: de traditionele eigen middelen (o.a. douanerechten en suikerheffingen), de eigen middelen gebaseerd op de belasting op de toegevoegde waarde (btw) en de middelen op basis van het bruto nationaal inkomen (bni). De diverse ontvangsten als gevolg van de activiteiten van de EU (bv. mededingingsgeldboeten) bedragen gewoonlijk minder dan 10 % van de totale ontvangsten. Het totale bedrag van de vereiste eigen middelen om de begroting te financieren wordt bepaald door de totale uitgaven min de overige ontvangsten. In het huidige MFK mag het totale bedrag aan eigen middelen niet meer bedragen dan 1,20 % van het totale bruto nationaal inkomen (bni) van de lidstaten.

De beleidsuitgaven van de EU strekken zich uit over de verschillende rubrieken van het meerjarig financieel kader en nemen verschillende vormen aan, afhankelijk van de wijze waarop de financiële middelen worden uitgekeerd en beheerd. De EU-begroting wordt uitgevoerd volgens een van de volgende drie beheersvormen:

Gedeeld beheer: bij deze methode worden bepaalde taken tot uitvoering van de begroting aan de lidstaten gedelegeerd. Ongeveer 75 % van de uitgaven valt onder deze beheersvorm, bv. op gebieden als landbouwuitgaven en structurele maatregelen.

Direct beheer: in dit geval valt de begrotingsuitvoering rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van de diensten van de Commissie.

Indirect beheer: in dit geval vertrouwt de Commissie taken tot uitvoering van de begroting toe aan derde partijen, zoals de EU-agentschappen, of aan internationale organisaties.

Financieel Reglement

Het **Financieel Reglement** (FR)⁵ van toepassing op de algemene begroting is een cruciaal onderdeel van het regelgevingskader voor de EU-financiën waarin de financiële spelregels voor de EU zijn vastgelegd.

2. GOVERNANCE EN REKENING EN VERANTWOORDING

2.1. INSTITUTIONELE STRUCTUUR

De organisatiestructuur van de EU bestaat uit de instellingen, agentschappen en andere instanties van de EU die vermeld staan in toelichting 9 van de toelichtingen bij de geconsolideerde financiële staten. De Europese Investeringsbank (EIB), het Europees Investeringsfonds (EIF) en de Europese Centrale Bank (ECB), vallen niet onder het toepassingsgebied van het Financieel Reglement. De belangrijkste instellingen op het vlak van verantwoordelijkheid voor het uitstippelen van beleid en het nemen van besluiten, zijn het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad en de Commissie.

De Europese Commissie vormt een unieke organisatie. Krachtens het Verdrag is de Commissie verantwoordelijk voor het plannen, voorbereiden en voorstellen van wetgeving, voor het beheer van het EU-beleid, met inbegrip van het toezicht op de tenuitvoerlegging van de EU-wetgeving en de handhaving ervan, voor de toekenning van EU-begrotingsmiddelen, en voor het vertegenwoordigen van de EU op internationaal vlak.

Het Verdrag⁶ bepaalt dat de Commissie de begroting uitvoert in samenwerking met de lidstaten. Samen waken zij ervoor dat de kredieten worden gebruikt volgens de beginselen van goed financieel beheer. De met de uitvoering van de begroting verband houdende controle- en auditverplichtingen van de lidstaten

⁵ Verordening (EU, Euratom) nr. 2018/1046 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juli 2018 tot vaststelling van de financiële regels van toepassing op de algemene begroting van de Unie en tot intrekking van Verordening (EG, Euratom) nr. 966/2012 (PB L 193 van 30.7.2018, blz. 1).

⁶ Artikel 317 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

en de daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheden worden vastgesteld in verordeningen. Deze voorzien ook in de wijze waarop en de mate waarin iedere instelling haar eigen uitgaven doet.

De Commissie vervult deze taken op gezag van het College van commissarissen, dat de prioriteiten stelt en de algemene politieke verantwoordelijkheid draagt voor de besluiten van de Commissie. De voorzitter, wiens rol door de Verdragen van Nice en Lissabon werd versterkt, bepaalt de internationale organisatie van de Commissie en ziet erop toe dat zij consequent, doeltreffend en collegiaal optreedt.

De interne werking van de Commissie is gebaseerd op een aantal hoofdbeginselen van goed bestuur: duidelijke taken en verantwoordelijkheden, een sterke inzet voor resultaten en naleving van het wettelijke kader, duidelijke verantwoordingsmechanismen, een hoogwaardig en inclusief regelgevingskader, openheid en transparantie, en hoge ethische normen.

2.2. DE GOVERNANCESTRUCTUUR VAN DE COMMISSIE

De Europese Commissie heeft een uniek governancestelsel, met een duidelijk onderscheid tussen politieke en administratieve toezichtsstructuren en duidelijk afgebakende verantwoordelijkheden en verplichtingen inzake financiële verantwoording⁷. Het stelsel is gebaseerd op de Verdragen en de structuur heeft zich aangepast aan een veranderende omgeving en om in overeenstemming te blijven met de goede werkmethoden zoals die zijn neergelegd in de relevante internationale normen⁸.

In 2018 keurde de Commissie een "governancepakket"⁹ goed waarbij haar corporate governance verregaand werd gestroomlijnd en versterkt, en recente audits van de Europese Rekenkamer¹⁰ en de dienst Interne Audit werden benut.

- Het **College van commissarissen** draagt collegiale politieke verantwoordelijkheid voor de werkzaamheden van de Commissie. De operationele uitvoering van de begroting wordt gedelegeerd aan de directeuren-generaal en diensthoofden, die bovenaan de administratieve structuur van de Commissie staan¹¹.
- Het college delegeert taken van financieel beheer aan de directeuren-generaal of diensthoofden, die daardoor gedelegeerde **ordonnateurs** worden. Deze taken kunnen verder worden gedelegeerd aan directeuren, eenheidshoofden en anderen, die zodoende gesubdelegeerd ordonnateur worden. De verantwoordelijkheid van de ordonnateurs omvat het hele beheersproces, vanaf het vaststellen wat er moet worden gedaan om de beleidsdoelstellingen te realiseren die door de instelling zijn vastgelegd tot het beheren van de activiteiten die gestart zijn, zowel vanuit operationeel als budgettair standpunt.
- Het **Comité follow-up interne audit** gaat na welk gevolg wordt gegeven aan audits, met name van de dienst Interne Audit, maar ook naar aanleiding van audits van de Europese Rekenkamer.
- Op gezag van de voorzitter komen in de **Corporate Management Board**, die wordt voorgezeten door de secretaris-generaal, de voor de begroting, personele middelen en beveiliging verantwoordelijke directeuren-generaal en de directeur-generaal van de Juridische Dienst op gezette tijden bijeen. Het (de) voor begroting en administratie verantwoordelijke lid (leden) van het kabinet van de voorzitter en het (de) hoofd(en) van het kabinet van het lid/de leden van de Commissie die verantwoordelijk zijn voor begroting en administratie nemen deel als waarnemers. De bestuursraad zorgt voor coördinatie van, toezicht op, advies over en strategische oriëntaties voor het management van de organisatie, onder andere wat betreft het beheer van de financiële en personele middelen, risicobeheer, prestatiebeheer, IT-governance, cyber- en persoonlijke veiligheid, bedrijfscontinuïteit en informatiebeheer. Daarbij waakt de bestuursraad erop dat de Commissie is toegerust met de nodige structuren, processen en administratieve regelingen om de politieke prioriteiten van het college te verwezenlijken en de bij de Verdragen opgelegde taken op een doeltreffende wijze en effectief te vervullen.

2.3. HET FINANCIËEL BEHEER VAN DE COMMISSIE

Binnen de Commissie zijn de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van financieel beheer, en de uitoefening ervan, duidelijk afgebakend (bv. door het Financieel Reglement). Dit is een decentrale aanpak met duidelijke verantwoordelijkheden met als doel een bestuurscultuur tot stand te brengen die

⁷ Zie voor nadere informatie de mededeling aan de Commissie van voorzitter Juncker en eerste vice-voorzitter Timmermans: Governance in the European Commission, C(2017) 6915 final van 11 oktober 2017, URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/c_2017_6915_final_en.pdf.

⁸ De interne controlenormen bijvoorbeeld, zijn gebaseerd op de internecontrolebeginselen van COSO 2013.

⁹ https://ec.europa.eu/info/publications/governance-in-the-commission_en. Voor nadere bijzonderheden, zie Mededeling aan de Commissie C(2018)7704, "Streamlining and strengthening corporate governance within the European Commission", https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/streamlining-strengthening-corporate-governance-european-commission_en.pdf.

¹⁰ Speciaal verslag nr. 27/2016, "Governance bij de Europese Commissie – goede praktijken?"

¹¹ De term „de Europese Commissie” wordt daarom zowel gebruikt ter aanduiding van de instelling gevormd door de leden van de Commissie — het College, als van de administratie geleid door de directeuren-generaal van de diensten (en de hoofden van andere administratieve structuren zoals diensten, bureaus en uitvoerende agentschappen).

ambtenaren aanmoedigt om verantwoordelijkheid te nemen voor activiteiten waarover zij controle hebben en om hen controle te geven over de activiteiten waarvoor zij verantwoordelijk zijn.

De Commissie kan tevens de uitvoering van welbepaalde programma's delegeren aan uitvoerende agentschappen. Besluiten inzake uitgaven kunnen eveneens worden beheerd via, of samen met, andere instellingen of organen. Een groot deel van de begroting wordt beheerd volgens het stelsel van gedeeld beheer met de lidstaten, met name op het gebied van de structuurfondsen en landbouw.

Begrotingsuitvoeringstaken worden ook toevertrouwd aan:

- nationale agentschappen;
- de Europese Investeringsbank Groep;
- derde landen;
- internationale organisaties (bv. de Wereldbank of de Verenigde Naties);
- andere entiteiten.

Als gedelegeerd ordonnateur zijn de directeurs-generaal verantwoordelijk voor een goed financieel beheer van de middelen. De gedelegeerd ordonnateurs moeten bij de uitvoering van de EU-begroting de voorschriften van het Financieel Reglement naleven en een passend internecontrolekader instellen. De interne controle moet zich onder meer richten op:

- doeltreffendheid, efficiëntie en zuinigheid van de verrichtingen;
- financiële controle en fraudebestrijding;
- integriteit en ethisch gedrag;
- het beheer van de personele middelen;
- betrouwbare verslaglegging;
- communicatie;
- bescherming van activa en informatie.

Elke gedelegeerd ordonnateur kan het risicobeheer en de interne controle toevertrouwen aan één of twee leidinggevenden van het hoger of middenkader om toezicht te houden op de implementatie van de internecontrolesystemen. De centrale diensten van de Commissie geven richtsnoeren en advies, en bevorderen goede werkmethoden.

In het kader van de cyclus van strategische planning en programmering van de Commissie dient elke ordonnateur een "jaarlijks activiteitenverslag" over de activiteiten en de beleidsverwezenlijkingen en -resultaten van het jaar op te stellen. Daarin verklaart hij/zij dat de middelen zijn gebruikt overeenkomstig de beginselen van goed financieel beheer en dat hij/zij controleprocedures heeft ingesteld die de nodige garanties bieden betreffende de wettigheid en regelmatigheid van de onderliggende verrichtingen. Op het niveau van de Commissie is het jaarlijkse beheers- en prestatieverslag het belangrijkste instrument waarmee **het College van commissarissen de politieke verantwoordelijkheid op zich neemt voor het begrotingsbeheer**.

De [rekenplichtige](#) van de Commissie is op centraal niveau verantwoordelijk voor het beheer van de kasmiddelen en de terugvorderingsprocedures, stelt de boekhoudregels vast op basis van internationaal aanvaarde boekhoudnormen en -methodes voor de overheidssector, valideert de boekhoudsystemen en stelt de rekeningen van de Commissie en de geconsolideerde jaarrekening van de EU op. Daarnaast dient de rekenplichtige de jaarrekening af te tekenen en daarbij te verklaren dat die in alle materiële aspecten een getrouw beeld van de vermogenspositie, de resultaten van de verrichtingen en de kasstroom van de Unie geeft. De jaarrekening wordt vastgesteld door het College van commissarissen. De rekenplichtige oefent zijn taak op onafhankelijke wijze uit en draagt een grote verantwoordelijkheid voor de financiële verslaglegging door de Commissie. De [intern controleur](#) van de Commissie bekleedt eveneens een onafhankelijke functie op centraal niveau en verstrekt onafhankelijke raadgevingen, adviezen en aanbevelingen over de kwaliteit en de werking van de internecontrolesystemen van de Commissie, de agentschappen van de EU en andere autonome organen.

2.4. PRESTATIEKADER

De inachtneming van solide prestatiekaders is van essentieel belang voor een krachtige focus op resultaten, een EU-meerwaarde en goed beheer van de EU-programma's. Het prestatiekader van de EU-begroting is zeer sterk gespecificeerd en scoort hoger dan dat van eender welk OESO-land in de gestandaardiseerde index voor kaders voor prestatiegerichte budgettering. Het prestatiekader van de EU-

begroting omvat rapportering over verschillende soorten en niveaus van strategische doelen, waaronder de Europa 2020-strategie en andere politieke prioriteiten. Het moet eveneens rekening houden met de complementariteit en mainstreaming van beleid en programma's en met de cruciale rol van de lidstaten bij de uitvoering van de EU-begroting.

- De doelstellingen en indicatoren hebben een prominente plaats in de rechtsgrondslagen van de programma's en de Commissie brengt er jaarlijks verslag over uit in de **programmaverklaringen** die de ontwerpbegroting vergezellen. Deze bevatten alle essentiële informatie voor het nauwkeurig volgen van de programma's en het meten van de prestaties: de financiële vastleggingen voor zeven jaar; de vertrekniveaus voor de programmaprestaties (de beginsituatie bij beleidsmaatregelen); de einddoelen (te bereiken op het einde van de meerjarige programmeringsperiode); en de tussentijdse ijkpunten.
- Opdat middelen aan prioriteiten worden toegewezen en elke actie uitstekende resultaten en een hoge toegevoegde waarde oplevert, bevordert de Commissie bij al haar diensten een prestatiegerichte cultuur. Bovendien heeft zij de afgelopen jaren een aanpak ontwikkeld waarbij naar een beter evenwicht tussen compliance en performance wordt gestreefd.
- Het **jaarlijks beheers- en prestatieverslag over de EU-begroting** geeft een uitgebreid overzicht van de uitvoering, het beheer en de bescherming van de EU-begroting. Daarin wordt toegelicht hoe de politieke prioriteiten van de Europese Unie door de EU-begroting zijn ondersteund, welke resultaten met de EU-begroting zijn behaald en op welke wijze de Commissie de hoogste normen op het gebied van budgettair en financieel beheer heeft aangehouden.
- De Europese Rekenkamer beoordeelt op een systematische en grondige manier de kwaliteitsaspecten van de begrotingsuitvoering, met inbegrip van het prestatieaspect, in het kader van haar gewone jaarlijkse verslaggeving en in speciale verslagen.

Met al deze elementen beschikt de begrotingsautoriteit over een solide basis om terdege met de geleverde prestaties rekening te houden bij de vaststelling van de volgende jaarlijkse begroting.

2.5. FINANCIËLE VERSLAGLEGGING

Het belangrijkste element van de financiële verslaglegging is het **geïntegreerde pakket financiële en verantwoordingsverslagen** van de EU, bestaande uit de geconsolideerde jaarrekening van de Europese Unie, het jaarlijks beheers- en prestatieverslag over de EU-begroting, inclusief het evaluatieverslag overeenkomstig artikel 247, lid 1, onder e), FR, het jaarlijks verslag over de resultaten van de interne controle, een langetermijnraming van toekomstige in- en uitstromen voor de volgende vijf jaar en het verslag over de follow-up van de kwijting. Het geïntegreerde pakket financiële en verantwoordingsverslagen verschaft het publiek jaarlijks een alomvattend beeld van de financiële en operationele situatie van de EU.

De geconsolideerde jaarrekening van de EU verstrekt financiële informatie over de activiteiten van de instellingen, agentschappen en andere organen van de EU, zowel gezien vanuit het oogpunt van de boekhouding op transactiebasis als vanuit begrotingsoogpunt. Deze rekening omvat niet de jaarrekeningen van de lidstaten.

De geconsolideerde jaarrekening van de EU bestaat uit twee afzonderlijke, maar aan elkaar gekoppelde delen:

- a) de geconsolideerde financiële staten, en
- b) verslagen over de uitvoering van de begroting, waarin die begrotingsuitvoering in haar totaliteit wordt beschreven.

De geconsolideerde jaarrekening van de EU gaat bovendien vergezeld van een sectie "Financiële staten — bespreking en analyse", waarin belangrijke veranderingen en trends in de financiële staten beknopt worden beschreven en aanzienlijke risico's en onzekerheden waarmee de EU is geconfronteerd en die zij in de toekomst moet aanpakken, worden toegelicht.

Verslaglegging en verantwoording in de Commissie:

Geïntegreerd pakket financiële en verantwoordingsverslagen Art. 247 FR	• Geconsolideerde jaarrekening van de EU • Jaarlijks beheers- en prestatieverslag over de EU-begroting (incl. een evaluatie van de EU-financiën) • Jaarlijks verslag over de resultaten van de interne controle • Een langetermijnraming van toekomstige in- en uitstromen voor de volgende 5 jaar • Verslag over de follow-up van de kwijting
Andere verslagen	• Communicatiepakket ter gelegenheid van de toespraak over de Staat van de Unie • Algemeen verslag over de werkzaamheden van de EU • De jaarlijkse activiteitenverslagen van de directoraten-generaal • Verslag over het begrotings- en financieel beheer

2.6. EXTERNE CONTROLE EN KWIJTINGSPROCEDURE

Externe audit

De Europese Rekenkamer (ERK) is de externe controleur van de Europese instellingen (en organen). De ERK heeft als opdracht bij te dragen tot de verbetering van het financieel beheer van de EU, het afleggen van rekenschap en verantwoording en de transparantie te bevorderen, en op te treden als onafhankelijk hoedster van de financiële belangen van de burgers van de EU. De rol van de ERK als onafhankelijk extern controleur van de EU is na te gaan of de EU-middelen naar behoren zijn geboekt, of ze zijn geïnd en besteed in overeenstemming met de geldende regels en of ze kosteneffectief besteed zijn.

Als onderdeel van haar werkzaamheden stelt de ERK het volgende op ten behoeve van het Europees Parlement en de Raad:

- 1) een jaarverslag over de activiteiten die gefinancierd zijn uit de algemene begroting, met gedetailleerde opmerkingen bij de jaarrekening en de onderliggende verrichtingen;
- 2) een oordeel, dat gebaseerd is op haar controles en in het jaarverslag wordt opgenomen in de vorm van een betrouwbaarheidsverklaring over i) de betrouwbaarheid van de rekening en ii) de wettigheid en de regelmatigheid van de onderliggende verrichtingen voor wat betreft de geïnde ontvangsten en de betalingen aan eindbegunstigden; en
- 3) speciale verslagen over specifieke domeinen en specifieke jaarverslagen (over bijvoorbeeld het Europees Ontwikkelingsfonds en de EU-agentschappen).

Kwijting

De laatste stap van de begrotingscyclus is de kwijtingsprocedure voor een bepaald begrotingsjaar. De kwijting vormt het politieke aspect van de externe controle van de uitvoering van de begroting. Het is het besluit waarmee de "kwijtingverlenende autoriteit" (het Europees Parlement, op aanbeveling van de Raad), de Commissie (en andere EU-organen) „ontslaet” van haar verantwoordelijkheid voor het beheer van een bepaalde begroting. Dit besluit stoelt op een onderzoek van de geconsolideerde jaarrekening van de EU en een pakket verslagen van de Commissie (het jaarlijks beheers- en prestatieverslag over de EU-begroting, het follow-upverslag inzake de kwijting van het vorige jaar en het jaarverslag aan de kwijtingsautoriteit over de uitgevoerde interne controles), alsmede op het jaarverslag, het auditoordeel (de betrouwbaarheidsverklaring („DAS”)) en speciale verslagen van de Europese Rekenkamer. Daarbij wordt ook rekening gehouden met schriftelijke antwoorden van de Commissie op vragen en andere

verzoeken om informatie, en met hoorzittingen met de begrotingscommissaris en de bevoegde commissarissen voor de grote uitgavengebieden en de secretaris-generaal in de commissie Begrotingscontrole (CONT) van het Europees Parlement.

De uitkomst van de kwijtingsprocedure kan drieërlei zijn: het verlenen, het uitstellen of het weigeren van de kwijting. Het definitieve kwijtingsverslag bevat ook specifieke verzoeken van het Europees Parlement en de Raad. Deze verzoeken geven aanleiding tot een follow-upverslag waarin de Commissie uiteenzet welke concrete maatregelen zij heeft genomen of voornemens is te nemen.

NOTA BIJ DE GECONSOLIDEERDE REKENINGEN

De geconsolideerde jaarrekening van de Europese Unie voor het jaar 2018 is opgesteld op basis van de inlichtingen die de instellingen en organen overeenkomstig artikel 246, lid 2, van het Financieel Reglement van toepassing op de algemene begroting van de Europese Unie hebben verstrekt. Ik verklaar dat de jaarrekening is opgesteld overeenkomstig titel XIII van dit Financieel Reglement en de in de toelichtingen bij de financiële staten beschreven boekhoudbeginselen, -regels en -methoden.

Ik heb van de rekenplichtigen van deze instellingen en organen, die voor de betrouwbaarheid instaan, alle inlichtingen verkregen die nodig zijn voor het opstellen van de jaarrekening die een beeld van de activa en de passiva van de Europese Unie en de uitvoering van de begroting geeft.

Ik verklaar dat ik op basis van deze inlichtingen en op basis van de controles die ik noodzakelijk achtte om de jaarrekening van de Europese Commissie te kunnen aftekenen, redelijke zekerheid heb dat de jaarrekening in alle materiële opzichten een getrouw beeld van de vermogenspositie, de resultaten van de verrichtingen en de kasstromen van de Europese Unie geeft.

[ondertekend]

Rosa ALDEA BUSQUETS

**Rekenplichtige van de Europese
Commissie**

21 juni 2019

MARKANTE FEITEN BETREFFENDE HET BEGROTINGSJAAR 2018

Uitvoering van de Uniebegroting 2018

De goedgekeurde begroting voor 2018 focuste op twee grote beleidsprioriteiten voor Europa van de tien prioriteiten die voorzitter Juncker bij het begin van de ambtstermijn van deze Commissie had gesteld. Eén daarvan was een Europees antwoord formuleren op de nieuwe uitdagingen van de complexe geopolitieke omgeving, gaande van migratie tot de bescherming van de buitengrenzen van de EU en de veiligheid van de burgers. De andere was het verwezenlijken van strategische investeringen en duurzame groei ter ondersteuning van de economische cohesie, en het creëren van banen, met name voor jongeren. Behalve aan deze twee topprioriteiten, verleenden de EU-begroting en andere instrumenten ook in 2018 steun aan landbouwers en plattelandsontwikkeling, en aan het verdiepen en versterken van de Europese strategische interconnecties en netwerken tussen EU-landen door middel van de totstandbrenging van de digitale interne markt en de energie-unie. Daarnaast heeft de Commissie de externe dimensie van de EU, met name haar rol als belangrijke politieke en economische partner en toonaangevende internationale verstrekker van investeringen en humanitaire bijstand, verder ondersteund.

Met de uitvoering van de EU-begroting in 2018 was een bedrag gemoeid van in totaal 173,1 miljard EUR aan vastleggingskredieten en 156,7 miljard EUR aan betalingskredieten.

Ongeveer de helft van de middelen – 87,4 miljard EUR aan vastleggingskredieten – was bedoeld om slimme en inclusieve **groei, werkgelegenheid, concurrentievermogen en cohesie** te stimuleren. Dit omvatte financiering van onderzoek en innovatie (Horizon 2020), onderwijs (Erasmus+), kleine en middelgrote ondernemingen (Cosme-programma), de Connecting Europe Facility (CEF), het garantiefonds voor het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI) – het instrument achter het Investeringsplan voor Europa, en de bevordering van de convergentie tussen lidstaten en regio's via de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF). De steun aan **de Europese landbouw** uit de EU-begroting beliep 44,4 miljard EUR aan betalingen.

Voorts werd de begroting gebruikt om de **buitengrenzen** van de Unie te versterken en de **migratie- en vluchtelingencrisis** aan te pakken, via financiering van acties zoals noodhulp, herplaatsing, grenscontrole, hervestiging, terugkeer en integratie van vluchtelingen en asielzoekers. Tot slot werden uit de begroting verder programma's gefinancierd waarmee justitie, de bescherming van de grondrechten en sociale samenhang worden bevorderd, zodat onze Europese samenlevingen inclusief, vrij en rechtvaardig blijven.

De terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie

Chronologisch overzicht

Op 23 juni 2016 heeft een meerderheid van de burgers van het Verenigd Koninkrijk er in een referendum voor gekozen de EU te verlaten. Op 29 maart 2017 heeft het Verenigd Koninkrijk de Europese Raad formeel kennisgegeven van zijn voornemen de EU en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) te verlaten. Hierdoor is artikel 50 van het Verdrag betreffende de Europese Unie in werking getreden, het artikel dat de procedure voor terugtrekking van een lidstaat uit de Unie regelt.

Het onderhandelingsproces

Op 19 maart 2018 heeft de Commissie een ontwerp van terugtrekkingsakkoord gepubliceerd waarin de voortgang in de onderhandelingen met het VK werd vastgelegd. In het deel van het terugtrekkingsakkoord over de financiële regeling gaten de EU en het Verenigd Koninkrijk de in de eerste fase van de onderhandelingen bereikte vooruitgang in een juridische tekst.

Op 14 november 2018 werd een gezamenlijk verslag gepubliceerd over de overeenstemming op het niveau van de onderhandelaars over de volledige tekst van het ontwerp van terugtrekkingsakkoord en over de contouren van de politieke verklaring over het kader voor de toekomstige betrekkingen tussen het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie. Dezelfde dag werd dit geactualiseerde en overeengekomen

ontwerp van terugtrekkingsakkoord gepubliceerd, waarin het Verenigd Koninkrijk ermee instemde om alle verplichtingen uit hoofde van het huidige meerjarig financieel kader (MFK) en vroegere financiële vooruitzichten na te komen alsof het nog een lidstaat was, met inbegrip van zijn aandeel in de verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen van de Unie. De Britse regering keurde het ontwerp terugtrekkingsakkoord op 14 november goed en de Europese Raad bekrachtigde het op 25 november 2018. Op 11 januari 2019 werd het besluit betreffende de sluiting van het terugtrekkingsakkoord door de Raad (art. 50) aangenomen en ter goedkeuring aan het Europees Parlement toegezonden. Op verzoek van het Verenigd Koninkrijk stemde de Europese Raad op 21 maart 2019 in overeenstemming met de procedure van artikel 50 VWEU ermee in de vertrekdatum voor het Verenigd Koninkrijk op te schuiven naar 22 mei 2019, op voorwaarde dat het Lagerhuis het terugtrekkingsakkoord uiterlijk op 29 maart 2019 goedkeurde, en in het andere geval naar 12 april 2019 (Besluit (EU) 2019/476 van de Europese Raad van 22 maart 2019, PB L80 van 22.3.2019, blz. 1). Vervolgens keurde het Lagerhuis het terugtrekkingsakkoord niet goed tegen 29 maart 2019 en zodoende stemde de Europese Raad, andermaal op verzoek van het Verenigd Koninkrijk, in met een verlenging van de termijn tot 31 oktober 2019 (Besluit (EU) 2019/584 van de Europese Raad van 11 april 2019, PB L101 van 11.4.2019, blz. 1). De terugtrekking moet plaatsvinden op de eerste dag van de maand na die van de voltooiing van de ratificatieprocedures, dan wel op 1 november 2019, indien die datum eerder valt. Het Verenigd Koninkrijk blijft een lidstaat tot de nieuwe terugtrekkingsdatum, met volledige rechten en verplichtingen overeenkomstig artikel 50 VEU, en kan te allen tijde zijn kennisgeving intrekken.

De financiële regeling en de EU-jaarrekening 2018

Wat de financiële regeling betreft, bepaalde het op 14 november 2018 gepubliceerde ontwerp van terugtrekkingsakkoord dat het Verenigd Koninkrijk al zijn verplichtingen uit hoofde van het huidige MFK en eerdere financiële vooruitzichten zou nakomen alsof het nog een lidstaat was. Het ontwerp van terugtrekkingsakkoord bepaalt met name dat het Verenigd Koninkrijk aan de Unie in het bijzonder zijn aandeel verschuldigd is van:

- de op 31 december 2020 nog betaalbaar te stellen vastleggingen in de Uniebegroting en in de begrotingen van de gedecentraliseerde agentschappen van de Unie (artikel 140 van het ontwerp van terugtrekkingsakkoord);
- de financiering van de tot en met 31 december 2020 aangegane verplichtingen van de Unie, met bepaalde uitzonderingen (artikel 142);
- de voorwaardelijke financiële verplichtingen van de Unie voortvloeiend uit financiële verrichtingen waarvoor het besluit is genomen/de goedkeuring is gegeven vóór de terugtrekkingsdatum (artikel 143 en 144); en
- de ter voldoening van de voorwaardelijke verplichtingen van de Unie te verrichten betalingen die verschuldigd zijn in verband met rechtszaken betreffende de financiële belangen van de Unie (voor zover de feiten die het voorwerp van dergelijke zaken uitmaken, zich uiterlijk 31 december 2020 voordoen) (artikel 147).

Op het moment van aftekening van deze rekening zijn, bij gebreke van ratificatie door het Verenigd Koninkrijk, de exacte datum van het vertrek en de wijze waarop deze zal verlopen (met of zonder akkoord) nog onbekend. Zoals de situatie nu is, zijn er voor de geconsolideerde jaarrekening van de EU voor 2018 geen financiële gevolgen te vermelden.

GECONSOLIDEERDE FINANCIËLE STATEN EN TOELICHTINGEN DAARBIJ

Doordat de cijfers afgerond zijn tot miljoen euro, kan het lijken alsof sommige financiële gegevens in de tabellen hieronder niet correct zijn opgeteld.

INHOUDSOPGAVE

BALANS	18
STAAT VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN	19
KASSTROOMOVERZICHT	20
MUTATIEOVERZICHT VAN DE NETTOACTIVA	21
TOELICHTINGEN BIJ DE FINANCIËLE OVERZICHTEN	22
1. BELANGRIJKSTE GEHANTEERDE GRONDSLAGEN VOOR FINANCIËLE VERSLAGLEGGING	23
2. TOELICHTINGEN BIJ DE BALANS	41
3. TOELICHTINGEN BIJ DE STAAT VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN	73
4. VOORWAARDELIJKE VERPLICHTINGEN EN ACTIVA	82
5. VASTLEGGINGEN IN DE BEGROTING EN JURIDISCHE VERBINTENISSEN	87
6. FINANCIËEL RISICOBEBEER	91
7. INFORMATIEVERSCHAFFING OVER VERBONDEN PARTIJEN	105
8. GEBEURTENISSEN NA DE BALANSDATUM	107
9. CONSOLIDATIEBEREIK	108

BALANS

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
NIET-VLOTTENDE ACTIVA			
<i>Immateriële activa</i>	2.1	446	405
<i>Vaste bedrijfsmiddelen</i>	2.2	11 185	10 745
<i>Beleggingen verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode</i>	2.3	591	581
<i>Financiële activa</i>	2.4	65 231	59 980
<i>Voorfinanciering</i>	2.5	26 006	25 022
<i>Vorderingen met tegenprestatie en verhaalbare bedragen zonder tegenprestatie</i>	2.6	416	611
		103 875	97 344
VLOTTENDE ACTIVA			
<i>Financiële activa</i>	2.4	4 168	8 655
<i>Voorfinanciering</i>	2.5	23 968	24 005
<i>Vorderingen met tegenprestatie en verhaalbare bedragen zonder tegenprestatie</i>	2.6	24 248	11 755
<i>Vorraden</i>	2.7	73	295
<i>Geldmiddelen en kasequivalenten</i>	2.8	18 113	24 111
		70 570	68 821
TOTAAL ACTIVA		174 444	166 165
NIET-VLOTTENDE PASSIVA			
<i>Pensioenen en andere personeelsbeloningen</i>	2.9	(80 456)	(73 122)
<i>Voorzieningen</i>	2.10	(3 281)	(2 880)
<i>Financiële verplichtingen</i>	2.11	(53 289)	(50 063)
		(137 025)	(126 065)
KORTLOPENDE VERPLICHTINGEN			
<i>Voorzieningen</i>	2.10	852)	659)
<i>Financiële verplichtingen</i>	2.11	(2 617)	(6 850)
<i>Crediteuren</i>	2.12	(32 227)	(39 048)
<i>Overlopende posten</i>	2.13	(63 186)	(63 902)
		(98 882)	(110 459)
TOTAAL PASSIVA		(235 907)	(236 524)
NETTOACTIVA		(61 463)	(70 359)
<i>Reserves</i>	2.14	4 961	4 876
<i>Bij de lidstaten op te vragen bedragen*</i>	2.15	(66 424)	(75 234)
NETTOACTIVA		(61 463)	(70 359)

* Het Europees Parlement heeft op 12 december 2018 een begroting goedgekeurd waarin is bepaald dat de verplichtingen op korte termijn van de Unie worden betaald uit eigen middelen die in 2019 bij de lidstaten worden geïnd of opgevraagd. Aanvullend waarborgen de lidstaten overeenkomstig artikel 83 van het Statuut (Verordening 259/68 van de Raad van 29 februari 1968, gewijzigd) gezamenlijk de uitbetaling van de pensioenen.

STAAT VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN

miljoen EUR

	Toelichting	2018	2017
ONTVANGSTEN			
Ontvangsten uit niet-ruiltransacties			
<i>Bni-middelen</i>	3.1	105 780	78 620
<i>Traditionele eigen middelen</i>	3.2	22 767	20 520
<i>Btw-middelen</i>	3.3	17 624	16 947
<i>Geldboeten</i>	3.4	6 740	4 664
<i>Teruggevorderde uitgaven</i>	3.5	2 215	1 879
<i>Overige</i>	3.6	3 312	10 376
		158 438	133 006
Ontvangsten uit ruiltransacties			
<i>Financiële ontvangsten</i>	3.7	3 115	1 845
<i>Overige</i>	3.8	1 379	1 332
		4 494	3 177
Totale ontvangsten		162 932	136 183
UITGAVEN			
<i>Uitgevoerd door de lidstaten</i>	3.9		
<i>Europees Landbouwgarantiefonds</i>		(43 527)	(44 289)
<i>Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling en andere toepasselijke instrumenten voor plattelandsontwikkeling</i>		(13 149)	(11 359)
<i>Europees Fonds voor regionale ontwikkeling en Cohesiefonds</i>		(30 230)	(17 650)
<i>Europees Sociaal Fonds</i>		(11 935)	(7 353)
<i>Overige</i>		(2 826)	(1 253)
<i>Uitgevoerd door de Commissie, de uitvoerende agentschappen en trustfondsen</i>	3.10	(17 551)	(15 738)
<i>Uitgevoerd door andere EU-agentschappen en -organen</i>	3.11	(3 396)	(2 667)
<i>Uitgevoerd door derde landen en internationale organisaties</i>	3.11	(4 016)	(4 115)
<i>Uitgevoerd door andere entiteiten</i>	3.11	(3 569)	(1 478)
<i>Personeels- en pensioenkosten</i>	3.12	(10 929)	(10 002)
<i>Wijzigingen in actuariële veronderstellingen personeelsbeloningen</i>	3.13	–	(3 544)
<i>Financieringskosten</i>	3.14	(1 677)	(1 896)
<i>Overige uitgaven</i>	3.15	(6 208)	(6 756)
Totale uitgaven		(149 014)	(128 101)
ECONOMISCH RESULTAAT VAN HET JAAR		13 918	8 082

KASSTROOMOVERZICHT

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Resultaat begrotingsjaar</i>	13 918	8 082
Operationele activiteiten		
<i>Afschrijving</i>	104	99
<i>Waardevermindering</i>	998	888
<i>(Terugboeking van) waardeverminderingen op investeringen</i>	–	–
<i>(Toename)/afname leningen</i>	1 041	497
<i>(Toename)/afname voorfinanciering</i>	947	(3 557)
<i>(Toename)/afname van vorderingen met tegenprestatie en verhaalbare bedragen zonder tegenprestatie</i>	(12 299)	745
<i>(Toename)/afname voorraden</i>	222	130
<i>Toename/(afname) verplichting pensioenen en andere personeelsbeloningen</i>	7 334	5 891
<i>Toename/(afname) voorzieningen</i>	594	928
<i>Toename/(afname) financiële verplichtingen</i>	(1 007)	438
<i>Toename/(afname) crediteuren</i>	(6 821)	957
<i>Toename/(afname) in overlopende posten</i>	716	(3 678)
<i>Begrotingsoverschot van vorig jaar opgevoerd als non-cash ontvangsten</i>	556	(6 405)
<i>Herwaardering van verplichtingen voor personeelsbeloningen (non-cash mutatie niet opgenomen in de staat van de financiële resultaten)</i>	(4 396)	–
<i>Overige non-cash mutaties</i>	71	3
Investeringsactiviteiten		
<i>(Toename)/afname immateriële activa en vaste bedrijfsmiddelen</i>	(1 583)	(1 687)
<i>(Toename)/afname beleggingen verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode</i>	9	53
<i>(Toename)/afname voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	(1 811)	(3 190)
<i>(Toename)/afname financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort</i>	7	22
NETTOKASSTROOM	(5 998)	(4 474)
<i>Nettotoename/(afname) geldmiddelen en kasequivalenten</i>	(5 998)	(4 474)
<i>Geldmiddelen en kasequivalenten bij het begin van het jaar</i>	24 111	28 585
<i>Geldmiddelen en daarmee gelijk te stellen middelen aan het einde van het jaar</i>	18 113	24 111

MUTATIEOVERZICHT VAN DE NETTOACTIVA

	miljoen EUR			
	Bij de lidstaten op te vragen bedragen Cumulatief overschot/(tekort)	Andere reserves	Reëlewaarde- reserve	Nettoactiva
SALDO OP 31.12.2016	(76 881)	4 516	325	(72 040)
<i>Mutatie in reserve Garantiefonds</i>	(20)	20	–	–
<i>Mutaties reële waarde</i>	–	–	(2)	(2)
<i>Overige</i>	(11)	62	(46)	5
<i>Begrotingsresultaat 2016 gecrediteerd aan de lidstaten</i>	(6 405)	–	–	(6 405)
<i>Economisch resultaat voor het jaar</i>	8 082	–	–	8 082
SALDO OP 31.12.2017	(75 234)	4 598	278	(70 359)
<i>Mutatie in reserve Garantiefonds</i>	(186)	186	–	–
<i>Mutaties reële waarde</i>	–	–	(47)	(47)
<i>Herwaarderingen in de verplichtingen personeelsbeloningen</i>	(4 396)	–	–	(4 396)
<i>Overige</i>	30	(54)	–	24
<i>Begrotingsresultaat 2017 gecrediteerd aan de lidstaten</i>	(556)	–	–	(556)
<i>Economisch resultaat voor het jaar</i>	13 918	–	–	13 918
SALDO OP 31.12.2018	(66 424)	4 730	231	(61 463)

TOELICHTINGEN BIJ DE FINANCIËLE OVERZICHTEN

1. BELANGRIJKSTE GEHANTEERDE GRONDSLAGEN VOOR FINANCIËLE VERSLAGLEGGING

1.1. RECHTSGRONDSLAG EN BOEKHOUDREGELS

De boekhouding van de EU wordt gevoerd overeenkomstig de bepalingen van Verordening (EU, Euratom) 1046/2018 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juli 2018 tot vaststelling van de financiële regels van toepassing op de algemene begroting van de Unie, tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1296/2013, (EU) nr. 1301/2013, (EU) nr. 1303/2013, (EU) nr. 1304/2013, (EU) nr. 1309/2013, (EU) nr. 1316/2013, (EU) nr. 223/2014, (EU) nr. 283/2014 en Besluit nr. 541/2014/EU en tot intrekking van Verordening (EU, Euratom) nr. 966/2012 (PB L 193 van 30.7.2018, blz. 1), hierna "het Financieel Reglement" (FR) genoemd.

Overeenkomstig artikel 80 van het Financieel Reglement heeft de EU haar financiële staten voorbereid op grond van boekhoudregels op transactiebasis die zijn afgeleid van de internationaal aanvaarde boekhoudnormen voor de overheidssector (Ipsas). De door de rekenplichtige van de Commissie vastgestelde boekhoudregels moeten worden toegepast in alle Europese instellingen en organen die binnen het consolidatiebereik vallen en moeten uitgroeien tot een uniform kader voor het opstellen en presenteren van de rekeningen om tot een geharmoniseerde financiële verslaglegging en consolidatie te komen.

Toepassing van nieuwe en gewijzigde boekhoudregels van de Europese Unie (EAR)

Herziene EAR van kracht voor jaarperioden die op of na 1 januari 2018 aanvangen

De volgende boekhoudregels, vastgesteld door de rekenplichtige van de Commissie, zijn in het lopende jaar van kracht geworden:

- Herziening van EAR 12 "Employee Benefits": deze herziene regel is door de rekenplichtige vastgesteld in 2017, op basis van de nieuwe IPSAS 39 "Employee Benefits", gepubliceerd in juli 2016. De eerste toepassing van de herziene EAR 12 had geen noemenswaardige gevolgen voor de geconsolideerde financiële staten van de EU, afgezien van de erkenning van winsten of verliezen als gevolg van veranderingen in de actuariële veronderstellingen, welke volgens de herziene EAR direct moeten worden opgenomen onder de nettoactiva, in tegenstelling tot de eerdere vereiste om ze te verwerken als overschot of tekort.

Nieuwe EAR vastgesteld, maar nog niet van kracht op 31 december 2018

De volgende nieuwe EAR, die door de rekenplichtige van de Commissie is vastgesteld maar die nog niet van kracht is, is niet toegepast door de EU:

- Nieuwe EAR 20 "Public Sector Combinations" (van kracht voor jaarperioden die op of na 1 januari 2019 aanvangen): EAR 20, die gebaseerd is op IPSAS 40 "Public Sector Combinations", betreft de indeling van publiekrechtelijke combinaties in twee categorieën, afhankelijk van de vraag of er bij de transactie sprake is van gezamenlijke zeggenschap of niet: (i) een samenvoeging, waarbij de transactie plaatsvindt op basis van de boekwaarde van de entiteit die met de EU wordt samengevoegd; en (ii) een overname, waarbij de transactie plaatsvindt op basis van de reële waarde op de overnamedatum van de entiteit die door de EU wordt verworven. Voor beide gelden verschillende vereisten en informatieverplichtingen die de gebruikers van de financiële staten van de EU meer inzicht moeten verschaffen in de gevolgen ervan.

De impact op de financiële staten van de EU in het eerste jaar van toepassing zal afhangen van eventuele transacties inzake publiekrechtelijke combinaties waarbij de EU in die periode betrokken is.

1.2. BOEKHOUDBEGINSELEN

De financiële staten zijn bedoeld om een breed scala aan gebruikers nuttige informatie te verschaffen over de vermogenspositie, de resultaten en de kasstromen van een bepaalde organisatie. Voor de EU als

een organisatie in de openbare sector moeten deze staten meer in het bijzonder informatie verschaffen die nuttig is voor de besluitvorming en getuigen van de controleerbaarheid van de organisatie met betrekking tot de middelen die aan haar zijn toevertrouwd. Het spreekt voor zich dat dit document in deze geest is opgesteld.

De globale overwegingen (of boekhoudbeginselen) die bij de voorbereiding van de financiële staten moeten worden gevolgd, zijn vastgesteld in EU-boekhoudregel 1 over de financiële staten en zijn dezelfde als die welke in IPSAS 1 zijn beschreven, namelijk: juiste weergave, transactiebasis, continuïteit, consistentie van de presentatie, materialiteit, hergroepering, verrekening en vergelijkende informatie. De kwalitatieve kenmerken van de financiële verslaggeving zijn relevantie, betrouwbaarheid, begrijpelijkheid, tijdigheid, vergelijkbaarheid en verifieerbaarheid.

1.3. CONSOLIDATIE

Consolidatiebereik

De geconsolideerde financiële staten van de EU omvatten alle betekenisvolle entiteiten waarover zeggenschap wordt uitgeoefend (d.w.z. de EU-instellingen (met inbegrip van de Commissie) en de EU-agentschappen), geassocieerde deelnemingen en gemeenschappelijke ondernemingen. De volledige lijst van geconsolideerde entiteiten kan worden gevonden in toelichting 9 bij de financiële staten van de EU. Zij telt thans 52 entiteiten waarover zeggenschap wordt uitgeoefend en één geassocieerde deelneming. Entiteiten die onder de consolidatie vallen maar niet materieel zijn voor de geconsolideerde financiële EU-staten als geheel, moeten niet worden geconsolideerd of verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode indien dit disproportioneel veel tijd of middelen van de EU zou vergen. Deze entiteiten worden aangeduid als "kleine entiteiten" en afzonderlijk vermeld in toelichting 9. In 2018 zijn 7 entiteiten ingedeeld als kleine entiteiten.

Entiteiten waarover zeggenschap wordt uitgeoefend

Het besluit een entiteit in het consolidatiebereik op te nemen, is gebaseerd op het concept "zeggenschap". Entiteiten waarover zeggenschap wordt uitgeoefend, omvatten alle entiteiten waarop de EU een blootstelling heeft of het recht op veranderlijke voordelen die uit haar betrokkenheid voortvloeien, en het vermogen om de aard en het bedrag van die voordelen te beïnvloeden vanwege haar zeggenschap over de andere entiteit. Deze macht moet actueel uitoefenbaar zijn en betrekking hebben op de activiteiten van de entiteit. Entiteiten waarover zeggenschap wordt uitgeoefend, zijn volledig geconsolideerd. De consolidatie begint op de eerste datum waarop de zeggenschap bestaat, en eindigt wanneer die zeggenschap niet langer bestaat.

De meest gebruikelijke indicatoren van zeggenschap binnen de EU zijn de volgende: oprichting van de entiteit bij de oprichtingsverdragen of afgeleide wetgeving, financiering van de entiteit uit de algemene begroting, het bestaan van stemrechten in de bestuursorganen, controle door de Europese Rekenkamer en kwijting door het Europees Parlement. Voor elke entiteit apart wordt nagegaan of één of alle van de bovengenoemde criteria voldoende zijn om tot zeggenschap te leiden.

Vanuit deze optiek worden de EU-instellingen (met uitzondering van de Europese Centrale Bank) en -agentschappen (met uitsluiting van de agentschappen van de vroegere tweede pijler) geacht onder de uitsluitende zeggenschap van de EU te staan. Daarom zijn zij in het consolidatiebereik opgenomen. Ook de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) wordt beschouwd als een entiteit waarover zeggenschap wordt uitgeoefend.

Alle materiële verrichtingen en posities tussen entiteiten waarover door de EU zeggenschap wordt uitgeoefend, zijn buiten beschouwing gelaten. Niet-gerealiseerde baten en verliezen op dergelijke verrichtingen zijn niet materieel en zijn daarom niet buiten beschouwing gelaten.

Gezamenlijke overeenkomsten

Een gezamenlijke overeenkomst is een overeenkomst waarover de EU en een of meer partijen gezamenlijke zeggenschap uitoefenen. Gezamenlijke zeggenschap is het contractueel afgesproken delen van de zeggenschap over een overeenkomst, waarvan slechts sprake is wanneer besluiten over de relevante activiteiten unanieme instemming vereisen van de partijen die de zeggenschap delen. Gezamenlijke overeenkomsten kunnen gezamenlijke bedrijfsactiviteiten of gemeenschappelijke ondernemingen zijn. Indien een gezamenlijke overeenkomst in een afzonderlijk vehikel is gestructureerd en de partijen bij de gezamenlijke overeenkomst rechten hebben op de nettoactiva van de

overeenkomst, kan de gezamenlijke overeenkomst als een gemeenschappelijke onderneming worden bestempeld. Belangen in gemeenschappelijke ondernemingen worden verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode (zie toelichting **1.5.4**). Wanneer de partijen rechten hebben op de activa en aansprakelijk zijn voor de verplichtingen die verband houden met de overeenkomst, wordt de gezamenlijke overeenkomst als een gezamenlijke bedrijfsactiviteit bestempeld. Met betrekking tot haar belang in gezamenlijke bedrijfsactiviteiten neemt de EU in haar financiële staten op: de activa en passiva, de inkomsten en uitgaven, evenals haar aandeel in de gezamenlijke activa, passiva, baten en lasten.

Geassocieerde deelnemingen

Geassocieerde deelnemingen zijn entiteiten waarover de EU geen zeggenschap uitoefent, maar waarin zij direct of indirect betekenisvolle invloed uitoefent. Er wordt aangenomen dat er sprake is van betekenisvolle invloed wanneer de EU direct of indirect 20 % of meer van de stemrechten bezit. Belangen in geassocieerde deelnemingen worden verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode (zie toelichting **1.5.4**).

Niet-geconsolideerde entiteiten waarvan de Commissie de middelen beheert

De middelen van het gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering voor personeelsleden van de EU, het Europees Ontwikkelingsfonds en het Garantiefonds voor deelnemers worden namens hen door de Commissie beheerd. Maar omdat deze entiteiten niet onder zeggenschap van de EU staan, worden zij niet in haar jaarrekening geconsolideerd.

1.4. OPSTELLINGSGRONDSLAG

De financiële staten zijn per jaar. Het boekjaar begint op 1 januari en eindigt op 31 december.

1.4.1. Munteenheid en omrekeningsbeginselen

Functionele en rapporteringsvaluta

De financiële staten worden opgemaakt in miljoen euro, tenzij anders bepaald, aangezien de euro de functionele en rapporteringsvaluta van de EU is.

Verrichtingen en saldi

Verrichtingen in vreemde valuta worden omgerekend in euro tegen de op de transactiedatum geldende wisselkoers. Wisselkoersbaten en -verliezen die voortvloeien uit de afwikkeling van verrichtingen in vreemde valuta's en uit de omrekening per jaareinde van in vreemde valuta's luidende monetaire activa en passiva worden in de staat van de financiële resultaten opgenomen. Omrekeningsverschillen betreffende niet-monetaire financiële instrumenten die als voor verkoop beschikbare financiële activa staan aangemerkt, worden opgenomen in de reëlewaardereserve.

Er worden verschillende omrekeningsmethoden toegepast voor de vaste bedrijfsmiddelen en de immateriële activa, die hun waarde in euro behouden tegen de bij de aankoop geldende koers.

De saldi aan het einde van het jaar van in vreemde valuta's luidende monetaire activa en passiva worden omgerekend in euro tegen de op 31 december geldende wisselkoersen van de Europese Centrale Bank (ECB).

Wisselkoersen met de euro

Valuta	31.12.2018	31.12.2017	Valuta	31.12.2018	31.12.2017
BGN	1,9558	1,9558	PLN	4,3014	4,177
CZK	25,240	25,5350	RON	4,6635	4,6585
DKK	7,4673	7,4449	SEK	10,2548	9,8438
GBP	0,8945	0,8872	CHF	1,1269	1,1702
HRK	7,4125	7,4400	JPY	125,8500	135,01
HUF	320,9800	310,3300	USD	1,145	1,1993

1.4.2. Gebruik van ramingen

Overeenkomstig de IPSAS en algemeen aanvaarde boekhoudbeginselen bevatten de financiële staten onvermijdelijk bedragen die steunen op ramingen en veronderstellingen die op basis van de meest betrouwbare beschikbare informatie door het management zijn gedaan. Belangrijke ramingen betreffen onder andere, maar niet uitsluitend: de bedragen voor verplichtingen inzake personeelsbeloningen, voorzieningen, financiële risico's verbonden aan voorraden en vorderingen, toegerekende baten en lasten, voorwaardelijke activa en verplichtingen, waardeverminderingen van immateriële activa en vaste bedrijfsmiddelen en bedragen die in de toelichting over de financiële instrumenten zijn opgenomen. De werkelijke bedragen kunnen van deze ramingen afwijken. Veranderingen in ramingen worden weergegeven in de periode waarin zij bekend worden.

1.5. BALANS

1.5.1. Immateriële activa

Aangekochte licenties voor computersoftware worden geboekt tegen kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en waardevermindingsverliezen. De activa worden lineair afgeschreven over hun geraamde nuttige levensduur (3-11 jaar). De geraamde nuttige levensduur van immateriële activa hangt af van hun specifieke economische levensduur of van hun juridische levensduur op grond van een overeenkomst. Intern geproduceerde immateriële activa worden in de staat van de financiële resultaten opgenomen als zij aan de relevante criteria van de EU-boekhoudregels voldoen en de kosten uitsluitend betrekking hebben op de ontwikkelingsfase van het actief. De opneembare kosten omvatten alle direct toerekenbare kosten die nodig zijn om het actief te creëren, te produceren en voor te bereiden zodat het kan worden gebruikt op de manier die het management beoogt. De kosten voor onderzoeksactiviteiten en de niet-opneembare kosten voor ontwikkeling en onderhoud worden als uitgaven geboekt wanneer zij zich voordoen.

1.5.2. Vaste bedrijfsmiddelen

Alle materiële vaste activa worden geboekt tegen historische kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en waardevermindingsverliezen. De historische kostprijs omvat uitgaven die direct aan de aanschaf, bouw of overdracht van het actief kunnen worden toegerekend.

De daarna gemaakte kosten worden, naargelang het geval, slechts in de boekwaarde van het actief opgenomen of als afzonderlijk actief geboekt wanneer het waarschijnlijk is dat de daaruit in de toekomst voortkomende economische baten of het daaruit voortkomende dienstenpotentieel aan de EU zullen toevloeien en de kosten op betrouwbare wijze kunnen worden gemeten. De herstel- en onderhoudskosten worden in de staat van de financiële resultaten geboekt tijdens de begrotingsperiode waarin ze zich voordoen.

Op terreinen en kunstwerken worden geen afschrijvingen toegepast, aangezien ervan wordt uitgegaan dat zij een onbeperkte levensduur hebben. Activa in aanbouw worden niet afgeschreven, aangezien deze activa nog niet beschikbaar zijn voor gebruik. De afschrijvingen op andere activa worden voor de toerekening van de kosten aan de restwaarde over hun geraamde levensduur als volgt berekend volgens de lineaire methode:

Type actief	Lineair afschrijvingspercentage
<i>Gebouwen</i>	4 % tot 10 %
<i>Ruimte-objecten</i>	8 % tot 25 %
<i>Materieel en apparatuur</i>	10 % tot 25 %
<i>Meubilair en wagenpark</i>	0 % tot 25 %
<i>Computerhardware</i>	25 % tot 33 %
<i>Overige</i>	10 % tot 33 %

Baten en verliezen van vervreemdingen worden bepaald door de opbrengsten verminderd met de verkoopkosten te vergelijken met de boekwaarde van het verkochte actief. Zij worden in de staat van de financiële resultaten opgenomen.

Leaseovereenkomsten

Leases van materiële activa waarbij de EU in wezen alle aan eigendom verbonden risico's en voordelen heeft, worden ingedeeld als financiële leases. Financiële leases worden gekapitaliseerd bij het begin van de leaseovereenkomst tegen de reële waarde van het geleasede actief of de huidige waarde van de minimale leasebetalingen, afhankelijk van welke waarde de laagste is. Het rentebestanddeel van de leasebetalingen wordt gespreid over de leaseperiode ten laste van de uitgaven gebracht volgens een constant periodiek percentage in verhouding tot het uitstaande saldo. De huurverplichtingen, zonder financieringslasten, worden opgenomen onder financiële verplichtingen (vlottend en niet-vlottend). Het rentebestanddeel van de financieringslasten wordt gespreid over de leaseperiode in de staat van de financiële resultaten opgenomen, zodat voor elke periode een constante periodieke rente over het resterende saldo van de verplichting wordt verkregen. De via financiële lease verkregen activa worden afgeschreven over de levensduur van het actief of de leaseperiode, afhankelijk van welke periode het kortst is.

Leases waarbij de leasegever een significant deel van de aan eigendom verbonden risico's en voordelen behoudt, worden als operationele leases ingedeeld. Operationele-leasebetalingen worden als last opgenomen in de staat van de financiële resultaten, lineair gespreid over de leaseperiode.

1.5.3. Waardevermindering van niet-financiële activa

Op activa zonder beperkte levensduur worden geen afschrijvingen/waardeverminderingen toegepast; zij worden jaarlijks op waardevermindering beoordeeld. Activa waarop afschrijvingen/waardeverminderingen worden toegepast, worden op waardevermindering gecontroleerd telkens als er op grond van gebeurtenissen of veranderde omstandigheden aanleiding is om te veronderstellen dat de boekwaarde niet realiseerbaar is. Een waardeverminderingsverlies is het bedrag waarmee de boekwaarde van een actief zijn realiseerbare (dienst)waarde overtreft. De realiseerbare (dienst)waarde is de reële waarde van een actief verminderd met de verkoopkosten of de gebruikswaarde ervan, afhankelijk van welke waarde het hoogst is.

De restwaarde en de nuttige levensduur van de immateriële activa en de vaste bedrijfsmiddelen worden ten minste éénmaal per jaar beoordeeld en zo nodig aangepast. De boekwaarde van een actief wordt onmiddellijk verminderd tot de realiseerbare waarde indien de boekwaarde groter is dan de geraamde realiseerbare (dienst)waarde. Indien de gronden voor waardeverminderingen waarmee tijdens de vorige jaren rekening is gehouden, niet langer gelden, worden de waardeverminderingsverliezen dienovereenkomstig teruggeboekt.

1.5.4. Beleggingen verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode

Participaties in geassocieerde deelnemingen en gemeenschappelijke ondernemingen

Beleggingen verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode worden de eerste keer opgenomen tegen kostprijs, zijnde de boekwaarde verhoogd of verlaagd in verhouding tot het aandeel van de EU in het overschot of het tekort van de deelneming na de aanschafdatum. Het aandeel van de EU in het overschot of het tekort van de deelneming wordt opgenomen in de staat van de financiële resultaten, en haar aandeel in vermogensmutaties van de deelneming in de reserves onder de nettoactiva. De boekwaarde van de belegging in de financiële staten op balansdatum wordt bepaald door de oorspronkelijke kostprijs plus alle mutaties (verdere bijdragen, aandeel in de economische resultaten en mutaties van de reserves, waardeverminderingen en dividenden). Uitkeringen die op een belegging worden ontvangen, verlagen de boekwaarde van het actief.

Indien het aandeel van de EU in de tekorten van een belegging verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode gelijk is aan of groter is dan haar belang in de belegging, neemt de EU haar aandeel in verdere verliezen niet langer op („verborgen verliezen”). Nadat het belang van de EU tot nul is afgeboekt, worden additionele verliezen voorzien en wordt er een verplichting opgenomen, uitsluitend voor zover de EU wettelijke of feitelijke verplichtingen is aangegaan of betalingen heeft gedaan namens de entiteit.

Indien er aanwijzingen van waardeverminderingen bestaan, moet worden afgeschreven tot de laagst mogelijke realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde wordt bepaald zoals beschreven in toelichting **1.5.3**. Indien de grond voor waardevermindering later niet meer geldt, wordt het waardeverminderingsverlies teruggeboekt tot de boekwaarde die zou zijn bepaald als er geen waardeverminderingsverlies was geboekt.

Bij participaties van 20 % of meer in een durfkapitaalfonds streeft de EU er niet naar betekenisvolle invloed uit te oefenen. Dergelijke fondsen worden daarom als financiële instrumenten behandeld en als voor verkoop beschikbare financiële activa ingedeeld.

Geassocieerde deelnemingen en gemeenschappelijke ondernemingen ingedeeld als kleine entiteiten worden niet verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode. EU-bijdragen aan deze entiteiten worden geboekt als uitgave van de periode.

1.5.5. Financiële activa

Indeling

De EU deelt haar financiële activa in de volgende categorieën in: financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort; leningen en vorderingen; tot einde looptijd aangehouden beleggingen; en voor verkoop beschikbare financiële activa. De indeling van de financiële instrumenten wordt bepaald bij de eerste opname en op elke balansdatum herbekeken.

(i) Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort

Financiële activa worden in deze categorie ingedeeld als zij hoofdzakelijk zijn verworven om op korte termijn te worden verkocht of als zij als zodanig door de entiteit zijn aangewezen. Derivaten worden ook in deze categorie ingedeeld. Activa in deze categorie worden ingedeeld als vlottende activa indien verwacht wordt dat zij binnen de twaalf maanden na de balansdatum zullen worden gerealiseerd.

(ii) Leningen en kortlopende vorderingen

Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste of voorzienbare betalingen die niet op een actieve markt zijn genoteerd. Zij ontstaan wanneer de EU geld, goederen of diensten rechtstreeks aan een debiteur verstrekt zonder de bedoeling de vordering te verhandelen, of indien de EU is gesubrogeerd in de rechten van de oorspronkelijke kredietverstrekker na een betaling door de EU in het kader van een garantieovereenkomst. Betalingen die verschuldigd zijn binnen 12 maanden na de balansdatum worden ingedeeld als vlottende activa. Betalingen die verschuldigd zijn binnen meer dan 12 maanden na de balansdatum worden ingedeeld als niet-vlottende (vaste) activa. Leningen en kortlopende vorderingen omvatten termijndeposito's met een oorspronkelijke looptijd van meer dan drie maanden.

(iii) Tot einde looptijd aangehouden beleggingen

Tot einde looptijd aangehouden beleggingen zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste of te verwachten betalingen en vaste vervaldagen, die de EU voornemens en bij machte is om tot het einde van de looptijd aan te houden. De EU had in dit begrotingsjaar geen beleggingen van deze categorie.

(iv) Voor verkoop beschikbare financiële activa

Voor verkoop beschikbare financiële activa zijn niet-afgeleide instrumenten die in deze categorie zijn ingedeeld of die niet in een van de andere categorieën zijn ingedeeld. Ze worden opgenomen onder de vlottende of niet-vlottende activa, naargelang de termijn waarbinnen de EU verwacht om ze van de hand te doen. Investerings in entiteiten die noch geconsolideerd, noch verwerkt worden volgens de vermogensmutatiemethode en andere investeringen van het type eigen vermogen (bv. durfkapitaalverrichtingen), worden ook ingedeeld als voor verkoop beschikbare financiële activa.

Eerste opname en waardering

Aan- en verkopen van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort, tot einde looptijd aangehouden beleggingen en voor verkoop beschikbare financiële activa worden opgenomen op de transactiedag, de dag waarop de EU tot de aankoop of de verkoop van het actief overgaat. Kasequivalenten en leningen worden opgenomen wanneer geld wordt gedeponiseerd bij een financiële instelling of uitbetaald aan de ontleners. Financiële instrumenten worden voor het eerst opgenomen tegen reële waarde. In het geval van financiële activa die niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort, wordt de reële waarde bij de eerste opname met de transactiekosten vermeerderd. Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort worden voor het eerst opgenomen tegen reële waarde en de transactiekosten worden onder de uitgaven opgenomen in de staat van de financiële resultaten.

De reële waarde van een financieel actief bij de eerste opname is gewoonlijk de transactieprijs (d.w.z. de reële waarde van de ontvangen vergoeding), tenzij de reële waarde van dat instrument wordt gestaafd door een vergelijking met andere waarneembare actuele markttransacties in hetzelfde instrument, of op basis van een waarderingstechniek waarvan de variabelen alleen uit gegevens van waarneembare markten bestaan (bijvoorbeeld in het geval van sommige derivatencontracten). Wanneer een langlopende lening echter renteloos of tegen een rentevoet beneden de marktvoorwaarden wordt verstrekt, kan de reële waarde worden geraamd als de contante waarde van alle toekomstige ontvangsten van kasmiddelen, verdisconteerd met de geldende marktrentevoet voor een vergelijkbaar instrument met een vergelijkbare kredietrating.

Leningen die worden verstrekt, worden gewaardeerd tegen hun nominale bedrag, dat geacht wordt de reële waarde van de lening te zijn. De redenen hiervoor zijn de volgende:

- De "marktomgeving" waarin de EU leningen opneemt, is zeer specifiek en verschilt van de kapitaalmarkt die wordt gebruikt om bedrijfs- of staatsobligaties uit te geven. Omdat de leners op deze markten uit verschillende beleggingen kunnen kiezen, wordt de opportuniteitskost in de marktprijzen verrekend. De EU kan echter niet uit verschillende beleggingen kiezen, omdat zij geen geld mag beleggen op de kapitaalmarkten. Zij neemt alleen leningen op om leningen te verstrekken tegen hetzelfde tarief. Dit betekent dat de EU voor de geleende bedragen niet over alternatieve leningen of beleggingen beschikt. Er is dus geen opportuniteitskost en daarom geen grondslag voor vergelijking met de markttarieven. De leningsoperatie van de EU vormt in feite op zichzelf de markt. Omdat de "optie" van de opportuniteitskost niet van toepassing is, weerspiegelt de marktprijs niet correct het wezen van de leningstransacties van de EU. Daarom is het niet aangewezen om de reële waarde van de door de EU opgenomen leningen te bepalen door naar bedrijfs- of staatsobligaties te verwijzen.
- Aangezien er geen actieve markt of soortgelijke transacties zijn om mee te vergelijken, moet de rentevoet die de EU moet gebruiken om de reële waarde van haar leningsoperaties in het kader van het Europees financieel stabilisatiemechanisme of betalingsbalans of van soortgelijke leningen te bepalen, de aangerekende rentevoet zijn.
- Daarnaast is er voor deze leningen het effect van compensatie tussen de opgenomen en de verstrekte leningen, omdat het om back-to-backverrichtingen gaat. De werkelijke rentevoet van de verstrekte lening is gelijk aan de rentevoet waartegen de lening wordt opgenomen. De transactiekosten van de EU die aan de begunstigde van de lening in rekening worden gebracht, worden direct in de staat van de financiële resultaten opgenomen.

Financiële instrumenten worden uitgeboekt wanneer de rechten op kasstromen uit de beleggingen zijn vervallen en de EU in wezen alle aan eigendom verbonden risico's en voordelen aan een andere partij heeft overgedragen.

Waardering na eerste opname

- a) Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort worden vervolgens tegen reële waarde gewaardeerd. Baten en verliezen als gevolg van veranderingen in de reële waarde van de categorie „financiële instrumenten gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort” worden opgenomen in de economische resultatenrekening van de periode waarin zij zich voordoen.
- b) Leningen en kortlopende vorderingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode. In het geval van leningen die verstrekt worden uit geleende middelen, wordt dezelfde effectieverentemethode op beide leningen toegepast, aangezien deze leningen de kenmerken hebben van back-to-backverrichtingen en de verschillen tussen de voorwaarden van beide leningen niet materieel zijn. De transactiekosten van de EU die aan de begunstigde van de lening in rekening worden gebracht, worden direct in de staat van de financiële resultaten opgenomen.
- c) Tot einde looptijd aangehouden activa worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode. De EU heeft momenteel geen tot einde looptijd aangehouden beleggingen.
- d) Voor verkoop beschikbare financiële activa worden vervolgens tegen reële waarde gewaardeerd. Baten en verliezen als gevolg van veranderingen in de reële waarde van voor verkoop beschikbare activa worden opgenomen in de reëlewaarderreserve, behalve voor omrekeningsverschillen op monetaire activa die worden opgenomen in de staat van de financiële resultaten. Wanneer activa die als voor verkoop beschikbare financiële activa zijn ingedeeld, worden uitgeboekt of in waarde worden verminderd, worden de voordien in de reëlewaarderreserve opgenomen gecumuleerde waardeaanpassingen opgenomen in de staat van de financiële resultaten. Rente over voor verkoop beschikbare financiële activa die volgens de effectieverentemethode is berekend, wordt in de staat van de financiële resultaten opgenomen. Dividenden op voor verkoop beschikbare vermogensinstrumenten worden opgenomen wanneer het recht van de EU om de betaling te ontvangen is vastgesteld.

De reële waarden van op actieve markten genoteerde beleggingen is gebaseerd op de actuele biedkoers. Indien de markt voor een financieel actief niet actief is (en voor niet-genoteerde effecten en OTC-derivaten), stelt de EU een reële waarde vast met gebruikmaking van waarderingstechnieken. Daarbij gaat het onder meer om het gebruik van recente, vergelijkbare zakelijke verrichtingen als vergelijkingsbasis, vergelijking met de actuele marktwaarde van een ander instrument dat in wezen hetzelfde is, contantewaardeberekeningen en optiewaarderingsmodellen en andere courant door marktdeelnemers gebruikte waarderingstechnieken.

Investerings in durfkapitaalfondsen, ingedeeld als voor verkoop beschikbare financiële activa, die geen genoteerde marktprijs op een actieve markt hebben, worden gewaardeerd tegen de toerekenbare intrinsieke waarde, die moet worden beschouwd als een equivalent van hun reële waarde.

Wanneer de reële waarde van beleggingen in vermogensinstrumenten die niet op een actieve markt zijn genoteerd niet op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld, worden de betrokken beleggingen gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met waardevermindervingsverliezen.

Waardevermindering van financiële activa

De waarde van een financieel actief is verminderd en een verlies wordt opgenomen als, en alleen dan, er objectief bewijs voorhanden is van een waardevermindering als gevolg van gebeurtenissen na de eerste opname van het actief die een weerslag hebben op de op betrouwbare wijze geraamde toekomstige kasstromen van dat financieel actief. De EU gaat op elke verslagdatum na of er objectief bewijs voorhanden is om te besluiten dat de waarde van een financieel actief verminderd is.

(a) Activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs

Indien er objectief bewijs voorhanden is dat een waardevermindervingsverlies is geleden op leningen, vorderingen of tot einde looptijd aangehouden beleggingen die tegen geamortiseerde kostprijs zijn gewaardeerd, is het bedrag van dat verlies het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de contante waarde van geraamde toekomstige kasstromen (exclusief toekomstige kredietverliezen), verdisconteerd met de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het financiële instrument (realiseerbare waarde). De boekwaarde van het actief wordt verlaagd en het bedrag van het verlies wordt opgenomen in de staat van de financiële resultaten. Indien een lening of tot einde looptijd aangehouden belegging een variabele rente draagt, is de disconteringsvoet voor het bepalen van een eventueel waardevermindervingsverlies de actuele effectieve rentevoet bepaald op basis van het contract. In de berekening van de contante waarde van geschatte toekomstige kasstromen van een financieel actief tegen onderpand wordt rekening gehouden met de kasstromen die uit executie kunnen voortvloeien, verminderd met de kosten van het verwerven en verkopen van het onderpand, ongeacht of executie waarschijnlijk is. Indien in een volgende periode het bedrag van de bijzondere waardevermindervingen afneemt en de daling objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na de afboeking, wordt de afboeking van het financieel actief teruggeboekt via de staat van de financiële resultaten.

(b) Activa geboekt tegen reële waarde

In het geval van als voor verkoop beschikbare financiële activa ingedeelde beleggingen in eigenvermogensinstrumenten wordt rekening gehouden met een significante of blijvende (aanhoudende) afname van de reële waarde van het instrument beneden de kostprijs om te bepalen of er sprake is van een waardevermindering. Indien dergelijk bewijs aanwezig is met betrekking tot voor verkoop beschikbare financiële activa wordt het cumulatieve verlies – gewaardeerd als het verschil tussen de verwervingsprijs en de actuele reële waarde verminderd met eventuele eerder in de staat van de financiële resultaten opgenomen waardevermindervingsverliezen op die activa - uit de reserves verwijderd en in de staat van de financiële resultaten opgenomen. In de staat van de financiële resultaten opgenomen waardevermindervingsverliezen worden niet teruggeboekt via de staat van de financiële resultaten. Indien in een latere periode de reële waarde van een schuldinstrument dat als voor verkoop beschikbaar financieel actief is ingedeeld, toeneemt en de toename objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na opname van het verlies, dient het verlies te worden teruggeboekt via de staat van de financiële resultaten.

1.5.6. Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of de realiseerbare nettowaarde, afhankelijk van welke waarde het laagst is. De kostprijs wordt bepaald aan de hand van de FIFO-methode (first in, first out). De kosten van afgewerkte goederen en werk in uitvoering omvatten de grondstoffen, directe

arbeidskosten, andere directe kosten en gerelateerde indirecte productiekosten (gebaseerd op de normale bedrijfscapaciteit). De realiseerbare nettowaarde is de geraamde verkoopprijs in het gewone zakelijke verkeer, verminderd met de afwerkings- en verkoopkosten. Wanneer de voorraden worden aangehouden voor distributie zonder kosten of tegen een nominaal bedrag, worden ze gewaardeerd tegen kostprijs of tegen de actuele vervangingswaarde. De actuele vervangingswaarde is wat de EU zou moeten betalen om het actief op de verslagdatum aan te schaffen.

1.5.7. Voorfinanciering

Voorfinanciering heeft ten doel de begunstigde te voorzien van een kasvoorschot, dus van contante middelen. Zij kan worden opgesplitst in een aantal betalingen gedurende een periode die in het desbetreffende contract, besluit, overeenkomst of basisrechtshandeling is vastgesteld. Het voorschot wordt gebruikt voor het doel waarvoor het gedurende de in de overeenkomst vastgestelde periode is verstrekt of wordt teruggestort. Indien de begunstigde geen subsidiabele uitgaven doet, moet hij de voorfinanciering aan de EU terugbetalen. Het voorfinancieringsbedrag kan (geheel of gedeeltelijk) worden verminderd naarmate subsidiabele kosten worden aanvaard (die als uitgaven worden opgenomen).

Voorfinanciering wordt op latere balansdata gewaardeerd tegen het bedrag dat oorspronkelijk is opgenomen op de balans min subsidiabele uitgaven (inclusief geschatte bedragen waar nodig) gedurende de periode.

Rente op voorfinancieringen wordt opgenomen wanneer ze verworven is volgens de bepalingen van de desbetreffende overeenkomst. Aan het einde van het jaar wordt op basis van de meest betrouwbare informatie een raming van de aan de periode toerekenbare renteopbrengsten gemaakt, die in de balans wordt opgenomen.

Andere voorschotten aan lidstaten die afkomstig zijn van terugbetaling door de EU van de door de lidstaten als voorschot aan hun begunstigten betaalde bedragen (met inbegrip van "financieringsinstrumenten onder gedeeld beheer") worden opgenomen als activa en in de rubriek voorfinanciering opgevoerd. Andere voorschotten aan de lidstaten worden vervolgens gewaardeerd tegen het bedrag dat oorspronkelijk is opgenomen op de balans, verminderd met een beste raming van de subsidiabele uitgaven die door de eindbegunstigden zijn gedaan, berekend op basis van redelijke en gefundeerde hypothesen.

De EU-bijdragen aan de trustfondsen van het Europees Ontwikkelingsfonds of andere niet-geconsolideerde entiteiten worden ook ingedeeld als voorfinanciering, aangezien zij tot doel hebben contante middelen te geven aan het trustfonds om specifieke acties te financieren in het kader van de doelstellingen van het trustfonds. De EU-bijdragen aan de trustfondsen worden gewaardeerd tegen het oorspronkelijke bedrag van de EU-bijdrage min subsidiabele uitgaven, waar nodig inclusief geschatte bedragen, door het trustfonds gedaan tijdens de verslagperiode en toegerekend aan de EU-bijdrage in overeenstemming met de onderliggende overeenkomst.

1.5.8. Vorderingen met tegenprestatie en verhaalbare bedragen zonder tegenprestatie

Omdat de boekhoudregels van de EU vereisen dat ruil- en niet-ruiltransacties afzonderlijk worden weergegeven, worden vorderingen voor het opstellen van de rekening omschreven als afkomstig van ruiltransacties en verhaalbare bedragen als afkomstig van niet-ruiltransacties (waarbij de EU waarde van een andere entiteit ontvangt zonder onmiddellijk een gelijkwaardige tegenprestatie te leveren) die niet voortvloeien uit een contract (bv. op de lidstaten verhaalbare bedragen betreffende de eigen middelen).

Vorderingen uit ruiltransacties voldoen aan de definitie van financiële instrumenten en worden dus beschouwd als leningen en vorderingen en worden dienovereenkomstig gemeten (zie toelichting **1.5.5**). De in de toelichting op de financiële instrumenten vermelde informatie over vorderingen op ruiltransacties bevat overlopende posten van ruiltransacties omdat zij niet materieel zijn. Daarnaast wordt op basis van vroegere ervaringen een algemene waardevermindering opgenomen voor uitstaande invorderingsopdrachten waarvoor nog geen specifieke waardevermindering is toegepast.

Verhaalbare bedragen uit niet-ruiltransacties worden gewaardeerd tegen het oorspronkelijke bedrag (gecorrigeerd voor rente en boeten) minus waardeverminderingen. Er wordt een waardevermindering op verhaalbare bedragen op niet-ruiltransacties geboekt wanneer er objectief bewijs bestaat dat de EU niet alle volgens de oorspronkelijke voorwaarden verschuldigde bedragen zal kunnen innen. De waardevermindering is het verschil tussen de boekwaarde van het actief en het realiseerbare bedrag. De waardevermindering wordt opgenomen in de staat van de financiële

resultaten. Daarnaast wordt op basis van vroegere ervaringen een algemene waardevermindering opgenomen voor uitstaande invorderingsopdrachten waarvoor nog geen specifieke waardevermindering is toegepast. Zie toelichting **1.5.14** betreffende de behandeling van aan de periode toerekenbare ontvangsten aan het einde van het jaar. Bedragen weergegeven en opgevoerd als vorderingen op niet-ruiltransacties zijn geen financiële instrumenten omdat zij niet voortvloeien uit een contract waaruit een financiële verplichting of eigenvermogensinstrument ontstaat. In de toelichting bij de financiële staten worden vorderingen op niet-ruiltransacties echter in voorkomend geval samen met vorderingen op ruiltransacties opgevoerd.

1.5.9. Geldmiddelen en kasequivalenten

Geldmiddelen en kasequivalenten zijn financiële instrumenten en omvatten liquide middelen, bij banken onmiddellijk of op korte termijn opvraagbare deposito's en andere kortlopende, zeer liquide beleggingen met een oorspronkelijke looptijd van ten hoogste drie maanden.

1.5.10. Personeelsbeloningen

De grondslag voor financiële verslaggeving betreffende personeelsbeloningen is aangepast om te voldoen aan de herziene, op de nieuwe in juli 2016 gepubliceerde IPSAS 39 (Employee Benefits) gebaseerde boekhoudregel EAR 12 "Employee Benefits", die van toepassing is voor tijdvakken beginnend op of na 1 januari 2018. De voornaamste wijziging die voortvloeit uit de herziening van boekhoudregel 12 is de opvoering van de actuariële winsten en verliezen onder de nettoactiva in plaats van in de staat van de financiële resultaten.

Het boeken van toegezegdpensioenregelingen is complex omdat voor het berekenen van de verplichting actuariële veronderstellingen en schattingen nodig zijn. Bij de toepassing van de herziene boekhoudregel heeft de EU de gebruikte schattingen herbekeken, in het bijzonder de raming van de uiteindelijke kosten van de aan het personeel toegezegde prestatie. Dit heeft ertoe geleid dat de geschiktheid van de geraamde periode in actieve dienst van het personeelslid als grondslag voor de toekenning van prestaties aan dienstperioden is bevestigd. De prestaties waarop personeelsleden van de EU recht hebben, zijn gebaseerd op één enkel plan, uitgesplitst in twee regelingen, en moeten gelijk worden behandeld om een getrouw beeld van de situatie te geven en de economische realiteit te weerspiegelen.

De EU biedt haar personeelsleden een aantal prestaties (salarissen en sociale verzekering). Voor boekhoudkundige doeleinden moeten deze worden ingedeeld in kortetermijn- en langetermijnbeloningen.

Kortetermijnpersoneelsbeloningen

Kortetermijnpersoneelsbeloningen zijn die welke moeten worden afgewikkeld binnen twaalf maanden na het einde van de verslagperiode waarin personeelsleden de dienst hebben verricht, zoals salarissen, jaarlijks en betaald ziekteverlof, en andere kortetermijnvergoedingen. Kortetermijnpersoneelsbeloningen worden opgenomen als uitgave op het moment waarop de betrokken dienst wordt verricht. Er wordt een verplichting opgenomen voor het bedrag dat naar verwachting zal worden betaald indien de EU een bestaande in rechte afdwingbare of feitelijke betalingsverplichting heeft wegens in het verleden door het personeelslid verrichte diensten en de verplichting betrouwbaar kan worden geraamd.

Vergoedingen na uitdiensttreding

Personeelsleden van de EU genieten een aantal prestaties na uitdiensttreding, zoals ouderdoms-, invaliditeits- en overlevingspensioenen en vergoeding van ziektekosten (zie toelichting **2.9**).

De EU biedt haar personeelsleden een vergoedingsplan na uitdiensttreding dat het volgende omvat:

- i. Pensioenregeling van de Europese ambtenaren ("de pensioenregeling"): de onder deze notioneel gefinancierde¹² regeling toegekende prestaties omvatten ouderdoms-, invaliditeits- en

¹² De pensioenregeling is een notioneel (virtueel) fonds met toegezegde uitkeringen, waarbij de toekomstige pensioenen worden gefinancierd uit de bijdragen van personeelsleden. Alhoewel de bijdragen niet in een echt fonds worden belegd, wordt verondersteld dat het bedrag dat in een dergelijk fonds zou zijn ingebracht, is belegd in langlopende obligaties van de lidstaten en wordt dat bedrag vertaald in de pensioenverplichting opgenomen in de jaarrekening van de Europese Unie. De lidstaten garanderen gezamenlijk de betaling van de prestaties

overlevingspensioenen, gezinstoelagen, uitkeringen bij overlijden vóór de pensionering van personeelsleden die werken of gewerkt hebben bij de instellingen en ander organen van de EU of die nabestaanden zijn van overleden ambtenaren of gepensioneerden. Personeelsleden dragen een derde van de verwachte kosten van deze prestaties bij uit hun salaris.

- ii. Gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering (GSVZ): via dit stelsel biedt de EU gezondheidszorgdekking aan personeelsleden van de Europese Commissie, de instellingen en andere organen van de EU door middel van vergoeding van medische kosten. De prestaties die worden toegekend aan "inactieven" (gepensioneerden, wezen, enz.), worden als "personeelsbeloningen na uitdiensttreding" ingedeeld.

De EU biedt ook voordelen na uitdiensttreding aan de leden van de EU-instellingen via afzonderlijke pensioenregelingen. Deze worden onder de rubriek "Andere pensioenstelsels" opgenomen. De desbetreffende regelingen gelden voor de leden van de Commissie, het Hof van Justitie en het Gerecht van de EU, de Rekenkamer, de Raad, het Europees Parlement, de Ombudsman, de Toezichthouder voor gegevensbescherming en het Gerecht voor ambtenarenzaken. De leden van de EU-instellingen zijn verzekerd tegen medische kosten via het GSZV.

Al deze prestaties na uitdiensttreding vormen voor de EU verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten en worden op elke verslagdatum berekend door middel van raming van het bedrag van de toekomstige rechten die personeelsleden in de lopende en voorgaande perioden hebben verworven, verdiscontering en aftrek van de reële waarde van planactiva. De verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten worden jaarlijks berekend volgens de methode op basis van opgebouwde rechten ("projected unit credit method"). De contante waarde van de verplichtingen wordt bepaald door verrekening van de geraamde toekomstige betalingen met de rente op staatsobligaties luidend in de valuta waarin de prestatie zal worden uitbetaald en met een looptijd die vergelijkbaar is met die van de overeenkomstige pensioenverplichting.

De vergoedingen na uitdiensttreding van EU-personeelsleden zijn ondergebracht in één enkel plan dat zowel een pensioenregeling als een ziektekostenverzekering (GSZV) omvat, waarbij het recht op dekking door het GSZV afhankelijk is van het verworven hebben van pensioenrechten. Volgens de planvoorwaarden, zoals bepaald in het Statuut, zijn sommige rechten, zoals het recht op een uitgesteld en verlaagd pensioen overeenkomstig de pensioenregeling, verworven na 10 dienstjaren. De rechten die personeelsleden voor de dienstjaren daarna verwerven, zijn wezenlijk hoger dan die oorspronkelijke rechten zoals uit de daaropvolgende jaarlijks opgebouwde pensioenrechten blijkt.

Daarom, teneinde de economische realiteit van de onderliggende transactie te weerspiegelen overeenkomstig het kwalitatieve vereiste van getrouwe weergave van de financiële verslaglegging dat zowel in EAR 1 als in het IPSAS Conceptual Framework is neergelegd, worden de kosten lineair toegerekend voor de hele geraamde actieve periode van het personeelslid, d.w.z. de periode vanaf de datum waarop de dienstverrichting door het personeelslid de eerste planvoordelen oplevert (ongeacht of die voordelen afhankelijk zijn van verdere dienstverrichtingen) tot de datum waarop verdere dienstverrichtingen geen verdere planvoordelen van materiële betekenis, andere dan salarisverhogingen, opleveren. Deze benadering wordt consequent toegepast op de voordelen waarin het enkel plan voorziet.

Herwaarderingen van de nettoverplichting uit hoofde van toegezegde rechten omvatten actuariële winsten en verliezen en de opbrengst van planactiva, en worden direct onder de nettoactiva opgenomen.

De EU neemt de netto rentelasten (-baten) en andere kosten in verband met de toegezegdpensioenregelingen op in de staat van de financiële resultaten, onder de post "Personeels- en pensioenkosten".

Wanneer de toe te kennen vergoedingen worden gewijzigd of gekort, worden de desbetreffende mutatie die verband houdt met verrichtingen van verstreken diensttijd, dan wel de winsten of verliezen van de korting, onmiddellijk opgenomen in de staat van de financiële resultaten. Winsten en verliezen bij afwikkeling worden opgenomen wanneer de afwikkeling plaatsvindt. De kosten van verstreken diensttijd worden onmiddellijk in de staat van de financiële resultaten opgenomen, tenzij personeelsleden gedurende een bepaalde periode in dienst moeten blijven voordat de veranderingen effectief worden.

1.5.11. Voorzieningen

overeenkomstig artikel 83 van het Statuut en artikel 4, lid 3, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (zie COM (2018) 829 voor een gedetailleerde beschrijving van het stelsel);

Voorzieningen worden opgenomen wanneer de EU een bestaande in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting tegenover derden heeft als gevolg van gebeurtenissen in het verleden, het zeer waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen nodig zal zijn om de verplichting af te wikkelen en het bedrag op betrouwbare wijze kan worden geraamd. Voor toekomstige exploitatieverliezen moeten geen voorzieningen worden opgenomen. Het bedrag van de voorziening is de beste raming van de uitgaven die naar verwachting nodig zullen zijn om de huidige verplichting op de verslagdatum af te wikkelen. Indien de te waarderen voorziening een groot aantal posten omvat, wordt de verplichting geraamd door alle mogelijke uitkomsten te wegen volgens de waarschijnlijkheid dat ze zich zullen voordoen.

Voorzieningen voor verlieslatende contracten worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de verwachte kosten om de overeenkomst te beëindigen of de verwachte nettokosten om de overeenkomst voort te zetten, afhankelijk van welk bedrag het laagst is.

1.5.12. Financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen worden ingedeeld als financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeverminderingen in overschot of tekort, als financiële verplichtingen die tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd zijn of als financiële verplichtingen in verband met garanties.

Opgenomen leningen omvatten leningen van kredietinstellingen en in een waardepapier belichaamde schulden. Zij worden de eerste maal opgenomen tegen reële waarde, zijnde de opbrengsten van de emissie (reële waarde van de ontvangen vergoeding), verminderd met de transactiekosten, en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs aan de hand van de effectieverentemethode; verschillen tussen de opbrengsten verminderd met de transactiekosten en de aflossingswaarde worden gedurende de looptijd van de leningen opgenomen in de staat van de financiële resultaten met gebruikmaking van de effectieverentemethode. In het geval van leningen die uit geleende middelen worden verstrekt, mag de effectieverentemethode om materialiteitsoverwegingen niet afzonderlijk voor opgenomen en verstrekte leningen worden toegepast. De transactiekosten van de EU die aan de begunstigde van de lening in rekening worden gebracht, worden direct in de staat van de financiële resultaten opgenomen.

Financiële verplichtingen die zijn ingedeeld tegen reële waarde met verwerking van waardeverminderingen in overschot of tekort omvatten derivaten wanneer de reële waarde negatief is. Zij worden boekhoudkundig op dezelfde manier verwerkt als financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort (zie toelichting **1.5.5**).

Financiële verplichtingen in verband met garanties worden een eerste keer opgenomen tegen de reële waarde, zijnde de waarde van de ontvangen premie. Op latere balansdata worden de financiële verplichtingen in verband met garanties geherwaardeerd tegen de verwachte verliezen of het bedrag dat oorspronkelijk is opgenomen, afhankelijk van wat het hoogste is, in voorkomend geval verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De EU neemt een financiële verplichting in verband met een garantie op wanneer het een tegenprestatie tegen marktvoorwaarden ontvangt voor het verstrekken van de garantie of de reële waarde van de garantie op betrouwbare wijze kan worden gemeten. Wanneer er geen actieve markt voor gelijkwaardige garantieovereenkomsten bestaat, vermeldt de EU de verstrekte garantie als voorwaardelijke verplichting (zie toelichting **1.7.2**) of – wanneer het zeer waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen nodig zal zijn om de verbintenis af te wikkelen – neemt de EU een voorziening op (zie toelichting **1.5.11**).

Financiële verplichtingen worden onder de niet-vlottende activa opgenomen, tenzij de looptijd binnen de twaalf maanden na de balansdatum verstrijkt.

EU-trustfondsen beschouwd als deel uitmakend van de operationele activiteiten van de Commissie worden opgenomen in de boeken van de Commissie en vervolgens geconsolideerd in de jaarrekening van de EU. Bijdragen van andere donoren aan de EU-trustfondsen voldoen derhalve aan de criteria van ontvangsten uit niet-ruiltransacties onder bepaalde voorwaarden en worden vermeld als financiële passiva totdat aan de voorwaarden voor de bijdragen is voldaan d.w.z. de subsidiabele uitgaven door het trustfonds zijn gedaan. Trustfondsen zijn opgericht om specifieke projecten te financieren en moeten resterende middelen terugstorten op het moment van afwikkeling. Op de balansdatum worden de uitstaande bijdrageverplichtingen gewaardeerd als de ontvangen bijdragen minus de door het trustfonds gedane uitgaven, inclusief waar nodig geschatte bedragen. Voor verslagleggingsdoeleinden worden de netto-uitgaven toegerekend aan de bijdragen van andere donoren in verhouding tot de nettobijdragen per 31 december. Deze toerekening van bijdragen is louter indicatief. Bij de afwikkeling van het trustfonds wordt over de precieze verdeling van de resterende middelen beslist door de raad van beheer van het trustfonds.

1.5.13. Crediteuren

Een aanzienlijk bedrag van de post crediteuren van de EU betreft onvereffende kostendeclaraties van begunstigden van subsidies of andere vormen van EU-financiering (niet-ruiltransacties). Zij worden geregistreerd als crediteuren voor het gevraagde bedrag wanneer de kostendeclaratie wordt ontvangen. Na verificatie en aanvaarding van de subsidiabele kosten, worden de crediteuren gewaardeerd tegen het aanvaarde en subsidiabele bedrag.

Te betalen posten die voortvloeien uit de aanschaf van goederen en diensten worden bij ontvangst van de factuur opgenomen voor het oorspronkelijke bedrag en de overeenkomstige uitgaven worden in de boeken opgenomen wanneer de goederen of diensten worden geleverd en door de EU worden aanvaard.

1.5.14. Overlopende posten

Transacties en gebeurtenissen worden in de financiële staten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. Wanneer er aan het einde van het jaar geen factuur is opgesteld en de dienst is verstrekt of de goederen zijn geleverd door de EU of er een contractuele overeenkomst bestaat (bv. op grond van een verdrag) worden de aan de periode toerekenbare inkomsten in de financiële staten opgenomen. Wanneer er bovendien aan het einde van het jaar een factuur is opgesteld, maar de dienst nog niet is verstrekt of de goederen nog niet zijn geleverd, worden de ontvangsten uitgesteld en in de volgende boekhoudkundige periode geboekt.

Ook uitgaven worden geboekt in de periode waarop zij betrekking hebben. Aan het einde van de boekhoudkundige periode worden de toegerekende uitgaven opgenomen tegen het geraamde bedrag van de voor de periode verschuldigde overdracht. De berekening van toegerekende uitgaven gebeurt volgens gedetailleerde operationele en praktische richtsnoeren die zijn gepubliceerd door de Commissie en die tot doel hebben te waarborgen dat de financiële staten een getrouw beeld geven van de economische en andere bijzonderheden die zij willen weergeven. Naar analogie zal voor vooruitbetaling van goederen en diensten die nog niet zijn ontvangen, de uitgave worden uitgesteld en in de volgende boekhoudkundige periode worden geboekt.

1.6. STAAT VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN

1.6.1. Ontvangsten

ONTVANGSTEN UIT NIET-RUILTRANSACTIES

De overgrote meerderheid van de ontvangsten van de EU heeft betrekking op niet-ruiltransacties:

Bni- en btw-middelen

De ontvangsten worden opgenomen voor de periode waarvoor de Commissie de door de lidstaten bij te dragen bedragen opvraagt. Zij worden gewaardeerd tegen het "opgevraagde bedrag". Omdat de btw- en bni-middelen op ramingen van de gegevens voor het betrokken begrotingsjaar gebaseerd zijn, zijn zij — totdat de lidstaten de definitieve gegevens verstrekken — voor herziening vatbaar naarmate veranderingen optreden. Het effect van een verandering in de raming wordt opgenomen wanneer het netto-overschot of -tekort voor de periode waarin de verandering is opgetreden, wordt bepaald.

Traditionele eigen middelen

De vorderingen op niet-ruiltransacties en de daarmee samenhangende ontvangsten worden opgenomen wanneer de desbetreffende maandelijkse A-boekhouding (met de geïnde rechten en verschuldigde bedragen die gewaarborgd en niet betwist zijn) van de lidstaten wordt ontvangen. Op de verslagdatum worden de voor de periode door de lidstaten geïnde ontvangsten die nog niet aan de Commissie zijn gestort, geraamd en opgenomen als toegerekende baten. De driemaandelijkse B-boekhouding (met de rechten die niet geïnd noch gewaarborgd zijn, en de gewaarborgde bedragen die door de schuldenaar worden betwist) die van de lidstaten is ontvangen, wordt als ontvangsten opgenomen verminderd met de inningskosten waarop de lidstaten recht hebben. Bovendien wordt een waardevermindering opgenomen ten bedrage van het geraamde oninbare gedeelte.

Geldboeten

Ontvangsten uit geldboeten worden opgenomen wanneer het besluit van de EU om een geldboete op te leggen is genomen en officieel ter kennis is gebracht van de betrokkene. Wanneer er twijfel bestaat omtrent de solvabiliteit van de onderneming, wordt een waardevermindering op het recht opgenomen. Na de kennisgeving van het besluit waarbij een geldboete is opgelegd, heeft de debiteur twee maanden de tijd om:

- a) hetzij het besluit te aanvaarden, waarna hij de geldboete binnen de gestelde termijn moet betalen en het bedrag definitief wordt geïnd door de EU;
- b) hetzij het besluit niet te aanvaarden, hetgeen betekent dat hij beroep instelt op grond van de EU-wetgeving.

Zelfs indien er beroep is ingesteld, moet de hoofdsom van de geldboete binnen de gestelde termijn van drie maanden worden betaald, want het beroep heeft geen schorsende werking (artikel 278 van het EU-Verdrag). Onder bepaalde omstandigheden kan de onderneming met instemming van de rekenplichtige van de Commissie een bankgarantie voor het bedrag geven.

Indien de onderneming tegen het besluit beroep instelt en de geldboete al voorlopig heeft betaald, wordt het bedrag als een voorwaardelijk passief opgenomen. Aangezien een beroep tegen een besluit van de EU echter geen schorsende werking heeft, wordt het ontvangen geld wel gebruikt om de vordering af te wikkelen. Indien in plaats van betaling een bankgarantie is gegeven, blijft de geldboete een vordering. Indien de kans bestaat dat het Gerecht van eerste aanleg zich ten nadele van de EU uitspreekt, wordt een voorziening opgenomen die dit risico dekt. Indien een bankgarantie is gegeven, wordt de uitstaande vordering afgeschreven zoals vereist. De cumulatieve rente die de Commissie ontvangt op de bankrekeningen waarop de ontvangen betalingen worden gestort, wordt als ontvangsten opgenomen en eventuele voorwaardelijke verplichtingen worden evenredig verhoogd.

Sedert 2010 worden alle voorlopig geïnde geldboeten door de Commissie beheerd in een speciaal daartoe opgericht fonds, BUFI genoemd, en belegd in financiële instrumenten.

ONTVANGSTEN UIT RUILTRANSACTIES

Ontvangsten uit de verkoop van goederen en diensten worden opgenomen wanneer de beduidende risico's en voordelen verbonden aan de eigendom van de goederen op de koper zijn overgegaan. Baten uit een verrichting die de levering van diensten behelst, worden opgenomen in verhouding tot de mate van voltooiing van de verrichting op de verslagdatum.

Rentebaten en -lasten

Rentebaten en -lasten worden in de staat van de financiële resultaten opgenomen volgens de effectieverentemethode. Dit is een methode om de geamortiseerde kostprijs van een financieel actief of een financiële verplichting te berekenen en om de rentebaten of -lasten toe te rekenen aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de berekening van de effectieve rente raamt de EU de kasstromen waarbij rekening wordt gehouden met alle contractvoorwaarden van het financieel instrument (bv. vooruitbetalingsopties), maar laat zij toekomstige kredietverliezen buiten beschouwing. Alle vergoedingen betaald of ontvangen door de partijen bij het contract die integraal deel uitmaken van de effectieve rente, transactiekosten en alle andere premies of kortingen, worden in de berekening opgenomen.

Wanneer de boekwaarde van een financieel actief of een groep verwante financiële activa is verlaagd als gevolg van een waardeverminderingsverlies, worden rentebaten opgenomen, vastgesteld aan de hand van de rentevoet waarmee de toekomstige kasstromen zijn verdisconteerd om het waardeverminderingsverlies te bepalen.

Dividendinkomsten

Inkomsten uit dividenden worden opgenomen wanneer het recht om betaling te ontvangen is vastgesteld.

1.6.2. Uitgaven

De kosten van niet-ruiltransacties maken het merendeel van de uitgaven van de EU uit. Het gaat om overdrachten aan begunstigden, die van drieërlei aard kunnen zijn: rechten, overdrachten bij overeenkomst en subsidies, bijdragen en giften.

Overdrachten worden als uitgaven opgenomen in de periode waarin de gebeurtenissen die aanleiding geven tot de overdracht zich voordoen, mits de overdracht bij besluit (Financieel Reglement, Statuut of ander besluit) is toegestaan of een overeenkomst is ondertekend waarbij de overdracht wordt toegestaan, de begunstigde heeft voldaan aan eventuele subsidiabiliteitscriteria en van het bedrag een redelijke raming kan worden gemaakt.

Betalingsverzoeken of kostendeclaraties die aan de voorwaarden voor erkenning voldoen, worden als uitgaven opgenomen voor het in aanmerking komende bedrag. Aan het einde van het jaar worden in aanmerking komende bedragen die aan de begunstigden verschuldigd zijn, maar waarvoor nog geen declaratie heeft plaatsgevonden, geraamd en geboekt als toegerekende uitgaven.

De kosten van ruiltransacties die voortvloeien uit de aanschaf van goederen en diensten worden opgenomen wanneer de goederen zijn geleverd en door de EU zijn aanvaard. Ze worden gewaardeerd tegen het oorspronkelijke factuurbedrag. Voorts worden op de balansdatum de uitgaven voor dienstprestaties gedurende de periode waarvoor nog geen factuur is ontvangen of aanvaard, geraamd en opgenomen in de staat van de financiële resultaten.

1.7. VOORWAARDELIJKE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

1.7.1. Voorwaardelijke activa

Een voorwaardelijk actief is een mogelijk actief dat voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden en waarvan het bestaan alleen wordt bevestigd door het al dan niet plaatsvinden van een of meer onzekere toekomstige gebeurtenissen waarover de EU niet de volledige controle heeft. Een voorwaardelijk actief wordt vermeld wanneer een instroom van economische voordelen of dienstenpotentieel waarschijnlijk is geworden.

1.7.2. Voorwaardelijke verplichtingen

Een voorwaardelijke verplichting is een mogelijke verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden en waarvan het bestaan alleen zal worden bevestigd door het al dan niet plaatsvinden van een of meer onzekere toekomstige gebeurtenissen waarover de EU niet de volledige controle heeft; of een bestaande verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, maar die niet is opgenomen omdat: het niet waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen of dienstenpotentieel in zich bergen vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen of, in zeldzame omstandigheden, omdat het bedrag van de verplichting onvoldoende betrouwbaar kan worden bepaald.

1.8. KASSTROOMOVERZICHT

Informatie over de kasstroom wordt gebruikt om een basis te verschaffen voor het beoordelen van het vermogen van de EU om geldmiddelen en kasequivalenten te genereren, en van haar behoeften om deze kasstromen te gebruiken.

Voor het opstellen van het kasstroomoverzicht is gebruikgemaakt van de indirecte methode. Dat betekent dat het economisch resultaat voor het begrotingsjaar wordt aangepast om rekening te houden met de gevolgen van transacties van niet-contante aard, latenties of voorzieningen voor reeds of nog te ontvangen of betalen kasstromen uit de exploitatieactiviteiten, en baten of lasten die verband houden met investerings- of financieringskasstromen.

Kasstromen die voortkomen uit transacties in vreemde valuta moeten worden gepresenteerd in de rapporteringsvaluta van de EU (de euro) door op het bedrag in de vreemde valuta de wisselkoers toe te passen die op de datum van de kasstroom geldt tussen de euro en de vreemde valuta.

Het kasstroomoverzicht geeft een overzicht van de kasstromen tijdens de periode, ingedeeld volgens exploitatieactiviteiten en investeringsactiviteiten (de EU heeft geen financieringsactiviteiten).

Exploitatieactiviteiten zijn de activiteiten van de EU die geen investeringsactiviteiten zijn. Het betreft het grootste deel van de activiteiten. Aan begunstigden verstrekte leningen (en de daarmee samenhangende opgenomen leningen, indien van toepassing) worden niet beschouwd als investerings- of financieringsactiviteiten, aangezien zij deel uitmaken van de algemene doelstellingen en daarom van de dagelijkse activiteiten van de EU.

Investeringsactiviteiten zijn de verwerving en vervreemding van immateriële activa en vaste bedrijfsmiddelen en van andere beleggingen die niet in kasequivalenten zijn vervat. Aan begunstigden verstrekte leningen vallen niet onder de investeringsactiviteiten. Het doel is een overzicht te geven van de echte investeringen van de EU.

2. TOELICHTINGEN BIJ DE BALANS

ACTIVA

2.1. IMMATERIËLE ACTIVA

miljoen EUR

<i>Brutoboekwaarde op 31.12.2017</i>	940
<i>Toevoegingen</i>	152
<i>Vervreemdingen</i>	16)
<i>Overdrachten tussen categorieën van activa</i>	0
<i>Overige mutaties</i>	2)
<i>Brutoboekwaarde op 31.12.2018</i>	1 073
<i>Cumulatieve afschrijving op 31.12.2017</i>	(535)
<i>Afschrijvingskosten voor het jaar</i>	(105)
<i>Teruggeboekte afschrijving</i>	1
<i>Vervreemdingen</i>	13
<i>Overdrachten tussen categorieën van activa</i>	-
<i>Overige mutaties</i>	(1)
<i>Cumulatieve afschrijving op 31.12.2018</i>	(627)
Nettoboekwaarde op 31.12.2018	446
<i>Nettoboekwaarde op 31.12.2017</i>	405

Deze bedragen hebben hoofdzakelijk te maken met computersoftware.

2.2. VASTE BEDRIJFSMIDDELEN

De categorie ruimteobjecten omvat operationele vaste activa met betrekking tot de twee ruimteprogramma's van de EU: de wereldwijde satellietnavigatiesystemen (GNSS) — Galileo en Egnos, en Copernicus, het Europees programma voor aardobservatie. Activa van de ruimtesystemen die nog niet operationeel zijn, zijn opgenomen onder de activa in aanbouw.

Voor Galileo zijn in 2018 vier nieuwe satellieten aan de operationele constellatie toegevoegd, wat het totaal op 22 brengt. De operationele vaste activa van Galileo, bestaande uit satellieten en installaties op de grond, werden op 31 december 2018 gewaardeerd op 2 410 miljoen EUR na afschrijvingen (2017: 2 276 miljoen EUR). De resterende activa in aanbouw van in totaal 1 324 miljoen EUR (2017: 1 026 miljoen EUR) omvatten de vier in juli 2018 gelanceerde satellieten waarvan de tests in de omloopbaan op de balansdatum nog niet waren voltooid. De ontwikkeling van het Galileosysteem gaat door totdat het systeem zijn volledige operationele capaciteit heeft bereikt. De voltooide Galileoconstellatie zal 24 operationele satellieten en 6 reservesatellieten tellen.

Voor Copernicus werden in 2018 twee nieuwe satellieten (Sentinel 5P en 3B) in bedrijf genomen, naast de vijf andere reeds operationele satellieten, waardoor de totale waarde van de operationele vaste activa van Copernicus toenam tot 1 455 miljoen EUR na afschrijvingen (2017: 1 140 miljoen EUR). Nog eens 1 207 miljoen EUR in verband met Copernicus-satellieten is geboekt als activa in aanbouw (2017: 1 443 miljoen EUR).

Vaste activa in verband met grondinfrastructuur van het European Geostationary Navigation Overlay System (Egnos) zijn voor 52 miljoen EUR (2017: 67 miljoen EUR) eveneens onder de rubriek ruimteobjecten geboekt. De Egnos-activa in aanbouw bedragen 130 miljoen EUR (2017: 52 miljoen EUR).

De activa in verband met de ruimteprogramma's van de EU worden gebouwd met assistentie van het Europees Ruimteagentschap (ESA).

Vaste bedrijfsmiddelen

	Grond en gebouwen	Ruimte-objecten	Installaties en uitrusting	Meubilair en wagenpark	Computer-hardware	Overige	Financiële leasing	Activa in aanbouw	Totaal
<i>miljoen EUR</i>									
<i>Brutoboekwaarde op 31.12.2017</i>	5 456	4 264	597	266	675	309	2 787	2 920	17 273
<i>Toevoegingen</i>	38	14	48	13	55	20	10	1 311	1 509
<i>Vervreemdingen</i>	(39)	(0)	(22)	(10)	(103)	(5)	(9)	(8)	(196)
<i>Overdrachten tussen categorieën van activa</i>	202	982	0	0	5	3	(170)	(1 023)	0
<i>Overige mutaties</i>	(31)	0	17	0	2	0	1	0	(11)
Brutoboekwaarde op 31.12.2018	5 626	5 259	641	270	634	327	2 620	3 199	18 575
<i>Cumulatieve afschrijving op 31.12.2017</i>	(3 035)	(780)	(502)	(188)	(553)	(226)	(1 244)		(6 528)
<i>Afschrijvingskosten voor het jaar</i>	(180)	(561)	(47)	(19)	(63)	(34)	(98)		(1 003)
<i>Teruggeboekte afschrijving</i>	–	–	0	0	5	0	–		6
<i>Vervreemdingen</i>	10	0	14	9	96	5	7		142
<i>Overdrachten tussen categorieën van activa</i>	74)	–	(0)	(0)	(5)	(0)	79		–
<i>Overige mutaties</i>	0	(0)	(5)	(0)	(1)	(0)	(1)		(7)
Cumulatieve afschrijving op 31.12.2018	(3 279)	(1 342)	(540)	(198)	(521)	(255)	(1 257)		(7 390)
NETTOBOEKWAARDE OP 31.12.2018	2 347	3 917	101	72	113	72	1 363	3 199	11 185
<i>NETTOBOEKWAARDE OP 31.12.2017</i>	2 422	3 484	95	78	122	83	1 543	2 920	10 745

2.3. BELEGGINGEN DIE WORDEN VERWERKT VOLGENS DE VERMOGENSMUTATIEMETHODE

Het belang van de EU, vertegenwoordigd door de Commissie, in het Europees Investeringsfonds (EIF) wordt aangemerkt als een geassocieerde deelneming volgens de vermogensmutatiemethode. Het EIF is de financiële instelling van de EU die gespecialiseerd is in het verstrekken van durfkapitaal en garanties aan kleine en middelgrote ondernemingen. Het EIF is gevestigd in Luxemburg en werkt als publiek-privaat partnerschap, met de Europese Investeringsbank (EIB), de EU en een groep van financiële instellingen als partners. Op 31 december 2018 had de EU een belang van 29,7 % in het EIF (2017: 29,7 %) en 29,7 % van de stemrechten (2017: 29,7 %). Overeenkomstig de statuten moet het EIF ten minste 20 % van zijn jaarlijks nettoresultaat in een verplichte reserve storten totdat de reserve in totaal 10 % van het geplaatste kapitaal bedraagt. Deze reserve is niet uitkeerbaar.

	miljoen EUR
	Europees Investeringsfonds
Belang op 31.12.2017	581
<i>Bijdragen</i>	–
<i>Ontvangen dividenden</i>	(3)
<i>Aandeel van het nettoresultaat</i>	37
<i>Aandeel in de nettoactiva</i>	24
Belang op 31.12.2018	591

De volgende bedragen kunnen aan de EU worden toegerekend op basis van het percentage van haar participatie:

	31.12.2018	31.12.2017
	Totaal EIF	Totaal EIF
<i>Activa</i>	2 662	2 488
<i>Verplichtingen</i>	(674)	(532)
<i>Ontvangsten</i>	291	263
<i>Uitgaven</i>	(167)	(153)
<i>Overschot/(tekort)</i>	124	110

De aansluiting van de hierboven samengevatte financiële informatie met de boekwaarde van het belang in het EIF is als volgt:

	31.12.2018	31.12.2017
	miljoen EUR	miljoen EUR
<i>Nettoactiva van de geassocieerde deelneming</i>	1 988	1 956
Belang EC in EIF	29,7 %	29,7 %
<i>Boekwaarde</i>	591	581

De EU, vertegenwoordigd door de Commissie, heeft op 31 december 2018 20 % van haar belang in het EIF-kapitaal gestort en het niet-opgevraagde saldo bedroeg:

	Totaal kapitaal EIF	EU-inschrijving
	miljoen EUR	miljoen EUR
<i>Totaal aandelenkapitaal</i>	4 500	1 337
<i>Volgestort</i>	900	267
Niet-opgevraagd	3 600	1 070

2.4. FINANCIËLE ACTIVA

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Vaste financiële activa			
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2.4.1	13 657	11 758
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort	2.4.2	14	16
Verstrekte leningen	2.4.3	51 560	48 205
		65 231	59 980
Vlottende financiële activa			
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2.4.1	1 786	1 873
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort	2.4.2	2	6
Verstrekte leningen	2.4.3	2 380	6 776
		4 168	8 655
Totaal		69 398	68 635

2.4.1. Voor verkoop beschikbare financiële activa

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
BUFI-beleggingen	1 888	2 158
EGKS in liquidatie	1 506	1 658
Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling	188	188
	3 582	4 004
<i>Garantiefonds voor garanties uit de begroting:</i>		
EFSI-garantiefonds	5 000	3 414
Garantiefonds voor externe acties	2 465	2 199
EFDO-garantiefonds	9	–
	7 474	5 613
<i>Financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd:</i>		
Horizon 2020	2 031	1 730
Financieringsfaciliteit met risicodeling	679	665
Connecting Europe Facility	540	482
EU eigenvermogensfaciliteiten voor het mkb	464	508
Europees Fonds voor Zuidoost-Europa	113	119
Verrichtingen met risicodragend kapitaal	115	113
Overige	444	397
	4 386	4 014
Totaal	15 443	13 632
Langlopend	13 657	11 758
Kortlopend	1 786	1 873

Op een totaal van 15 443 miljoen EUR heeft de EU voor verkoop beschikbare financiële activa in de vorm van schuldtitels (zoals obligaties) ten belope van 13 993 miljoen EUR (2017: 12 048 miljoen EUR), eigenvermogensinstrumenten van 1 365 miljoen EUR (2017: 1 333 miljoen EUR) en beleggingen in het EIB Unitary Fund (een geldmarktfonds) van 85 miljoen EUR (2017: 251 miljoen EUR). De schuldtitels en de eenheden in het EIB Unitary Fund worden voornamelijk gebruikt om aan de EU-garantie- en -risicodelingsinstrumenten toegewezen bedragen tijdelijk te beleggen zolang zij niet worden gebruikt om de aanspraken op garanties te voldoen.

BUFI-beleggingen

Voorlopig geïnde geldboeten in mededingingszaken worden in een speciaal fonds (BUFI — 'Budget Fines') gestort en door de Commissie belegd in schuldinstrumenten die als voor verkoop beschikbare financiële activa worden ingedeeld.

EGKS in liquidatie

Alle voor verkoop beschikbare financiële activa betreffende de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal in liquidatie zijn schuldtitels in euro die genoteerd zijn op actieve markten.

Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling

De EU heeft een financiële participatie in het kapitaal van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBWO) die op 31 december 2018 bestond uit 90 044 aandelen (2017: 90 044) oftewel 3 % van het totaal geplaatste aandelenkapitaal. De EU heeft ingeschreven voor een totaal bedrag van 900 miljoen EUR, waarvan tot op heden 713 miljoen EUR niet opgevraagd is. Overeenkomstig de oprichtingsovereenkomst van de EBWO gelden voor de aandeelhouders enkele contractuele beperkingen: zo zijn de aandelen niet overdraagbaar en is de terugbetaling beperkt tot de oorspronkelijke aanschaffingskosten.

De EU waardeert het belang in de EBWO tegen de reële waarde. De oorspronkelijke aanschaffingskosten worden beschouwd als de beste raming van de reële waarde, met name gelet op de contractuele beperkingen waarnaar hierboven is verwezen. Hoewel de EBWO-aandelen op geen enkele aandelenbeurs genoteerd zijn, zijn er recentelijk transacties geweest (uitgifte van aandelen a pari) die aantonen dat de aanschaffingskosten de beste raming van de reële waarde opleveren in deze omstandigheden.

GARANTIEFONDSEN VOOR BEGROTINGSGARANTIES

EFSI-garantiefonds

Volgens de EFSI-verordening (Verordening (EU) 2015/2017) moet het EFSI-garantiefonds voor een liquiditeitsbuffer zorgen tegen mogelijke verliezen van de EIB op haar financierings- en investeringsverrichtingen die op grond van de EFSI-overeenkomst in aanmerking komen voor de EU-EFSI-garantie (zie toelichting **4.1.1**). Het EFSI-garantiefonds wordt gefinancierd met bijdragen uit de EU-begroting. Het wordt ook gevuld met de opbrengsten van belegde middelen van het garantiefonds, inkomsten die de EU op grond van de EFSI-overeenkomst als vergoeding voor de garantie ontvangt, alsook door de EIB uit hoofde van eerdere garantie-aanspraken van in gebreke blijvende debiteuren gevorderde bedragen. Het fonds wordt beheerd door de Commissie, die gemachtigd is tot het investeren van de activa van het EFSI-garantiefonds op de financiële markten in overeenstemming met het beginsel van goed financieel beheer en met inachtneming van adequate prudentiële regels. Het EFSI-garantiefonds is in april 2016 operationeel geworden. Overeenkomstig de EFSI-verordening, zoals gewijzigd in 2017 (Verordening (EU) 2017/2396), zal het fonds progressief worden voorzien van middelen tot een bedrag van 9,1 miljard EUR, zijnde 35 % van het totale bedrag van de EU-EFSI-garantieverplichtingen.

Garantiefonds voor externe acties

Het Garantiefonds voor externe acties dekt de door de EU-begroting gegarandeerde leningen, met name leningsoperaties van de EIB buiten de EU, gefinancierd uit de eigen middelen van de EIB, alsmede leningen in het kader van macrofinanciële bijstand (MFB-leningen) en leningen van Euratom buiten de EU (zie toelichting **4.1.1**). Het is een langlopend instrument (vast deel: 2 275 miljoen EUR), beheerd door de EIB en bedoeld om de door de EU gegarandeerde leningen waarvoor van wanbetaling sprake is, te dekken. Het fonds wordt gevoed met betalingen uit de EU-begroting, met de rente op de belegging van de beschikbare middelen van het fonds en met de bij de in gebreke gebleven debiteuren teruggevorderde bedragen voor wie het fonds tot uitbetaling heeft moeten overgaan in verband met een afgegeven garantie. Het streefdoel is een fonds van 9 % van de per jaareinde uitstaande gegarandeerde leningen. Het verschil tussen het streefbedrag en de waarde van de activa van het fonds aan het einde van het jaar wordt gedekt uit de EU-begroting in jaar $n+2$; eventuele overschotten worden teruggestort aan de EU-begroting.

EFDO-garantiefonds

Zoals bepaald in de EFDO-verordening (Verordening (EU) 2017/1601 van het Europees Parlement en de Raad van 26 september 2017) is het EFDO-garantiefonds opgericht om te voorzien in een liquiditeitsbuffer voor het geval dat de garantie van de Unie wordt aangesproken overeenkomstig de EFDO-garantieovereenkomsten. Het EFDO-garantiefonds wordt gefinancierd met bijdragen uit de EU-begroting, bijdragen uit het 11e EOF aan de EU-begroting en vrijwillige bijdragen van lidstaten en andere contribuanten. Het wordt ook gevuld met de opbrengsten van belegde middelen, bij in gebreke blijvende schuldenaren teruggevorderde bedragen, inkomsten en andere betalingen die de EU op grond van de EFDO-garantieovereenkomsten ontvangt. Het fonds wordt beheerd door de Commissie, die gemachtigd is

de activa van het fonds te beleggen in overeenstemming met het beginsel van goed financieel beheer en met inachtneming van adequate prudentiële regels. Het EFDO-garantiefonds ontving de eerste bijdragen uit de EU-begroting in augustus 2018. In 2018 is in totaal 275.1 miljoen EUR aan betalingen ontvangen, waarvan 9 miljoen EUR wordt geïnvesteerd in de verkoop van financiële activa per 31 december 2018, terwijl nog eens 325 miljoen EUR (2017: 275 miljoen EUR) is vastgelegd, maar nog niet betaald, en is opgenomen in het bedrag van de "RAL" in toelichting 5.1. Het EFDO-garantiefonds zal progressief worden voorzien van middelen tot een bedrag van 750 miljoen EUR, zijnde 50 % van de totale toekomstige EFDO-garantieplichtingen die de EU-begroting zal dekken, en kan verder worden verhoogd met andere bijdragen.

FINANCIERINGSINSTRUMENTEN DIE UIT DE EU-BEGROTING WORDEN GEFINANCIERD

Horizon 2020

Bij de EU-verordening tot vaststelling van Horizon 2020 — het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (2014-2020), zijn nieuwe financieringsinstrumenten ingesteld om de toegang tot financiering te verbeteren voor entiteiten die aan onderzoek en innovatie (O&I) doen. Deze instrumenten zijn: de *InnovFin Leningen- en garantiedienst voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie* waarmee de Commissie een deel van de financiële risico's die verbonden zijn aan een portefeuille nieuwe, door de EIB aangegane financieringsoperaties op zich neemt; de *InnovFin-garantieregeling voor kmo's, met inbegrip van het instrument voor onbeperkte garantie in het kader van het kmo-initiatief (SIUGI)* – door het EIF beheerde faciliteiten voor het verstrekken van garanties en tegengaranties aan financiële intermediairs voor nieuwe portefeuilles leningen (via SIUGI deelt de Commissie het financiële risico verbonden aan de garantie met de lidstaten, het EIF en de EIB); en de *InnovFin eigenvermogensfaciliteit voor onderzoek en innovatie*, die belegt in risicokapitaalfondsen en beheerd wordt door het EIF.

Risicodelende financieringsfaciliteit

De financieringsfaciliteit met risicodeling (RSFF) wordt door de EIB beheerd en de beleggingsportefeuille van de Commissie wordt gebruikt om voorzieningen aan te leggen voor financiële risico's in verband met leningen en garanties die door de EIB worden gegeven aan onderzoeksprojecten die daarvoor in aanmerking komen. In totaal heeft de EU in het MFK 2007-2013 tot 1 miljard EUR uitgetrokken voor de RSFF. In het MFK 2014-2020 zijn er geen nieuwe RSFF-bijdragen uit de begroting gepland. Het globale risico voor de EU is beperkt tot haar inbreng in de faciliteit.

Connecting Europe Facility

Zoals in Verordening (EU) nr. 1316/2013 is bepaald, heeft de Connecting Europe Facility (CEF) tot doel het vinden van financiering voor infrastructuurprojecten in de sectoren vervoer, telecommunicatie en energie te vergemakkelijken. De faciliteit wordt beheerd door de EIB op grond van een overeenkomst met de EU. Het CEF-financieel schuldinstrument is de voortzetting van het leninggarantie-instrument voor TEN-T-projecten (LGTT) en van de proeffase van het initiatief inzake projectobligaties (PBI). De LGTT- en PBI-portefeuilles zijn met ingang van 1 januari 2016 samengevoegd in het CEF-financieringsinstrument. Het biedt risicodeling voor schuldfinanciering aan in de vorm van niet-achtergestelde en achtergestelde schulden of garanties, evenals ondersteuning van projectobligaties.

EU eigenvermogensfaciliteiten voor het mkb

Dit betreft eigenvermogensinstrumenten die worden gefinancierd door de programma's COSME, CIP en MAP en het proefproject technologieoverdracht, administratief beheerd door het EIF, ter ondersteuning van de oprichting en financiering van kleine en middelgrote ondernemingen in de EU in de begin- (start-up) en groeifase door middel van investeringen in geschikte gespecialiseerde durfkapitaalfondsen.

2.4.2. Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort

Soort derivaat	31.12.2018		31.12.2017	
	Notionele waarde	Reële waarde	Notionele waarde	Reële waarde
<i>Termijncontracten in vreemde valuta</i>	476	2	634	6
<i>Garantie op de aandelenportefeuille</i>	674	14	258	16
Totaal	1 150	16	892	23
<i>Langlopend</i>	674	14	258	16
<i>Kortlopend</i>	476	2	634	6

miljoen EUR

De EU sluit valutatermijncontracten af ter afdekking van het valutarisico verbonden aan schuldttitels in USD in het EFSI-garantiefonds. Overeenkomstig de valutatermijncontracten levert de EU het contractueel overeengekomen notionele bedrag in vreemde valuta („pay leg”), zoals weergegeven in de bovenstaande tabel, en ontvangt zij het notionele bedrag in EUR („receive leg”) op de vervaldatum. Deze derivatencontracten worden gewaardeerd tegen reële waarde op de balansdatum en ingedeeld als financiële activa of financiële verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort al naargelang hun reële waarde positief of negatief uitvalt.

De EFSI-garantie van de EU aan de EIB-groep in verband met de portefeuilles eigenvermogensinvesteringen is ingedeeld als afgeleid financieel instrument en geboekt als financieel actief of financiële verplichting tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort (zie toelichting 4.1.1). Op 31 december 2018 vertegenwoordigden de onderliggende eigenvermogensinvesteringen door de EIB en het EIF een bedrag van 674 miljoen EUR en de reële waarde van de EU-garantie op de EFSI-eigenvermogensportefeuilles in totaal 14 miljoen EUR.

Reëlewaardehiërarchie van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Niveau 1: prijsnoteringen op actieve markten</i>	13 993	11 983
<i>Niveau 2: waarneembare input, anders dan prijsnoteringen</i>	275	510
<i>Niveau 3: waarderingstechnieken met niet op waarneembare marktgegevens gebaseerde input</i>	1 191	1 161
Totaal	15 459	13 654

Er hebben in de verslagperiode geen overdrachten tussen niveau 1 en niveau 2 plaatsgevonden.

Aansluiting van financiële activa, gewaardeerd aan de hand van waarderingstechnieken met niet op waarneembare marktgegevens gebaseerde input (niveau 3)

miljoen EUR

<i>Beginbalans op 1.1.2018</i>	1 161
<i>Aan- en verkopen, uitgiften en afwikkelingen</i>	104
<i>Winsten of verliezen over de periode in financiële inkomsten of financieringskosten</i>	36)
<i>Baten en verliezen die in de nettoactiva zijn opgenomen</i>	37)
<i>Overdrachten naar niveau 3</i>	-
<i>Overdrachten vanuit niveau 3</i>	-
<i>Overige</i>	-
Eindbalans op 31.12.2018	1 191

2.4.3. Verstrekte leningen

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
<i>Leningen voor financiële bijstand</i>	2.4.3.1	53 873	54 844
<i>Overige leningen</i>	2.4.3.2	67	137
Totaal		53 939	54 981
<i>Langlopend</i>		51 560	48 205
<i>Kortlopend</i>		2 380	6 776

2.4.3.1. Leningen voor financiële bijstand

miljoen EUR

	EFSM	Betalings_ balans- steun (BB)	MFB	Euratom	EGKS in liquidatie	Totaal
<i>Totaal op 31.12.2017</i>	47 456	3 114	3 924	250	100	54 844
<i>Nieuwe leningen</i>	4 500	–	515	50	–	5 065
<i>Aflossingen</i>	(4 500)	(1 350)	(56)	(46)	–	(5 952)
<i>Wisselkoersverschillen</i>	–	–	–	(0)	(1)	(1)
<i>Veranderingen in boekwaarde</i>	(56)	(30)	5	0	(2)	(84)
<i>Bijzondere waardevermindering</i>	–	–	–	–	–	–
Totaal op 31.12.2018	47 400	1 734	4 388	254	98	53 873
<i>Langlopend</i>	46 800	200	4 309	213	–	51 521
<i>Kortlopend</i>	600	1 534	79	41	98	2 351

De totale nominale waarde van de leningen voor financiële bijstand, inclusief de leningen EGKS in liquidatie, op 31 december 2018 is 53 206 miljoen EUR (2017: 54 093 miljoen EUR). De veranderingen in boekwaarde stemmen overeen met de veranderingen in de vervallen rente.

Het EFSM maakt het mogelijk financiële bijstand te verlenen aan een lidstaat in geval van moeilijkheden of ernstige dreiging van grote moeilijkheden veroorzaakt door buitengewone gebeurtenissen die deze lidstaat niet kan beheersen. De bijstand kan de vorm aannemen van een lening of een kredietlijn. Volgens de conclusies van de Raad (Ecofin) van 9 mei 2010 bedragen de middelen van de faciliteit ten hoogste 60 miljard EUR, maar bij wettelijke bepaling wordt het uitstaande bedrag aan leningen of kredietlijnen beperkt tot de marge die beschikbaar is onder het plafond van de eigen middelen. De leningen die worden opgenomen om in het kader van het EFSM leningen te verstrekken, worden door de EU-begroting gewaarborgd. Er zijn geen plannen waarbij het EFSM nieuwe financieringsprogramma's zou aangaan of nieuwe leningfaciliteitsovereenkomsten zou sluiten. Tijdens het op 31 december 2018 afgesloten jaar hebben beide begunstigde landen – Ierland en Portugal – verzocht om een verlenging van de looptijd van hun in 2018 aflopende leningen voor bedragen van respectievelijk 3,9 en 0,6 miljard EUR.

De betalingsbalansfaciliteit, een financieel beleidsinstrument, biedt de lidstaten van de EU die niet voor de euro hebben gekozen financiële bijstand op middellange termijn. Er kunnen leningen worden verstrekt aan lidstaten die zich voor feitelijke of ernstig dreigende moeilijkheden met betrekking tot hun betalingsbalans of kapitaalverkeer gesteld zien. Het maximale uitstaande bedrag van in het kader van het instrument toegekende leningen is beperkt tot 50 miljard EUR. De leningen die worden opgenomen ten behoeve van het betalingsbalansmechanisme, worden door de EU-begroting gewaarborgd.

MFB is een vorm van financiële bijstand van de EU aan partnerlanden die een de betalingsbalanscrisis doormaken. Macrofinanciële bijstand wordt verstrekt in de vorm van middellange- of langetermijnleningen of subsidies, of een combinatie daarvan, en dient in het algemeen ter aanvulling van de financiering in het kader van een door het IMF gesteund aanpassings- en hervormingsprogramma. Die leningen zijn gewaarborgd door het Garantiefonds voor externe maatregelen. Tijdens het op 31 december 2018 afgesloten jaar zijn verdere MFB-leningen verstrekt voor een totaalbedrag van 515 miljoen EUR, namelijk 500 miljoen EUR aan Oekraïne en 15 miljoen EUR aan Georgië (zie ook toelichting 4.1.2).

De Europese Gemeenschap voor atoomenergie (Euratom, vertegenwoordigd door de Commissie) verstrekt leningen aan lidstaten en niet-lidstaten, alsook aan entiteiten van beide, voor de financiering van projecten in verband met energie-installaties. Voor de dekking van Euratom-leningen zijn garanties van derden ten belope van 254 miljoen EUR (2017: 250 miljoen EUR) ontvangen (zie toelichting 4.1.2).

De leningen EGKS in liquidatie zijn geen leningen voor financiële bijstand, maar promessen om de kasstromen gelijk te houden met de opgenomen leningen. Naar analogie van de leningen voor financiële bijstand zijn zij overeenkomstig de artikelen 54 en 56 van het EGKS-Verdrag uit geleende middelen verstrekt voor projectfinanciering.

Effectieve rentevoeten van leningen (uitgedrukt als een rente-interval)

	31.12.2018	31.12.2017
Macrofinanciële bijstand (MFB)	0 % - 3,82 %	0 % - 4,54 %

Euratom	0,08 % - 5,76 %	0,08 % - 5,76 %
Betalingsbalans	2,88 % - 3,38 %	2,88 % - 3,38 %
Europees financieel stabilisatiemechanisme (EFSM)	0,50 % - 3,75 %	0,62 % - 3,75 %
EGKS in liquidatie	5,23 % - 5,81 %	5,23 % - 5,81 %

2.4.3.2. Overige leningen

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
Leningen met bijzondere voorwaarden	64	78
Door de EGKS in liquidatie verstrekte woningleningen	2	4
Termijndeposito's	0	55
Totaal	67	137
Langlopend	38	61
Kortlopend	28	76

De totale nominale waarde van overige leningen bedroeg op 31 december 2018 617 miljoen EUR (2017: 561 miljoen EUR).

Leningen met bijzondere voorwaarden omvatten voornamelijk leningen met een speciale rentevoet die in het kader van de samenwerking met niet-lidstaten zijn verstrekt.

Termijndeposito's omvatten voornamelijk bedragen met een looptijd tussen 3 en 12 maanden die niet onder de definitie van kasequivalenten vallen.

Waardevermindering op andere leningen

miljoen EUR

	31.12.2017	Toevoegingen	Terugnemingen	Afschrijving	Overige	31.12.2018
Leningen met bijzondere voorwaarden	8	1	-	(0)	-	8
Gesubrogeerde leningen	432	147	-	-	-	579
Totaal	440	148	-	(0)	-	587

Gesubrogeerde leningen zijn oninbare leningen die werden verstrekt door de EIB en gewaarborgd door de EU-begroting, en waarvoor alle rechten zijn gesubrogeerd aan de EU na betaling uit het Garantiefonds voor externe acties of het EFSI-garantiefonds. Deze leningen zijn volledig afgeschreven voor een bedrag van 579 miljoen EUR (2017: 432 miljoen EUR). De garantieclaims in 2018 waren gedeeltelijk gedekt door in eerdere jaren aangelegde financiële voorzieningen. Volgens de desbetreffende overeenkomsten tussen de EU en de EIB stelt deze laatste namens de EU de procedures in om alle verschuldigde sommen terug te vorderen.

2.5. VOORFINANCIERING

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Langlopende voorfinanciering			
Voorfinanciering	2.5.1	21 814	21 939
Overige voorschotten voor de lidstaten	2.5.2	4 122	3 018
Bijdragen aan trustfondsen		71	64
		26 006	25 022
Kortlopende voorfinanciering			
Voorfinanciering	2.5.1	21 572	22 361
Overige voorschotten voor de lidstaten	2.5.2	2 396	1 645
		23 968	24 005
Totaal		49 974	49 027

Het niveau van de voorfinancieringen in de verschillende programma's moet toereikend zijn om de begunstigden te kunnen voorzien van de middelen die zij nodig hebben om hun projecten te kunnen opstarten, maar tegelijkertijd moeten de financiële belangen van de EU worden gevrijwaard en moet er rekening worden gehouden met juridische en operationele beperkingen en overwegingen in verband met kosteneffectiviteit. De toename van het totale bedrag aan voorfinancieringen is voornamelijk toe te schrijven aan de stijging van de "overige voorschotten voor de lidstaten" (zie toelichting **2.5.2**).

2.5.1. Voorfinanciering

	miljoen EUR					
	Brutobedrag	Afgewikkeld in het kader van afsluiting	Netto-bedrag op 31.12.2018	Brutobedrag	Afgewikkeld in het kader van afsluiting	Netto-bedrag op 31.12.2017
Gedeeld beheer						
<i>Elfpo en andere instrumenten voor plattelandsontwikkeling</i>	3 743		3 743	3 735	–	3 735
<i>EFRO & CF</i>	18 088	(3 461)	14 627	20 561	(5 678)	14 883
<i>ESF</i>	6 548	(1 147)	5 401	6 792	(1 182)	5 610
<i>Overige</i>	4 684	(2 498)	2 186	5 037	(2 267)	2 770
	33 063	(7 105)	25 958	36 125	(9 127)	26 998
Direct beheer						
<i>Uitgevoerd door:</i>						
<i>Commissie</i>	12 531	(8 262)	4 269	12 165	(8 331)	3 834
<i>Uitvoerende agentschappen van de EU</i>	15 012	(9 540)	5 472	13 843	(8 749)	5 094
<i>trustfondsen</i>	585	(433)	152	440	(212)	228
	28 127	(18 234)	9 893	26 447	(17 292)	9 155
Indirect beheer						
<i>Uitgevoerd door:</i>						
<i>andere EU-agentschappen & -organen</i>	762	(207)	555	723	148)	575
<i>Derde landen</i>	1 546	879)	667	1 586	(956)	630
<i>Internationale organisaties</i>	7 684	(5 053)	2 631	9 000	(5 879)	3 121
<i>Andere entiteiten</i>	9 107	(5 426)	3 681	7 753	(3 933)	3 820
	19 099	(11 565)	7 534	19 062	(10 916)	8 146
Totaal	80 289	(36 904)	43 386	81 635	(37 335)	44 300
<i>Langlopend</i>	21 814	–	21 814	21 939	–	21 939
<i>Kortlopend</i>	58 476	(36 904)	21 572	59 696	(37 335)	22 361

Bij voorfinanciering wordt geld uitbetaald, wat betekent dat er betalingskredieten worden gebruikt. Zoals wordt verduidelijkt in toelichting **1.5.7**, betreft het voorschotten die nog niet als uitgave worden geboekt. Voorfinancieringen verminderen dus de nog betaalbaar te stellen vastleggingen (RAL — zie toelichting **5.1**), maar vertegenwoordigen in de staat van de financiële resultaten nog te erkennen uitgaven.

Wat gedeeld beheer betreft, hebben nagenoeg alle voorfinancieringen betrekking op de lopende programmeringsperiode. Er is een eerste voorfinanciering die niet zal worden vereffend vóór het einde van de periode en als langlopend wordt geboekt. Er is ook een jaarlijkse voorfinanciering die jaarlijks wordt vereffend en als kortlopend wordt geboekt. In 2018 is voor 10 miljard EUR nieuwe voorfinanciering uitbetaald. De voorfinancieringsbedragen betreffende gedeeld beheer zijn stabiel in vergelijking met 2017, met uitzondering van een daling van de post "Overige". Deze betreft het Solidariteitsfonds van de Europese Unie (steunbedragen voor wederopbouw na de aardbevingen van 2016/2017 in Italië). De betrokken bedragen zijn in 2017 als voorfinanciering betaald en in 2018 als uitgaven geboekt.

Onder direct beheer houden de voorfinancieringsbedragen voornamelijk verband met Horizon 2020 en de Connecting Europe Facility.

De voorfinanciering onder indirect beheer betreft voornamelijk programma's van intern beleid zoals Erasmus, Galileo en Egnos, naast instrumenten van het extern beleid zoals het ENI (Europees nabuurschapsinstrument), DCI (Instrument voor ontwikkelingssamenwerking) en humanitaire hulp.

Ontvangen garanties op voorfinanciering

Dit zijn garanties die de Commissie in bepaalde gevallen verlangt bij de betaling van voorschotten (voorfinanciering) aan begunstigden die geen lidstaten zijn. Voor dit soort garantie moeten twee waarden worden opgenomen: de "nominale waarde" en de "lopende waarde". Voor de „nominale” waarde hangt het ontstaansfeit samen met het bestaan van de waarborg. Voor de „lopende” waarde is het ontstaansfeit voor de waarborg de betaling van voorfinanciering en/of latere verrekeningen. Op 31 december 2018 beliep de „nominale waarde” van de ontvangen garanties in verband met voorfinanciering 516 miljoen EUR en de „lopende waarde” van die garanties 420 miljoen EUR (in 2017: respectievelijk 620 miljoen EUR en 462 miljoen EUR).

Bepaalde voorfinancieringen die in het kader van het zevende kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling (KP7) en in het kader van Horizon 2020 worden betaald, worden daadwerkelijk gedekt door het Garantiefonds voor deelnemers. Het Garantiefonds voor deelnemers is een instrument voor onderlinge verzekering, dat is opgezet om de risico's te dekken met betrekking tot bedragen die niet worden betaald door deelnemers tijdens de uitvoering van indirecte maatregelen van KP7 en Horizon 2020. Alle deelnemers aan indirecte maatregelen die een subsidie van de EU ontvangen, dragen 5 % van de totale ontvangen som bij aan het kapitaal van het Garantiefonds voor deelnemers.

Op 31 december 2018 bedroegen de door het Garantiefonds voor de deelnemers gedekte voorfinancieringen in totaal 2 miljard EUR (2017: 1,9 miljard EUR). De EU (vertegenwoordigd door de Commissie) treedt op als uitvoerend orgaan van de deelnemers van het Garantiefonds voor de deelnemers, maar het Fonds is eigendom van de deelnemers.

Per jaareinde bedroegen de activa van het Garantiefonds in totaal 2,1 miljard EUR (2017: 2,0 miljard EUR). De activa van het Garantiefonds voor de deelnemers bevatten ook financiële activa die door het directoraat-generaal Economische en Financiële Zaken van de Commissie worden beheerd. Omdat het Garantiefonds voor de deelnemers een aparte entiteit is, worden de activa van het fonds niet in deze EU-jaarrekening geconsolideerd.

2.5.2. Overige voorschotten voor de lidstaten

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Voorschotten aan de lidstaten voor financieringsinstrumenten onder gedeeld beheer</i>	3 675	2 768
<i>Steunregelingen</i>	2 843	1 895
Totaal	6 518	4 663
<i>Langlopend</i>	4 122	3 018
<i>Kortlopend</i>	2 396	1 645

Voorschotten aan de lidstaten voor financieringsinstrumenten onder gedeeld beheer

In het kader van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESIF) is het mogelijk om uit de EU-begroting voorschotten te betalen aan de lidstaten om hen in staat te stellen bij te dragen aan financieringsinstrumenten (d.w.z. leningen, eigen vermogen of garanties). Deze financieringsinstrumenten worden opgezet en beheerd onder de verantwoordelijkheid van de lidstaten, niet van de Commissie. Bedragen die aan het einde van het jaar niet door deze instrumenten zijn gebruikt, zijn evenwel eigendom van de EU (zoals bij alle voorfinanciering) en worden daarom als actief in de balans van de EU opgenomen.

Periode 2014-2020:

m.b.t. het cohesiebeleid wordt geschat dat van het uitbetaalde bedrag van 5 790 miljoen EUR, er op 31 december 2018 3 590 miljoen niet was gebruikt. Dit omvat de bijdrage van de lidstaten aan het initiatief voor kleine en middelgrote ondernemingen, dat is opgezet om de kredietverstrekking door de banksector aan het mkb aan te zwengelen (1 213 miljoen EUR uitbetaald, waarvan naar schatting 391 miljoen EUR ongebruikt is).

Voor plattelandsontwikkeling bleef per jaareinde 83 miljoen EUR nog ongebruikt.

Periode 2007-2013:

Alle bedragen betreffende het cohesiebeleid worden geacht te zijn geïmplementeerd of herschikt ten behoeve van andere maatregelen, zodat op 31 december 2018 geen activa op de balans overblijven. Er zij vermeld dat de daadwerkelijke implementatie via de verschillende instrumenten zal worden onderzocht in het kader van het afsluitingsproces van de programma's.

Steunregelingen

Net als de bedragen hierboven worden de door de lidstaten voor de diverse steunregelingen (staatssteun, marktmaatregelen van het ELGF of investeringsmaatregelen van het Elfpo) betaalde voorschotten die aan het einde van het jaar niet zijn gebruikt, als activa (voorschotten) opgenomen in de balans van de Commissie. De Commissie heeft de waarde van die voorschotten gebaseerd op informatie die door de lidstaten is verstrekt: de daaruit voortvloeiende bedragen zijn opgenomen onder de subrubrieken steunregelingen hierboven.

Periode 2014-2020:

De op het einde van het jaar ongebruikte bedragen werden geraamd op 1 477 miljoen EUR voor het cohesiebeleid en 1 171 miljoen EUR voor het landbouwbeleid en plattelandontwikkeling.

Periode 2007-2013:

Geraamd wordt dat 195 miljoen EUR voor plattelandontwikkeling eind 2018 ongebruikt is gebleven.

2.6. VORDERINGEN MET TEGENPRESTATIE EN VERHAALBARE BEDRAGEN ZONDER TEGENPRESTATIE

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Langlopend			
Op niet-ruiltransacties verhaalbare bedragen	2.6.1	397	594
Vorderingen op ruiltransacties	2.6.2	19	17
		416	611
Kortlopend			
Op niet-ruiltransacties verhaalbare bedragen	2.6.1	22 212	11 065
Vorderingen op ruiltransacties	2.6.2	2 036	689
		24 248	11 755
Totaal		24 664	12 366

2.6.1. Op niet-ruiltransacties verhaalbare bedragen

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Langlopend			
Lidstaten	2.6.1.1	397	594
		397	594
Kortlopend			
Lidstaten	2.6.1.1	10 900	6 190
Mededingingsboeten	2.6.1.2	9 727	4 225
Overlopende posten	2.6.1.3	1 511	570
Andere verhaalbare bedragen		74	81
		22 212	11 065
Totaal		22 609	11 659

2.6.1.1. Op de lidstaten verhaalbare bedragen

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
<i>TEM vastgesteld in de A-boekhouding</i>	5 609	3 113
<i>TEM vastgesteld in de specifieke boekhouding</i>	1 612	1 617
<i>Te ontvangen eigen middelen</i>	2 758	46
<i>Afwaardering</i>	(991)	(997)
<i>Overige</i>	86	56
Verhaalbare bedragen eigen middelen	9 075	3 836
<i>Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF)</i>	1 708	2 280
<i>Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (Elfpo)</i>	859	955
<i>Tijdelijk instrument voor plattelandsontwikkeling</i>	13	16
<i>Speciaal toetredingsprogramma op het gebied van landbouw en plattelandsonwikkeling (Sapard)</i>	82	136
<i>Afwaardering</i>	(788)	(804)
Verhaalbare bedragen ELGF en plattelandsontwikkeling	1 875	2 583
Verwachte terugvordering van voorfinanciering	145	182
Betaalde en terugvorderbare btw	45	64
Overige op de lidstaten verhaalbare bedragen	158	120
Totaal	11 297	6 784
<i>Langlopend</i>	397	594
<i>Kortlopend</i>	10 900	6 190

De door de lidstaten verschuldigde langlopende bedragen houden verband met niet-uitgevoerde besluiten tot goedkeuring van de rekeningen voor het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo). De desbetreffende bedragen worden in jaarlijkse tranches teruggevorderd.

Verhaalbare bedragen eigen middelen

De "A-boekhouding" is de term gebruikt voor de maandelijkse overzichten waarmee de lidstaten de vastgestelde, maar nog niet geïnde traditionele eigen middelen (TEM) aan de Commissie meedelen. De TEM omvatten de douanerechten en suikerheffingen, geïnd door de lidstaten namens de Commissie.

Voor 2018 bevat het cijfer van de A-boekhouding TEM afkomstig van de hierna toegelichte inbreukzaak en naar aanleiding van inspectieverslagen. De toename van de rubriek "A-boekhouding" heeft te maken met deze zaken. Omdat er verdragingsrente van 1,3 miljard EUR van toepassing is, worden die bedragen ook in deze jaarrekening vermeld (zie toelichtingen **2.6.2** en **3.7**).

In het geval van de inbreukzaak, zond de Europese Commissie het Verenigd Koninkrijk op 8 maart 2018 een ingebrekestelling (Inbreuk nr. 2018/2008) omdat het weigert douanerechten af te dragen aan de EU-begroting, zoals het EU-recht voorschrijft. Bij gebrek aan een bevredigend antwoord van het VK zond de Commissie op 24 september 2018 een met redenen omkleed advies en besloot zij op 19 december 2018 de zaak voor te leggen aan het Hof van Justitie van de EU. Het VK antwoordde op 11 februari 2019 op het met redenen omkleed advies. Dit antwoord werd opnieuw onbevredigend geacht en de Commissie bevestigde op 6 maart 2019 haar besluit om de inbreuk voor te leggen aan het Hof van Justitie van de EU. Het verzoekschrift werd ingediend op 7 maart 2019. In een verslag van OLAF uit 2017 werd vastgesteld dat importeurs in het VK een groot bedrag aan douanerechten ontdoken met behulp van fictieve en valse facturen en onjuiste aangiften inzake de douanewaarde bij invoer. Volgens een door OLAF en het JRC ontwikkelde methode raamt de Commissie dat de EU-begroting als gevolg van de inbreuk op de EU-wetgeving door het VK in de periode van november 2011 tot oktober 2017 2,1 miljard EUR aan inkomsten is misgelopen (netto, d.w.z. na aftrek van inningskosten die het VK mag inhouden op het brutobedrag van 2,7 miljard EUR). Het VK betwist de door de Commissie gebruikte taxatiemethode.

Voor nam de Commissie in de rekeningen een managementraming op van 0,7 miljard EUR (voor het merendeel bestaande uit rente) voor vastgestelde douanerechten. Het VK betwist dit bedrag.

"Specifieke boekhouding" is de term die wordt gebruikt voor de vastgestelde rechten die niet in de „A-boekhouding" zijn opgenomen, omdat zij nog niet zijn ingevorderd door lidstaten en er geen zekerheid

voor is gesteld (of die, als er wel zekerheid voor is gesteld, worden betwist). Op deze rechten wordt een afwaardering toegepast op basis van informatie die jaarlijks door de lidstaten wordt verstrekt.

“Te ontvangen eigen middelen” zijn verhaalbare bedragen die voortvloeien uit gewijzigde begroting nr. 6/2018 van 12 december 2018. De bedragen dienden door de lidstaten te worden geboekt op de eerste werkdag in januari 2019.

Verhaalbare bedragen ELGF en plattelandsontwikkeling

Deze post betreft voornamelijk de bedragen die op 31 december 2018 verschuldigd zijn door de lidstaten, zoals die op 15 oktober 2018 door de lidstaten zijn ingediend en gecertificeerd. Er werd een raming gemaakt voor de te ontvangen bedragen die in de periode gaande van de indiening tot 31 december 2018 ontstonden. De Commissie raamt ook een afschrijving van de bedragen die begunstigen verschuldigd zijn en die zij waarschijnlijk niet zal kunnen innen. Dat een dergelijke aanpassing wordt gedaan, betekent niet dat de Commissie afziet van een toekomstige inning van de betrokken bedragen. In de aanpassing is ook een vermindering van 20 % opgenomen, die overeenstemt met het bedrag dat de lidstaten mogen inhouden om de administratieve kosten te dekken.

2.6.1.2. Verhaalbare bedragen in verband met mededingingsboeten

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Verhaalbaar brutobedrag uit geldboeten</i>	13 022	7 679
<i>Voorlopige betalingen</i>	(3 131)	(3 282)
<i>Afwaardering</i>	(164)	(172)
Totaal	9 727	4 225
<i>Langlopend</i>	–	–
<i>Kortlopend</i>	9 727	4 225

De voorlopige betalingen betreffen voornamelijk ontvangsten van ondernemingen die niettemin bezwaar hebben aangetekend of nog de mogelijkheid hebben in beroep te gaan tegen het boetebesluit bij het gerecht van de EU. Er is een voorwaardelijke verplichting opgenomen om de betrokken bedragen aan de ondernemingen te kunnen terugbetalen (zie toelichting 4.1.4).

Beboete ondernemingen die bezwaar hebben aangetekend of voornemens zijn dat te doen, kunnen ofwel een voorlopige betaling doen, ofwel een bankgarantie aan de Commissie verstrekken. Voor 9 354 miljoen EUR (in 2017: 4 004 miljoen EUR) per jaareinde onbetaalde boetes heeft de Commissie garanties aanvaard.

De wegens afwaardering afgeschreven bedragen weerspiegelen het oordeel van de Commissie over elke niet-geïnde of niet door een garantie gedekte boete die zij als oninbaar beschouwt.

De toename van de verhaalbare bedragen voor mededingingsboeten is voornamelijk toe te schrijven aan twee aanzienlijke boetes (van in totaal 5 339 miljoen EUR) waarbij de betrokken ondernemingen de boete hebben afgedekt met door de Commissie aanvaarde bankgaranties.

2.6.1.3. Overlopende posten

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Overige toegerekende baten</i>	1 240	328
<i>Uitgestelde lasten in verband met niet-ruiltransacties</i>	272	241
Totaal	1 511	570
<i>Langlopend</i>	–	–
<i>Kortlopend</i>	1 511	570

Overige toegerekende baten omvat 1 146 miljoen EUR die de Commissie verwacht te zullen terugvorderen van de lidstaten op het gebied van het cohesiebeleid. De terugvordering zal plaatsvinden naar aanleiding van het onderzoek en de goedkeuring van de jaarrekeningen die de lidstaten tegen 15 februari 2019 indienen. Deze procedure voor de goedkeuring van de jaarrekeningen van de lidstaten is op het gebied van het cohesiebeleid geïntroduceerd voor de programmeringsperiode 2014-2020.

2.6.2. Vorderingen op ruiltransacties

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
Langlopend		
<i>Andere vorderingen</i>	19	17
	19	17
Kortlopend		
<i>Afnemers</i>	232	241
<i>Waardevermindering van vorderingen op afnemers</i>	(143)	(141)
<i>Uitgestelde lasten in verband met ruiltransacties</i>	243	259
<i>Overige</i>	1 704	331
	2 036	689
Totaal	2 055	707

De vorderingen onder de rubriek "Overige" omvatten 1,4 miljard EUR aan toegerekende baten uit vertragsrente op eigen middelen, waarvan 1,3 miljard EUR betreffende de eerder in toelichting 2.6.1.1 vermelde zaken.

2.7. VOORRADEN

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Wetenschappelijk materieel</i>	52	45
<i>Overige</i>	21	250
Totaal	73	295

2.8. GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
<i>Rekeningen bij schatkisten en centrale banken</i>		12 932	20 078
<i>Rekeningen-courant</i>		79	152
<i>Gelden ter goede rekening</i>		5	5
<i>Transfers (geld in omloop)</i>		0	0
<i>Bankrekeningen voor de begrotingsuitvoering</i>	2.8.1	13 017	20 236
<i>Geldmiddelen van financieringsinstrumenten</i>	2.8.2	2 377	1 608
<i>Geldmiddelen met betrekking tot geldboeten</i>	2.8.3	1 438	1 234
<i>Geldmiddelen met betrekking tot andere instellingen, agentschappen en organen</i>		1 167	999
<i>Geldmiddelen van trustfondsen</i>		114	34
Totaal		18 113	24 111

2.8.1. Bankrekeningen voor de begrotingsuitvoering

Deze rubriek omvat de middelen van de Commissie op haar rekeningen in de lidstaten en de EVA-landen (bij de schatkist of de centrale bank), op zichtrekeningen bij commerciële banken, haar gelden ter goede rekening en kleine kassen. Het kassaldo per jaareinde 2018 is hoofdzakelijk te wijten aan de volgende factoren:

- wat de eigen middelen betreft, bevat het kassaldo per jaareinde 0,75 miljard EUR door sommige lidstaten vooruitbetaald in verband met gewijzigde begroting nr.6 van 2018.
- Het kassaldo per jaareinde omvat ook 1,4 miljard EUR door de Commissie wegens inbreuk op de mededingingsregels opgelegde geldboeten, definitief geïnd in 2018 en nog niet in een gewijzigde begroting opgenomen.

- Daarnaast omvat het kassaldo ook bestemmingsontvangsten en andere betalingskredieten ten belope van 7,4 miljard EUR.

2.8.2. Geldmiddelen van financieringsinstrumenten

De bedragen in deze rubriek betreffen voornamelijk kasequivalenten die namens de Commissie door fiduciaires worden beheerd voor de uitvoering van bepaalde programma's met financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd, en geldmiddelen en kasequivalenten aangehouden in de garantiefondsen in verband met begrotingsgaranties (zie toelichting **2.4.1**). De tot financieringsinstrumenten behorende geldmiddelen kunnen alleen worden gebruikt voor het betrokken programma.

2.8.3. Geldmiddelen met betrekking tot geldboeten

Dit zijn geldmiddelen die worden ontvangen uit door de Commissie opgelegde geldboeten in nog niet afgesloten zaken. Deze bedragen staan op speciaal daarvoor bestemde rekeningen die niet voor andere activiteiten worden gebruikt. Wanneer beroep is aangetekend of wanneer het niet bekend is of door de andere partij beroep zal worden aangetekend, wordt het onderliggende bedrag getoond als voorwaardelijke verplichting in toelichting **4.1.4**.

Sinds 2010 worden alle voorlopig geïnde geldboeten door de Commissie beheerd in het BUFI-fonds en belegd in financiële instrumenten die als voor verkoop beschikbare activa worden ingedeeld (zie toelichting **2.4.1**).

VERPLICHTINGEN

2.9. PENSIOENEN EN ANDERE PERSONEELSBELONINGEN

Nettoverplichtingen voor personeelsbeloningen

miljoen EUR

	Pensioenregeling van de Europese ambtenaren	Andere pensioen- stelsels	Gemeenschappelijk stelsel van ziektekosten- verzekering	Totaal op 31.12.2018	Totaal op 31.12.2017
<i>Verplichtingen uit hoofde van op vaste toezeggingen gebaseerde regelingen Fondsbeleggingen</i>	<i>70 017</i>	<i>1 865</i>	<i>8 990</i>	<i>80 871</i>	<i>73 560</i>
<i>Fondsbeleggingen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>(119)</i>	<i>(296)</i>	<i>(415)</i>	<i>(438)</i>
Netto- verplichtingen	70 017	1 746	8 694	80 456	73 122

De toename van de totale verplichtingen voor personeelsbeloningen is vooral toe te schrijven aan de stijging van de nettoverplichtingen voor de pensioenregeling van de Europese ambtenaren. De rechten tijdens het jaar opgebouwd wegens dienstprestaties zijn groter dan de uitbetalingen. Daarenboven zijn er jaarlijkse rentelasten (actualisering van de verplichting) en actuariële verliezen uit ervaringsaanpassingen, waarvoor een aanzienlijk bedrag verband houdt met de in toelichting **2.9.1** vermelde verbetering.

2.9.1. Pensioenregeling van de Europese ambtenaren

Deze verplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten is de contante waarde van verwachte toekomstige betalingen die vereist zijn om de verplichting af te wikkelen die resulteert uit werknemersprestaties in de lopende periode en in voorgaande perioden. Omdat de regeling doorlopend is, worden alle uit hoofde ervan in een gegeven jaar te verrichten betalingen in de EU-jaarbegroting opgenomen.

Zoals artikel 83 van het ambtenarenstatuut bepaalt, komen de uitkeringen krachtens de pensioenregeling ten laste van de begroting van de EU. Er is voor deze regeling geen kapitaaldekking en de lidstaten waarborgen gezamenlijk de betaling. Op het basissalaris van actieve personeelsleden wordt een verplichte pensioenbijdrage ingehouden die momenteel 10,0 % bedraagt. Deze bijdragen worden behandeld als begrotingsontvangsten van het jaar en dragen bij aan de financiering van de EU-uitgaven in het algemeen (zie ook toelichting **3.6**).

De verplichtingen van de pensioenregeling werden geëvalueerd op basis van het aantal personeelsleden en gepensioneerd op 31 december 2018 en de regels van het op die datum van toepassing zijnde statuut. Deze waardering werd uitgevoerd volgens de methodiek van IPSAS 39 (en daarom ook boekhoudregel EAR 12 van de EU). Zoals in de jaarrekening 2017 reeds werd vermeld, hebben de bevoegde diensten van de Commissie de werkzaamheden voortgezet om de gegevensverzamelingsmethoden te versterken en de veronderstellingen en berekeningsmethoden te verbeteren. Eén van de resultaten daarvan is een nauwkeurigere waardering van de verplichting voor de uitkeringen aan overlevende personen (d.w.z. wanneer het personeelslid overleden is) met gebruikmaking van de meest recente actuariële praktijk. Het effect van deze verbeterde methode op de verplichting voor 2018 is een stijging van 2,1 miljard EUR. Mocht deze methode in 2017 gebruikt zijn, dan zou de verplichting 2,3 miljard EUR hoger zijn uitgevallen dan bij de vorige methode.

2.9.2. Andere pensioenstelsels

Dit betreft de verplichting opgenomen betreffende de pensioenverplichtingen voor de leden en gewezen leden van de Commissie, het Hof van Justitie (en het Gerecht van eerste aanleg), de Rekenkamer, de Raad, de Ombudsman, de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming en het Gerecht voor

ambtenarenzaken van de Europese Unie. In deze rubriek is ook een verplichting opgenomen betreffende de pensioenen van bepaalde Parlementsleden.

2.9.3. Gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering

Niet alleen voor de pensioenstelsels, maar voor het gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering (GSZV) wordt een waardering gemaakt van de geraamde verplichting van de EU met betrekking tot de medische kosten van personeelsleden die niet meer in actieve dienst zijn (na aftrek van hun bijdragen). Zoals gezegd in toelichting **1.5.10**, wordt voor de berekening van deze verplichting rekening gehouden met de volledige periode in actieve dienst, waarbij het gehele vergoedingsplan voor personeelsleden na uitdiensttreding (zowel de pensioenregeling als de ziektekostenverzekering) consequent in aanmerking wordt genomen. Gelet op het vereiste van zowel de EAR als de IPSAS om een getrouw beeld te geven van de economische realiteit van de onderliggende situatie, hebben wij de IPSAS 39 niet in engere zin geïnterpreteerd bij de toerekening van de vergoedingen aan de dienstperioden. De volledige toerekening van de kosten van het GSZV over een periode van tien jaar voor alle ambtenaren, in plaats van de periode van actieve dienst van het personeelslid, zou meebrengen dat de verplichting uit hoofde van toegezegde rechten per jaareinde 3 miljard EUR hoger uitvalt. Deze engere benadering zou evenwel, zoals eerder aangegeven, niet sporen met het kwalitatieve kenmerk van een getrouw beeld en bijgevolg niet worden geacht betrouwbare informatie te verstrekken zoals voorgeschreven door EAR 1 en het IPSAS Conceptual Framework. Deze raming is heel erg afhankelijk van de ontwikkeling van de administratieve status van het huidige personeel (in het bijzonder het aantal personeelsleden met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd dat in de toekomst vaste ambtenaar zou worden).

Mutatie in contante waarde van de brutoverplichting personeelsbeloningen

De contante waarde van de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde rechten is de verdisconteerde waarde van verwachte toekomstige betalingen die vereist zijn om de verplichting af te wikkelen die resulteert uit werknemersprestaties in de lopende periode en in voorgaande perioden.

De mutatie voor het lopende jaar van de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde rechten is als volgt:

	Pensioen- regeling van de Europese ambtenaren	Andere pensioen- stelsels	Gemeen- schappelijk stelsel van ziektekosten- verzekering	<i>miljoen EUR</i> Totaal
Actuele waarde op 31.12.2017	63 951	1 854	7 756	73 560
Opgenomen in de staat van de financiële resultaten				
<i>Aan het dienstjaar toegerekende kosten</i>	2 716	87	270	3 074
<i>Rentekosten</i>	1 215	32	155	1 402
Opgenomen onder de nettoactiva				
<i>Herwaarderingen in de verplichtingen personeelsbeloningen</i>				
<i>Actuariële (winsten)/verliezen uit ervaringsaanpassingen</i>	3 380	(15)	4	3 369
<i>Actuariële (winsten)/verliezen i.v.m. demografische veronderstellingen</i>	–	1	–	1
<i>Actuariële (winsten)/verliezen i.v.m. financiële veronderstellingen</i>	251	36)	901	1 115
Overige				
<i>Betaalde uitkeringen</i>	(1 496)	(58)	(96)	(1 650)
Actuele waarde op 31.12.2018	70 017	1 865	8 990	80 872

De aan het dienstjaar toegerekende kosten vertegenwoordigen de toename van de contante waarde van de verplichting uit hoofde van toegezegde rechten van de huidige leden in de lopende periode.

Rentekosten verwijst naar de toename tijdens de verslagperiode van de contante waarde van de verplichting uit hoofde van toegezegde rechten omdat de vergoedingen één periode dicht bij de afwikkeling liggen.

Actuariële winsten en verliezen uit ervaringsaanpassingen betreffen de gevolgen van verschillen tussen de voorgaande actuariële veronderstellingen voor 2018 en wat er daadwerkelijk heeft plaatsgevonden in 2018. In dit bedrag is de verbetering waarvan sprake in toelichting **2.9.1** opgenomen.

Actuariële winsten en verliezen in verband met de actuariële veronderstellingen (demografische en financiële zoals disconteringsvoeten en verwachte loonsverhogingen) doen zich voor wanneer de veronderstellingen worden geactualiseerd ter weerspiegeling van veranderingen in de onderliggende omstandigheden.

Uitkeringen (bv. pensioenen of vergoeding van medische kosten) vinden plaats gedurende het jaar volgens de regels van het stelsel. Deze betaalde uitkeringen leiden tot een afname van de verplichting uit hoofde van toegezegde rechten.

Fondsbeleggingen

miljoen EUR

	Andere pensioenstelsels	Gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering	Totaal
Actuele waarde op 31.12.2017	137	301	438
<i>Nettomutatie van fondsbeleggingen</i>	<i>18)</i>	<i>5)</i>	<i>23)</i>
Actuele waarde op 31.12.2018	119	296	415

Actuariële veronderstellingen — personeelsbeloningen

De belangrijkste actuariële veronderstellingen die zijn gebruikt bij de waardering van de twee belangrijkste regelingen van de EU, worden in de tabel hierna weergegeven:

	Pensioenregeling van de Europese ambtenaren	Gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering
2018		
<i>Nominale disconteringsvoet</i>	<i>1,9 %</i>	<i>2,0 %</i>
<i>Verwacht inflatiepercentage</i>	<i>1,4 %</i>	<i>1,5 %</i>
<i>Reële disconteringsvoet</i>	<i>0,5 %</i>	<i>0,5 %</i>
<i>Verwacht percentage van loonsverhogingen</i>	<i>1,9 %</i>	<i>1,8 %</i>
<i>Trend van de medische kosten</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>3,0 %</i>
<i>Pensioengerechtigde leeftijd</i>	<i>63/64/66</i>	<i>63/64/66</i>
2017		
<i>Nominale disconteringsvoet</i>	<i>1,9 %</i>	<i>2,0 %</i>
<i>Verwacht inflatiepercentage</i>	<i>1,5 %</i>	<i>1,6 %</i>
<i>Reële disconteringsvoet</i>	<i>0,4 %</i>	<i>0,4 %</i>
<i>Verwacht percentage van loonsverhogingen</i>	<i>1,8 %</i>	<i>1,7 %</i>
<i>Trend van de medische kosten</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>3,0 %</i>
<i>Pensioengerechtigde leeftijd</i>	<i>63/64/66</i>	<i>63/64/66</i>

Sterftecijfers voor 2017 en 2018 gebaseerd op de EU Civil Servants Life Table – EULT 2018.

De nominale disconteringsvoet wordt bepaald aan de hand van de waarde van de nulcouponobligaties in euro (met een looptijd van 20 jaar, in december 2018, voor het pensioenstelsel van de Europese ambtenaren en een looptijd van 25 jaar voor het gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering). De inflatie is de verwachte inflatie in de overeenkomstige periode. Zij moet empirisch worden vastgesteld, gebaseerd op de voorspelde waarde zoals deze tot uiting komt in aan een index gekoppelde obligaties op de Europese financiële markten. De reële disconteringsvoet wordt berekend aan de hand van de nominale disconteringsvoet en het verwachte inflatiepercentage op lange termijn.

Gevoeligheidsanalyse

De gevoeligheidsanalyse berust op simulaties waarbij – ceteris paribus – de waarde van de betrokken veronderstellingen wordt gewijzigd en wordt bekeken hoe het model reageert.

Gevoeligheid van het Gemeenschappelijk stelsel van ziektekostenverzekering

Een verandering van tien basispunten in de veronderstelde procentuele ontwikkeling van de kosten voor medische verzorging zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Stijging 0,1%	Daling 0,1%	Stijging 0,1%	Daling 0,1%
<i>Het totaal van de componenten "aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten" en 'rentekosten' van de nettoperiodekosten voor medische verzorging na uitdiensttreding</i>	12	(12)	11	(11)
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	253	(246)	220	(213)

Een verandering van tien basispunten (0,1 %) in de veronderstelde disconteringsvoet zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Stijging 0,1%	Daling 0,1%	Stijging 0,1%	Daling 0,1%
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	(219)	226	(188)	194

Een verandering van tien basispunten (0,1 %) in de verwachte loonsverhogingen zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Stijging 0,1%	Daling 0,1%	Stijging 0,1%	Daling 0,1%
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	(26)	25	(25)	24

Een verandering van één jaar in de veronderstelde pensioenleeftijd zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Verhoging met één jaar	Verlaging met één jaar	Verhoging met één jaar	Verlaging met één jaar
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	(91)	54	(82)	44

Gevoeligheid van de pensioenregeling van de Europese ambtenaren

Een verandering van tien basispunten (0,1 %) in de veronderstelde disconteringsvoet zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Stijging 0,1%	Daling 0,1%	Stijging 0,1%	Daling 0,1%
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	(1 434)	1 478	(1 281)	1 319

miljoen EUR

Een verandering van tien basispunten (0,1 %) in de verwachte loonsverhogingen zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Stijging 0,1%	Daling 0,1%	Stijging 0,1%	Daling 0,1%
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	1 427	(1 388)	1 313	(1 192)

miljoen EUR

Een verandering van één jaar in de veronderstelde pensioenleeftijd zou het volgende effect hebben:

	2018		2017	
	Verhoging met één jaar	Verlaging met één jaar	Verhoging met één jaar	Verlaging met één jaar
<i>Verplichtingen uit hoofde van toegezegde rechten</i>	(573)	645	(496)	639

miljoen EUR

2.10. VOORZIENINGEN

miljoen EUR

	Bedrag per 31.12.2017	Aanvullende voorzieningen	Terug- geboekte ongebruikte bedragen	Gebruikte bedragen	Overdrachten tussen categorieën van activa	Wijziging in raming	Bedrag per 31.12.2018
<i>Rechtszaken:</i>							
Landbouw	49	270	(2)	(47)	–	–	270
Cohesie	20	–	(20)	–	–	–	(0)
Overige	120	3	(19)	(2)	–	(1)	100
Ontmanteling kerninstallaties	1 934	–	–	(34)	–	32	1 933
Financiële voorzieningen	1 115	590	(7)	(149)	–	2	1 551
Geldboeten	27	–	(27)	–	–	–	–
Overige	272	38	(38)	(18)	–	24	278
Totaal	3 538	901	(115)	(249)	–	57	4 132
Langlopend	2 880	704	(38)	(52)	(272)	59	3 281
Kortlopend	659	197	(77)	(197)	272	(2)	852

Voorzieningen zijn betrouwbaar geraamde bedragen die voortvloeien uit gebeurtenissen in het verleden en die waarschijnlijk in de toekomst uit de EU-begroting zullen moeten worden betaald.

Rechtszaken

Dit is de raming van de bedragen die waarschijnlijk aan het einde van het jaar moeten worden betaald in verband met een aantal lopende rechtszaken.

Ontmanteling kerninstallaties

In 2017 is het uitgangspunt voor de voorziening geactualiseerd in de bijgewerkte JRC-strategie inzake ontmanteling en afvalbeheer ("D&WMP – Updated in 2017"). De herziening van de strategie, alsmede van de budgettaire en personele behoeften, is uitgevoerd in samenwerking met de onafhankelijke D&WMP-groep van deskundigen. Het is de best beschikbare raming van de budgettaire en personele behoeften voor de voltooiing van de ontmanteling van de JRC-sites van Ispra, Geel, Karlsruhe en Petten.

In overeenstemming met de boekhoudregels van de EU is deze voorziening voor inflatie geïndexeerd en vervolgens omgerekend naar de netto contante waarde ervan (met behulp van de swapcurve van de euro). Op 31 december 2018 resulteerde dat in een voorziening van 1 933 miljoen EUR, gesplitst in het bedrag dat naar verwachting in 2018 zal worden betaald (31 miljoen EUR) en het bedrag dat daarna zal worden betaald (1 902 miljoen EUR).

Er zij op gewezen dat belangrijke onzekere factoren die inherent zijn aan de langetermijnplanning van de ontmanteling van kerninstallaties een effect kunnen hebben op deze raming, die in de toekomst aanzienlijk zou kunnen toenemen. De belangrijkste bronnen van onzekerheid betreffen de eindtoestand van de ontmantelde site, de nucleaire materialen, de aspecten afvalbeheer en -verwijdering, de onvolledigheid van de nationale regelgevingskaders, de complexe en tijdrovende vergunningsprocedures en de toekomstige ontwikkeling van de markt voor ontmanteling van nucleaire installaties.

Financiële voorzieningen

Dit zijn voornamelijk voorzieningen voor de geraamde verliezen die zullen worden opgelopen in verband met de voor diverse financieringsinstrumenten verstrekte garanties, waarbij de met de uitvoering belaste entiteiten bevoegd zijn om in eigen naam, maar namens en voor rekening van de EU, garanties te verstrekken. Het financiële risico van de EU in verband met de garanties is begrensd en worden geleidelijk voorzieningen aangelegd om toekomstige garantieclaims af te dekken. Deze post omvat ook voorzieningen voor uitstaande leningen die door de EIB aan Syrië zijn verstrekt conform haar mandaat voor externe leningen en die bijgevolg gewaarborgd zijn door de EU via het Garantiefonds voor extern optreden. Langlopende financiële voorzieningen worden omgerekend naar hun netto contante waarde.

De toename van de financiële voorzieningen houdt verband met de toename van het volume gegarandeerde verrichtingen in het kader van financieringsinstrumenten van H2020 en Cosme.

FINANCIELE VERPLICHTINGEN

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Langlopende financiële verplichtingen			
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	2.11.1	53 281	50 061
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via veranderingen in overschot/tekort	2.11.2	7	2
		53 289	50 063
Kortlopende financiële verplichtingen			
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	2.11.1	2 602	6 850
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via veranderingen in overschot/tekort	2.11.2	15	–
		2 617	6 850
Totaal		55 906	56 913

2.10.1. Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Opgenomen leningen voor financiële bijstand	2.11.1.1	53 872	54 841
Andere financiële verplichtingen	2.11.1.2	2 012	2 070
Totaal		55 884	56 911
<i>Langlopend</i>		<i>53 281</i>	<i>50 061</i>
<i>Kortlopend</i>		<i>2 602</i>	<i>6 850</i>

2.10.1.1. Opgenomen leningen voor financiële bijstand

miljoen EUR

	EFSM	BB	MFB	Euratom	EGKS in liquidatie	Totaal
Totaal op 31.12.2017	47 456	3 114	3 924	250	97	54 841
Nieuwe opgenomen leningen	4 500	–	515	50	–	5 065
Aflossingen	(4 500)	(1 350)	(56)	(46)	–	(5 952)
Wisselkoersverschillen	–	–	–	(0)	(1)	(1)
Veranderingen in boekwaarden	(56)	(30)	5	0	0	(82)
Totaal op 31.12.2018	47 400	1 734	4 388	254	97	53 872
<i>Langlopend</i>	<i>46 800</i>	<i>200</i>	<i>4 309</i>	<i>213</i>	<i>–</i>	<i>51 521</i>
<i>Kortlopend</i>	<i>600</i>	<i>1 534</i>	<i>79</i>	<i>41</i>	<i>97</i>	<i>2 350</i>

De leningen omvatten voornamelijk de in een waardepapier belichaamde schulden, die 53 725 miljoen EUR belopen (2017: 54 674 miljoen EUR). De veranderingen in boekwaarde stemmen overeen met de veranderingen in de vervallen rente.

Afgezien van de EGKS in liquidatie, wordt de terugbetaling van de leningen in laatste instantie gegarandeerd door de EU-begroting (zie toelichting **4.1.2**), en bij uitbreiding door elke lidstaat.

Effectieve rentevoeten leningen (uitgedrukt als een rente-interval)

	31.12.2018	31.12.2017
Macrofinanciële bijstand (MFB)	0 % - 3,82 %	0 % - 4,54 %
Euratom	0 % - 5,68 %	0 % - 5,68 %
Betalingsbalans	2,88 % - 3,38 %	2,88 % - 3,38 %
Europees financieel stabilisatiemechanisme (EFSM)	0,50 % - 3,75 %	0,62 % - 3,75 %
EGKS in liquidatie	6,91 % - 8,97 %	6,91 % - 8,97 %

2.10.1.2. Andere financiële verplichtingen

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
Langlopend		
Financiëleleaseschulden	1 331	1 456
Gebouwen betaald in termijnen	314	305
Overige	115	159
	1 760	1 920
Kortlopend		
Financiëleleaseschulden	93	89
Gebouwen betaald in termijnen	29	24
Terug te betalen geldboeten	125	13
Overige	5	24
	252	150
Totaal	2 012	2 070

Financiëleleaseschulden

miljoen EUR

Omschrijving	In de toekomst te betalen bedragen			Totaal verplichtingen
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	
Terreinen en gebouwen	86	428	893	1 407
Overige vaste activa	7	10	-	17
Totaal op 31.12.2018	93	438	893	1 424
Rentebestanddeel	60	216	196	472
Totale toekomstige minimale leasebetalingen op 31.12.2018	153	654	1 089	1 896
Totale toekomstige minimale leasebetalingen op 31.12.2017	158	682	1 271	2 111

De bovenstaande bedragen voor leasing en gebouwen zijn te financieren uit toekomstige begrotingen.

2.10.2. Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via veranderingen in overschot/tekort

miljoen EUR

Soort derivaat	31.12.2018		31.12.2017	
	Notionele waarde	Reële waarde	Notionele waarde	Reële waarde
Garantie op de aandelenportefeuille	536	20	-	-
FX-optie (put spread)	11	2	9	2
Totaal	546	22	9	2
Langlopend	82	7	9	2
Kortlopend	464	15	-	-

Garantie op de aandelenportefeuille

Garanties op de aandelenportefeuille zijn ingedeeld als financiële verplichting tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort omdat zij niet aan de definitie van financiële verplichting in verband met een garantie voldoen (zie toelichting 1.5.12). Op 31 december 2018 betreft deze post een garantie die de EU voor financieringsinstrumenten onder H2020 (zie toelichting 2.4.1)

heeft afgegeven aan de EIB-groep voor portefeuilles eigenvermogensverrichtingen. De financiële verplichting voor de EU is gewaardeerd op basis van de waarde van de onderliggende investeringen.

Valutaoptie

Per 31 december 2018 heeft de EU een afgeleid financieel instrument (een valutaoptie van het type „put spread”) waarmee het zich indekt tegen devaluatie van de vreemde munt (UHA) in verband met leningen verstrekt door financiële instellingen aan kmo's in Oekraïne om hun toegang tot financiering te verbeteren en de kredietvoorwaarden in Oekraïne aantrekkelijker te maken. Overeenkomstig het contract geeft de EU voor elke in aanmerking komende lening haar partners een call-optie tot maximaal 30 % voor een EU-bijdrage in geval van een devaluatie van de UHA tegenover de euro.

Reëlewaardehiërarchie van financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Niveau 1: prijsnoteringen op actieve markten</i>	–	–
<i>Niveau 2: waarneembare input, anders dan prijsnoteringen</i>	2	2
<i>Niveau 3: waarderingstechnieken met niet op waarneembare marktgegevens gebaseerde input</i>	20	–
Totaal	22	2

2.10.3. Financiële verplichtingen in verband met garanties

De EFSI-garantie op de schuldportefeuille verstrekt door de EIB voor het innovatie- en infrastructuurgedeelte (IIW) van het EFSI, is opgenomen als financiële verplichting in verband met garanties. Op 31 december 2018 bedraagt deze verplichting voor het EFSI nul, aangezien de uit hoofde van de garantie te ontvangen inkomsten groter zijn dan de verwachte verliezen (zie toelichting 4.1.1).

2.11. CREDITEUREN

miljoen EUR

	Brutobedrag	Aan-passingen	Nettobedrag op 31.12.2018	Brutobedrag	Aan-passingen	Nettobedrag op 31.12.2017
Kosten-declaraties & facturen ontvangen van:						
<i>Lidstaten</i>						
<i>Elfpo en andere instrumenten voor plattelandsontwikkeling</i>	247	–	247	481	–	481
<i>EFRO & CF</i>	10 761	(1 724)	9 037	12 602	(883)	11 719
<i>ESF</i>	5 195	(496)	4 699	4 183	(264)	3 919
<i>Overige</i>	632	(75)	557	746	(280)	466
<i>Particuliere ondernemingen en publiekrechtelijke entiteiten</i>	1 461	(179)	1 282	1 563	(144)	1 419
Totaal aan ontvangen kosten-declaraties en facturen	18 296	(2 475)	15 821	19 574	(1 571)	18 004
ELGF	14 772	n.v.t.	14 772	11 534	n.v.t.	11 534
Schulden uit eigen middelen	769	n.v.t.	769	8 836	n.v.t.	8 836
Diverse crediteuren	570	n.v.t.	570	341	n.v.t.	341

Overige	294	n.v.t.	294	333	n.v.t.	333
Totaal	34 701	(2 475)	32 227	40 618	(1 571)	39 048

De post Crediteuren omvat per jaareinde ontvangen, maar nog niet betaalde kostendeclaraties en facturen. Zij worden voor het eerst opgenomen voor de gevraagde bedragen wanneer de facturen/kostendeclaraties worden ontvangen. De post wordt vervolgens aangepast om enkel de bedragen weer te geven die zijn aanvaard na een onderzoek van de kosten en de geraamde, subsidiabele bedragen. De niet-subsidiabele geachte bedragen worden opgenomen in de kolom "Aanpassingen". De grootste bedragen betreffen de structurele maatregelen.

Voor de programmeringsperiode 2014-2020 voorziet de verordening houdende gemeenschappelijke bepalingen (VGB) die van toepassing zijn op de structuurfondsen (EFRO en ESF), het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV) in bescherming van de EU-begroting door middel van een systematische inhouding van 10 % op de tussentijdse betalingen. Tegen februari volgend op het einde van het VGB-boekjaar (1 juli-30 juni) is de controlecyclus voltooid, zowel via beheersverificaties door de beheersautoriteiten als audits door de controle-autoriteiten. De Commissie onderzoekt de assurance-documentatie en rekeningen die door de betreffende autoriteiten in de lidstaten worden ingediend. De betaling/invordering van het eindsaldo wordt pas verricht nadat deze beoordeling is afgerond en de rekeningen zijn aanvaard. Het volgens de regels ingehouden bedrag bedroeg per jaareinde 2018 5,7 miljard EUR. Een deel van dit bedrag (0,9 miljard EUR) is niet-subsidiabel geoordeeld op basis van informatie afkomstig van rekeningen van de lidstaten en eveneens opgenomen in de kolom "Aanpassingen". Het laatste onderdeel van de "Aanpassingen" bestaat uit bedragen in verband met andere per jaareinde nog te betalen voorschotten aan lidstaten (0,8 miljard EUR)(zie toelichting **2.5.2**).

De post Crediteuren betreffende het cohesiebeleid (EFRO, CF, ESF) is afgenomen, wat voornamelijk verband houdt met het feit dat de declaraties met betrekking tot de periode 2007-2013 aanzienlijk zijn gedaald tot 3,5 miljard EUR (2017: 10 miljard EUR) omdat de Commissie de finale kostendeclaraties van de lidstaten aan het onderzoeken is. Tegelijkertijd namen de declaraties voor de periode 2014-2020 toe tot 10 miljard EUR (2017: 5 miljard EUR) als gevolg van de verdere voortgang bij de uitvoering van de programma's.

De toename van de betaalbaar te stellen bedragen voor het ELGF heeft te maken met de verdeling van de totale ELGF-verplichtingen over de posten crediteuren en toegerekende lasten (overlopende posten). De totale ELGF-verplichtingen blijven betrekkelijk stabiel op 44 159 miljoen EUR, tegenover 44 837 miljoen EUR vorig jaar. In 2018 zijn de bedragen waarvoor een declaratie is gediend en waarvoor een goedkeuringsbesluit is genomen (geboekt als schuld) hoger dan in 2017.

Verzoeken om voorfinanciering

In aanvulling op de bovenstaande bedragen, is eind 2018 voor 0,5 miljard EUR aan verzoeken om voorfinanciering ontvangen die nog niet waren betaald aan het einde van het jaar. Overeenkomstig de boekhoudregels van de EU zijn deze bedragen niet als schulden geboekt.

Schulden uit eigen middelen

Schulden uit eigen middelen hebben betrekking op de bijdragen van de lidstaten aan de EU-begroting die aan het einde van het jaar na de gewijzigde begroting nr. 6/2018 van 12 december 2018 moeten worden terugbetaald. Gewijzigde begrotingen worden uitgevoerd overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Verordening (EU, Euratom) nr. 609/2014. Overeenkomstig de bovenvermelde bepaling zijn de betrokken bedragen aan de lidstaten teruggestort op de eerste werkdag van januari 2019. Het aanzienlijke bedrag per 31 december 2017 was het gevolg van de goedkeuring van gewijzigde begroting nr. 6/2017 op 30 november 2017. Dit jaar leidde de gewijzigde begroting in hoofdzaak tot aanvullende bijdragen van de lidstaten (zie toelichting **2.6.1**).

2.12. OVERLOPENDE POSTEN

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Toegerekende lasten</i>	62 877	63 588
<i>Uitgestelde baten</i>	96	111
<i>Overige</i>	213	203
Totaal	63 186	63 902

De toegerekende lasten zijn als volgt uitgesplitst:

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>ELGF</i>	29 387	33 303
<i>Elfpo en andere instrumenten voor plattelandontwikkeling</i>	18 687	17 464
<i>EFRO en CF</i>	5 863	4 249
<i>ESF</i>	2 321	2 870
<i>Overige</i>	6 619	5 702
Totaal	62 877	63 588

De belangrijkste mutatie betreft landbouw (ELGF) (zie toelichting **2.12**). In het cohesiebeleid is de stijging voor het EFRO & CF toe te schrijven aan de groeiende toegerekende lasten voor de lopende programmeringsperiode 2014-2020 naarmate de programma's verder worden uitgevoerd.

NETTOACTIVA

2.13. RESERVES

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
Reëlewaardereserve	2.14.1	231	278
Reserve Garantiefonds	2.14.2	2 849	2 663
Andere reserves	2.14.3	1 881	1 935
Totaal		4 961	4 876

2.13.1. Reëlewaardereserve

Overeenkomstig de boekhoudregels van de EU wordt de aanpassing aan de reële waarde van voor verkoop beschikbare financiële activa geboekt door middel van de reëlewaardereserve.

Mutaties in de reëlewaardereserve tijdens de verslagperiode

miljoen EUR

	2018	2017
Opgenomen in de reëlewaardereserve	70)	8)
Opgenomen in de staat van de financiële resultaten	23	6
Totaal	47)	2)

2.13.2. Reserve Garantiefonds

Deze reserve komt overeen met het doel van 9 % van de uitstaande bedragen gewaarborgd door de EU-begroting in het kader van het EIB-mandaat voor leningen in derde landen, als activa in het Garantiefonds voor extern optreden aan te houden (zie toelichting **2.4.1**).

2.13.3. Overige reserves

Het bedrag heeft in hoofdzaak betrekking op de reserve van de EGKS in liquidatie (1 514 miljoen EUR) voor de activa van het Fonds voor onderzoek inzake kolen en staal. Die reserve werd gecreëerd in de context van de opheffing van de EGKS.

2.14. BIJ DE LIDSTATEN OP TE VRAGEN BEDRAGEN

miljoen EUR

Bij de lidstaten op te vragen bedragen op 31.12.2017	75 234
<i>Terugbetaling van het begrotingsoverschot van 2017 aan de lidstaten</i>	556
<i>Mutatie in reserve Garantiefonds</i>	186
<i>Herwaarderingen in de verplichtingen personeelsbeloningen</i>	4 396
<i>Overige mutaties in reserves</i>	(30)
<i>Economisch resultaat voor het jaar</i>	(13 918)
Totaal bij de lidstaten op te vragen bedragen op 31.12.2018	66 424

Dit bedrag vertegenwoordigt dat deel van de uitgaven dat de EU op 31 december heeft opgelopen en dat ten laste komt van toekomstige begrotingen. Heel wat uitgaven worden volgens de boekhoudregels op transactiebasis aan jaar n toegerekend, hoewel zij maar effectief in jaar n+1 (of later) zullen worden betaald en daarom met de begroting van jaar n+1 (of later) zullen worden betaald. De boeking van deze verplichtingen, in combinatie met het feit dat de overeenkomstige bedragen uit toekomstige begrotingen worden gefinancierd, heeft tot gevolg dat de passiva aan het einde van het jaar veel groter zijn dan de activa. De meest significante bedragen waarop moet worden gewezen, hebben betrekking op de activiteiten van het ELGF en de verplichtingen inzake personeelsbeloningen.

Opgemerkt zij dat het effect daarvan op het begrotingsresultaat nihil is: de begrotingsontvangsten moeten altijd gelijk zijn aan of groter dan de begrotingsuitgaven en eventuele overschotten op de ontvangsten moeten aan de lidstaten wordt terugbetaald.

De herwaarderingen in de verplichtingen voor personeelsbeloningen hebben betrekking op actuariële winsten en verliezen als gevolg van de actuariële waardering van deze verplichtingen. Met ingang van 1 januari 2018 is gewijzigde EU-boekhoudregel EAR 12 (gebaseerd op IPSAS 39) voor personeelsbeloningen van toepassing. Volgens deze regel moeten de actuariële winsten en verliezen onder de nettoactiva in plaats van in de staat van de financiële resultaten worden opgevoerd.

3. TOELICHTINGEN BIJ DE STAAT VAN DE FINANCIËLE RESULTATEN

ONTVANGSTEN

ONTVANGSTEN UIT NIET-RUILTRANSACTIES: EIGEN MIDDELEN

3.1. BNI-MIDDELEN

De ontvangsten uit eigen middelen vormen het hoofdelement van de beleidsontvangsten van de EU. De ontvangsten op basis van het bni (bruto nationaal inkomen) bedragen 105 780 miljoen EUR in 2018 (2017: 78 620 miljoen EUR) en vormen de grootste van de drie soorten eigen middelen. Een uniform percentage wordt geheven op het bni van elke lidstaat. De bni-middelen brengen de ontvangsten en uitgaven van de begroting in evenwicht, d.w.z. financieren dat deel van de begroting dat niet door andere bronnen van ontvangsten wordt gedekt. De toename van de bni-ontvangsten valt voornamelijk te verklaren met de verhoging van de betalingskredieten en het beperkte begrotingsoverschot van het vorige begrotingsjaar (556 miljoen EUR, excl. EVA-resultaat). Beide elementen waren van invloed op de van de lidstaten gevraagde bni-bijdragen in 2018, aangezien deze een sluitpost vormen.

3.2. TRADITIONELE EIGEN MIDDELEN

	miljoen EUR	
	2018	2017
<i>Douane-rechten</i>	22 763	20 475
<i>Suikerheffingen</i>	4	45
Totaal	22 767	20 520

De traditionele eigen middelen omvatten douanerechten en suikerheffingen. De lidstaten houden als inningskosten 20 % van de traditionele eigen middelen in. De bovenvermelde bedragen zijn nettobedragen. De hogere ontvangsten uit douanerechten houden in hoofdzaak verband met de inbreukzaak (zie toelichting **2.6.1.1**).

3.3. BTW-MIDDELEN

De btw vormt de tweede soort eigen middelen van de Unie omdat dit type belasting het eerste was dat grotendeels geharmoniseerd werd op EU-niveau. De btw-bijdrage wordt berekend door een uniform afdrachtpercentage van 0,3 % toe te passen op de nationale btw-grondslag, die afgetopt is op 50 % van het bruto nationaal inkomen (bni) van elke lidstaat. Voor de periode 2014-2020 is bij Besluit 2014/335/EU, Euratom van de Raad een verlaagd percentage (0,15 %) vastgesteld voor Duitsland, Nederland en Zweden.

ONTVANGSTEN UIT NIET-RUILTRANSACTIES: TRANSFERS

3.4. GELDBOETEN

Deze ontvangsten van 6 740 miljoen EUR (2017: 4 664 miljoen EUR) hebben betrekking op geldboeten die aan ondernemingen zijn opgelegd door de Commissie voor inbreuken op de EU-mededingingsregels

en geldboeten die aan lidstaten zijn opgelegd door de Commissie wegens inbreuken op het EU-recht. Ontvangsten uit geldboeten worden door de Commissie opgenomen wanneer zij het besluit om een geldboete op te leggen neemt en officieel ter kennis brengt van de betrokkene. Het gaat voornamelijk om boeten in mededingingszaken (6 534 miljoen EUR). De grootste zaken betreffen inbreuken op de antitrustregels van de EU, namelijk een boete voor Google wegens het opleggen van illegale beperkingen aan fabrikanten van Android-toestellen en exploitanten van mobiele netwerken (4 343 miljoen EUR) en een boete voor Qualcomm wegens het misbruiken van zijn machtspositie inzake chipsets (997 miljoen EUR).

3.5. TERUGGEVORDERDE UITGAVEN

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Gedeeld beheer</i>	2 116	1 775
<i>Direct beheer</i>	65	81
<i>Indirect beheer</i>	34	23
Totaal	2 215	1 879

Deze rubriek omvat voornamelijk de door de Commissie afgegeven invorderingsopdrachten, geïnd of verrekend met (d.w.z. afgetrokken van) daaropvolgende betalingen, die in het boekhoudstelsel van de Commissie zijn opgenomen en die ertoe strekken eerder uit de algemene begroting betaalde uitgaven terug te vorderen. De terugvorderingen zijn het resultaat van controles, audits en subsidiabiliteitsonderzoeken en vormen een belangrijke overweging bij de uitvoering van de EU-begroting. Op deze manier wordt de EU-begroting beschermd tegen uitgaven die in strijd met de wetgeving zijn gedaan.

De invorderingsopdrachten die door lidstaten zijn afgegeven tegen begunstigden van uitgaven van het ELGF, evenals de wijziging van de ramingen van de toegerekende baten vanaf het einde van vorig jaar tot nu, zijn ook meegenomen.

De bedragen in de bovenstaande tabel vertegenwoordigen ontvangsten uit de afgifte van invorderingsopdrachten. Om deze reden tonen deze cijfers niet de volledige omvang van maatregelen die zijn genomen om de EU-begroting te beschermen, en kunnen zij die ook niet tonen, met name voor het cohesiebeleid waarin specifieke mechanismen van kracht zijn die ervoor zorgen dat niet-subsidiabele uitgaven worden gecorrigeerd, doorgaans zonder dat een invorderingsopdracht hoeft te worden opgesteld. Niet inbegrepen zijn bedragen die zijn teruggevorderd via verrekening met uitgaven, bedragen die zijn teruggevorderd door middel van inhouding en terugvorderingen van voorfinancieringen.

Terugvorderingen onder gedeeld beheer maken het leeuwendeel van het totaal uit:

Landbouw: ELGF en plattelandsontwikkeling

In het kader van het ELGF en het Elfpo zijn de bedragen die in deze rubriek als ontvangsten van het jaar zijn geboekt, financiële correcties van het jaar en terugbetalingen die de lidstaten gedeclareerd hebben en tijdens het jaar geïnd hebben, evenals de nettostijging van de uitstaande bedragen betreffende fraude en onregelmatigheden die aan het einde van het jaar voor terugvordering door de lidstaten zijn gedeclareerd.

Cohesiebeleid

De grootste bedragen met betrekking tot het cohesiebeleid betreffen toegerekende baten van 1 146 miljoen EUR die de Commissie verwacht te zullen terugvorderen van de lidstaten. De terugvordering zal plaatsvinden naar aanleiding van het onderzoek en de goedkeuring van de jaarrekeningen die de lidstaten tegen 15 februari 2019 indienen. Deze procedure voor de goedkeuring van de jaarrekeningen van de lidstaten is op het gebied van het cohesiebeleid geïntroduceerd voor de programmeringsperiode 2014-2020.

3.6. OVERIGE ONTVANGSTEN UIT NIET-RUILTRANSACTIES

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Belastingen en bijdragen personeel</i>	1 268	1 218
<i>Bijdragen van derde landen</i>	1 376	1 269
<i>Bijdragen van de lidstaten voor externe hulp</i>	594	988
<i>Overdracht van activa</i>	85	208
<i>Aanpassing van voorzieningen</i>	100	29
<i>Landbouwheffingen</i>	4	4
<i>Budgettaire aanpassingen</i>	726)	5 806
<i>Overige</i>	612	854
Totaal	3 312	10 376

De ontvangsten uit belastingen en bijdragen van het personeel betreffen voornamelijk inhoudingen op de salarissen van het personeel. Pensioenbijdragen en de inkomstenbelasting vormen de grootste bedragen binnen de categorie.

Bijdragen van derde landen betreffen bijdragen van EVA-landen en toetredingslanden.

Bijdragen van de lidstaten voor externe hulp zijn hoofdzakelijk ontvangen bedragen voor de oprichting van de faciliteit voor vluchtelingen in Turkije.

De overdracht van opbrengsten uit activa heeft voornamelijk betrekking op de overdracht van satellieten in het kader van het Copernicus-programma van het Europees Ruimteagentschap (ESA) aan de Commissie (zie toelichting 2.2). Deze overdracht is overeenkomstig de boekhoudregels van de EU een niet-ruiltransactie en zal in toekomstige perioden plaatsvinden voor de resterende Copernicus-satellieten die momenteel in aanbouw zijn.

Het resultaat van de begrotingsaanpassingen was negatief wegens een aanzienlijk lager begrotingsoverschot van vorig jaar (555 miljoen EUR in vergelijking met 6,4 miljard EUR in 2017) en belangrijke bni/btw-aanpassingen van 1 292 miljoen EUR.

De overige ontvangsten uit niet-ruiltransacties omvatten een bedrag van 100 miljoen EUR dat is opgevraagd van het EOF als bijdrage aan de EU-begroting voor het EFDO-garantiefonds dat in 2018 is aangelegd krachtens Verordening (EU) 2017/1601. Andere noemenswaardige bedragen betreffen de EGKS-financiering voor onderzoek inzake kolen en staal (64 miljoen EUR) en bijdragen van andere entiteiten (176 miljoen EUR).

ONTVANGSTEN UIT RUILTRANSACTIES

3.7. FINANCIËLE BATEN

	miljoen EUR	
	2018	2017
<i>Rentebaten uit:</i>		
Te late betalingen	1 458	217
Verstrekte leningen	1 265	1 379
Overige	68	41
Premie op verplichtingen in verband met financiële garanties	121	61
Dividenden	103	23
Financiële baten van financiële activa of passiva tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort	29	57
Gerealiseerde winst op voor verkoop beschikbare financiële activa	23	38
Overige	48	28
Totaal	3 115	1 845

Rentebaten uit te late betalingen betreffen voornamelijk verschuldigde geldboeten en eigenmiddelenbijdragen die niet op tijd betaald zijn. Een bedrag van 1,3 miljard EUR betreft de eigenmiddelenzaken die in toelichting **2.6.1.1** worden behandeld.

Rentebaten uit verstrekte leningen hebben hoofdzakelijk betrekking op leningen voor financiële bijstand (zie toelichting **2.4.3**).

3.8. OVERIGE ONTVANGSTEN UIT RUILTRANSACTIES

	miljoen EUR	
	2018	2017
Ontvangen vergoedingen voor verstrekte diensten (agentschappen)	602	557
Wisselkoerswinsten	329	281
Ontvangen vergoedingen en premies i.v.m. financieringsinstrumenten	54	51
Aandeel in het nettoresultaat van het EIF	37	21
Verkoop van goederen	33	42
Ontvangsten uit vaste bedrijfsmiddelen	27	43
Overige	297	338
Totaal	1 379	1 332

Ontvangen vergoedingen voor verstrekte diensten omvatten voornamelijk vergoedingen voor het verkrijgen van vergunningen voor het in de handel brengen die door het Europees Geneesmiddelenagentschap worden aangerekend en merktaksen van het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie.

UITGAVEN

3.9. GEDEELD BEHEER

	miljoen EUR	
	2018	2017
Uitgevoerd door de lidstaten		
<i>Europees Landbouwgarantiefonds</i>	43 527	44 289
<i>Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling en andere toepasselijke instrumenten voor plattelandontwikkeling</i>	13 149	11 359
<i>Europees Fonds voor regionale ontwikkeling en Cohesiefonds</i>	30 230	17 650
<i>Europees Sociaal Fonds</i>	11 935	7 353
<i>Overige</i>	2 826	1 253
Totaal	101 666	81 905

De grootste stijging betreft het cohesiebeleid (EFRO, CF en ESF) en houdt hoofdzakelijk verband met in de loop van het jaar gedeclareerde kosten, die zijn vergoed of gebruikt ter vereffening van voorfinanciering. Tegenover een daling van de uitgaven voor de periode 2007-2013 (afsluitingsfase) stond in 2018 een significante stijging in verband met de implementatie voor de huidige programmeringsperiode 2014-2020. Hetzelfde geldt voor het Elfpo en andere instrumenten voor plattelandontwikkeling.

Overige uitgaven hebben hoofdzakelijk betrekking op: Asiel en migratie (0,6 miljard EUR), het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen (0,4 miljard EUR), het Solidariteitsfonds van de Europese Unie (0,9 miljard EUR) en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (0,6 miljard EUR). De stijging ten opzichte van vorig jaar is hoofdzakelijk voor rekening van het Solidariteitsfonds van de Europese Unie en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij.

3.10. DIRECT BEHEER

	miljoen EUR	
	2018	2017
<i>Uitgevoerd door de Commissie</i>	8 120	8 831
<i>Uitgevoerd door uitvoerende EU-agentschappen</i>	8 964	6 699
<i>Uitgevoerd door trustfondsen</i>	468	208
Totaal	17 551	15 738

Deze bedragen hebben voornamelijk betrekking op de uitvoering van onderzoeksbeleid (7,3 miljard EUR) en programma's voor netwerken (2,7 miljard EUR), instrumenten voor ontwikkelingssamenwerking (1,4 miljard EUR) en het Europees nabuurschapsbeleid (1,1 miljard EUR).

De stijging van de uitgaven onder direct beheer uitgevoerd door uitvoerende EU-agentschappen betreft hoofdzakelijk (1,7 miljard EUR) het Uitvoerend Agentschap innovatie en netwerken (INEA), en in het bijzonder het vervoersonderdeel van de Connecting Europe Facility (CEF). CEF-Vervoer is het financieringsinstrument voor de uitvoering van het Europese vervoersinfrastructuurbeleid en heeft tot doel nieuwe vervoersinfrastructuur in Europa te bouwen of bestaande te verbeteren of te renoveren.

3.11. INDIRECT BEHEER

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Uitgevoerd door andere EU-agentschappen en -organen</i>	3 396	2 667
<i>Uitgevoerd door derde landen</i>	679	1 101
<i>Uitgevoerd door internationale organisaties</i>	3 337	3 014
<i>Uitgevoerd door andere entiteiten</i>	3 569	1 478
Totaal	10 981	8 260

Van de uitgaven onder indirect beheer heeft 4,2 miljard EUR betrekking op extern beleid (voornamelijk pretoetreding, humanitaire hulp, internationale samenwerking en nabuurschap). Nog eens 6 miljard EUR betreft het versterken van het Europese concurrentievermogen (bv. op het gebied van onderzoek, satellietnavigatiesystemen en onderwijs).

3.12. PERSONEELS- EN PENSIOENKOSTEN

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Personeelskosten</i>	6 454	6 193
<i>Pensioenkosten</i>	4 476	3 808
Totaal	10 929	10 002

De pensioenkosten zijn onderdelen van de met de actuariële waardering van de verplichtingen voor personeelsbeloningen samenhangende mutaties, andere dan actuariële veronderstellingen. Het gaat niet om de werkelijke pensioenbetalingen van het jaar, die beduidend kleiner zijn.

3.13. WIJZIGINGEN IN ACTUARIËLE VERONDERSTELLINGEN PERSONEELSBELONINGEN

Met ingang van 1 januari 2018 is gewijzigde EU-boekhoudregel EAR 12 (gebaseerd op IPSAS 39) voor personeelsbeloningen van toepassing. Volgens deze regel worden de actuariële winsten en verliezen ("herwaarderingen in de verplichtingen voor personeelsbeloningen") opgevoerd als mutatie in de nettoactiva in plaats van in de staat van de financiële resultaten. De nieuwe regel is niet van invloed op de raming van deze bedragen.

3.14. FINANCIERINGSKOSTEN

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Rentelasten:</i>		
<i>Opgenomen leningen</i>	1 260	1 373
<i>Overige</i>	26	22
<i>Afwaarderingsverliezen op leningen en vorderingen</i>	126	324
<i>Verlies op financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort</i>	95	12
<i>Financiële leasing</i>	73	81
<i>Afwaarderingsverliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	25	39
<i>Gerealiseerde verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	21	2

Overige	50	42
Totaal	1 677	1 896

Het bedrag aan rentelasten op opgenomen leningen komt grosso modo overeen met de rente-inkomsten uit leningen voor financiële bijstand (back-to-backtransacties).

3.15. OVERIGE UITGAVEN

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Administratieve en IT-uitgaven</i>	2 313	2 521
<i>Uitgaven in verband met vaste bedrijfsmiddelen</i>	1 608	1 423
<i>Aanpassing van voorzieningen</i>	923	1 377
<i>Wisselkoersverliezen</i>	341	446
<i>Vastleggingen voor operationele leases</i>	424	414
<i>Vermindering van geldboeten door het Hof van Justitie</i>	1	67
<i>Overige</i>	598	509
Totaal	6 208	6 756

De uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling zijn opgenomen in administratieve en IT-uitgaven en deze zijn als volgt:

miljoen EUR

	2018	2017
<i>Kosten voor onderzoek</i>	385	376
<i>Niet-gecapitaliseerde kosten voor ontwikkeling</i>	106	81
Totaal	491	456

3.16. GESEGMENTEERDE INFORMATIE PER RUBRIEK VAN HET MEERJARIG FINANCIËEL KADER (MFK)

	miljoen EUR						
	Slimme en inclusieve groei	Duurzame groei	Veiligheid en burgerschap	Europa als wereldspeler	Administratie	Niet toegewezen aan een MFK- rubriek*	Totaal
<i>Bni-middelen</i>	-	-	-	-	-	105 780	105 780
<i>Traditionele eigen middelen</i>	-	-	-	-	-	22 767	22 767
<i>Btw</i>	-	-	-	-	-	17 624	17 624
<i>Geldboeten</i>	-	-	-	-	-	6 740	6 740
<i>Teruggevorderde uitgaven</i>	1 395	777	6	35	0	2	2 215
<i>Overige</i>	1 223	48	109	228	5 077	(3 374)	3 312
Ontvangsten uit niet-ruiltransacties	2 619	825	115	262	5 077	149 540	158 438
<i>Financiële baten</i>	282	0	0	16	0	2 816	3 115
<i>Overige</i>	170	(14)	(8)	6	337	887	1 379
Ontvangsten uit ruiltransacties	453	(13)	(8)	23	337	3 703	4 494
Totale ontvangsten	3 072	812	107	285	5 414	153 243	162 932
<i>Door de lidstaten uitgevoerde uitgaven:</i>							
<i>ELGF</i>	-	(43 527)	-	-	-	-	(43 527)
<i>Elfpo en andere instrumenten voor plattelandontwikkeling</i>	-	(13 149)	-	-	-	-	(13 149)
<i>EFRO & CF</i>	(30 230)	-	-	-	-	-	(30 230)
<i>ESF</i>	(11 935)	-	-	-	-	-	(11 935)
<i>Overige</i>	(437)	596	(1 762)	(31)	-	-	(2 826)
<i>Uitgevoerd door de EC, uitvoerende agentschappen en trustfondsen</i>	(11 565)	(571)	(930)	(4 496)	(13)	24	(17 551)
<i>Uitgevoerd door andere EU-agentschappen en - organen</i>	(2 767)	2	(810)	(48)	-	226	(3 396)
<i>Uitgevoerd door derde landen en internationale organisaties</i>	(505)	(74)	(202)	(3 236)	(0)	-	(4 016)
<i>Uitgevoerd door andere entiteiten</i>	(2 696)	(0)	2	(875)	(0)	-	(3 569)
<i>Personeels- en pensioenkosten</i>	(1 675)	(369)	(447)	(699)	(6 697)	(1 043)	(10 929)
<i>Wijzigingen in actuariële veronderstellingen personeelsbeloningen</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Financieringskosten</i>	(149)	(22)	(0)	(16)	(93)	(1 397)	(1 677)
<i>Overige uitgaven</i>	(1 945)	(313)	(137)	(109)	(3 231)	472	(6 208)
Totaal uitgaven	(63 903)	(58 620)	(4 287)	(9 510)	(10 034)	(2 661)	(149 014)
Economisch resultaat voor het jaar	(60 831)	(57 808)	(4 180)	(9 225)	(4 620)	150 581	13 918

* „Niet toegewezen aan een MFK-rubriek” omvat de begrotingsuitvoering van geconsolideerde entiteiten en consolidatie-uitsluitingen, niet-budgettaire verrichtingen en niet-toegewezen programma's met individueel immateriële bedragen.

De weergave van de ontvangsten en uitgaven per MFK-rubriek is gebaseerd op een schatting omdat niet alle vastleggingen aan een MFK-rubriek zijn gekoppeld.

4. VOORWAARDELIJKE VERPLICHTINGEN EN ACTIVA

4.1. VOORWAARDELIJKE VERPLICHTINGEN

Voorwaardelijke verplichtingen zijn mogelijke toekomstige betalingsverplichtingen voor de EU die voortvloeien uit gebeurtenissen in het verleden of uit aangegane juridische verbintenissen waarvan de realisatie afhangt van toekomstige gebeurtenissen waarover de EU niet de volledige controle heeft. Het betreft voornamelijk financiële garanties (op leningen en programma's voor financiële bijstand) en juridische risico's. Alle voorwaardelijke verplichtingen, met uitzondering van die betreffende boetes en garanties die gedekt zijn door fondsen (zie toelichting **2.4.1**), zouden indien ze zich zouden realiseren, worden gedekt door de EU-begroting (en dus door de lidstaten van de EU) in de komende jaren.

4.1.1. Begrotingsgaranties

miljoen EUR

	31.12.2018			31.12.2017		
	Maximum	Ondertekend	Uitbetaald	Maximum	Ondertekend	Uitbetaald
Garanties EIB-mandaat leningen in derde landen	40 417	30 889	20 510	37 479	28 950	19 972
EFSI-garantie	25 898	19 842	15 764	16 000	13 473	10 128
Totaal	66 315	50 731	36 273	53 479	42 423	30 100

De bovenstaande tabel toont de omvang van de blootstelling van de EU-begroting aan mogelijke toekomstige betalingen in verband met door de EIB-groep afgegeven garanties. Uitbetaalde bedragen zijn de bedragen die effectief reeds aan eindbegunstigden zijn uitgekeerd, terwijl de ondertekende bedragen de reeds uitbetaalde sommen en de met begunstigden of financiële intermediairs gesloten overeenkomsten waarvoor nog geen sommen zijn uitbetaald omvatten. Het maximumbedrag vertegenwoordigt de totale dekking waartoe de EU-begroting, en dus de lidstaten, zich heeft verbonden.

Garanties EIB-mandaat leningen in derde landen

De EU-begroting staat borg voor leningen die door de EIB uit eigen middelen aan derde landen worden verstrekt. Op 31 december 2018 stond in totaal 20 510 miljoen EUR aan door een EU-garantie gedekte leningen uit (2017: 19 972 miljoen EUR). De EU-begroting staat borg voor:

- 19 360 miljoen EUR (2017: 18 583 miljoen EUR) via het Garantiefonds voor extern optreden (zie toelichting **2.4.1**) en
- rechtstreeks 1 150 miljoen EUR (2017: 1 389 miljoen EUR) voor leningen verstrekt aan lidstaten voorafgaand aan de toetreding.

Naast de hierboven opgenomen 20 510 miljoen EUR waarborgt de EU nog eens 210 miljoen EUR aan uitstaande leningen aan Syrië waarvoor voorzieningen zijn getroffen.

De EU-garantie in het kader van het mandaat voor externe leningen is voor leningen van de EIB begrensd tot 65 % van de uitstaande saldi voor overeenkomsten die na 2007 zijn ondertekend (mandaten 2007-2013 en 2014-2020). Voor overeenkomsten van vóór 2007 is de EU-garantie begrensd tot een percentage van het maximum van de toegestane kredietlijnen, in de meeste gevallen 65 %, maar ook 70 %, 75 % of 100 %. Indien het maximum niet is bereikt, geldt de EU-garantie voor het hele uitstaande bedrag.

Om het maximumrisico dat de EU loopt per 31 december 2018 weer te geven, moeten ook de leningen worden meegerekend waarvoor goedkeuring is gegeven maar die nog niet effectief ondertekend zijn (9 528 miljoen EUR) en leningen die ondertekend zijn, maar nog niet uitbetaald (10 379 miljoen EUR).

In maart 2018 hebben het Europees Parlement en de Raad Besluit (EU) 2018/412 goedgekeurd waarbij een verhoging van het maximum voor EIB-financieringsoperaties onder EU-garantie is toegestaan. De garantieovereenkomst met de EIB is dienovereenkomstig gewijzigd, waardoor de maximale blootstelling van de EU in 2018 met 3,4 miljard EUR is toegenomen.

Garantie van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI)

Het EFSI is een initiatief ter vergroting van de risicodragende capaciteit van de EIB-groep waardoor de EIB haar investeringen in de EU kan opvoeren. Het doel van het EFSI is extra investeringen in de EU en de toegang tot financiering voor kleine ondernemingen te ondersteunen. Het EFSI is geen afzonderlijke rechtspersoon of een investeringsfonds in de strikte zin van het woord. De EFSI-risicoreserve biedt bescherming aan de EIB tegen mogelijke verliezen op de onderliggende verrichtingen. Het bestaat uit een stapsgewijze inbreng van 7,5 miljard EUR uit het eigen kapitaal van de EIB en een begrotingsgarantie van de EU ten belope van 26 miljard EUR ("EFSI-EU-garantie"). De EFSI-EU-garantie wordt aan de EIB verstrekt op grond van een overeenkomst tussen de EU en de EIB, hierna de "EFSI-overeenkomst" genoemd. De EFSI-overeenkomst is in 2018 gewijzigd om rekening te houden met het verhoogde EU-garantieplafond van 26 miljard EUR overeenkomstig de gewijzigde EFSI-verordening (Verordening EU 2017/2396).

Het EFSI opereert in twee "vensters": het venster „infrastructuur en innovatie" (IIW), uitgevoerd door de EIB (EFSI-EU-garantie van 19,5 miljard EUR) en het mkb-venster, uitgevoerd door het EIF (EFSI-EU-garantie van 6,5 miljard EUR); beide vensters hebben een schuldportefeuille en een aandelenportefeuille. Het EIF opereert op grond van een overeenkomst met de EIB en op basis van een garantie van de EIB, die op haar beurt weer wordt gegarandeerd door de EFSI-EU-garantie op basis van de EFSI-overeenkomst.

De EU en de EIB hebben binnen het EFSI elk een andere rol. Het EFSI is opgericht in de schoot van de EIB, die de operaties (leningen en eigenvermogensinstrumenten) financiert met op de kapitaalmarkten geleende middelen. Wat het IIW betreft, neemt de EIB de investeringsbesluiten onafhankelijk en beheert zij de operaties overeenkomstig haar regels en procedures. Hetzelfde geldt voor de SMEW-operaties die door het EIF worden beheerd.

Om erop toe te zien dat de investeringen in het kader van het EFSI gericht blijven op de specifieke doelstelling het marktfalen te verhelpen dat investeringen in de EU belemmert en dat zij in aanmerking komen voor de bescherming van de EU-garantie, is een specifieke governancestructuur opgezet. Het Investeringscomité van onafhankelijke deskundigen beoordeelt of elk IIW-project dat door de EIB wordt voorgesteld voldoet aan de voorwaarden voor dekking door de EU-garantie. Indien dat bevestigd wordt en de operatie de garantie van het EFSI krijgt; worden de voortzetting van het project en het beheer ervan onderworpen aan de normale projectcyclus en het governanceproces van de EIB. Wat het SMEW betreft, is de rol van het Investeringscomité beperkt tot raadpleging van de beschrijving van de SMEW-producten, die goedgekeurd worden door de EFSI-stuurgroep en de algemeen directeur van het EFSI. Het EFSI staat ook onder toezicht van een stuurgroep van vijf leden, van wie er drie worden aangesteld door de Commissie, één door de EIB en één niet-stemgerechtigd lid door het Europees Parlement. Besluiten worden genomen bij consensus of, indien geen consensus kan worden bereikt, bij eenparigheid van de leden die een stem uitbrengen. De EFSI-stuurgroep neemt geen investeringsbeslissingen.

De rol van de EU behelst het verstrekken van de EU-begrotingsgarantie voor een deel van de potentiële verliezen die de EIB zou kunnen lijden op haar investeringen (leningen en eigenvermogensinstrumenten). De EU bemoeit zich met andere woorden niet met de selectie en het beheer van de EFSI-operaties, investeert geen geld in die operaties en is niet direct contractpartij bij de onderliggende instrumenten. Omdat de controlecriteria en de boekhoudkundige vereisten voor consolidatie overeenkomstig de boekhoudregels van de EU (en de IPSAS) niet zijn vervuld, worden de daarmee verband houdende activa niet opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van de EU.

De EFSI-EU-garantie aan de EIB-Groep wordt overeenkomstig de EU-boekhoudregels geboekt als verplichting in verband met financiële garanties wat betreft de IIW-schuldportefeuille, als financiële voorziening voor de SMEW-schuldportefeuille en als derivaat (financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort) voor beide aandelenportefeuilles. Daarnaast wordt een voorwaardelijke verplichting in verband met de verstrekte EFSI-garantie in deze toelichting vermeld.

De EU-garantie voor de EFSI-IIW-schuldportefeuille dekt de eersteverliestranche van een portefeuille financieringsoperaties van de EIB, die voornamelijk bestaat uit traditionele leningen en garanties. Deze garantie wordt aangesproken wanneer de debiteur in gebreke blijft of bij schuldheroschikking. De EU-garantie wordt vergoed in verhouding tot het risico dat de EU draagt, in de vorm van een verdeling

tussen de EIB en de EU van de uit hoofde van het risico aan de EIB toevallende ontvangsten uit de gegarandeerde verrichtingen. De ontvangsten van de EU dekken in eerste instantie de verliezen op de gegarandeerde verrichtingen. De EU-garantie wordt aldus in aanmerking genomen als verplichting uit hoofde van financiële garanties en bij de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de netto contante waarde van de te ontvangen premies (de ontvangsten van de EU). Op latere balansdata wordt de verplichting uit hoofde van financiële garanties geherwaardeerd tegen de verwachte verliezen of het bedrag dat oorspronkelijk is opgenomen, afhankelijk van wat het hoogste is, in voorkomend geval verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen van de inkomsten. De weergegeven verplichting uit hoofde van financiële garanties is na aftrek van de nog te ontvangen inkomsten van de EU — nul per 31 december 2018 (2017: nul)(zie toelichting **2.11.3**).

In het kader van de EFSI-IIW-portefeuille eigenvermogensinstrumenten, die eigenvermogens- of quasi-eigenvermogensdeelnemingen of achtergestelde leningen omvat, investeert de EIB op pari passu-basis voor eigen risico en voor risico van de EU. Bijgevolg dekt de EU-garantie — voor het gedeelte van de eigenvermogensinvesteringen die door de EU worden gegarandeerd — de negatieve waardeaanpassingen (niet-gerealiseerde verliezen) op elke balansdatum, de gerealiseerde verliezen op desinvesteringen en de financieringskosten van de EIB. In gevallen waarin de waarde van een investering waarop eerder een negatieve waardeaanpassing werd toegepast, op daaropvolgende verslagdata's vermeerderd, wordt het bedrag tot de oorspronkelijke kostprijs van de investering door de EIB aan de EU terugbetaald. Wanneer de investering van de hand wordt gedaan, heeft de EU ook recht op investeringswinsten op de oorspronkelijke kostprijs. De EU-garantie wordt vergoed uit inkomsten die de EIB ontvangt voor de gegarandeerde verrichtingen, inclusief rente, dividenden en gerealiseerde winsten. De vereffening tussen de EU en de EIB gebeurt jaarlijks, na verrekening van verliezen en inkomsten.

In de EFSI-SMEW-aandelenportefeuille waarborgt de EU investeringen in durfkapitaal- en private-equityfondsen die door de EIB zijn gefinancierd en afkomstig zijn van en beheerd worden door het EIF. De EU-garantie wordt op portefeuillebasis verstrekt voor twee portefeuilles: subvenster 1 en subvenster 2. De EFSI-garantie wordt aangesproken om waardeverminderingen en gerealiseerde verliezen op de gewaarborgde investeringen en de financieringskosten van de EIB te dekken. De EU heeft recht op een vergoeding voor het gelopen risico, in de vorm van dividenden en gerealiseerde winsten op de gewaarborgde vermogenstransacties. Onder subvenster 2 investeert het Horizon 2020-programma van de EU eveneens voor een stuk in dezelfde aandelenportefeuille (de H2020-investering met EU-geld wordt in de EU-rekening geboekt als voor verkoop beschikbaar financieel actief) en draagt het het eerste verlies op de investeringen, terwijl verdere verliezen gedekt worden door de EU-garantie en het EIF.

De EFSI-garantie op de EFSI-aandelenportefeuille is ingedeeld als afgeleid financieel instrument en geboekt als financieel actief of financiële verplichting tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort. Per 31 december 2018 bedroeg de reële waarde van de EFSI-EU-garantie op de EFSI-aandelenportefeuille 14 miljoen EUR (2017: 16 miljoen EUR)(zie toelichting **2.4.2**).

Deze voorwaardelijke verplichting omvat verrichtingen van de programma's Cosme, H2020 en EaSI voor het gedeelte dat is gedekt door de EFSI-EU-garantie op de SMEW-schuldportefeuille.

Garantie-uitkeringen door de EU worden gedaan door het EFSI-garantiefonds (zie toelichting **2.4.1**). Per jaareinde 2018 bedroegen de activa van het garantiefonds in totaal 5 452 miljard EUR (2017: 3 504 miljard EUR), terwijl nog eens 2 688 miljard EUR (2017: 2 633 miljard EUR) toegezegd maar nog niet betaald is en in het gerapporteerde bedrag is opgenomen als "RAL" in toelichting **5.1**. In 2018 is 61 miljoen EUR uit het EFSI-garantiefonds uitbetaald in verband met aangesproken garanties.

4.1.2. Garanties in verband met financiële bijstand (opgenomen en verstrekte leningen)

	31.12.2018			31.12.2017		
	Aangesproken	Niet aangesproken	Totaal	Aangesproken	Niet aangesproken	Totaal
<i>EFSM</i>	47 400	–	47 400	47 456	–	47 456
<i>BB</i>	1 734	–	1 734	3 114	–	3 114
<i>MFB</i>	4 388	980	5 368	3 924	460	4 384
<i>Euratom</i>	254	200	454	250	250	500
Totaal	53 775	1 180	54 955	54 744	710	55 454

miljoen EUR

De EU-begroting staat borg voor de leningen die de Commissie in het kader van back-to-backverrichtingen opneemt om leningen aan lidstaten en niet-lidstaten te financieren). Deze opgenomen

leningen zijn reeds als verplichting opgenomen op de balans van de EU (zie toelichting **2.11.1**). In geval van wanprestatie voor de met deze ontleende middelen verstrekte back-to-backleningen zou de EU-begroting overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU, Euratom) nr. 609/2014 van de Raad het volledige verlies dragen:

- de leningen die worden opgenomen om in het kader van het EFSM leningen te verstrekken, worden uitsluitend door de EU-begroting gewaarborgd;
- de leningen die worden opgenomen ten behoeve van het betalingsbalansmechanisme, worden uitsluitend door de EU-begroting gewaarborgd;
- MFB-leningen worden in eerste instantie gewaarborgd door het Garantiefonds voor extern optreden (zie toelichting **2.4.1**) en vervolgens door de EU-begroting; en
- garanties van derden dekken eerst het volledige bedrag van de uitstaande Euratomleningen. Het Garantiefonds dekt de externe leningen indien deze niet door de garanties van derden worden gedekt.

Door de EGKS in liquidatie uit ontleende middelen verstrekte leningen worden niet gedekt door een EU-begrotingsgarantie. Zij zijn gedekt door financiële activa van de EGKS in liquidatie (zie toelichting **2.4.1**).

4.1.3. Garanties voor financieringsinstrumenten van de EU

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Horizon 2020</i>	1 467	1 297
<i>Financieringsfaciliteit met risicodeling</i>	642	654
<i>Connecting Europe Facility</i>	579	490
<i>Overige</i>	29	32
Totaal	2 717	2 473

Overeenkomstig artikel 210, lid 1, FR overschrijden de begrotingsuitgaven voor een financieringsinstrument en de financiële aansprakelijkheid van de Unie in geen geval het bedrag van de vastlegging die daarvoor in de begroting is gedaan, ten einde voorwaardelijke verplichtingen voor de begroting uit te sluiten. In de praktijk betekent dit dat deze verplichtingen een tegenhanger hebben aan de actiefzijde van de balans of worden gedekt door uitstaande begrotingsvastleggingen die nog niet als uitgave zijn geboekt. De voorwaardelijke verplichtingen hierboven zijn na aftrek van financiële voorzieningen voor de desbetreffende instrumenten (zie toelichting **2.10**).

4.1.4. Rechtszaken

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Geldboeten</i>	3 187	3 242
<i>Landbouw</i>	653	1 737
<i>Cohesie</i>	26	3
<i>Overige</i>	1 867	481
Totaal	5 732	5 463

Geldboeten

Deze bedragen betreffen voornamelijk door de Commissie opgelegde geldboeten voor inbreuken op de mededingingsregels die voorlopig zijn betaald door de beboete ondernemingen en waartegen ofwel beroep is aangetekend of waarvan niet bekend is of er beroep tegen zal worden aangetekend. De voorwaardelijke verplichting wordt gehandhaafd totdat in de zaak definitief uitspraak is gedaan door het Hof van Justitie of tot het einde van de beroepstermijn. De rente op voorlopige betalingen wordt opgenomen in het economisch resultaat van het jaar en tevens als een voorwaardelijk passief vanwege de onzekerheid of de Commissie recht heeft op deze bedragen.

Mocht de EU in een of meerdere van deze zaken in het ongelijk worden gesteld, dan zullen de voorlopig geïnde bedragen worden terugbetaald aan de betrokken ondernemingen. De boetebedragen worden alleen als ontvangsten in de begroting opgenomen wanneer zij definitief zijn (artikel 107 FR).

Landbouw

Dit zijn voorwaardelijke verplichtingen tegenover de lidstaten in verband met de ELGF-conformiteitsbesluiten en de financiële correcties voor plattelandsontwikkeling en pretoetreding, waarover het Hof van Justitie nog geen uitspraak heeft gedaan. De vaststelling van het definitieve bedrag van het passief alsook het jaar waarin het effect van een succesvol beroep ten laste van de begroting zal komen, zijn afhankelijk van de duur van de procedure voor het Hof van Justitie.

Cohesie

Dit zijn voorwaardelijke verplichtingen tegenover de lidstaten in verband met acties in het kader van het cohesiebeleid, waarover het Hof van Justitie nog geen uitspraak heeft gedaan of waarvoor het nog een hoorzitting moet vaststellen.

Andere rechtszaken

Deze rubriek heeft betrekking op twee schadevergoedingszaken die momenteel tegen de EU zijn ingeleid, op andere rechtsgeschillen en de geraamde gerechtskosten. Opgemerkt zij dat de eiser in een schadevordering krachtens artikel 340 VWEU moet aantonen dat de instelling een rechtsregel waarbij aan particulieren rechten worden verleend, op voldoende ernstige wijze heeft geschonden dat hij zelf reële schade heeft geleden en dat er een rechtstreeks causaal verband bestaat tussen de onwettige handeling en de schade. Het bedrag voor 2018 betreft voornamelijk een schadeclaim tegen de Europese Commissie in verband met een besluit waarbij een concentratie wordt verboden. Het gaat om een vrij recente rechtszaak in een vroeg stadium. Bij gebrek aan een betrouwbare schatting is het opgegeven bedrag daarom het bedrag van de claim.

4.2. VOORWAARDELIJKE ACTIVA

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Ontvangen garanties:</i>		
<i>Uitvoeringsgaranties</i>	321	352
<i>Overige garanties</i>	19	22
<i>Overige voorwaardelijke activa</i>	25	34
Totaal	366	409

Uitvoeringsgaranties worden verlangd om ervoor te zorgen dat de begunstigden van middelen van de EU voldoen aan de verplichtingen van hun contract met de EU.

5. VASTLEGGINGEN IN DE BEGROTING EN JURIDISCHE VERBINTENISSEN

Deze toelichting verschaft informatie over de begrotingsprocedure en de toekomstige financieringsbehoeften, niet over de verplichtingen per 31 december 2018.

Het door de lidstaten goedgekeurd meerjarig financieel kader (MFK) stelt de programma's vast en de maximumbedragen („plafonds”) per rubriek voor vastleggingskredieten en de totale betalingskredieten waarvoor de EU vastleggingen in de begroting kan doen en juridische verbintenissen kan aangaan, en uiteindelijk betalingen kan verrichten, voor een periode van 7 jaar (zie tabel 1.1 van de toelichtingen bij de verslagen over de uitvoering van de begroting).

De MFK-plafonds zijn vastgesteld door de Raad (de lidstaten), met instemming van het Europees Parlement, en artikel 16 van Verordening (EG) nr. 1306/2013 betreffende de financiering van het GLB legt een rechtstreeks verband tussen het jaarlijkse maximum voor de uitgaven uit het ELGF en de MFK-verordening. Het Europees Parlement en de Raad hebben eveneens de respectieve basisbesluiten voor de ELGF-uitgaven vastgesteld waarin de uitgaven per lidstaat voor de gehele periode 2014-2020 zijn bepaald.

Juridische verbintenissen hebben betrekking op programma's, projecten, overeenkomsten of ondertekende contracten die juridisch bindend zijn voor de EU. Het aangaan van een juridische verbintenis is de handeling waarbij de ordonnateur een verplichting (voor de EU) doet ontstaan of constateert die tot een last leidt (artikel 2, punt 37 FR).

De vastlegging in de begroting vindt in beginsel plaats vóór de juridische verbintenis, maar voor bepaalde meerjarige programma's/projecten is het andersom en worden de desbetreffende vastleggingen in jaartranches gedaan, gespreid over meerdere jaren, wanneer het basisbesluit daarin voorziet. Voor cohesie bijvoorbeeld, bepaalt artikel 76 van de verordening houdende gemeenschappelijke bepalingen (VGB — Verordening (EU) nr. 1303/2013) dat het besluit van de Commissie tot vaststelling van een programma een juridische verbintenis vormt in de zin van het Financieel Reglement, maar dat de vastleggingen in de begroting van de Unie voor elk programma gedurende de periode van 1 januari 2014 tot 31 december 2020 geschieden in jaarlijkse tranches voor elk fonds. Andere rechtsgrondslagen kunnen soortgelijke bepalingen bevatten. Om deze reden kunnen er bedragen zijn waarvoor de EU een wettelijke verplichting tot betaling is aangegaan, maar waarvoor nog geen vastlegging in de begroting is gedaan (zie toelichtingen **5.2** en **5.3**).

Verbindenissen waarvoor de vastlegging in de begroting is gedaan maar die vervolgens nog niet betaalbaar zijn gesteld, worden de „reste à liquider” (RAL) genoemd. Het kan gaan om, vaak meerjarige, ondertekende programma's of projecten waarvoor betalingen pas in latere jaren zullen worden verricht. Deze vormen betalingsverplichtingen voor de volgende jaren. Omdat de financiële staten op transactiebasis worden opgesteld en de begrotingsuitvoeringsverslagen op kasbasis, is een deel van de totale nog betaalbaar te stellen vastleggingen (RAL) reeds geboekt als uitgave en als verplichting op de balans opgenomen (zie toelichtingen **2.12** en **2.13**). De berekening van deze uitgaven is gebeurd hetzij op basis van ontvangen kostendeclaraties/facturen, hetzij van de geraamde stand van uitvoering van een programma of project wanneer nog geen declaraties bij de EU zijn ingediend (zie toelichting **5.1**). Zodra de betalingen in verband met de RAL na 31 december 2018 worden gedaan, wordt de verplichting van de balans verwijderd. Het deel van de RAL dat nog niet als uitgave is opgenomen, is niet onder de verplichtingen opgenomen, maar wordt hieronder vermeld.

De onderstaande vermeldingen betreffen dus bedragen per 31 december 2018 tot de betaling waarvan de EU zich heeft verbonden mits aan de contractuele voorwaarden wordt voldaan en die worden gefinancierd uit toekomstige begrotingen van de EU.

miljoen EUR

	Toelichting	31.12.2018	31.12.2017
<i>Nog betaalbaar te stellen begrotingsvastleggingen</i>	5.1	235 836	221 391
<i>Juridische verbintenissen van het huidige MFK, onder gedeeld beheer, in afwachting van uitvoering</i>	5.2	143 883	211 688
<i>Significante juridische verbintenissen op andere gebieden</i>	5.3	18 126	20 030
Totaal		397 845	453 109

5.1. NOG BETAALBAAR TE STELLEN BEGROTINGSVASTLEGGINGEN

miljoen EUR

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Nog betaalbaar te stellen begrotingsvastleggingen</i>	235 836	221 391

Dit bedrag bestaat uit de budgettaire RAL („reste à liquider”) van 281 175 miljoen EUR (zie tabel 4.4 van de toelichtingen bij de verslagen over de uitvoering van de begroting), min de daarmee verband houdende bedragen die op de balans als verplichtingen en in de staat van de financiële resultaten als uitgaven zijn opgenomen. De budgettaire RAL is een bedrag dat de openstaande vastleggingen vertegenwoordigt waarvoor nog geen betalingen en/of vrijmakingen zijn gedaan. Zoals hierboven gezegd, is dit het normale gevolg van het bestaan van meerjarenprogramma's.

Per 31 december 2018 bedroegen de uitstaande voorschotten in het kader van voorfinanciering in totaal 50 miljard EUR (zie toelichting **2.5**). Het gaat om vastleggingen in de begroting waarvoor betalingen zijn gedaan, die de RAL dus verminderen, maar waarbij de uitbetaalde bedragen worden geacht nog steeds aan de EU toe te behoren en niet aan de begunstigde, totdat de contractuele verplichtingen zijn vervuld. Zij zijn dus zoals de hierboven vermelde RAL nog niet als uitgave geboekt.

5.2. JURIDISCHE VERBINTENISSEN VAN HET HUIDIGE MFK, ONDER GEDEELD BEHEER, IN AFWACHTING VAN UITVOERING

miljoen EUR

Fonds	Financieel kader 2014-2020 (A)	Gesloten juridische verbintenissen (B)	In de begroting opgenomen vastleggingen (C)	Juridische verbintenissen minus vastleggingen in de begroting (B-C)
<i>Europees Fonds voor regionale ontwikkeling en Cohesiefonds</i>	262 408	262 408	179 831	82 578
<i>Europees Sociaal Fonds</i>	92 935	92 819	65 230	27 588
<i>Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument</i>				-
<i>Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD)</i>	3 814	3 814	2 670	1 144
RUBRIEK 1B: MIDDELEN VOOR HET COHESIEBELEID	359 157	359 041	247 731	111 310
<i>Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling</i>	100 079	100 079	70 748	29 331
<i>European Maritime and Fisheries Fund</i>	5 749	5 749	4 048	1 702
RUBRIEK 2: NATUURLIJKE HULPBRONNEN	105 828	105 828	74 795	31 033
<i>Fonds voor asiel en migratie</i>	5 028	4 393	3 577	816
<i>Fonds voor interne veiligheid</i>	3 016	2 883	2 159	724
RUBRIEK 3: VEILIGHEID EN BURGERSCHAP	8 044	7 276	5 736	1 540
Totaal	473 030	472 145	328 262	143 883

Dit zijn juridische verplichtingen tot betaling waartoe de EU zich heeft verbonden bij de vaststelling van de operationele programma's onder gedeeld beheer. Het besluit van de Commissie tot vaststelling van een operationeel programma vormt een financieringsbesluit in de zin van artikel 110 FR en vormt na kennisgeving aan de betrokken lidstaat een juridische verbintenis in de zin van dat reglement.

Artikel 76 van de VGB voor de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF) luidt als volgt:

"De vastleggingen van de Unie voor elk programma geschieden in de periode van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2020 in jaarlijkse tranches voor elk Fonds. De vastleggingen in verband met de prestatiereserve in elk programma geschieden afzonderlijk van de rest van de toewijzing aan het programma."

De tabel hierboven begint met het totale MFK (kolom A) en toont de juridische verbintenissen waarvoor nog geen bedragen in de begroting zijn vastgelegd voor de rubrieken 1B, 2 en 3 van het MFK 2014-2020. Deze juridische verbintenissen zijn de uitstaande bedragen waarvoor de EU een vastlegging in de begroting zal doen en betaalbaar zal stellen na 31 december 2018. Kolom B bevat de door de Commissie aangegane juridische verbintenissen per jaareinde en kolom C de begrotingsvastleggingen met betrekking tot deze juridische verbintenissen per jaareinde.

5.3. SIGNIFICANTE JURIDISCHE VERBINTENISSEN OP ANDERE GEBIEDEN

	miljoen EUR	
	31.12.2018	31.12.2017
Connecting Europe Facility	11 554	12 676
ITER	1 489	1 496
Copernicus	1 267	1 841
Galileo	493	253
Visserijovereenkomsten	46	133
Vastleggingen voor operationele leases	2 352	2 577
Overige contractuele verbintenissen	924	1 054
Totaal	18 126	20 030

Deze bedragen omvatten de juridische verbintenissen op lange termijn waarvoor nog geen vastleggingen in de begroting waren gedaan per jaareinde. Deze bindende verplichtingen zullen in jaarlijkse tranches worden gebudgetteerd de komende jaren en betaalbaar gesteld.

Sommige belangrijke programma's (zie hieronder) kunnen worden uitgevoerd door middel van jaarlijkse tranches, overeenkomstig artikel 112, lid 2, FR. Zo kan de EU juridische verbintenissen aangaan (subsidieovereenkomsten, delegatieovereenkomsten en contracten voor opdrachten afsluiten) voor meer dan de beschikbare vastleggingskredieten van een bepaald jaar. Bijgevolg kan het zijn dat een aanzienlijk deel van de totale toewijzing voor het huidige MFK reeds is vastgelegd. Dit geldt met name voor de volgende programma's:

De Connecting Europe Facility (CEF)

De CEF verstrekt financiële steun aan trans-Europese netwerken voor projecten van gemeenschappelijk belang in de sectoren vervoer, telecommunicatie en energie-infrastructuur. De juridische verbintenissen voor het CEF-programma bestrijken een uitvoeringsperiode van 2014 tot 2023 voor CEF-Vervoer en tot 31.12.2024 voor CEF-Energie. De rechtsgrondslag is Verordening (EU) nr. 1316/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013 tot vaststelling van de financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 913/2010 en tot intrekking van Verordeningen (EG) nr. 680/2007 en (EG) nr. 67/2010 — Voor de EER relevante tekst (PB L 348 van 20 december 2013), die in artikel 19 voorziet in het gebruik van jaarlijkse tranches.

Copernicus

Copernicus is het Europese programma voor aardobservatie (zie ook toelichting 2.2). De vastleggingen gelden voor de periode tot en met 2020. Op grond van Verordening (EU) nr. 377/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 3 april 2014 (PB L 122/44 van 24 april 2014) ondertekende de Commissie delegatieovereenkomsten met het Europees Ruimteagentschap (ESA), EUMETSAT, Mercator en het Europees Centrum voor weersvoorspellingen op middellange termijn. Artikel 8 van Verordening (EU) nr. 377/2014 staat het gebruik van jaarlijkse tranches toe.

Internationale thermonucleaire experimentele reactor (ITER)

De vastleggingen dienen ter dekking van de toekomstige financieringsbehoeften van de ITER-faciliteiten tot 2021. De bijdrage van de EU (Euratom) aan ITER International wordt gegeven via de Gemeenschappelijke Onderneming Fusion for Energy, en omvat ook de bijdragen van de lidstaten en van Zwitserland. De verbintenissen zijn aangegaan op grond van Besluit 2013/791/Euratom van de Raad van 13 december 2013 houdende wijziging van Besluit 2007/198/Euratom tot oprichting van de Europese gemeenschappelijke onderneming voor ITER en de ontwikkeling van fusie-energie, waarin toestemming wordt gegeven voor het gebruik van jaarlijkse tranches. ITER werd opgericht om de ITER-faciliteiten te beheren, de exploitatie van de ITER-faciliteiten aan te moedigen, om de kennis over fusie-energie van het grote publiek alsook de aanvaarding ervan te bevorderen, en om alle andere activiteiten te verrichten die nodig zijn om het doel van ITER te bereiken. Bij ITER zijn de EU, China, India, Rusland, Zuid-Korea, Japan en de VS betrokken.

Galileo

Dit zijn bedragen die zijn vastgelegd voor het Galileo-programma voor de ontwikkeling van een Europees wereldwijd systeem voor navigatie per satelliet (zie ook toelichting 2.2). De vastleggingen gelden voor de periode tot en met 2020. Op grond van Verordening (EU) nr. 1285/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013 (PB L 347/1 van 20 december 2013) heeft de Commissie een delegatieovereenkomst met ESA ondertekend. Artikel 9 van Verordening (EU) nr. 1285/2013 staat het gebruik van jaarlijkse tranches toe.

Visserijovereenkomsten

Dit zijn verbintenissen met derde landen voor activiteiten op grond van internationale visserijovereenkomsten tot 2023. Zij zijn aangegaan op grond van besluiten van de Raad voor elk derde land (bv. Besluit (EU) 2019/385 van de Raad van 4 maart 2019 betreffende de sluiting van het protocol tot uitvoering van de partnerschapsovereenkomst inzake visserij tussen de Europese Unie en de Republiek Ivoorkust (2018-2024) (PB L 70 van 12 maart 2019) en worden beschouwd als specifieke internationale verdragen met meerjarige rechten en verplichtingen.

Vastleggingen voor operationele leases

De volgende minimumbedragen zijn vastgelegd voor betaling overeenkomstig de onderliggende contracten tijdens de verdere looptijd van deze leasecontracten:

miljoen EUR

	Minimale leasebetalingen			
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Gebouwen	439	943	940	2 321
IT-materiaal en overige uitrusting	9	21	0	31
Totaal	448	964	940	2 352

Naar aanleiding van de kennisgeving door het Verenigd Koninkrijk van zijn voornemen om zich terug te trekken uit de Europese Unie, en als gevolg van Verordening (EU) 2018/1718 van het Europees Parlement en de Raad van 14 november 2018 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 726/2004, is de zetel van het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA) verhuisd van Londen naar Amsterdam. Het huidige huurcontract voor de gebouwen in Londen loopt tot 2039 en zal dus voortijdig moet worden beëindigd dan wel overgenomen door of onderverhuurd aan een derde partij.

De cijfers in de tabel hierboven omvatten een bedrag van 468 miljoen EUR dat nog verschuldigd is uit hoofde van deze huurovereenkomst. De eventuele toekomstige netto financiële impact in de geconsolideerde staten is evenwel afhankelijk van de onderhandelingen met de verhuurder over de beëindiging of van de voorwaarden van een onderverhuurovereenkomst met een derde partij.

Overige contractuele verbintenissen

De opgegeven bedragen stemmen overeen met bedragen waarvoor verbintenissen zijn aangegaan die nog in de loop van de contracten moeten worden betaald. Het belangrijkste hier vermelde bedrag heeft betrekking op bouwcontracten van het Europees Parlement (87 miljoen EUR).

6. FINANCIËEL RISICOBEBEER

De hieronder verschaft informatie met betrekking tot het beheer van de financiële risico's van de EU heeft betrekking op:

- Opgenomen en verstrekte leningen voor financiële bijstand van de Commissie via: het EFSM, de BB, de MFB en Euratom-acties en leningen uit geleende middelen van de EGKS in liquidatie;
- de kasverrichtingen die door de Commissie zijn verricht om de EU-begroting uit te voeren, met inbegrip van het ontvangen van geldboeten;
- Activa aangehouden in fondsen voor begrotingsgaranties: Het Garantiefonds voor externe acties, het EFSI-garantiefonds en het EFDO-garantiefonds; en
- Financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd.

6.1. TYPES RISICO

Marktrisico is het risico dat de reële waarde of toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van variaties in de marktprijzen. Marktrisico bestaat niet alleen uit potentieel verlies, maar ook uit potentiële baten. Het omvat *het valutarisico, het renterisico en overige prijsrisico's* (de EU heeft geen materiële overige prijsrisico's).

- *Valutarisico* is het risico dat de verrichtingen van de EU of de waarde van haar investeringen beïnvloed zullen worden door veranderingen in de wisselkoers. Dit risico vloeit voort uit de verandering van de koers van de ene valuta tegenover een andere.
- *Renterisico* is de mogelijkheid dat de waarde van een effect, en dan vooral een obligatie, vermindert door een stijging van de rentevoet. Over het algemeen leiden hogere rentevoeten tot lagere prijzen van obligaties met vaste rentevoet en omgekeerd.

Kredietrisico is het risico van verlies doordat een schuldenaar/leningnemer een lening of een andere kredietlijn (hoofdsom of rente (coupon) of beide) niet betaalt of op een andere manier zijn contractuele verplichtingen niet nakomt. Het kan gaan om laattijdige terugbetalingen, herstructurering van de terugbetalingen van de leningnemer en faillissement.

Liquiditeitsrisico is het risico dat een actief moeilijk te gelde kan worden gemaakt; bv. het risico dat een bepaald effect of actief niet snel genoeg kan worden verhandeld op de markt om een verlies te voorkomen of een verplichting na te komen.

6.2. RISICOBEBEERBELEID

De uitvoering van de EU-begroting berust steeds meer op het gebruik van financieringsinstrumenten bij operationele programma's. Zie toelichting **2.4.1** voor meer informatie over de betrokken bedragen.

Voor de meeste financieringsinstrumenten geldt dat de uitvoering ofwel aan de EIB-groep (inclusief het EIF), ofwel aan andere financiële instellingen wordt gedelegeerd op basis van een overeenkomst tussen de Europese Commissie en de financiële instelling. Overeenkomsten met deze financiële instellingen omvatten strikte voorwaarden en verplichtingen voor de intermediairs om ervoor te zorgen dat de EU-middelen naar behoren worden beheerd en gerapporteerd. Zodra een financiële bijdrage aan een van de instrumenten is toegewezen, worden de middelen naar een speciaal hiervoor geopende bankrekening (d.w.z. een fiduciaire rekening) van de financiële instelling overgeboekt. De financiële instelling kan, afhankelijk van het instrument in kwestie, de middelen op deze fiduciaire rekening gebruiken om leningen te verstrekken, schuldinstrumenten uit te geven, te beleggen in vermogensinstrumenten of aanspraken op garanties te honoreren. De opbrengsten van financieringsinstrumenten moeten, als algemene regel, aan de EU-begroting worden teruggestort.

Het risico ten aanzien van deze financieringsinstrumenten is doorgaans begrensd tot een maximum dat in de onderliggende overeenkomsten is vastgesteld en dat overeenkomt met het in de begroting opgenomen bedrag dat voor het instrument is voorzien. Omdat de Commissie vaak het eerste verlies draagt, en omdat de instrumenten bedoeld zijn om risicovollere begunstigen te financieren (die

moeilijkheden ondervinden om middelen van commerciële kredietverstrekkers te verkrijgen), ligt het in de lijn der verwachtingen dat de EU-begroting met een aantal verliezen te maken zal krijgen.

Waardering van financiële instrumenten

De volgende categorieën van financiële activa en verplichtingen worden niet gewaardeerd tegen reële waarde: geldmiddelen en kasequivalenten, verstrekte leningen, vorderingen met tegenprestatie en verhaalbare bedragen zonder tegenprestatie, opgenomen leningen en andere financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De boekwaarde van die financiële activa en passiva wordt beschouwd als een redelijke schatting van de reële waarde ervan.

Opgenomen en verstrekte leningen voor financiële bijstand

De leningtransacties alsmede het daarmee samenhangende beheer van de kasmiddelen worden door de EU verricht overeenkomstig de respectieve verordeningen van de Raad en het EP, besluiten van de Raad en, indien van toepassing, op basis van interne richtsnoeren. Er zijn schriftelijke procedurehandleidingen opgesteld die betrekking hebben op specifieke terreinen, zoals opgenomen leningen, verstrekte leningen en het beheer van kasmiddelen, die door de betrokken operationele eenheden worden gebruikt. Verstrekte leningen worden door middel van opgenomen back-to-backleningen gefinancierd, waardoor er dus geen open rente- of valutapositities ontstaan.

Kasverrichtingen

De voorschriften en beginselen voor het beheer van de kasverrichtingen van de Commissie zijn vastgelegd in Verordening (EU, Euratom) nr. 609/2014 van de Raad (zoals gewijzigd bij Verordening (EU, Euratom) 2016/804 van de Raad) en in het Financieel Reglement.

Als gevolg van de bovenvermelde regelgeving zijn de volgende hoofdprincipes van toepassing:

- de eigen middelen worden door de lidstaten betaald op rekeningen die daartoe op naam van de Commissie werden geopend bij de schatkist van elke lidstaat of bij de centrale bank van de lidstaat. De Commissie mag slechts geld van de bovenvermelde rekeningen afhalen om aan haar behoeften aan kasmiddelen te voldoen;
- de eigen middelen worden door de lidstaten betaald in hun eigen nationale munt, terwijl de betalingen door de Commissie meestal in euro luiden;
- bankrekeningen die zijn geopend in naam van de Commissie mogen niet worden overschreden. Deze beperking geldt niet voor de eigenmiddelenrekening van de Commissie in geval van wanbetaling met betrekking tot leningen die overeenkomstig de verordeningen en besluiten van de Raad van de EU zijn gesloten of gewaarborgd en, onder bepaalde voorwaarden, wanneer de kasmiddelenbehoeften de rekeningactiva overtreffen;
- het saldo van rekeningen die luiden in andere munten dan de euro, wordt ofwel gebruikt voor betalingen in dezelfde munt, ofwel periodiek omgezet in euro.

Naast de eigenmiddelenrekeningen heeft de Commissie nog andere bankrekeningen geopend bij centrale banken en commerciële banken om andere betalingen te verrichten en te ontvangen dan de bijdragen van de lidstaten aan de begroting.

De kasverrichtingen en de betalingen zijn sterk geautomatiseerd en maken gebruik van moderne informaticasystemen. Er worden specifieke procedures toegepast om de veiligheid van het systeem te waarborgen en om te garanderen dat de taken gescheiden worden conform het Financieel Reglement, de internecontrollenormen van de Commissie en de controleprincipes.

Een op schrift gestelde reeks richtsnoeren en procedures regelt het beheer van de kasverrichtingen en betalingen van de Commissie met als doel het operationele en financiële risico te beperken en een gepast controleniveau te waarborgen. Zij betreffen de verschillende werkingsgebieden (bijvoorbeeld: uitvoering van betalingen en beheer van de liquide middelen, prognoses van de kasmiddelen, bedrijfscontinuïteit enz.) en de naleving van de richtsnoeren en procedures wordt periodiek gecontroleerd. Daarnaast vindt gegevensuitwisseling plaats tussen het directoraat-generaal Begroting en het directoraat-generaal Economische en Financiële Zaken over risicobeheer en beste werkmethoden.

Geldboeten

Voorlopig geïnde geldboeten: deposito's

Vóór 2010 ontvangen bedragen blijven op bankrekeningen staan bij banken die specifiek geselecteerd zijn voor het deponeren van voorlopig geïnde geldboeten. De selectie van banken vindt plaats volgens de aanbestedingsprocedures die in het Financieel Reglement zijn vastgesteld. De plaatsing van middelen bij specifieke banken wordt bepaald op grond van het intern risicobeheerbeleid waarin bepaalde eisen zijn vastgesteld qua kredietrating en het bedrag van de middelen die in verhouding tot het vermogen van de tegenpartij kunnen worden geplaatst. Financiële en operationele risico's worden vastgesteld en beoordeeld en de naleving van het interne beleid en de interne procedures wordt periodiek gecontroleerd.

Voorlopig geïnde geldboeten: BUFI-portefeuille

Met ingang van 2010 worden voorlopig geïnde geldboeten gestort in een speciaal daartoe gecreëerde portefeuille, BUFI genoemd. De belangrijkste doelstellingen van de portefeuille zijn de vermindering van de risico's die met de financiële markten gepaard gaan, en de gelijke behandeling van alle entiteiten waaraan een geldboete is opgelegd door een gewaarborgd rendement aan te bieden dat op dezelfde grondslag is berekend. De Commissie verricht het activabeheer voor voorlopig geïnde geldboeten overeenkomstig interne richtsnoeren inzake activabeheer. Er zijn procedurehandleidingen opgesteld die betrekking hebben op specifieke terreinen, zoals het beheer van kasmiddelen, die door de betrokken operationele eenheden worden gebruikt. Financiële en operationele risico's worden vastgesteld en beoordeeld en de naleving van de interne richtsnoeren en procedures wordt periodiek gecontroleerd.

Het activabeheer is erop gericht de aan de Commissie voorlopig betaalde boeten op zodanige wijze te beleggen dat:

- gemakkelijk over het geld kan worden beschikt wanneer dat nodig is, en
- het in normale omstandigheden een rendement oplevert dat gemiddeld gelijk is aan het rendement van de BUFI-referentiebelegging minus gemaakte kosten, waarbij het nominale bedrag dient te worden beschermd van de boeten betaald vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Financieel Reglement in augustus 2018.

Beleggingen blijven in beginsel beperkt tot de volgende categorieën: termijndeposito's bij de centrale banken van de lidstaten, de agentschappen voor de schuld van de landen van de eurozone, banken die volledig in handen van de overheid zijn of onder staatswaarborg werken, of supranationale instellingen, en obligaties, depositocertificaten en ander papier uitgegeven door ofwel nationale ofwel supranationale instellingen.

Bankgaranties

Er zijn voor aanzienlijke bedragen garanties van financiële instellingen verstrekt aan de Commissie in verband met de geldboeten die zij oplegt aan bedrijven die de EU-mededingingsregels niet naleven (zie toelichting **2.6.1.2**). De bedrijven die een geldboete moeten betalen, verstrekken deze garanties als een alternatief voor voorlopige betalingen. De garanties worden beheerd overeenkomstig het interne risicobeheerbeleid. Financiële en operationele risico's worden vastgesteld en beoordeeld en de naleving van het interne beleid en de interne procedures wordt periodiek gecontroleerd.

Garantiefonds voor externe acties

De regels en beginselen voor het beheer van de activa van het Garantiefonds zijn vastgelegd in de overeenkomst tussen de Commissie en de EIB van 25 november 1994 en de latere wijzigingen daarvan van 17/23 september 1996, 8 mei 2002, 25 februari 2008, 9 november 2010 en 28 oktober 2018. Dit garantiefonds werkt enkel met de euro als valuta. Het belegt uitsluitend in deze valuta teneinde wisselkoersrisico's te vermijden. Het beheer van de activa is gebaseerd op de traditionele regels inzake behoedzaamheid die worden gehanteerd voor financiële activiteiten. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de vermindering van de risico's en er wordt voor gezorgd dat de beheerde activa een voldoende mate van liquiditeit en overdraagbaarheid hebben, gelet op de gedekte verplichtingen.

EFSI-garantiefonds

Het EFSI-garantiefonds is opgericht bij de EFSI-verordening (zie toelichting **2.4.1**). De regels en beginselen voor het beheer van de activa van het fonds zijn vastgelegd in Besluit van de Commissie C(2016) 165 van 21 januari 2016. De beheerde activa moeten voorzien in voldoende liquiditeit met

betrekking tot de potentiële garantieverzoeken maar moeten zij gericht blijven op een niveau van rendement en risico dat verenigbaar is met het behoud van een hoge graad van zekerheid en stabiliteit.

EFDO-garantiefonds

Het EFDO-garantiefonds is opgericht bij de EFDO-verordening (zie toelichting **2.4.1**). De Commissie beheert de activa van het EFDO-garantiefonds overeenkomstig interne richtsnoeren en de richtsnoeren voor activabeheer in bijlage 1 bij Besluit C(2017)7693 van de Commissie van 22 november 2017. De activa worden zo beheerd dat zij voor voldoende liquiditeit zorgen in verhouding tot de potentiële garantieverzoeken, maar toch gericht blijven op een optimaal niveau van rendement en risico dat verenigbaar is met het behoud van een hoge graad van zekerheid en stabiliteit.

6.3. VALUTARISICO

Valutarisico voor de financiële instrumenten van de EU aan het einde van het jaar — nettopositie

miljoen EUR

	USD	GBP	DKK	31.12.2018 SEK	EUR	Overige	Totaal
Financiële activa							
Voor verkoop beschikbare financiële activa	619	57	18	7	14 725	17	15 443
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort	(475)	-	-	-	491	-	16
Leningen*	6	0	-	-	56	5	67
Vorderingen en verhaalbare bedragen	19	4 109	99	109	20 026	303	24 664
Geldmiddelen en kasequivalenten	49	1 524	290	406	14 338	1 505	18 113
	218	5 690	407	523	49 635	1 830	58 303
Financiële verplichtingen							
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via veranderingen in overschot/tekort	-	-	-	-	(20)	2)	22)
Crediteuren	(2)	(1)	(0)	(0)	(32 218)	(5)	(32 227)
	(2)	(1)	(0)	(0)	(32 238)	(7)	(32 249)
Totaal	216	5 689	407	523	17 397	1 824	26 055

miljoen EUR

	USD	GBP	DKK	31.12.2017 SEK	EUR	Overige	Totaal
Financiële activa							
Voor verkoop beschikbare financiële activa	680	57	17	56	12 806	16	13 632
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort	(632)	-	-	-	655	-	23
Leningen*	6	0	-	-	123	7	137
Vorderingen en verhaalbare bedragen	15	549	63	86	11 591	62	12 366
Geldmiddelen en kasequivalenten	49	3 180	27	693	18 468	1 694	24 111
	118	3 787	107	835	43 642	1 779	50 268
Financiële verplichtingen							
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via veranderingen in overschot/tekort	-	-	-	-	-	(2)	(2)
Crediteuren	(4)	(2)	(0)	(1)	(39 029)	(12)	(39 048)
	(4)	(2)	(0)	(1)	(39 029)	(14)	(39 050)
Totaal	114	3 785	107	834	4 613	1 765	11 218

* Met uitzondering van back-to-backleningen voor financiële bijstand.

Indien de euro ten opzichte van andere munteenheden met 10 % zou zijn toegenomen, zou dit het volgende effect hebben:

Economisch resultaat					miljoen EUR
	USD	GBP	DKK	SEK	
2018	7)	512)	35)	47)	
2017	5)	339)	8)	71)	

Nettoactiva					miljoen EUR
	USD	GBP	DKK	SEK	
31.12.2018	13)	5)	2)	1)	
31.12.2017	5)	5)	2)	5)	

Indien de EUR 10 % zwakker was geworden ten opzichte van deze munteenheden, zou dit het volgende effect hebben gehad:

Economisch resultaat					miljoen EUR
	USD	GBP	DKK	SEK	
2018	9	625	43	57	
2017	6	414	10	87	

Nettoactiva					miljoen EUR
	USD	GBP	DKK	SEK	
31.12.2018	16	6	2	1	
31.12.2017	7	6	2	6	

Opgenomen en verstrekte leningen voor financiële bijstand

De meeste financiële activa en verplichtingen luiden in euro, zodat de EU geen valutarisico loopt.

Kasverrichtingen

De eigen middelen die door de lidstaten in andere valuta's dan de euro worden betaald, worden overeenkomstig Verordening (EU, Euratom) nr. 609/2014 van de Raad (zoals gewijzigd bij Verordening 804/2016 van de Raad) aangehouden op de eigenmiddelenrekeningen. Zij worden in euro omgezet wanneer dat nodig is om betalingen uit te voeren. De procedures die voor het beheer van deze middelen moeten worden gevolgd, zijn in bovengenoemde verordening vastgesteld. Af en toe worden zij onmiddellijk gebruikt voor betalingen die in dezelfde valuta worden uitgevoerd.

De Commissie houdt bij commerciële banken een aantal rekeningen aan in andere Europese munten dan in euro en in Amerikaanse dollar en Zwitserse frank, om betalingen in deze valuta's te verrichten. Deze rekeningen worden aangevuld naargelang het bedrag van de te verrichten betalingen, zodat hun posities geen blootstelling aan valutarisico's inhouden.

Wanneer diverse bedragen (behalve eigen middelen) in andere munten dan de euro worden ontvangen, worden zij ofwel overgeschreven naar andere rekeningen van de Commissie in dezelfde valuta wanneer dat nodig is om de uitvoering van betalingen te dekken, ofwel omgezet in euro en overgeschreven naar andere rekeningen in euro. Gelden ter goede rekening in andere munten dan de euro worden aangevuld naargelang de verwachte behoefte aan plaatselijke betalingen op korte termijn in dezelfde munten. De saldi op deze rekeningen worden onder hun respectieve bovengrenzen gehouden.

Geldboeten

Voorlopig geïnde geldboeten (deposito's en BUFI-portefeuille) en bankgaranties

Aangezien alle opgelegde boeten in euro worden betaald, is er geen valutarisico.

Garantiefonds voor externe acties

De financiële activa van dit fonds zijn in euro uitgedrukt en daarom is er geen valutarisico. De leningen waarvoor subrogatie door de EU heeft plaatsgevonden door een beroep te doen op het fonds na wanbetalingen door de ontvanger van een lening, worden in de oorspronkelijke munteenheid verricht en daarom wordt de EU aan valutarisico blootgesteld. Er zijn geen afdekkingsactiviteiten ("hedging") om valutaschommelingen te compenseren door de onzekerheid over de timing van de terugbetaling van leningen.

EFSI-garantiefonds

Het EFSI-garantiefonds is momenteel actief in zowel de euro als de US-dollar. Het valutarisico wordt beheerst door het aangaan van derivaatcontracten (valutatermijncontracten) ter afdekking van de marktwaarde van de beleggingsportefeuille in USD. De limiet voor niet-afgedekte valutarisico's is vastgesteld op 1 % van de totale waarde van de portefeuille, binnen de benchmark en de toewijzingen van de strategie voor het jaar. Bijgevolg zouden opwaartse of neerwaartse bewegingen van de marktwaarde van de beleggingen in USD boven of onder de limiet van 1 % leiden tot een herbalanceringstransactie (een nieuw termijncontract in dezelfde of in tegenovergestelde richting) om de afgedekte positie te corrigeren of om te keren. Een correctie van de afdekking kan ook in gang worden gezet door schommelingen van de EUR/USD-wisselkoers.

De leningen waarvoor subrogatie door de EU heeft plaatsgevonden door een beroep te doen op het fonds na wanbetalingen door de ontvanger van een lening, worden in de oorspronkelijke munteenheid verricht en daarom wordt de EU aan valutarisico blootgesteld. Voor gesubrogeerde leningen zijn er geen afdekkingsactiviteiten ("hedging") om valutaschommelingen te compenseren vanwege de onzekerheid over de timing van de terugbetaling van leningen.

EFDO-garantiefonds

Het EFDO-garantiefonds is momenteel alleen in euro actief, maar de richtsnoeren voor het beheer van de fondsactiva voorzien in de mogelijkheid om in sommige andersluidende activa te beleggen.

6.4. RENTERISICO

De onderstaande tabel toont de rentegevoeligheid van voor verkoop beschikbare financiële activa bij een mogelijke wijziging in de rentevoet van +/- 100 basispunten (1 %).

	Stijging (+)/daling (-) in basispunten	miljoen EUR Effect op de nettoactiva
2018: Voor verkoop beschikbare financiële activa	+100 -100	(348) 374
2017: Voor verkoop beschikbare financiële activa	+100 -100	(359) 382

Opgenomen en verstrekte leningen voor financiële bijstand

Gezien de aard van de verstrekte en opgenomen leningen heeft de EU aanzienlijke rentedragende activa en passiva. Er is echter geen renterisico aangezien tegenover de opgenomen leningen gelijkwaardige verstrekte leningen staan met dezelfde voorwaarden ("back-to-back"-leningen).

Kasverrichtingen

Voor de thesaurie van de Commissie worden geen leningen opgenomen. Daarom is zij niet blootgesteld aan een renterisico. De rente wordt echter berekend op saldi die op verschillende bankrekeningen worden aangehouden. De Commissie heeft daarom maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat de verkregen rente overeenstemt met de marktrente en de mogelijke schommelingen daarvan.

Rekeningen geopend bij schatkisten van lidstaten leveren geen rente op en zijn vrij van kosten. Voor rekeningen bij nationale centrale banken kan een vergoeding worden ontvangen volgens de door elke instantie gehanteerde officiële tarieven. Aangezien sommige van de vergoedingen voor deze rekeningen momenteel negatief kunnen zijn, worden procedures voor kasmiddelenbeheer toegepast om de op deze rekeningen aangehouden saldi zo klein mogelijk te houden.

Bovendien worden de eigenmiddelenrekeningen beschermd tegen de gevolgen van negatieve rente overeenkomstig Verordening 609/2014 van de Raad, zoals gewijzigd bij Verordening 804/2016 van de Raad.

Overnightsaldi op rekeningen die bij commerciële banken worden aangehouden, leveren dagelijks rente op. Deze is gebaseerd op de variabele marktrente waarop een contractuele marge (positief of negatief) wordt toegepast. De tarieven die door commerciële banken worden toegepast kennen over het algemeen contractueel een bodemrente van nul. De Commissie loopt dus geen risico dat zij een rente ontvangt die lager ligt dan de geldende markttarieven.

Geldboeten

Voorlopig geïnde geldboeten (deposito's en BUFI-portefeuille) en bankgaranties

De voorlopig geïnde geldboeten worden belegd in een portefeuille van geldmarktinstrumenten en langlopende obligaties met een gemiddelde looptijd van 2,58 jaar.

Garantiefonds voor externe acties

De middelen van het Garantiefonds worden belegd in een portefeuille van geldmarktinstrumenten en langlopende obligaties met een gemiddelde totale portefeuilleduur van 2,58 jaar

EFSI-garantiefonds

De middelen van het EFSI-garantiefonds worden belegd in een portefeuille van geldmarktinstrumenten en langlopende obligaties met een gemiddelde totale portefeuilleduur van 2,4 jaar.

EFDO-garantiefonds

Omdat de eerste voorziening met middelen pas eind 2018 is begonnen, bestaat het EFDO-garantiefonds voornamelijk uit kasmiddelen aangehouden bij de centrale banken. De gemiddelde portefeuilleduur bedraagt 0,03 jaar.

6.5. KREDIETRISICO

De bedragen die de blootstelling van de EU aan kredietrisico aan het eind van de verslagperiode weerspiegelen, zijn de boekwaarden van de financiële instrumenten als vermeld in toelichting 2.

Leeftijdsanalyse van de financiële activa die niet zijn afgewaardeerd

miljoen EUR

	Totaal	Noch vervallen, noch afgewaardeerd	Vervallen maar niet afgewaardeerd		
			< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
<i>Verstrekte leningen</i>	53 939	53 939	0	–	–
<i>Vorderingen en verhaalbare bedragen</i>	24 664	14 737	6 585	3 209	134
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort</i>	16	16	–	–	–
Totaal op 31.12.2018	78 620	68 692	6 585	3 209	134
<i>Verstrekte leningen</i>	54 981	54 980	0	–	–
<i>Vorderingen en verhaalbare bedragen</i>	12 366	8 905	2 894	359	208
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort</i>	23	23	–	–	–
Totaal op 31.12.2017	67 369	63 908	2 894	359	208

Vorderingen en verhaalbare bedragen op minder dan 1 jaar omvatten verhaalbare bedragen in verband met mededingingsboeten van 6 366 miljoen EUR, en vorderingen en verhaalbare bedragen op 1 tot 5 jaar verhaalbare bedragen in verband met mededingingsboeten van 3 136 miljoen EUR. De bovenvermelde bedragen zijn grotendeels gedekt door bankgaranties, waardoor de Commissie weinig kredietrisico loopt. De beboete ondernemingen verstrekken deze garanties in plaats van voorlopige betalingen te doen.

Kredietkwaliteit van financiële activa die noch vervallen, noch afgewaardeerd zijn

miljoen EUR

	VVB*	Financiële activa RWOT**	31.12.2018		Contanten	Totaal
			Verstrekte leningen	Vorderingen en verhaalbare bedragen		
Tegenpartijen met externe kredietrating						
<i>Beste en uitstekende rating</i>	9 019	16	98	9 064	14 950	33 146
<i>Rating hoge middenklasse</i>	3 209	–	23 513	755	2 740	30 217
<i>Rating lage middenklasse</i>	1 765	–	25 775	1 456	181	29 177
<i>Niet-investeringswaardig</i>	–	–	4 488	200	221	4 909
	13 993	16	53 874	11 475	18 092	97 449
Tegenpartijen zonder externe kredietrating						
<i>Groep 1</i>	–	–	64	3 262	21	3 347
<i>Groep 2</i>	–	–	2	0	–	2
	–	–	66	3 262	21	3 349
Totaal	13 993	16	53 939	14 737	18 113	100 797

miljoen EUR

	31.12.2017					
	VVB*	Financiële activa RWOT**	Verstrekte leningen	Vorderingen en verhaalbare bedragen	Contanten	Totaal
Tegenpartijen met externe kredietrating						
<i>Beste en uitstekende rating</i>	8 068	16	143	2 989	19 261	30 477
<i>Rating hoge middenklasse</i>	1 794	–	23 585	293	3 977	29 650
<i>Rating lage middenklasse</i>	2 186	–	27 195	846	463	30 691
<i>Niet-investeringswaardig</i>	–	–	3 977	110	389	4 476
	12 048	16	54 901	4 239	24 090	95 293
Tegenpartijen zonder externe kredietrating						
<i>Groep 1</i>	–	6	80	4 665	21	4 772
<i>Groep 2</i>	–	–	–	1	–	1
	–	6	80	4 666	21	4 773
Totaal	12 048	23	54 980	8 904	24 111	100 067

* Voor verkoop beschikbare financiële activa (m.u.v. eigenvermogensinstrumenten en Unitary Fund).

** Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort.

In bovenstaande tabel zijn voor verkoop beschikbare financiële activa in de vorm van eigenvermogensinstrumenten zonder externe kredietrating niet meegenomen. De vier hierboven vermelde risicocategorieën zijn in beginsel gebaseerd op de ratingcategorieën van externe ratingagentschappen en hebben betrekking op:

- Beste en uitstekende rating: Moody P-1, Aaa – Aa3; S&P A-1+, A-1, AAA – AA –; Fitch F1+, F1, AAA – AA- en gelijkwaardig
- Rating hoge middenklasse: Moody P-2, A1 – A3; S&P A-2, A+ – A-; Fitch F2, A+ – A- en gelijkwaardig
- Rating lage middenklasse: Moody P-3, Baa1 – Baa3, S&P A-3, BBB+ – BBB-; Fitch F-3, BBBB+ – BBB- en gelijkwaardig
- Niet-investeringswaardig: Moody not prime, Ba1 – C; S&P B, C, BB+ – D; Fitch B, C, BB+ – D en gelijkwaardig

De EU gebruikt deze ratingcategorieën van externe agentschappen voornamelijk als referentie voor financiële instrumenten en commerciële banken, maar kan de bedragen na haar eigen analyse van individuele gevallen ook in een van de bovengenoemde risicocategorieën houden, ook al heeft een van de bovengenoemde ratingagentschappen de rating van de desbetreffende tegenpartij verlaagd. Wat de tegenpartijen zonder rating betreft, heeft groep 1 betrekking op debiteuren zonder wanbetalingen in het verleden en groep 2 op debiteuren met wanbetalingen in het verleden.

De hierboven weergegeven bedragen onder „leningen en vorderingen”, ingedeeld in „non-investment grade”, hebben voornamelijk betrekking op financieel steunkrediet van de Commissie aan lidstaten in financiële moeilijkheden en vorderingen op bepaalde lidstaten op basis van het eigenmiddelenbesluit of een andere rechtsgrondslag. Het bedrag onder „Contanten” heeft betrekking op bij de schatkist of in de centrale banken van de lidstaten geopende eigenmiddelenrekeningen om de eigenmiddelenbijdragen aan te houden zoals voorzien in de bovenvermelde verordening. De Commissie mag slechts geld van deze rekeningen afhalen om aan haar behoeften aan kasmiddelen als gevolg van de uitvoering van de begroting te voldoen.

Opgenomen en verstrekte leningen voor financiële bijstand

De blootstelling aan kredietrisico wordt in de eerste plaats beheerd door garanties van landen te krijgen in het geval van Euratom, daarna via het Garantiefonds voor externe maatregelen (MFB en Euratom), dan via de mogelijkheid de nodige middelen te onttrekken uit de eigenmiddelenrekeningen van de Commissie bij de lidstaten en uiteindelijk via de begroting van de EU.

In de eigenmiddelenwetgeving is het plafond voor betalingen van eigen middelen vastgesteld op 1,20 % van het bni van de lidstaten en in 2018 werd 0,90 % daadwerkelijk gebruikt om betalingskredieten te dekken. Dit betekent dat er op 31 december 2018 een beschikbare marge van 0,30 % bestond om die garanties te dekken. Hiervoor mag de EU een beroep doen op alle lidstaten om ervoor te zorgen dat de juridische verbintenis van de EU ten opzichte van haar leners kan worden nageleefd.

Kasverrichtingen

De meeste kasmiddelen van de Commissie worden conform Verordening 609/2014 van de Raad (zoals gewijzigd bij Verordening 804/2016) inzake de eigen middelen aangehouden op rekeningen die geopend zijn door de lidstaten voor de betaling van hun bijdragen (eigen middelen). Al deze rekeningen worden aangehouden bij de schatkist of de nationale centrale banken van de lidstaten. Deze instellingen houden voor de Commissie zo goed als geen krediet- of tegenpartijrisico in, aangezien het risico bij de lidstaten ligt. Voor het deel van de kasmiddelen van de Commissie dat wordt aangehouden bij commerciële banken ter dekking van betalingen, worden de rekeningen precies op tijd aangevuld. Dit gebeurt automatisch door het kasmiddelenbeheersysteem van de afdeling thesaurie. Op elke rekening wordt het laagst mogelijk saldo aangehouden, rekening houdende met het gemiddelde bedrag van de betalingen die dagelijks vanaf die rekening worden verricht. Daarom is het totale bedrag dat overnight op deze rekeningen staat, voortdurend zeer laag (gemiddeld om en bij de 80 miljoen EUR, gespreid over 20 rekeningen) en loopt de Commissie slechts een beperkt risico. Deze bedragen moeten worden gezien in het licht van het dagelijkse totaal van de kasmiddelenaldi, dat in 2018 schommelde tussen 6 miljard EUR en 37 miljard EUR, en in het licht van het totale bedrag van de in 2018 verrichte betalingen (ruim 155 miljard EUR).

Bovendien worden specifieke richtsnoeren toegepast voor de selectie van de commerciële banken om het tegenpartijrisico waaraan de Commissie is blootgesteld, nog verder te minimaliseren:

- alle commerciële banken worden via openbare aanbestedingen geselecteerd. Om toegelaten te worden tot de aanbestedingsprocedures, moeten de banken minimaal over een kortetermijnrating van Moody's P-1 of gelijkwaardig beschikken. In bepaalde, naar behoren gerechtvaardigde, omstandigheden volstaat een lagere rating;
- de kredietrating van de commerciële banken waarbij de Commissie rekeningen heeft, wordt dagelijks bekeken.
- in delegaties buiten de EU worden gelden ter goede rekening aangehouden bij lokale banken die geselecteerd worden met behulp van een vereenvoudigde aanbestedingsprocedure. De vereiste ratings zijn afhankelijk van de plaatselijke situatie en kunnen aanzienlijk verschillen van land tot land. Om de blootstelling aan kredietrisico te beperken worden de saldi op deze rekeningen zo laag mogelijk gehouden (waarbij rekening wordt gehouden met de operationele behoeften), worden deze rekeningen periodiek aangevuld en worden de toegepaste bovengrenzen jaarlijks herzien.

Geldboeten

Voorlopig geïnde geldboeten: deposito's

De banken die deposito's houden in verband met vóór 2010 voorlopig geïnde geldboeten worden geselecteerd in een aanbestedingsprocedure volgens het risicobeheerbeleid waarin bepaalde eisen zijn vastgesteld qua kredietrating en het bedrag van de middelen die in verhouding tot het vermogen van de tegenpartij kunnen worden geplaatst.

Voor commerciële banken die specifiek zijn geselecteerd voor het depot van voorlopig geïnde geldboeten geldt als algemene regel een minimale langetermijnrating A- (S&P of gelijkwaardig) van twee ratingbureaus. Er gelden specifieke maatregelen ingeval de rating van de banken in die groep wordt verlaagd. Daarnaast is het bedrag dat bij elke bank wordt gedeponeed beperkt tot een bepaald percentage van haar eigen middelen, dat varieert volgens het ratingniveau van elke instelling. Bij de berekening van die limieten wordt ook rekening gehouden met de uitstaande garanties die diezelfde instelling aan de Commissie heeft verstrekt. Op gezette tijden wordt nagegaan of de uitstaande garanties voldoen aan de geldende eisen van het beleid.

Voorlopig geïnde geldboeten: BUFI-portefeuille

Voor de beleggingen in staatsschuldinstrumenten uit voorlopig geïnde boeten vanaf 2010 neemt de Commissie het kredietrisico over. De blootstelling is het grootst op Spanje, dat 16 % van de totale portefeuille uitmaakt. De vijf landen waarop de blootstelling het grootst is (Spanje, Frankrijk, Luxemburg, Duitsland en Italië) vertegenwoordigen in totaal 67 % van de beleggingsportefeuille. De gewogen gemiddelde rating van de portefeuille is A (S&P, of gelijkwaardig).

Bankgaranties

Het risicobeheersingsbeleid voor het aanvaarden van dergelijke garanties staat borg voor een hoge kredietkwaliteit voor de Commissie. Op gezette tijden wordt nagegaan of de uitstaande garanties voldoen aan de geldende eisen van het beleid.

Garantiefonds voor externe acties

De overeengekomen richtsnoeren voor het beheer van de activa van de thesaurieportefeuille en/of de beleggingsstrategie stellen bepaalde limieten en restricties in om de blootstelling van de portefeuille aan het kredietrisico te beperken. Die limieten en restricties omvatten beleggingscriteria, absolute kredietlimieten in nominale termen volgens de categorie uitgever, relatieve concentratielimieten volgens de categorie uitgever en concentratielimieten per uitgifte. Alle beleggingen moeten ten minste de rating investeringswaardig hebben.

EFSI-garantiefonds

De overeengekomen richtsnoeren voor het beheer van de activa en de beleggingsstrategieën stellen bepaalde limieten en restricties in om de blootstelling van de portefeuille aan het kredietrisico, dat doorgaans minstens de rating investeringswaardig moet hebben, te beperken. De gewogen gemiddelde rating van de portefeuille is A (S&P, of gelijkwaardig).

Omdat de Banque de France per 31 december 2018 de enige tegenpartij is voor alle uitstaande valutatermijncontracten, zijn er op die datum geen kredietverbeteringen, zoals onderpand, schuldvergelijkingsovereenkomsten of garanties. De maximale blootstelling aan kredietrisico voor valutaderivaten met een positieve reële waarde aan het einde van de verslagperiode is gelijk aan de boekwaarde op de balans.

EFDO-garantiefonds

De overeengekomen richtsnoeren voor het beheer van de activa en de beleggingsstrategieën stellen bepaalde limieten en restricties in om de blootstelling van de portefeuille aan het kredietrisico, dat doorgaans minstens de rating investeringswaardig moet hebben, te beperken. De gewogen gemiddelde kredietrating van de portefeuille is AAA (S&P of gelijkwaardig) bij toepassing van de overheidsrating voor bij de centrale bank aangehouden kasmiddelen.

6.6. LIQUIDITEITSRISICO

Looptijdanalyse van de financiële verplichtingen per resterende contractuele looptijd

	miljoen EUR			
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
<i>Opgenomen leningen</i>	(2 350)	(17 363)	(34 158)	(53 872)
<i>Crediteuren</i>	(32 227)	–	–	(32 227)
<i>Overige</i>	(252)	(648)	(1 112)	(2 012)
Totaal op 31.12.2018	(34 829)	(18 011)	(35 270)	(88 110)
<i>Opgenomen leningen</i>	(6 700)	(14 862)	(33 279)	(54 841)
<i>Crediteuren</i>	(39 048)	–	–	(39 048)
<i>Overige</i>	150	665	(1 255)	(2 070)
Totaal op 31.12.2017	(45 898)	(15 527)	(34 534)	(95 959)

Financiële instrumenten gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot/tekort

	miljoen EUR			
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
<i>Te betalen bedragen uit derivaten</i>	(490)	(2)	(6)	(498)
<i>Te ontvangen bedragen uit derivaten</i>	477	–	–	477
Nettokasstromen op 31.12.2018	(14)	(2)	(6)	(21)
<i>Te betalen bedragen uit derivaten</i>	(634)	(2)	–	(635)
<i>Te ontvangen bedragen uit derivaten</i>	638	–	–	638
Nettokasstromen op 31.12.2017	5	(2)	–	3

Opgenomen en verstrekte leningen voor financiële bijstand

Het liquiditeitsrisico dat voortvloeit uit leningactiviteiten wordt meestal geneutraliseerd door leningen tegen soortgelijke voorwaarden (back-to-backverrichtingen). Voor MFB en Euratom dient het Garantiefonds voor externe maatregelen als liquiditeitsreserve (of vangnet) ingeval de leners niet of laattijdig betalen. Voor het betalingsbalansmechanisme voorziet Verordening 431/2009 in een procedure die voldoende tijd laat om middelen uit de eigenmiddelenrekeningen van de Commissie bij de lidstaten te mobiliseren. Voor het EFSM voorziet Verordening 407/2010 van de Raad in een soortgelijke procedure.

Kasverrichtingen

De begrotingsbeginselen van de EU garanderen dat de totale kasmiddelen voor het jaar te allen tijde volstaan om alle betalingen uit te voeren. De totale bijdragen van de lidstaten en de diverse ontvangsten zijn in feite gelijk aan het bedrag van de betalingskredieten van het begrotingsjaar. De bijdragen van de lidstaten worden echter in de loop van het jaar ontvangen in twaalf maandelijkse tranches, terwijl de betalingen tot op zekere hoogte seizoensgebonden zijn. Verder worden, overeenkomstig Verordening 609/2014 van de Raad (betreffende de regels en procedures voor de terbeschikkingstelling van de eigen middelen, gewijzigd bij Verordening 804/2016 van de Raad) de bijdragen van de lidstaten in verband met gewijzigde begrotingen die in een bepaalde maand N, ofwel pas op de eerste werkdag van maand N+1 (indien goedgekeurd vóór de 16e van maand N), ofwel op de eerste werkdag van maand N+2 (indien goedgekeurd op of na de 16e van maand N) ter beschikking gesteld, terwijl de daarmee verband houdende betalingskredieten onmiddellijk beschikbaar zijn.

Om ervoor te zorgen dat in elke maand de beschikbare kasmiddelen altijd toereikend zijn om de uit te voeren betalingen te dekken, worden procedures gevolgd om periodiek een prognose van de kasmiddelen te maken. Onder bepaalde voorwaarden en tot op zekere hoogte kunnen eigen middelen of aanvullende financiering vroegtijdig bij de lidstaten worden afgeroepen. Omdat de uitgaven seizoensgebonden zijn en er de voorbije jaren globale budgettaire beperkingen zijn, moet het tempo van de betalingen in de loop van het jaar meer van nabij worden gevolgd. Daarnaast zorgen automatische instrumenten voor kasmiddelenbeheer ervoor dat er dagelijks op elke bankrekening van de Commissie voldoende liquiditeit is om de dagelijkse verrichtingen te kunnen doen.

Geldboeten

Voorlopig geïnde geldboeten: *BUFI-portefeuille*

Het fonds wordt beheerd volgens het beginsel dat de activa voldoende liquide moeten zijn om voor de betrokken verbintenissen te kunnen worden gemobiliseerd. De portefeuille bestaat hoofdzakelijk uit zeer

liquide effecten die te gelde kunnen worden gemaakt om een onverwachte uitstroom van kasmiddelen op te vangen. Daarnaast maken geldmiddelen en kasequivalenten en effecten met een looptijd korter dan 1 jaar 23 % uit.

Garantiefonds voor externe acties

Het fonds wordt beheerd volgens het beginsel dat de activa voldoende liquide moeten zijn om voor de betrokken verbintenissen te kunnen worden gemobiliseerd. Het fonds houdt daarom een bedrag aan monetaire activa aan dat toereikend is om uitstromen op korte termijn te dekken. Geldmiddelen en kasequivalenten en effecten met een looptijd korter dan 1 jaar maken 9,2 % uit.

EFSI-garantiefonds

Het EFSI-garantiefonds wordt beheerd volgens het beginsel dat de activa voldoende liquide moeten zijn om voor de betrokken verbintenissen te kunnen worden gemobiliseerd. De portefeuille bestaat uit liquide effecten die te gelde kunnen worden gemaakt om onverwachte uitstromen van kasmiddelen op te vangen. Daarnaast maken geldmiddelen en kasequivalenten en effecten met een looptijd korter dan 1 jaar 22 % uit.

De afwikkeling van derivatencontracten gebeurt bruto en op basis van de contractuele looptijd. Verplichtingen worden nagekomen via verkoop van activa in USD en/of een swap, wat aanleiding kan geven tot een uitstroom van kasmiddelen als gevolg van wisselkoersverschillen.

Er is geen liquiditeitenbeheer nodig wat betreft onderpand/marginvereisten aangezien de afdekkende tegenpartij aanvaardt om met de Commissie samen te werken zonder eisen inzake zekerheden/margestortingen.

EFDO-garantiefonds

Het EFSD-garantiefonds wordt beheerd volgens het beginsel dat de activa voldoende liquide moeten zijn om voor de betrokken verbintenissen te kunnen worden gemobiliseerd.

De portefeuille bestaat voor 97 % uit kasmiddelen aangehouden op rekeningen-courant.

Overige financiële instrumenten – financiële verplichtingen uit derivaat

In 2017 heeft de EU een derivatencontract afgesloten (een valutaoptie) waarmee het zich indekt tegen de devaluatie van een valuta in verband met leningen verstrekt door financiële instellingen (zie toelichting **2.11.2**). Voorts houdt de EU-garantie op de aandelenportefeuilles van de EIB-groep een financiële verplichting in om mutaties in de waarde of afwaarderingen van onderliggende beleggingen te dekken. Zoals voor de andere financiële instrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd, kan het bedrag waarvoor de EU uit hoofde van deze optie aansprakelijk is, ten hoogste het bedrag zijn waarvoor een vastlegging is gedaan, waardoor het liquiditeitsrisico beperkt is.

7. INFORMATIEVERSCHAFFING OVER VERBONDEN PARTIJEN

7.1. VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen van de EU zijn de andere geconsolideerde EU-entiteiten, de geassocieerde deelnemingen en de leidinggevenden van die entiteiten. Verrichtingen tussen deze entiteiten maken deel uit van de normale verrichtingen van de EU en daarom gelden er overeenkomstig de boekhoudregels van de EU geen specifieke verplichtingen tot informatieverschaffing voor deze verrichtingen.

7.2. RECHTEN VAN LEIDINGGEVENDEN

Voor de informatieverschaffing over verrichtingen met verbonden partijen met betrekking tot de leidinggevenden van de EU, werden deze in vijf categorieën onderverdeeld:

Categorie 1: de voorzitter van de Europese Raad, de voorzitter van de Commissie en de voorzitter van het Hof van Justitie.

Categorie 2: de vicevoorzitter van de Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de EU voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid en de andere vicevoorzitters van de Commissie.

Categorie 3: de secretaris-generaal van de Raad, de leden van de Commissie, de rechters en de advocaten-generaal van het Hof van Justitie, de voorzitter en de leden van het Gerecht van eerste aanleg, de voorzitter en de leden van het Gerecht voor ambtenarenzaken, de Ombudsman en de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming.

Categorie 4: de voorzitter en de leden van de Rekenkamer.

Categorie 5: de topambtenaren van de instellingen en agentschappen. Hieronder wordt een overzicht van hun rechten gegeven.

Overige informatie kan ook worden gevonden in het Statuut dat bekendgemaakt is op de Europa-website. Het Statuut is het officiële document waarin de rechten en plichten van alle ambtenaren van de EU zijn beschreven. Leidinggevenden hebben geen preferentiële leningen van de EU ontvangen.

GELDELIJKE RECHTEN VAN LEIDINGGEVENDEN

EUR

Rechten (per personeelslid)	Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3	Categorie 4	Categorie 5
Basissalaris (per maand)	27 903,32	25 274,75 26 285,75	20 219,80 22 747,28	21 837,39 23 252,78	12 856,84 20 219,80
Verblijfsstoelage/Ontheemdingstoelage	15 %	15 %	15 %	15 %	0-4%-16%
Gezinstoelagen:					
Kostwinnerstoelage (% salaris)	2% +	2% +	2% +	2% +	2% +
	187,69	187,69	187,69	187,69	187,69
Kindertoelage	410,11	410,11	410,11	410,11	410,11
Voorschoolse toelage	100,18	100,18	100,18	100,18	100,18
Schooltoelage of schooltoelage buiten standplaats	278,25	278,25	278,25	278,25	278,25
	556,5	556,5	556,5	556,5	556,5
Voorzitterstoelage	n.v.t.	n.v.t.	638,43	n.v.t.	n.v.t.
Representatiestoelage	1 512,12	971,82	638,43	n.v.t.	n.v.t.
Jaarlijkse reiskosten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Overdrachten naar lidstaten:					
Schooltoelage*	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
% salaris*	5 %	5 %	5 %	5 %	5 %
% salaris zonder correctiecoëfficiënt	max. 25 %	max. 25 %	max. 25 %	max. 25 %	max. 25 %
Representatiekosten	vergoed	vergoed	vergoed	n.v.t.	n.v.t.
Ambtsaanvaarding:					
Inrichtingskosten	55 806,65	50 549,49 - 52 571,49	40 439,60 - 45 494,55	43 674,78 - 46 505,55	vergoed
Reiskosten familie	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed
Verhuiskosten	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed
Ambtsneerlegging:					
Inrichtingskosten	27 903,32	25 274,75 26 285,75	20 219,80 22 747,28	21 837,39 23 252,78	vergoed
Reiskosten familie	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed
Verhuiskosten	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed	vergoed
Overbrugging (% salaris)**	40 % - 65 %	40 % - 65 %	40 % - 65 %	40 % - 65 %	n.v.t.
Ziektekostenverzekering	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt	Gedekt
Pensioen (% salaris, vóór belastingen)	max. 70 %	max. 70 %	max. 70 %	max. 70 %	max. 70 %
Inhoudingen:					
Belasting op salaris	8 % - 45 %	8 % - 45 %	8 % - 45 %	8 % - 45 %	8 % - 45 %
Ziektekostenverzekering (% salaris)	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Speciale heffing op salaris	7 %	7 %	7 %	7 %	6-7%
Pensioenbijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	10,0 %
Aantal personen aan het einde van het jaar	3	6	93	28	112

* Met toepassing van de correctiecoëfficiënt.

** Betaald gedurende de eerste drie jaar na vertrek.

8. GEBEURTENISSEN NA DE BALANSDATUM

Op de datum van aftekening van deze jaarrekening zijn er geen relevante punten onder de aandacht gekomen van de rekenplichtige van de Commissie die een afzonderlijke vermelding in deze rubriek zouden vereisen. Evenmin waren dergelijke punten bij hem gemeld. Bij het opstellen van de rekeningen en de bijbehorende toelichtingen werd gebruikgemaakt van de recentste beschikbare gegevens en dit komt tot uiting in de hierboven opgenomen informatie.

9. CONSOLIDATIEBEREIK

A. ENTITEITEN WAAROVER ZEGGENSCHAP WORDT UITGEOEFEND (52)

1. Instellingen en raadgevende organen (11)

Europees Parlement

Europese Raad

Europese Commissie

Europese Rekenkamer

Hof van Justitie van de Europese Unie

Europese Dienst voor extern optreden

Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming

Europees Economisch en Sociaal Comité

Europese Ombudsman

Comité van de Regio's

Raad van de Europese Unie

2. EU-agentschappen (39)

2.1. Uitvoerende agentschappen (6)

Uitvoerend Agentschap Onderwijs, audiovisuele media en cultuur

Uitvoerend Agentschap voor consumenten, gezondheid, landbouw en voeding

Uitvoerend Agentschap Onderzoek (REA)

Uitvoerend Agentschap voor kleine en middelgrote ondernemingen

Uitvoerend Agentschap innovatie en netwerken

Uitvoerend Agentschap Europese Onderzoeksraad

2.2. Gedecentraliseerde agentschappen (33)

Europees Agentschap voor maritieme veiligheid

Europees Geneesmiddelenbureau

Europees GNSS-Agentschap

Europees Agentschap voor chemische stoffen

Fusion for Energy (Europese Gemeenschappelijke Onderneming voor ITER en de ontwikkeling van fusie-energie)

Eurojust

Europees Genderinstituut

Europees Agentschap voor de veiligheid en de gezondheid op het werk

Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding

Europees Milieuagentschap

Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding

Europees Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators

Europese Bankautoriteit

Europees Ondersteuningsbureau voor asielzaken

Orgaan van Europese regelgevende instanties voor elektronische communicatie

Europees Grens- en kustwachtagentschap (Frontex)

eu-LISA (Europees Agentschap voor het operationeel beheer van grootschalige IT-systemen op het gebied van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht)

Europese Autoriteit voor voedselveiligheid

Europees Spoorwegbureau

Communautair Bureau voor plantenrassen

Europees Bureau voor visserijcontrole

Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving

Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie

Europese Politiedienst (Europol)

Europees Agentschap voor de veiligheid van de luchtvaart

Europees Agentschap voor netwerk- en informatiebeveiliging

Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten

Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen

Vertaalbureau voor de organen van de Europese Unie

Europese Autoriteit voor effecten en markten

Europese Stichting voor opleiding

Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden

Agentschap van de Europese Unie voor opleiding op het gebied van rechtshandhaving (Cepol)

3. Overige entiteiten waarover zeggenschap wordt uitgeoefend (2)

Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (in liquidatie)

Europees Instituut voor innovatie en technologie

B. GEASSOCIEERDE DEELNEMINGEN (1)

Europees Investeringsfonds

KLEINE ENTITEITEN

De volgende entiteiten zijn niet geconsolideerd volgens de vermogensmutatiemethode in de geconsolideerde jaarrekening 2018 van de EU wegens de immaterialiteit:

Gemeenschappelijke Onderneming Biogebaseerde industrieën

Biogebaseerde industrieën is een publiek-privaat partnerschap (PPP) tussen de Europese Unie en het Bio-Based Industries Consortium (BIC). De GO BBI heeft tot doel het potentieel van de Europese bio-economie te ontsluiten, biologische residuen en afval om te zetten in groenere alledaagse producten door middel van innovatieve technologieën en bioraffinaderijen, die de kern vormen van de bio-economie.

Gezamenlijke onderneming Clean Sky

Clean Sky is het grootste Europese onderzoeksprogramma voor de ontwikkeling van innovatieve, geavanceerde technologie ter vermindering van de CO₂-uitstoot en de geluidsoverlast door vliegtuigen. Clean Sky, dat wordt gefinancierd uit het EU-programma Horizon 2020, draagt bij tot het versterken van de samenwerking, het mondiaal leiderschap en het concurrentievermogen van de Europese luchtvaartindustrie.

Gemeenschappelijke Onderneming voor het initiatief inzake innovatieve geneesmiddelen (IMI)

IMI is het grootste publiek-private initiatief in Europa en is in het leven geroepen om de ontwikkeling van betere en veiligere geneesmiddelen voor patiënten te versnellen. Het is een joint venture van de Europese Unie met een groepering van de farmaceutische industrie.

Gemeenschappelijke Onderneming Elektronische Componenten en Systemen voor Europees Leiderschap (Ecsel) (samensmelting van de voormalige GO's Artemis en ENIAC)

Ecsel is een PPP op het gebied van elektronische componenten en systemen die de kloof tussen onderzoek en commercialisering dicht, strategieën op elkaar afstemt om Europese en nationale investeringen aan te zwengelen en een geavanceerd ecosysteem op te bouwen.

Gemeenschappelijke Onderneming brandstofcellen en waterstof (FCH)

FCH is een PPP ter ondersteuning van onderzoeks-, technologische ontwikkelings- en demonstratieactiviteiten (RTD) op het gebied van brandstofcel- en waterstofenergie in Europa. Het doel is het versnellen van de marktintroductie van deze technologieën en het ontsluiten van hun potentieel als middel om een koolstofarm energiesysteem tot stand te brengen.

Gemeenschappelijke Onderneming Single European Sky ATM Research (SESAR)

Sesar is een PPP voor de modernisering van het Europese luchtverkeersbeheer (ATM) door middel van coördinatie en concentratie van alle onderzoeks- en innovatie-initiatieven op het gebied van ATM in de EU.

Gemeenschappelijke Onderneming Shift2Rail

Shift2Rail is het eerste Europese gezamenlijke initiatief voor spoorwegtechnologie, specifiek gericht op onderzoek en innovatie (O&I) en marktgerichte oplossingen, ter bespoediging van de integratie van nieuwe en geavanceerde technologieën in innovatieve oplossingen.

De jaarrekening van de bovengenoemde entiteiten is voor het publiek toegankelijk op de respectieve websites.

FINANCIEEL MEMORANDUM - BESPREKING EN ANALYSE

BEGROTINGSJAAR 2018

Doordat de cijfers afgerond zijn tot miljoen euro, kan het lijken alsof sommige financiële gegevens in de tabellen hieronder niet correct zijn opgeteld.

INHOUDSOPGAVE

1.	DE GECONSOLIDEERDE FINANCIËLE STATEN VAN DE EU: DE FINANCIËLE SITUATIE IN 2018.....	107
1.1.	ONTVANGSTEN	107
1.2.	UITGAVEN.....	108
1.3.	ACTIVA.....	109
1.4.	PASSIVA	115
2.	BEHEER VAN RISICO'S EN ONZEKERHEDEN TEN AANZIEN VAN DE UITVOERING VAN DE EU-BEGROTING	116
2.1.	MACRO-ECONOMISCH KLIMAAT.....	116
2.2.	VOORWAARDELIJKE BEGROTINGSVERPLICHTINGEN VOOR FINANCIËLE BIJSTAND	117
2.3.	BEGROTINGSGARANTIES	118
2.4.	NIEUWKOMERSRESERVE (NEW ENTRANTS' RESERVE — NER 300)	119

Het doel van deze bespreking en analyse van de financiële staten (FSDA) is lezers te helpen inzicht te krijgen in de financiële situatie, de financiële resultaten en de kasstromen zoals deze in de geconsolideerde jaarrekening van de EU worden gepresenteerd. De hier verstrekte informatie is niet door een accountant gecontroleerd.

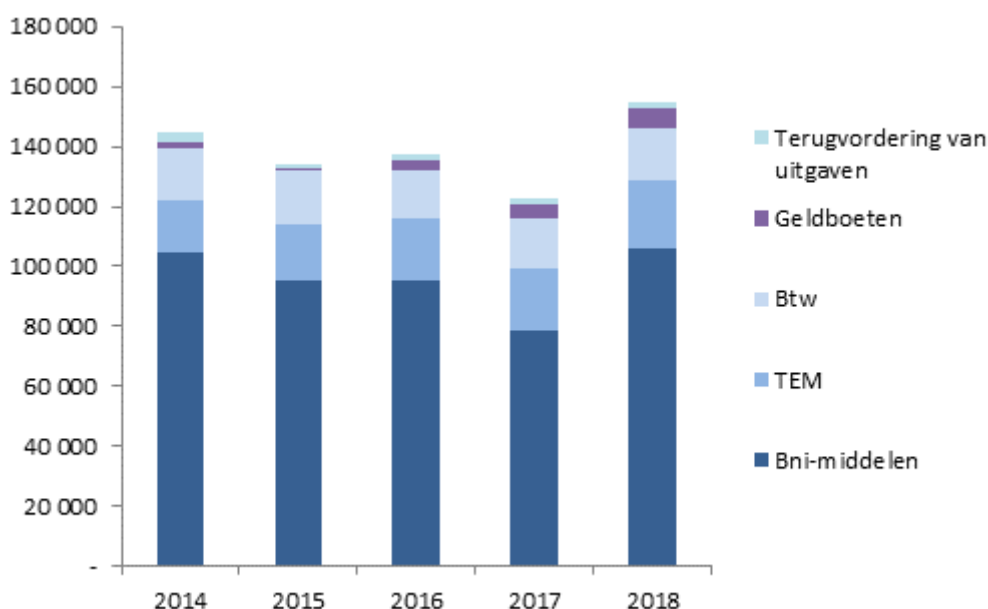
1. DE GECONSOLIDEERDE FINANCIËLE STATEN VAN DE EU: DE FINANCIËLE SITUATIE IN 2018

1.1. ONTVANGSTEN

De geconsolideerde ontvangsten van de EU omvatten bedragen in verband met ruiltransacties en niet-ruiltransacties, waarvan de laatste het meest significant zijn.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de voornaamste categorieën niet-ruiltransacties.

Vijfjarige trend van de ontvangsten uit niet-ruiltransacties (in miljoen EUR)

Omdat de begrotingsontvangsten gelijk aan (of groter dan) de uitgaven moeten zijn, zijn de betalingen van het jaar de belangrijkste factor in de bovenstaande trend van de ontvangsten. In 2018 stegen de geconsolideerde ontvangsten ten opzichte van het vorige jaar met 20 % tot 163 miljard EUR, voornamelijk als gevolg van:

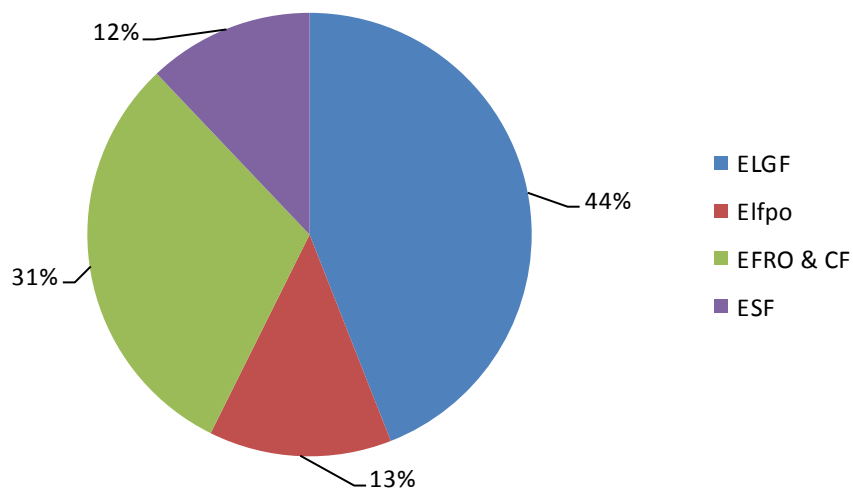
- een toename van de bni-middelen met 27 miljard EUR, of 35 %, ten opzichte van het vorige jaar. Deze ontwikkeling weerspiegelt voornamelijk het effect van de toename van de betalingskredieten in de begroting 2018. De forse stijging houdt hoofdzakelijk verband met de lage bni-middelen in 2017 en het effect van het begrotingsoverschot van 2016 van 6,4 miljard EUR, opgenomen in de post "overige ontvangsten uit niet-ruiltransacties". In 2018 was het begrotingsoverschot van 2017, opgenomen in de staat van de financiële resultaten per 31 december 2018, een stuk kleiner (0,6 miljard EUR), wat enerzijds de grotere behoefte aan bni-middelen (die dienen ter financiering van het deel van de begroting dat niet uit andere bronnen van ontvangsten wordt gedekt) en anderzijds de daling van de "overige ontvangsten" verklaart;
- een toename van de traditionele eigen middelen met 2,2 miljard EUR in verband met een inbreuk op de EU-wetgeving door het Verenigd Koninkrijk van november 2011 tot oktober 2017. Wegens deze inbreuk werden ook verdragingsintresten van 1,3 miljard EUR in rekening gebracht, wat de toename van de financiële ontvangsten verklaart; en

- ten opzichte van 2017, een toename van de door de EU opgelegde mededingingsboeten met 2 miljard EUR wegens inbreuken op de wet door particuliere entiteiten.

1.2. UITGAVEN

De belangrijkste uitgavencomponent in de geconsolideerde financiële staten wordt gevormd door overdrachten onder gedeeld beheer, die de volgende fondsen omvatten: (i) het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF); (ii) het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling en andere instrumenten voor plattelandsontwikkeling; (iii) het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO) en het Cohesiefonds (CF); en (iv) het Europees Sociaal Fonds (ESF). Deze fondsen waren goed voor bijna 66 % van de totale uitgaven (zie de grafiek hierna voor een uitsplitsing).

Relatief gewicht van de belangrijkste uitgaven, uitgevoerd door de lidstaten (onder gedeeld beheer), voor het begrotingsjaar 2018

Uitgaven onder direct beheer betreffen het door de Commissie, de uitvoerende agentschappen en trustfondsen uitgevoerde deel van de begroting. De begrotingsuitvoering onder indirect beheer wordt gedaan door agentschappen en organen van de EU, derde landen, internationale organisaties en andere entiteiten.

De uitgaven onder direct en indirect beheer maakten ongeveer 19 % (28,5 miljard EUR) van de totale uitgaven uit en bleven daarmee op hetzelfde niveau als vorig begrotingsjaar.

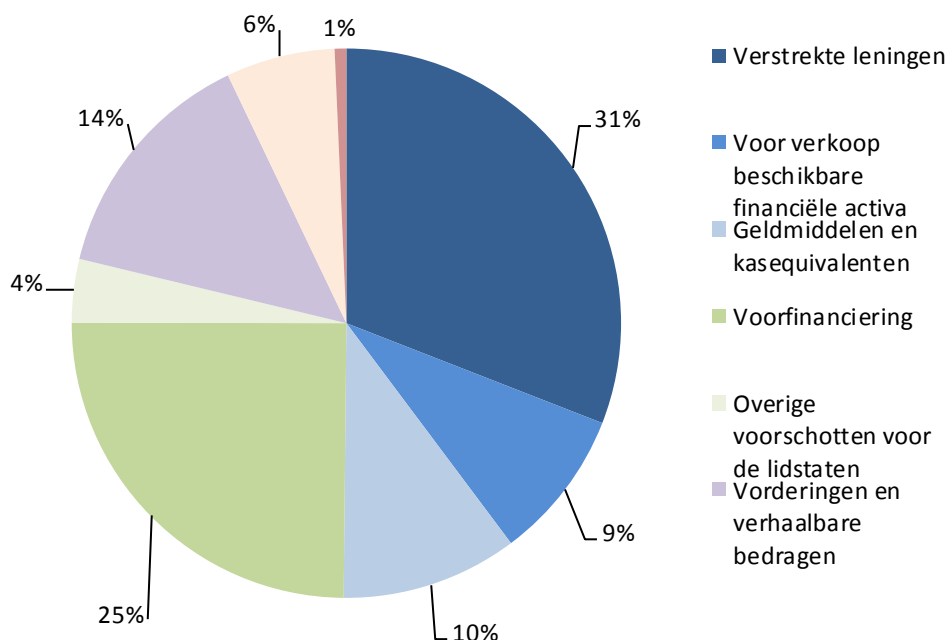
De EU verwerkt sommige toekomstige betalingsverplichtingen als uitgaven, ook als die nog niet in de begrotingsboekhouding op kasbasis zijn opgenomen. Belangrijke bedragen worden opgevoerd onder crediteuren en toegerekende lasten voor landbouw- en plattelandsontwikkeling en onder verplichtingen voor pensioenen en personeelsbeloningen uit hoofde van pensioenrechten en andere rechten na uitdiensttreding die door commissarissen, leden van het EP en personeelsleden zijn verworven.

In totaal zijn de uitgaven met 16 % gestegen tot 149 miljard EUR in vergelijking met 2017, hoofdzakelijk als gevolg van uitgaven voor door de lidstaten uitgevoerde programma's, die circa 24 % of 19,8 miljard EUR zijn toegenomen vanwege de fase van intensievere uitvoering waarin de programma's zich thans bevinden. Het EFRO & CF en het ESF hadden hierin met een stijging van 17,2 miljard EUR het grootste aandeel van alle programma's.

1.3. ACTIVA

De belangrijkste posten aan de actiefzijde van de balans zijn financiële activa (leningen, voor verkoop beschikbare financiële activa en geldmiddelen) en voorfinancieringsbedragen, die alles bij elkaar goed zijn voor bijna 79 % van de activa van de EU.

Samenstelling van de geconsolideerde activa van de EU

Per 31 december 2018 bedroegen de totale activa 174,4 miljard EUR, wat een toename van bijna 5 % betekent. De belangrijkste veranderingen zijn:

- een toename van de vorderingen en verhaalbare bedragen op korte termijn met 12,5 miljard EUR, direct verband houdend met de stijging van de ontvangsten van 2018 die op de verslagdatum niet waren geïnd;
- het effect hiervan werd gedeeltelijk gecompenseerd door een daling van de geldmiddelen en kasequivalenten met 6 miljard EUR (zie hieronder);
- een toename van de financiële activa met 1 miljard EUR, hoofdzakelijk in verband met de voorziening van het garantiefonds voor EFSI-operaties; en
- een toename van de materiële vaste activa voor de verdere ontwikkeling van de ruimteactiva (Galileo en Copernicus) met 0,4 miljard EUR.

De EU-instellingen en -organen streven er in het algemeen naar de geldmiddelen en kasequivalenten zo laag mogelijk te houden. Het kassaldo van 18,1 miljard EUR per jaareinde ligt lager dan in 2017 en bestaat uit de volgende grote onderdelen:

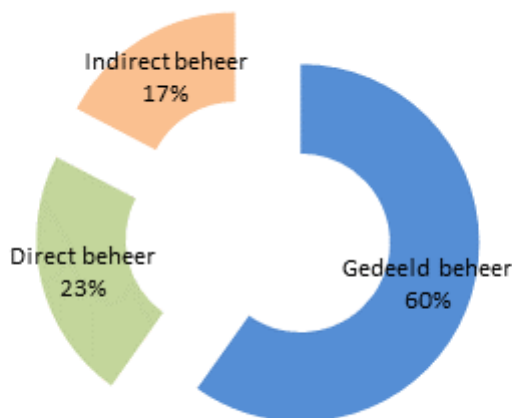
- wat de eigen middelen betreft, bevat het kassaldo per jaareinde 0,75 miljard EUR door sommige lidstaten vooruitbetaald in verband met gewijzigde begroting nr.6 van 2018.
- Het kassaldo per jaareinde omvat ook 1,4 miljard EUR door de Commissie wegens inbreuk op de mededingingsregels opgelegde geldboeten, definitief geïnd in 2018 en nog niet in een gewijzigde begroting opgenomen.
- Daarnaast omvat het kassaldo ook bestemmingsontvangsten en andere betalingskredieten ten belope van 7,4 miljard EUR.

Voorfinanciering

Er zij op gewezen dat het niveau van de voorfinanciering sterk wordt beïnvloed door de MFK-cyclus: aan het begin van een MFK-periode kan men verwachten dat er omvangrijke voorschotten worden betaald aan lidstaten in het kader van het cohesiebeleid. De Commissie stelt alles in het werk om ervoor te zorgen dat de niveaus van voorfinanciering op een passend niveau worden gehouden. Er moet een evenwicht worden gevonden tussen het waarborgen van toereikende financiering voor projecten en de tijdige erkenning van de uitgaven.

De totale voorfinanciering (exclusief andere voorschotten aan de lidstaten en bijdragen aan de trustfondsen Bêkou en Afrika) op de balans van de EU bedraagt 43,4 miljard EUR (2017: 44,3 miljard EUR), die nagenoeg volledig betrekking hebben op activiteiten van de Commissie. Ongeveer 60 % van de voorfinanciering door de Commissie betreft gedeeld beheer, wat wil zeggen dat de uitvoering van de begroting aan de lidstaten wordt gedelegeerd (waarbij de Commissie haar rol van toezichthouder behoudt).

Voorfinanciering door de Commissie volgens beheersvorm

Het grootste deel van de voorfinanciering onder gedeeld beheer betreft het EFRO en Cohesiefonds (14,6 miljard EUR) en is qua niveau vergelijkbaar met 2017.

FINANCIERINGSINSTRUMENTEN

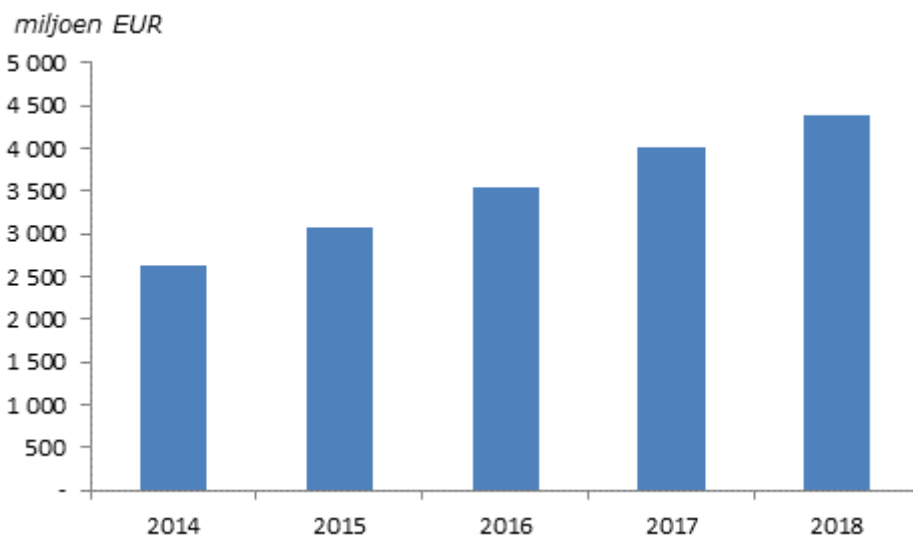
De volgende items worden in boekhoudkundige termen opgevoerd als financieringsinstrumenten in de geconsolideerde financiële staten van de EU:

- Financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd: bij dit type begrotingsuitvoering zijn de middelen hetzij reeds gestort op de fiduciaire rekeningen die worden beheerd door de entiteiten waaraan de uitvoering is toevertrouwd en blijven zij beschikbaar (als geldmiddelen en kasequivalenten en schuldtitels) om toekomstige garantieclaims te dekken, hetzij belegd in aandelen;
- Financiële activa aangehouden in waarborgfondsen voor begrotingsgaranties: bij dit type begrotingsuitvoering verstrekt de EU aan tegenpartijen garanties waarvoor slechts gedeeltelijke voorzieningen zijn aangelegd via door de Commissie opgerichte garantiefondsen en die bijgevolg voorwaardelijke verplichtingen voor de EU-begroting vormen (zie toelichting **4.1**); en
- Verstrekte leningen en daarmee samenhangende opgenomen middelen voor financiële bijstandsprogramma's.

Financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd

Het belang en de omvang van de financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd onder direct en indirect beheer nemen van jaar tot jaar toe. In tegenstelling tot de traditionele begrotingsuitvoeringsmethode van subsidieverstrekking is de grondgedachte achter deze aanpak dat voor elke via de financieringsinstrumenten uitgegeven euro de eindbegunstigde meer dan 1 euro aan financiële steun ontvangt als gevolg van het hefboomeffect. Dit gebruik van de EU-begroting is gericht op het maximaliseren van het effect van de beschikbare middelen. Financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd, kunnen de vorm aannemen van garantie-instrumenten, eigenvermogensinstrumenten en schuldinstrumenten (zie onderstaand overzicht per MFK). Activa van deze instrumenten worden ofwel aangehouden in geldmiddelen en kasequivalenten of belegd in eigenvermogensinstrumenten en schuldtitels die als voor verkoop beschikbare financiële activa in de geconsolideerde jaarrekening van de EU worden opgevoerd.

Voor verkoop beschikbare financiële activa van financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd (waarde per jaareinde):

De volgende tabellen geven een overzicht van de financieringsinstrumenten die uit de EU-begroting worden gefinancierd, per MFK, en hun waarde per 31 december 2018:

miljoen EUR			
Meer dan één MFK betreffend	Activa*	Passiva**	Garanties***
Garanties en instrumenten voor risicodeling:			
Garantiefaciliteit in het kader van de Westelijke Balkan (EDIF)	37	(34)	-
	37	(34)	-
Eigenvermogensinstrumenten:			
Europees fonds voor Zuidoost-Europa (EFSE)	165	-	-
Green for Growth Fund voor de landen van het Oostelijk Nabuurschap	63	(0)	-
MENA-fonds voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (CANAD)	25	-	-
Fonds voor bedrijfsinnovatie (ENIF)	18	-	-
Fonds voor bedrijfsuitbreiding (ENEF)	10	-	-
Microfinancieringsfonds voor Azië (MIFA)	9	-	-
	290	(0)	-
Totaal	327	(34)	-

MFK 2014-2020	Activa	Passiva	Garanties
Garanties en instrumenten voor risicodeling:			
Horizon 2020 — InnovFin Loan & Guarantee Service for R&I	1 107	(43)	(934)
Horizon 2020 — InnovFin SME Guarantee	902	(381)	(533)
Schuldinstrument van de Connecting Europe Facility (CEF DI)	598	(2)	(579)

Cosme-leninggarantiefaciliteit	310	(613)	(2)
Instrument voor particuliere financiering van energie-efficiëntie (PF4EE)	34	(0)	(5)
Garantiefaciliteit voor de culturele en creatieve sectoren	30	(12)	-
SEMED MSME Financial Inclusion Programme	25	-	(11)
De garantiefaciliteit voor studentenleningen	14	(1)	-
Mkb-financieringsfaciliteit voor het Oostelijk Partnerschap	13	(4)	(1)
Faciliteit voor de financiering van natuurlijk kapitaal	12	(0)	(6)

MFK 2014-2020	Activa	Passiva	Garanties
<i>(vervolg van vorige bladzijde)</i>			
Programma „Women in Business” in het Oostelijk Partnerschap	4	-	(4)
Steun voor de economische diversificatie van Mongolië	2	-	-
Transferability & Convertibility (T&C) Facility	1	(1)	-
	3 052	(1 057)	(2 075)
Eigenvermogensinstrumenten:			
Horizon 2020 InnovFin Equity Facility for R&I	368	(10)	-
Eigenvermogensfaciliteit voor groei (Cosme)	67	(2)	-
Risicokapitaalfaciliteit voor de landen van het zuidelijke nabuurschap	24	-	-
Climate Investor One	22	-	-
Investeringsfaciliteit voor Latijns-Amerika	12	-	-
Africa Agriculture Trade and Investment Fund	11	-	-
	504	(12)	-
Gemengde instrumenten:			
Garantiefaciliteit voor Werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI) en capaciteitsopbouw	73	(39)	-
Faciliteit voor een diepe en brede EU-vrijhandelsruimte	68	(6)	-
ElectriFI	31	-	-
Landbouwfinancieringsinitiatief	10	-	-
	182	(44)	-
Totaal	3 738	(1 113)	(2 075)

MFK vóór 2014	Activa	Passiva	Garanties
Garanties en instrumenten voor risicodeling:			
Financieringsfaciliteit met risicodeling (RSFF)	731	(65)	(642)
Mkb-garantiefaciliteit in het kader van het CIP	83	(151)	-
Meerjarenprogramma (MAP) voor ondernemingen	32	(31)	-
Garantiefaciliteit voor kleine en middelgrote ondernemingen	7	-	-
Europese Progress-microfinancieringsgarantiefaciliteit	4	(4)	-
	857	(251)	(642)
Eigenvermogensinstrumenten:			
Faciliteit voor snelgroeiende, innovatieve kmo's in het kader van het CIP	410	(6)	-
Meerjarig kaderprogramma (MAP) eigenvermogensfaciliteit	208	-	-
Europees Fonds voor energie-efficiëntie	104	-	-
Wereldfonds voor energie-efficiëntie en hernieuwbare energie	90	20)	-
Europees Progress-microfinancieringsfonds	68	-	-
Margueritefonds	43	-	-
Europese technologie-startersregeling 1998 (ETF)	9	(0)	-
Proefprojecten technologieoverdracht	0	-	-
	932	(26)	-

Gemengde instrumenten:			
Instrument voor economische en financiële samenwerking MEDA	140	2)	-
Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument	120	(2)	-
	260	(4)	-
Totaal	2 049	(281)	(642)
Totaal-generaal	6 115	(1 428)	(2 717)

* De activa in deze tabel omvatten diverse posten van de financiële staten (Voor verkoop beschikbare activa van 4 387 miljoen EUR, waarvan 1 294 miljoen EUR eigenvermogensinstrumenten); Geldmiddelen en kasequivalenten van 1 615 miljoen EUR; Verstrekte leningen van 64 miljoen EUR en andere posten voor 49 miljoen EUR).

** De passiva in deze tabel omvatten diverse posten van de financiële staten (Voorzieningen van 1 337 miljoen EUR; Crediteuren van 69 miljoen EUR en andere posten voor 22 miljoen EUR).

*** Voor sommige garanties is het door de EU gedragen risico volledig gedekt door voorzieningen.

Financiële activa aangehouden in waarborgfondsen voor begrotingsgaranties

De Commissie heeft waarborgfondsen gecreëerd ter dekking van begrotingsgaranties (zie toelichting 4.1.1 bij de geconsolideerde financiële staten) die aan de EIB-groep zijn gegeven. Deze waarborgfondsen worden geprovisioneerd uit de EU-begroting en moeten een liquiditeitsbuffer verschaffen tegen potentiële verliezen op gegarandeerde verrichtingen. De middelen van de fondsen worden belegd in financiële instrumenten zoals schuldtitels, contanten en termijndeposito's. De financiële activa aangehouden door de Commissie per 31 december 2018 bedragen:

- 2,5 miljard EUR in het Garantiefonds voor externe acties;
- 5,5 miljard EUR voor het EFSI-garantiefonds en
- 0,3 miljard EUR voor het EFDO-garantiefonds.

Verstrekte leningen en daarmee samenhangende opgenomen middelen voor financiële bijstandsprogramma's

De Commissie verstrekt op grond van een besluit van het Europees Parlement en de Raad financiële bijstand aan lidstaten en derde landen in de vorm van bilaterale leningen die op de kapitaalmarkten worden gefinancierd met een garantie van de EU-begroting.

De Commissie beheert momenteel drie belangrijke programma's namens de EU:

- het Europees financieel stabilisatiemechanisme (EFSM);
- de betalingsbalanssteun (BB); en
- macrofinanciële bijstand (MFB), in het kader waarvan zij leningen kan toekennen.

Het kapitaal dat nodig is om de leningsactiviteiten van de EU uit te voeren, wordt op de kapitaalmarkten of bij financiële instellingen opgenomen.

Per 31 december 2018 bedroegen de voor financiële bijstand in het kader van het EFSM en de BB verstrekte leningen nominaal:

	BB			EFSM*			TOTAAL
	Letland	Roemenië	Totaal	Ierland	Portugal	Totaal	
Totaal toegestaan	3,1	5,0**	8,1	22,5	26,0	48,5	56,6
Totaal uitbetaald op 31.12.2018	2,9	5,0	7,9	22,5	24,3	46,8	54,7
Totaal terugbetaald op 31.12.2018	(2,2)	(4)	(6,2)	-	-	-	(6,2)
Uitstaand bedrag op 31.12.2018	0,7	1	1,7	22,5	24,3	46,8	48,5

* Zonder herfinancieringsverrichtingen.

** Exclusief anticiperende bijstand.

EFSM

Het EFSM is opgericht om financiële bijstand te verlenen aan alle lidstaten die worden geconfronteerd met of bedreigd door ernstige financieel-economische ontregeling ten gevolge van buitengewone gebeurtenissen waarop zij geen vat hebben. Het EFSM is aangesproken om financiële bijstand te verstrekken aan Ierland en Portugal tussen 2011 en 2014 mits zij hervormingen doorvoerden.

Dit programma is afgelopen en er kunnen geen leningen meer worden opgenomen, maar het blijft van kracht voor specifieke taken zoals het verlengen van de looptijd van leningen aan Ierland en Portugal en het verstrekken van overbruggingsleningen.

De hoofdpunten van het EFSM-programma zijn als volgt:

Ierland

- Ierland vroeg in december 2010 het volledige door het EFSM toegestane bedrag van 22,5 miljard EUR op. Dit bedrag werd tussen januari 2011 en maart 2014 in acht tranches uitbetaald;
- Ierland heeft de mogelijkheid de vervaldag van de EFSM-leningen te verschuiven op grond van de verlenging van de maximale gewogen gemiddelde looptijd tot 19,5 jaar die de Raad in 2013 heeft toegestaan;
- Terugbetalingen van 3,4 miljard EUR en 0,5 miljard EUR waren gepland in april en oktober 2018 respectievelijk. Ierland heeft om een verschuiving van de vervaldatum gevraagd en de bedragen werden goedgekeurd en met succes op de markt geleend in 2018. De terugbetalingen zijn herschikt in twee tranches van 2,4 miljard en 1,5 miljard EUR in 2025 en 2033 respectievelijk.

Portugal

- Portugal heeft in mei 2011 24,3 miljard EUR van het volledige door het EFSM toegestane bedrag van 26 miljard EUR opgevraagd. Dit bedrag werd tussen mei 2011 en november 2014 in zeven tranches uitbetaald. Een terugbetaling van 0,6 miljard EUR was gepland voor oktober 2018, maar zoals Ierland heeft Portugal een verschuiving van de vervaldatum gevraagd en de lening werd geherfinancierd op de markt met een nieuwe vervaldatum in 2033.

Betalingsbalanssteun (BB)

Het BB-mechanisme is een bijstandsprogramma voor landen buiten de eurozone die geconfronteerd worden met feitelijke of dreigende betalingsbalansmoeilijkheden. De betalingsbalanssteun wordt verstrekt in de vorm van leningen op middellange termijn waaraan de voorwaarde is gekoppeld dat beleidsmaatregelen worden genomen om de onderliggende economische problemen aan te pakken. Betalingsbalanssteun van de EU wordt doorgaans aangeboden in samenwerking met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en andere internationale instellingen/landen.

Het betalingsbalansmechanisme voor de verlening van financiële bijstand op middellange termijn door de EU is geactiveerd, eerst in november 2008 om Hongarije, en vervolgens in januari en mei 2009 om respectievelijk Letland en Roemenië te helpen het marktvertrouwen te herstellen. Daarvoor is in totaal 14,6 miljard EUR vastgelegd. Het programma van betalingsbalanssteun voor Hongarije liep in november 2010 af en is in 2016 volledig terugbetaald. De twee programma's voor Letland en Roemenië liepen in 2012 af, waardoor geen nieuwe tranches meer kunnen worden uitgekeerd.

Bovendien zijn de twee programma's van anticiperende bijstand voor Roemenië in 2013 en 2015 afgelopen, zonder opvragingen.

De belangrijkste punten zijn de volgende:

- In de loop van 2018 hebben de BB-ontvangende lidstaten tijdig en volledig een totaal bedrag van 1,45 miljard EUR terugbetaald, waarvan 1,35 miljard EUR terugbetaling van de hoofdsom door Roemenië; de rest had betrekking op rente; en
- Per eind 2018 stond een bedrag uit van 1,7 miljard EUR in totaal, waarvan 0,7 miljard EUR voor Letland en 1 miljard euro voor Roemenië.

Macrofinanciële bijstand (MFB)

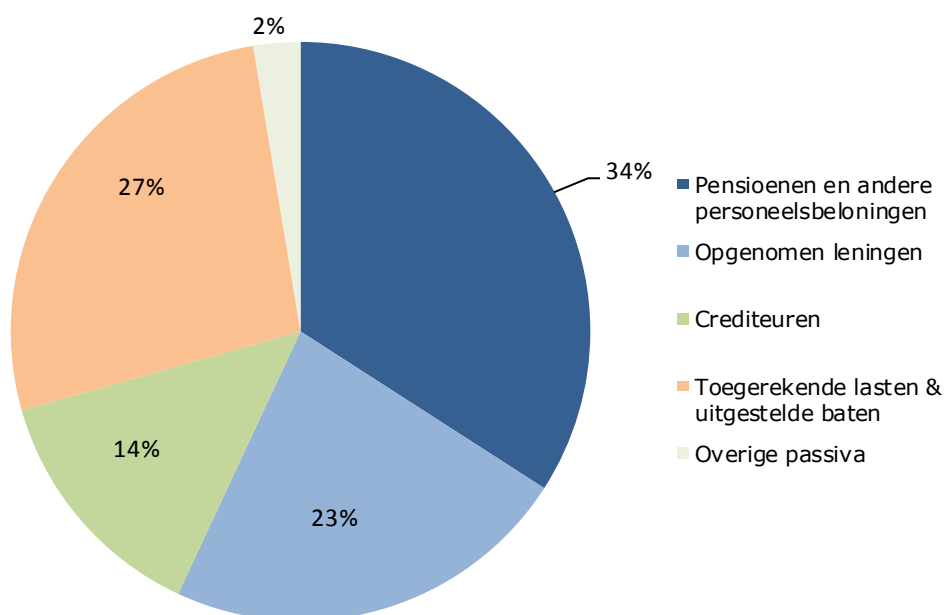
MFB is een vorm van financiële bijstand van de EU aan partnerlanden buiten de EU die een crisis inzake de betalingsbalans doormaken. De bijstand wordt verstrekt in de vorm van leningen op (middel)lange termijn of giften, of een combinatie van beide, en is enkel beschikbaar voor landen met een IMF-uitkeringsprogramma.

De per 31 december 2018 uitstaande leningen onder het MFB-programma bedroegen nominaal 4,4 miljard EUR.

1.4. PASSIVA

De passiefzijde van de balans bestaat voornamelijk uit de volgende vier posten: (i) verplichtingen voor pensioenen en andere personeelsbeloningen; (ii) opgenomen leningen; (iii) crediteuren en (iv) toegerekende lasten.

Samenstelling van de passiva op de geconsolideerde balans van de EU

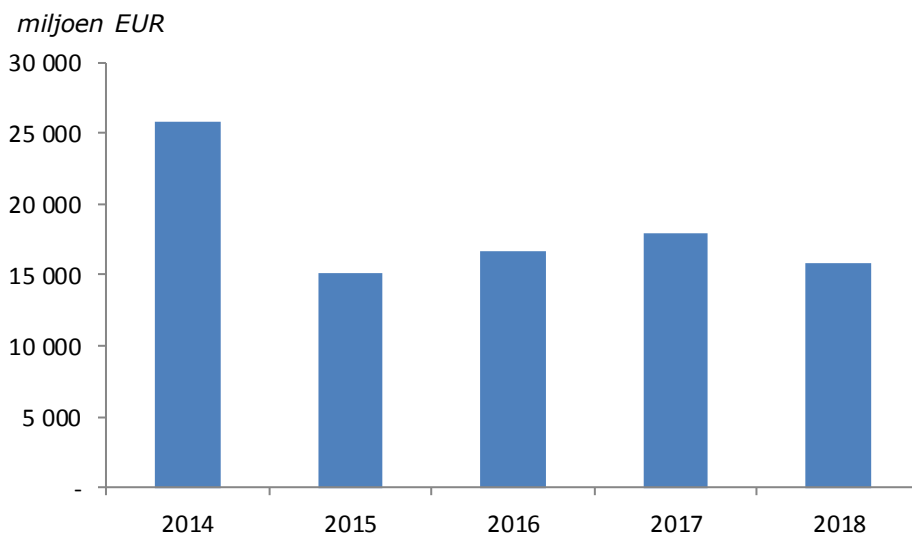
Per 31 december 2018 bedroegen de totale passiva 235,9 miljard EUR, een niveau dat gelijk is aan dat van het vorige jaar.

De belangrijkste mutaties hadden betrekking op het volgende:

- De post Crediteuren daalde met 6,8 miljard EUR als gevolg van een vermindering van de bedragen die aan lidstaten verschuldigd zijn uit hoofde van de eigen middelen (d.w.z. bijdragen aan de EU begroting die aan het eind van het jaar moeten worden teruggestort na een gewijzigde begroting). Dit jaar waren er aanvullende bijdragen van de lidstaten nodig;
- De financiële passiva namen lichtjes af met 1 miljard EUR, voornamelijk als gevolg van de terugbetaling van opgenomen leningen (1,35 miljard EUR) voor de onder het BB-programma aan Roemenië verstrekte lening; en
- Tegenover de hiervoor beschreven ontwikkelingen stond een toename van de verplichting personeelsbeloningen met 7,3 miljard EUR.

Alle andere posten aan de passiefzijde bleven grosso modo stabiel. Te vermelden is dat de financiële verplichtingen op langere termijn (opgenomen leningen) zijn toegenomen en worden gecompenseerd door een vergelijkbare daling in de kortetermijncomponent. Dit heeft te maken met een EFSM-schuldverschikking voor Ierland (3,9 miljard EUR) en Portugal (0,6 miljard EUR).

Totaal ontvangen kostendeclaraties en facturen geboekt onder de balanspost Crediteuren

Nettoactiva

Het feit dat de passiva de activa overtreffen, betekent niet dat de EU-instellingen en -organen zich in financiële moeilijkheden bevinden, maar eerder dat bepaalde passiva ten laste worden gebracht van toekomstige jaarlijkse begrotingen. Heel wat uitgaven worden volgens de boekhoudregels op transactiebasis aan het lopende jaar toegerekend, niettegenstaande de betaling maar effectief in het (de) volgende jaar (jaren) en ten laste van toekomstige begrotingen zal plaatsvinden; de overeenkomstige ontvangsten zullen slechts in de toekomst worden geboekt. De meest significante te vermelden bedragen, zijn die betreffende de activiteiten van het ELGF (waarvan het merendeel gewoonlijk in het eerste kwartaal van het volgende jaar wordt uitgebaald) en de verplichting personeelsbeloningen (te betalen in de komende 30 jaar of meer).

2. BEHEER VAN RISICO'S EN ONZEKERHEDEN TEN AANZIEN VAN DE UITVOERING VAN DE EU-BEGROTING

2.1. MACRO-ECONOMISCH KLIMAAT

Het macro-economisch klimaat in de EU¹³ beïnvloedt het vermogen van de lidstaten om te voldoen aan hun financiële verplichtingen jegens de instellingen en organen van de EU en bijgevolg het vermogen van de EU om het EU-beleid te blijven uitvoeren.

De Europese economie groeide in 2018 voor het zesde jaar op rij, zij het minder dan verwacht, vooral in de tweede helft van het jaar door een combinatie van interne en externe factoren. Tot de binnenlandse factoren behoren onder meer de ontregeling van de Europese maaksector (in het bijzonder de

13 Zie voor meer informatie: Europese Commissie, European Economic Forecast, najaar 2019: https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-winter-2019_en.

autoproductie) in het derde kwartaal en sociale spanningen en onzekerheid over het begrotingsbeleid in sommige lidstaten. De belangrijkste externe factoren zijn onder andere de toegenomen onzekerheid over het handelsbeleid, met name tussen de VS en China, en een dalende trend in de mondiale industriële output met een zwakkere groei van de wereldhandel als gevolg, die in het bijzonder de eurozone trof.

Ondanks deze ontwikkelingen blijven de fundamenteën van de Europese economie sterk en verwacht wordt dat de economie de komende twee jaar zal blijven groeien, zij het in een gematigder tempo.

De groei van het bbp in de eurozone en in de EU wordt voor 2018 geraamd op 1,9 %. Voor het bbp van de eurozone wordt een groei voorspeld van 1,3 % in 2019 en van 1,6 % in 2020, tegenover 1,5 % in 2019 en 1,7 % in 2020 voor de EU.

De algemene inflatie bedroeg gemiddeld 1,7 % in 2018, tegen 1,5 % in 2017. Nu wordt aangenomen dat de olieprijs in 2019 en 2020 lager zullen uitvallen dan in het najaar van 2018 werd verwacht, wordt ervan uitgegaan dat de inflatie in de eurozone zal vertragen tot 1,4 % in 2019 en vervolgens licht zal aantrekken tot 1,5 % in 2020. Voor de EU als geheel wordt voor dit jaar een gemiddelde inflatie van 1,6 % voorspeld, die vervolgens zal oplopen tot 1,8 % in 2020.

De arbeidsmarkt in de eurozone is in de eerste drie kwartalen van 2018 verder verbeterd. Het aantal werkenden bereikte in het derde kwartaal van 2018 het hoogste niveau dat ooit in de eurozone is opgetekend en in december 2018 bedroeg de werkloosheid in de eurozone 7,9 %, zijnde het laagste percentage sinds oktober 2008.

De risico's voor de economische vooruitzichten blijven aanzienlijk zolang de bezorgdheid omtrent de handelsspanningen en de onzekere uitkomst ervan voortduurt. In de VS zouden zich abrupte veranderingen in het begrotings- en fiscaal beleid kunnen voordoen. De Chinese economie zou forsere veranderingen kunnen vertragen. De internationale financiële markten en vele opkomende markten zijn kwetsbaar voor plotse veranderingen in de risicobereidheid en de groeiexpectaties. Voor de EU zouden de binnenlandse factoren langer dan verwacht kunnen duren en blijft de brexit een bron van onzekerheid.

Positief is dat de nog steeds gunstige situatie op de arbeidsmarkt de binnenlandse vraag zou kunnen aanwakkeren, terwijl een grootschaliger gebruik van EU-fondsen in begunstigde landen tot extra investeringen zou kunnen leiden. De vooruitzichten voor het mondiale bbp blijven met een verwachte stijging van 3,8 % voor de komende twee jaar stabiel.

2.2. VOORWAARDELIJKE BEGROTINGSVERPLICHTINGEN VOOR FINANCIËLE BIJSTAND

De leningsactiviteiten van de EU voor financiële bijstandsprogramma's zijn operaties buiten de begroting. De aangetrokken middelen worden back-to-back, d.w.z. met dezelfde coupon en looptijd en voor hetzelfde bedrag, uitgeleend aan het begunstigde land. Wel blijft de schuldendienst van de financieringsinstrumenten een juridische verbintenis voor de EU, die ervoor moet zorgen dat alle betalingen volledig en op tijd geschieden. De Commissie heeft procedures ingesteld om ook in geval van wanbetaling, de terugbetaling van leningen te verzekeren.

Opgenomen leningen van de EU zijn directe en onvoorwaardelijke verbintenissen van de EU en worden gegarandeerd door de EU-lidstaten (voorwaardelijke begrotingsverplichtingen). Leningen die zijn opgenomen voor de financiering van leningen aan landen buiten de EU zijn gedekt door het Garantiefonds. Mocht een begunstigde lidstaat in gebreke blijven, dan zal de schuldendienst indien mogelijk worden onttrokken uit het beschikbare kassaldo van de Commissie. Mocht dat niet mogelijk zijn, dan zal de Commissie de nodige middelen bij de lidstaten ophalen. De EU-lidstaten zijn op grond van de EU-wetgeving inzake eigen middelen (artikel 14 van Verordening 609/2014 van de Raad) wettelijk verplicht om voldoende middelen ter beschikking te stellen om te voldoen aan de verplichtingen van de EU. De investeerders zijn dus alleen blootgesteld aan het kredietrisico van de EU, en niet aan dat van de begunstigde van de gefinancierde leningen. Met "back-to-back"-leningen loopt de EU-begroting geen rente- of wisselkoersrisico's.

Voor elk landprogramma worden het globale toegekende bedrag, het aantal te betalen termijnen en de maximale (gemiddelde) looptijd van het leningspakket bij besluiten van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie vastgesteld. Vervolgens moeten de Commissie en de begunstigde lidstaat overeenstemming bereiken over de lening-/financieringsparameters, in het bijzonder de duur van de termijnen. Daarnaast zijn alle termijnen van de lening (met uitzondering van de eerste) bij gezamenlijke

financiële EU/IMF-bijstand afhankelijk van de naleving van de contractvoorwaarden, een factor die eveneens de timing van financieringsoperaties beïnvloedt. De timing en looptijden van emissies hangen dus af van de desbetreffende EU-leningactiviteit. De financiering geschiedt uitsluitend in euro en de looptijden variëren van 3 tot 30 jaar.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het geplande terugbetalingsschema in nominale waarde voor uitstaande EFSM- en betalingsbalansleningen op 31 december 2018:

miljard EUR

	BB			EFSM			TOTAAL
	Letland	Roemenië	Totaal	Ierland	Portugal	Totaal	
2019	0,5	1,0	1,5	-	-	-	1,5
2021	-	-	-	3,0	6,8	9,8	9,8
2022	-	-	-	-	2,7	2,7	2,7
2023	-	-	-	2,0	1,5	3,5	3,5
2024	-	-	-	0,8	1,8	2,6	2,6
2025	0,2	-	0,2	2,4	-	2,4	2,6
2026	-	-	-	2,0	2,0	4,0	4,0
2027	-	-	-	1,0	2,0	3,0	3,0
2028	-	-	-	2,3	-	2,3	2,3
2029	-	-	-	1,0	0,4	1,4	1,4
2031	-	-	-	-	2,2	2,2	2,2
2032	-	-	-	3,0	-	3,0	3,0
2033	-	-	-	1,5	0,6	2,1	2,1
2035	-	-	-	2,0	-	2,0	2,0
2036	-	-	-	-	1,0	1,0	1,0
2038	-	-	-	-	1,8	1,8	1,8
2042	-	-	-	1,5	1,5	3,0	3,0
Totaal	0,7	1,0	1,7	22,5	24,3	46,8	48,5

De intergouvernementele mechanismen voor financiële stabiliteit Europese faciliteit voor financiële stabiliteit (EFSF) en het Europees stabiliteitsmechanisme (ESM) vallen buiten het kader van het EU-Verdrag en zijn dus niet opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van de EU.

2.3. BEGROTINGSGARANTIES

De EU heeft garanties verstrekt aan de EIB-groep voor leningen buiten de EU en voor lening- en eigenvermogensoperaties die door de EFSI-garantie zijn gedekt. Op 31 december 2018 vermeldt de EU in de toelichtingen bij haar geconsolideerde financiële staten (zie toelichting **4.1.1**) voorwaardelijke verplichtingen voor beide garanties, terwijl de bedragen die huidige verplichtingen vormen in de financiële staten zijn opgenomen als voorzieningen (zie toelichting **2.10** bij de geconsolideerde financiële staten). Om het risico van het aanspreken van garanties door de EIB-groep voor de EU-begroting te matigen, heeft de Commissie afzonderlijke waarborgfondsen opgericht, nl. het Garantiefonds voor externe acties en het EFSI-garantiefonds.

Het Garantiefonds voor externe acties wordt geprovisioneerd uit de EU-begroting; het moet 9 % dekken van de per jaareinde uitstaande gewaarborgde leningen aan derde landen in het kader van het externe leningsmandaat van de EIB. Per 31 december 2018 dekken de totale activa van 2,5 miljard EUR een blootstelling van 20,7 miljard EUR aan uitbetaalde sommen.

Het EFSI-garantiefonds is in april 2016 actief geworden. Overeenkomstig de gewijzigde EFSI-verordening (Verordening (EU) 2017/2396) is het plafond van de EU-EFSI-garantie opgetrokken tot 26 miljard EUR (oorspronkelijk 16 miljard EUR) en de ondergrens voor het garantiefonds verlaagd naar 35 % (oorspronkelijk 50 %) van de totale EU-garantieplichting. Dit heeft tot gevolg dat het totale EFSI-

garantiefonds nu naar verwachting zal uitkomen op 9,1 miljard EUR in totaal. De EFSI-overeenkomst is in 2018 gewijzigd in lijn met de gewijzigde EFSI-verordening. De totale activa van het EFSI-garantiefonds bedragen per 31 december 2018 5,5 miljard EUR, waarmee een blootstelling van 15,8 miljard EUR aan uitbetaalde sommen is gedekt.

Overeenkomstig de EFDO-verordening (Verordening (EU) 2017/1601) is een nieuw garantiefonds opgericht, nl. het EFDO-garantiefonds. Het fonds ontving de eerste bijdragen uit de EU-begroting in 2018, maar op 31 december 2018 waren er nog geen garantieovereenkomsten in werking getreden.

2.4. NIEUWKOMERSRESERVE (NEW ENTRANTS' RESERVE — NER 300)

Het NER 300-fonds komt voort uit de verkoop van emissierechten in het kader van de Unieregeling en behoort toe aan de lidstaten, die het geld gebruiken om innovatieve, koolstofarme energiedemonstratieprojecten te financieren. De Commissie beheert het programma namens de lidstaten; de EIB is verantwoordelijk voor het beheer van de activa van het NER 300-fonds en treedt op als technisch adviseur overeenkomstig het samenwerkingsakkoord met de Commissie. Omdat noch de inkomsten uit de rechtenverkoop, noch de uitgaven voor gefinancierde projecten deel uitmaken van de EU-begroting, worden de betrokken bedragen niet in de EU-jaarrekening opgenomen.

VERSLAGEN OVER DE UITVOERING VAN DE BEGROTING EN TOELICHTINGEN DAARBIJ

Doordat de cijfers afgerond zijn tot miljoen euro, kan het lijken alsof sommige financiële gegevens in de tabellen hieronder niet correct zijn opgeteld.

INHOUDSOPGAVE

EU-BEGROTINGSRESULTAAT	122
VERGELIJKENDE STATEN VAN DE BEGROTING EN DE WERKELIJKE BEDRAGEN	123
TOELICHTING BIJ DE VERSLAGEN OVER DE UITVOERING VAN DE BEGROTING	125
1. HET EU-BEGROTINGSKADER.....	125
1.1. MEERJARIG FINANCIËEL KADER 2014-2020	125
1.2. GEDETAILLEERDE MFK-RUBRIEKEN (PROGRAMMA'S)	126
1.3. JAARLIJKSE BEGROTING.....	127
1.4. ONTVANGSTEN	128
1.5. BEREKENING VAN HET BEGROTINGSRESULTAAT	129
1.6. AANSLUITING VAN HET ECONOMISCH RESULTAAT MET HET BEGROTINGSRESULTAAT	130
2. UITVOERING VAN DE EU-BEGROTING 2018 — BESPREKING	131
2.1. ONTVANGSTEN	131
2.2. UITGAVEN.....	133
3. UITVOERING VAN DE ONTVANGSTENZIJDE VAN DE EU-BEGROTING.....	134
3.1. OVERZICHT VAN DE UITVOERING VAN DE ONTVANGSTENZIJDE VAN DE EU- BEGROTING	134
4. UITVOERING VAN DE UITGAVENZIJDE VAN DE EU-BEGROTING	135
4.1. MFK: SAMENSTELLING EN ONTWIKKELING VAN DE VASTLEGGINGS- EN BETALINGSKREDIETEN	135
4.2. MFK: BESTEDING VAN DE VASTLEGGINGSKREDIETEN	137
4.3. MFK: BESTEDING VAN DE BETALINGSKREDIETEN.....	138
4.4. MFK: ONTWIKKELING VAN DE NOG BETAALBAAR TE STELLEN VASTLEGGINGEN (RAL)	140
4.5. MFK: RAL NAAR JAAR VAN OORSPRONG	141
4.6. MFK IN DETAIL: SAMENSTELLING EN ONTWIKKELING VAN DE VASTLEGGINGS- EN BETALINGSKREDIETEN	142
4.7. MFK IN DETAIL: BESTEDING VAN DE VASTLEGGINGSKREDIETEN	148
4.8. MFK IN DETAIL: BESTEDING VAN DE BETALINGSKREDIETEN	154
4.9. MFK IN DETAIL: ONTWIKKELING VAN DE NOG BETAALBAAR TE STELLEN VASTLEGGINGEN (RAL)	161
4.10. MFK IN DETAIL: RAL NAAR JAAR VAN OORSPRONG.....	166
5. UITVOERING VAN DE BEGROTING PER INSTELLING.....	169
5.1. UITVOERING VAN DE ONTVANGSTENZIJDE VAN DE BEGROTING	169
5.2. BESTEDING VAN DE VASTLEGGINGSKREDIETEN.....	170
5.3. BESTEDING VAN DE BETALINGSKREDIETEN.....	171
6. UITVOERING VAN DE BEGROTING VAN DE AGENTSCHAPPEN.....	172
6.1. BEGROTINGSONTVANGSTEN	172
6.2. VASTLEGGINGS- EN BETALINGSKREDIETEN PER AGENTSCHAP	174

EU-BEGROTINGSRESULTAAT

miljoen EUR

	Toelichting	2018	2017
Ontvangsten van het begrotingsjaar	1.1	159 318	139 691
Betalingen uit de kredieten van het lopende jaar	1.2	(154 833)	(135 764)
Naar jaar n+1 overgedragen betalingskredieten	1.3	(1 675)	(1 796)
Annulering van niet-bestede betalingskredieten overgedragen uit jaar n-1	1.4	106	40
Ontwikkeling van bestemmingsontvangsten	1.5	(1 114)	(1 450)
Wisselkoersverschillen voor het jaar	1.6	(1)	(166)
Begrotingsresultaat		1 802	555

Het begrotingsresultaat van de EU wordt in de loop van 2019 aan de lidstaten terugbetaald door het in mindering te brengen op de bedragen die zij verschuldigd zijn. Het wordt berekend overeenkomstig artikel 1, lid 1, van Verordening nr. 608/2014 betreffende uitvoeringsmaatregelen voor het stelsel van eigen middelen. Nadere informatie is te vinden onder "Berekening van het begrotingsresultaat".

- 1.1 Ontvangsten van het begrotingsjaar: zie tabel 3.1 "Overzicht van de uitvoering van de ontvangstenzijde van de EU-begroting", kolom 8 "Totaal Ontvangsten".
- 1.2 Betalingen uit de kredieten van het lopende jaar: zie tabel 4.3 "MFK: Besteding van de betalingskredieten", kolom 2 "Betalingen van definitief goedgekeurde begroting" en kolom 4 "Betalingen van bestemmingsontvangsten".
- 1.3 Naar jaar n+1 overgedragen betalingskredieten: zie tabel 4.3 "MFK: Besteding van de betalingskredieten", kolom 7 "Automatische overdrachten" en kolom 8 "Overdrachten bij besluit".
- 1.4 Annulering van niet-bestede betalingskredieten overgedragen uit jaar n-1: omvat het bedrag aan betalingskredieten (automatisch en bij besluit overgedragen) op het einde van vorig jaar en de "Betalingen van overdrachten" van het lopende jaar in kolom 3 van tabel 4.3 "MFK: Besteding van de betalingskredieten".
- 1.5 Ontwikkeling van de totale kredieten uit bestemmingsontvangsten per jaareinde: berekening van het verschil tussen de kredieten uit bestemmingsontvangsten aan het einde van het vorige jaar (plus) en aan het einde van het lopende jaar (zoals opgenomen in kolom 9 van tabel 4.3 "MFK: Besteding van de betalingskredieten" - minus) om de nettovariatie van de bestemmingsontvangsten in het lopende jaar te verkrijgen.
- 1.6 Wisselkoersverschillen omvatten de gerealiseerde en niet-gerealiseerde wisselkoersverschillen.

VERGELIJKENDE STATEN VAN DE BEGROTING EN DE WERKELIJKE BEDRAGEN

Begrotingsontvangsten

miljoen EUR

	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Definitief goedgekeurde begroting	Vastgestelde rechten	Ontvangsten
1 Eigen middelen	142 832	142 364	142 373	142 330
11 - Suikerheffingen	–	(93)	(85)	(85)
12 - Douanerechten	22 844	20 165	20 360	20 317
13 - Btw	17 250	17 149	17 133	17 133
14 - Bni	102 739	105 143	104 979	104 979
15 - Correctie van begrotingsonevenwichtigheden	–	–	(19)	(19)
16 - Vermindering bijdrage op basis van het bni van Nederland en Zweden	–	–	6	6
3 Overschotten, saldi en aanpassingen	–	556	581	581
4 Ontvangsten afkomstig van personen die verbonden zijn aan de instellingen en andere organen van de Unie	1 547	1 547	1 552	1 542
5 Ontvangsten voortvloeiend uit de administratieve werking van de instellingen	45	45	583	563
6 Bijdragen en terugbetalingen in het kader van overeenkomsten en programma's van de Unie	110	110	13 346	12 777
7 Achterstandsrente en geldboeten	115	115	14 592	1 473
8 Opgenomen en verstrekte leningen	6	6	39	39
9 Diverse ontvangsten	25	25	24	13
Totaal	144 681	144 768	173 090	159 318

Begrotingsuitgaven: vastleggingen per rubriek van het meerjarig financieel kader (MFK)

miljoen EUR

MFK-rubriek	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Definitief goedgekeurde begroting	Totaal beschikbare kredieten	Gedane vastleggingen
1 Slimme en inclusieve groei	77 534	77 532	89 649	87 357
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	22 001	22 000	25 864	23 773
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	55 532	55 532	63 785	63 585
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	59 285	59 239	62 419	60 560
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	43 235	43 233	45 284	44 364
3 Veiligheid en burgerschap	3 493	3 492	4 015	3 855
4 Europa als wereldspeler	9 569	10 379	11 448	11 062
5 Administratie	9 666	9 666	10 508	10 124
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	4 015	4 015	4 465	4 280
6 Compensaties	–	–	–	–
8 Negatieve reserve en van het vorige begrotingsjaar overgedragen tekort	–	–	–	–
9 Speciale instrumenten	567	388	429	180
Totaal	160 114	160 696	178 468	173 139

Begrotingsuitgaven: betalingen per rubriek van het meerjarig financieel kader (MFK)

miljoen EUR

MFK-rubriek	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Definitief goedgekeurde begroting	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen
1 Slimme en inclusieve groei	66 624	66 733	80 917	75 876
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	20 097	20 155	25 073	21 408
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	46 527	46 578	55 844	54 468
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	56 084	56 241	59 648	58 046
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	43 189	43 180	45 436	44 310
3 Veiligheid en burgerschap	2 981	3 013	3 305	3 108
4 Europa als wereldspeler	8 906	8 813	10 788	9 519
5 Administratie	9 666	9 667	11 355	9 944
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	4 015	4 015	4 963	4 140
6 Compensaties	–	–	–	–
8 Negatieve reserve en van het vorige begrotingsjaar overgedragen tekort	–	–	–	–
9 Speciale instrumenten	420	302	340	180
Totaal	144 681	144 768	166 353	156 673

TOELICHTING BIJ DE VERSLAGEN OVER DE UITVOERING VAN DE BEGROTING

1. HET EU-BEGROTINGSKADER

De begrotingsboekhouding wordt gevoerd overeenkomstig het Financieel Reglement (FR) en de uitvoeringsvoorschriften daarvan. De algemene begroting is het besluit waarbij de ontvangsten en uitgaven van de Unie elk jaar binnen de grenzen van de maxima en andere bepalingen die in het meerjarig financieel kader zijn in overeenstemming met de wetgevingsbesluiten betreffende meerjarenprogramma's die volgens dit kader.

1.1. MEERJARIG FINANCIËEL KADER 2014-2020

	miljoen EUR							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
1. Slimme en inclusieve groei	52 756	77 986	69 304	73 512	76 420	79 924	83 661	513 563
1.a Concurrentievermogen voor groei en banen	16 560	17 666	18 467	19 925	21 239	23 082	25 191	142 130
1.b Economische, sociale en territoriale samenhang	36 196	60 320	50 837	53 587	55 181	56 842	58 470	371 433
2. Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	49 857	64 692	64 262	60 191	60 267	60 344	60 421	420 034
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	43 779	44 190	43 951	44 146	44 163	44 241	44 264	308 734
3. Veiligheid en burgerschap	1 737	2 456	2 546	2 578	2 656	2 801	2 951	17 725
4. Europa als wereldspeler	8 335	8 749	9 143	9 432	9 825	10 268	10 510	66 262
5. Administratie	8 721	9 076	9 483	9 918	10 346	10 786	11 254	69 584
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	7 056	7 351	7 679	8 007	8 360	8 700	9 071	56 224
6. Compensaties	29	-	-	-	-	-	-	29
8. Negatieve reserve	-	-	-	-	-	-	-	-
9. Speciale instrumenten	-	-	-	-	-	-	-	-
Vastleggingskredieten	121 435	162 959	154 738	155 631	159 514	164 123	168 797	1 087 197
Totaal betalingskredieten	135 762	140 719	130 694	142 906	154 565	159 235	162 406	1 026 287

In de bovenstaande tabel worden de maxima van het meerjarig financieel kader tegen lopende prijzen getoond. 2018 was het vijfde begrotingsjaar van het MFK 2014-2020. Het totale maximum voor de vastleggingskredieten voor 2018 bedroeg 159 514 miljoen EUR, hetgeen overeenkomt met 1,02 % van het bni van de EU, en het overeenkomstige maximum voor betalingskredieten bedroeg 154 565 miljoen EUR, oftewel 0,98 % van het bni van de EU voor het begrotingsjaar 2018.

Voor het MFK 2014-2020 zijn nieuwe flexibiliteitsbepalingen afgesproken. Een van de nieuwe bepalingen maakt het mogelijk onbenutte marges onder de maxima voor de betalingskredieten over de dragen naar volgende jaren, via de globale marge voor betalingen in het kader van de technische aanpassing van het MFK voor het volgende jaar. Het ongebruikte bedrag van 2016 (13 991 miljoen euro in lopende prijzen) en 2017 (16 414 miljoen EUR in lopende prijzen) werd overgeschreven naar de jaren 2018-2020 en de maxima voor 2016-2020 werden dienovereenkomstig aangepast (zie de bovengenoemde technische aanpassing van het MFK voor 2018 en de technische aanpassing voor 2019 (COM(2018) 282 van 23 mei 2018)).

Op 23 mei 2018 nam de Commissie een mededeling aan betreffende de technische aanpassing van het financieel kader voor 2019 in overeenstemming met de ontwikkeling van het bni (ESR 2010)(COM(2018) 282 van 23 mei 2018).

Hieronder wordt uitleg gegeven over de verschillende rubrieken van het MFK:

Rubriek 1 - Slimme en inclusieve groei

Deze rubriek is onderverdeeld in twee afzonderlijke, maar onderling afhankelijke componenten:

1a Concurrentievermogen voor groei en banen, die uitgaven bevat voor onderzoek en innovatie, onderwijs en opleiding, Connecting Europe Facility, sociaal beleid, de interne markt en bijbehorende beleidslijnen;

1b economische, sociale en territoriale samenhang, bedoeld om de convergentie van de minst ontwikkelde lidstaten en regio's te verhogen, om de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling buiten de minder welvarende regio's aan te vullen en om de interregionale samenwerking te steunen.

Rubriek 2 – Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen

Rubriek 2 omvat het gemeenschappelijk beleid inzake landbouw en visserij, en milieumaatregelen, in het bijzonder het Life+-programma.

Rubriek 3 - Veiligheid en burgerschap

Rubriek 3 (veiligheid en burgerschap) weerspiegelt het groeiend belang dat wordt gehecht aan bepaalde domeinen waarin de EU nieuwe opdrachten heeft gekregen, meer bepaald justitie en binnenlandse zaken, bescherming van de grenzen, immigratie- en asielbeleid, gezondheidszorg en consumentenbescherming, cultuur, jeugd, informatie en de dialoog met de burgers.

Rubriek 4 - Europa als wereldspeler

Rubriek 4 heeft betrekking op alle externe maatregelen, inclusief ontwikkelingssamenwerking, humanitaire hulp, pretoetredings- en nabuurschapsinstrumenten. Het EOF maakt geen deel uit van de EU-begroting en evenmin van het MFK.

Rubriek 5 — Administratie

Deze rubriek heeft betrekking op de administratieve uitgaven van alle instellingen, de pensioenen en de Europese Scholen. Administratieve kosten maken de totale uitgaven uit van andere instellingen dan de Commissie.

Rubriek 6 — Compensaties

Overeenkomstig het politieke akkoord dat nieuwe lidstaten helemaal aan het begin van hun lidmaatschap geen nettobetalers aan de begroting zouden worden, is hiervoor in deze rubriek voorzien in een compensatie. Dit bedrag zal beschikbaar worden gesteld via overschrijvingen om hun begrotingsontvangsten en -bijdragen in evenwicht te brengen.

Rubriek 9 – Speciale instrumenten

Flexibiliteitsmechanismen stellen de EU in staat de nodige middelen vrij te maken om te reageren op onvoorziene gebeurtenissen, zoals crisis- en noodsituaties. De reikwijdte ervan, de financiële middelen en de procedures zijn geregeld in de MFK-verordening en het Interinstitutioneel Akkoord. In de huidige context van besparing op de uitgaven, zorgen zij er ook voor dat de budgettaire middelen kunnen worden afgestemd op veranderende prioriteiten, zodat iedere euro wordt ingezet waar die het hardst nodig is. De meeste flexibiliteitsmechanismen worden derhalve buiten het MFK gehouden en de financiële middelen kunnen worden ingezet boven de uitgavenplafonds.

1.2. GEDETAILLEERDE MFK-RUBRIEKEN (PROGRAMMA'S)

De MFK-rubrieken worden verder onderverdeeld in meer gedetailleerde subrubrieken die overeenkomen met de grote uitgavenprogramma's (zoals Horizon 2020, Erasmus+, enz.). De rechtsgrondslagen voor de uitvoering van de begroting worden vastgesteld op programmaniveau. De rapportering over de begrotingsuitvoering en de resultaten vindt doorgaans ook plaats op het niveau van het programma.

Tabellen per programma zijn opgenomen in de verslagen over de begrotingsuitvoering (zie tabellen **4.6 - 4.10** hieronder).

1.3. JAARLIJKSE BEGROTING

Elk jaar maakt de Commissie voor het komende jaar een raming op van de ontvangsten en uitgaven van alle instellingen en stelt zij een ontwerpbegroting op die zij bij de begrotingsautoriteit indient. Op basis van deze ontwerpbegroting stelt de Raad zijn standpunt vast, waarover de twee takken van de begrotingsautoriteit vervolgens onderhandelen. De vaststelling van het gemeenschappelijk ontwerp wordt geconstateerd door de voorzitter van het EP, die daarmee de begroting uitvoerbaar maakt. De gewijzigde begrotingen worden in de loop van het jaar in kwestie goedgekeurd. De uitvoering van de begroting is een opdracht die vooral toevalt aan de Commissie.

De begrotingsstructuur voor de Commissie bestaat uit administratieve en beleidskredieten. De overige instellingen hebben alleen administratieve kredieten. De begroting onderscheidt nog twee soorten kredieten: niet-gesplitste en gesplitste. Niet-gesplitste kredieten zijn bestemd voor de financiering van verrichtingen die beperkt zijn tot het jaar (en voldoen aan het jaarperiodiciteitsbeginsel). Gesplitste kredieten worden gebruikt om het jaarperiodiciteitsbeginsel te verzoenen met de financiering van meerjarenacties. De gesplitste kredieten bestaan uit vastleggingskredieten en betalingskredieten:

- **vastleggingskredieten**: dekken de totale kosten van de juridische verbintenissen die in het begrotingsjaar zijn aangegaan voor maatregelen waarvan de tenuitvoerlegging zich over verschillende begrotingsjaren uitstrekt. De begrotingsvastleggingen voor acties die zich over meer dan één begrotingsjaar uitstrekken, mogen echter door middel van jaartranches over verschillende jaren worden gespreid wanneer het basisbesluit daarin voorziet;
- **betalingskredieten**: dekken de uitgaven die voortvloeien uit de nakoming van de verplichtingen die in het begrotingsjaar en/of in vorige begrotingsjaren zijn aangegaan.

In de jaarrekening worden de financieringsbronnen ingedeeld in twee grote categorieën:

- definitief goedgekeurde begrotingskredieten en
- aanvullende kredieten uit:
 - overdrachten van het voorgaande jaar (het Financieel Reglement staat in een beperkt aantal gevallen toe dat niet-bestede bedragen van het vorige jaar naar het lopende jaar worden overgedragen); en
 - bestemmingsontvangsten uit terugbetalingen, bijdragen van derde partijen/landen aan EU-programma's en vergoedingen van werkzaamheden verricht voor derden worden rechtstreeks toegewezen aan de betrokken op de begroting voorziene uitgaven en vormen de derde financieringspijler.

Alle soorten van financiering vormen samen de beschikbare kredieten.

1.4. ONTVANGSTEN

1.4.1. Ontvangsten uit eigen middelen

De overgrote meerderheid van de ontvangsten bestaat uit eigen middelen, die in de volgende categorieën kunnen worden ingedeeld:

- 1) Traditionele eigen middelen (TEM): zijn gewoonlijk goed voor circa 14 % van de totale ontvangsten uit eigen middelen.
- 2) Middelen op basis van de belasting over de toegevoegde waarde (btw): zijn gewoonlijk goed voor circa 12 % van de totale ontvangsten uit eigen middelen.
- 3) Middelen op basis van het bruto nationaal inkomen (bni): zijn gewoonlijk goed voor circa 74 % van de totale ontvangsten uit eigen middelen.

De toewijzing van eigen middelen gebeurt overeenkomstig de regels die zijn vastgesteld in Besluit 2014/335/EG, Euratom van de Raad van 26 mei 2014 betreffende het stelsel van eigen middelen van de EU (EMB 2014). Dit besluit is op 1 oktober 2016 in werking getreden en geldt met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2014.

Het totale bedrag van de aan de Unie ter dekking van de jaarlijkse betalingskredieten toegewezen eigen middelen is niet hoger dan 1,20 % van de som van de bni's van alle lidstaten.

1.4.2. Traditionele eigen middelen (TEM)

Traditionele eigen middelen (TEM) zijn douanerechten (geheven op invoer uit derde landen) en suikerheffingen (door de suikerproducenten betaald ter financiering van uitgaven voor de gemeenschappelijke ordening der markten) verschuldigd door marktdeelnemers en geïnd door de lidstaten namens de EU. De lidstaten mogen evenwel 20 % inhouden als vergoeding voor hun inningskosten. Elk vastgesteld bedrag aan traditionele eigen middelen moet in één van beide door de bevoegde autoriteiten gevoerde boekhoudingen worden opgenomen:

- in de „normale” boekhouding als bedoeld in artikel 6, lid 3, onder a), van Verordening (EU, Euratom) nr. 609/2014: elk geïnd of gewaarborgd bedrag;
- In de specifieke boekhouding bedoeld in bovengenoemd artikel: elk nog niet geïnd en/of niet gegarandeerd bedrag; de gegarandeerde, maar betwiste bedragen kunnen ook in deze boekhouding worden opgenomen.

Traditionele eigen middelen moeten uiterlijk op de eerste werkdag na de 19e van de tweede maand die volgt op de maand waarin het recht is vastgesteld (of geïnd in het geval van de specifieke boekhouding), door de lidstaat worden geboekt op de rekening van de Commissie bij de schatkist of de centrale bank van het land.

1.4.3. Belasting over de toegevoegde waarde (btw)

De eigen middelen gebaseerd op de btw worden geheven op basis van de btw-grondslagen van de lidstaten, die voor dit doel geharmoniseerd worden volgens de regels van de EU. De btw-grondslag wordt echter afgetopt op 50 % van het bni van elke lidstaat. Het uniforme btw-afroepercentage is 0,30 %, met uitzondering van de periode 2014-2020, waarin het percentage voor Duitsland, Nederland en Zweden op 0,15 % is vastgesteld.

1.4.4. Bruto nationaal inkomen (bni)

De middelen op basis van het bni dienen om dat deel van de begroting te financieren dat niet gedekt wordt door andere bronnen van ontvangsten. Op het bni van elke lidstaat wordt hetzelfde percentage geheven, dat wordt vastgesteld volgens de regels van de EU.

De btw- en bni-middelen worden vastgesteld op basis van ramingen van de respectieve grondslagen bij de opstelling van de ontwerpbegroting. Deze ramingen worden vervolgens tijdens het betrokken begrotingsjaar herzien en bijgewerkt via een gewijzigde begroting. De positieve of negatieve verschillen tussen de bedragen die de lidstaten verschuldigd zijn op grond van de werkelijke grondslagen en de bedragen die zij daadwerkelijk hebben betaald op grond van de (herziene) ramingen, worden door de Commissie bij de lidstaten opgevraagd voor de eerste werkdag in juni van het tweede jaar dat volgt op het betrokken begrotingsjaar. Gedurende de volgende vier jaar kunnen nog correcties worden aangebracht op de werkelijke btw- en bni-grondslagen, tenzij er voorbehoud is gemaakt. Die punten van voorbehoud moeten worden beschouwd als mogelijke vorderingen op de lidstaten voor onzekere bedragen, aangezien de financiële impact niet precies kan worden geraamd. Wanneer het precieze bedrag kan worden vastgesteld, worden de overeenstemmende btw- en bni-middelen afgeroepen, hetzij in het kader van btw- en bni-saldoaanzuiveringen of via afzonderlijke afroepingen van middelen.

1.4.5. Correctie voor het Verenigd Koninkrijk

Door de Europese Raad van Fontainebleau (in juni 1984) is een mechanisme ten behoeve van het Verenigd Koninkrijk geïntroduceerd om begrotingsonevenwichtigheden te corrigeren (verlaging van de eigenmiddelenbijdrage en verhoging van die van andere lidstaten). Duitsland, Oostenrijk, Zweden en Nederland dragen in mindere mate aan die correctie bij (beperkt tot een vierde van hun normale aandeel).

1.4.6. Brutovermindering

De Europese Raad van 7-8 februari 2013 heeft besloten dat Denemarken, Nederland en Zweden voor de periode 2014-2020 in aanmerking komen voor een brutovermindering van hun jaarlijkse bijdragen op basis van het bni en Oostenrijk uitsluitend voor de jaren 2014-2016. De jaarlijkse verminderingen zijn als volgt: Denemarken 130 miljoen EUR, Nederland 695 miljoen EUR en Zweden 185 miljoen EUR.

1.5. BEREKENING VAN HET BEGROTINGSRESULTAAT

Het begrotingsresultaat van de EU wordt in de loop van het volgende jaar terugbetaald aan de lidstaten door een vermindering van de bedragen die zij voor dat jaar zijn verschuldigd.

De eigen middelen worden geboekt op basis van de bedragen waarmee de door de lidstaten voor de Commissie geopende rekeningen in de loop van het jaar worden gecrediteerd. In het geval van een overschot omvatten de ontvangsten ook het begrotingsresultaat van het vorige begrotingsjaar. De overige ontvangsten worden geboekt op basis van de in de loop van het jaar werkelijk geïnde bedragen.

Voor de berekening van het begrotingsresultaat van het jaar worden onder uitgaven verstaan de betalingen uit de kredieten van het jaar, vermeerderd met de kredieten van hetzelfde jaar die naar het volgende jaar zijn overgedragen. De betalingen uit de kredieten van het jaar zijn die welke uiterlijk op 31 december van dat begrotingsjaar door de rekenplichtige worden verricht. Voor het ELGF worden als betalingen die betalingen geboekt die de lidstaten tussen 16 oktober $n-1$ en 15 oktober n hebben verricht, voor zover de vastlegging en de betalingsopdracht uiterlijk op 31 januari $n+1$ door de rekenplichtige zijn ontvangen. Ten aanzien van de uitgaven van het ELGF kan een later conformiteitsbesluit worden genomen, nadat in de lidstaten controles zijn verricht.

Het begrotingsresultaat bestaat uit twee delen: het resultaat van de EU en het resultaat van de deelneming van de EVA-landen die lid zijn van de Europese Economische Ruimte (EER). Overeenkomstig artikel 1, lid 1, van Verordening nr. 608/2014 betreffende de eigen middelen weerspiegelt dit resultaat het verschil tussen:

- de totale begrotingsontvangsten van het begrotingsjaar en
- het bedrag van de betalingen uit de kredieten van het begrotingsjaar, vermeerderd met de kredieten van hetzelfde jaar die naar het volgende jaar zijn overgedragen.

Dit verschil wordt vermeerderd of verminderd met:

- het nettobedrag dat voortvloeit uit de annulering van uit vorige jaren overgedragen betalingskredieten en de bij de betalingen door veranderingen van de wisselkoersen van de euro

opgetreden overschrijdingen van de niet-gesplitste kredieten die van het vorige jaar zijn overgedragen;

- de ontwikkeling van bestemmingsontvangsten en
- de gedurende het jaar geboekte netto wisselkoerswinsten en -verliezen.

Van het vorige begrotingsjaar overgedragen kredieten die betrekking hebben op bijdragen van en werkzaamheden voor derden worden uiteraard nooit geannuleerd en worden opgenomen als aanvullende kredieten voor het begrotingsjaar. Dit verklaart het verschil tussen de van het voorafgaande jaar overgedragen kredieten in de verslagen over de uitvoering van de begroting N en de naar het volgende jaar overgedragen kredieten in de verslagen over de uitvoering van de begroting N-1. Wederopgevoerde kredieten na terugstorting van vooruitbetalingen maken geen deel uit van het resultaat van het begrotingsjaar.

De overgedragen betalingskredieten omvatten: overdrachten van rechtswege en overdrachten bij besluit. De annulering van niet-bestede betalingskredieten die van het vorige jaar zijn overgedragen toont de annuleringen van kredieten die van rechtswege zijn overgedragen en kredieten die bij besluit zijn overgedragen.

1.6. AANSLUITING VAN HET ECONOMISCH RESULTAAT MET HET BEGROTINGSRESULTAAT

miljoen EUR

	2018	2017
ECONOMISCH RESULTAAT VAN HET JAAR	13 918	8 082
Ontvangsten		
<i>Rechten die in het lopende jaar zijn vastgesteld, maar nog niet zijn geïnd</i>	(6 220)	(4 408)
<i>Rechten die in vorige jaren zijn vastgesteld en in het lopende jaar zijn geïnd</i>	9 331	10 739
<i>Toegerekende baten (netto)</i>	(4 015)	(257)
Uitgaven		
<i>Toegerekende uitgaven (netto)</i>	4 511	3 725
<i>Uitgaven van een vorig jaar betaald in het lopende jaar</i>	(6 086)	(3 574)
<i>Netto-effect voorfinanciering</i>	(8 634)	(12 059)
<i>Betalingskredieten overgedragen naar volgend jaar</i>	(2 941)	(3 373)
<i>Betalingen gedaan uit overdrachten en annulering van niet-bestede betalingskredieten</i>	2 098	1 784
<i>Mutaties in voorzieningen</i>	3 567	6 752
<i>Overige</i>	(4 175)	(6 676)
Economisch resultaat agentschappen en EGKS	448	179)
BEGROTINGSRESULTAAT VAN HET JAAR	1 802	555

In overeenstemming met het Financieel Reglement wordt het economisch resultaat van het jaar berekend op transactiebasis, terwijl het begrotingsresultaat op het gewijzigdekasbeginsel wordt gebaseerd. Aangezien het economisch resultaat en het begrotingsresultaat het gevolg zijn van dezelfde onderliggende verrichtingen, is het nuttig om na te gaan of ze op elkaar kunnen worden afgestemd.

Afstemmingsposten — Ontvangsten

De werkelijke begrotingsontvangsten van een begrotingsjaar zijn gelijk aan de bedragen die worden geïnd van in de loop van het jaar vastgestelde rechten en de bedragen die worden geïnd van rechten die in vorige jaren zijn vastgesteld. Daarom moeten de rechten die in het lopende jaar zijn vastgesteld maar nog niet geïnd zijn ten behoeve van de afstemming van het economisch resultaat worden afgetrokken, aangezien ze geen deel uitmaken van de begrotingsontvangsten. Daarentegen moeten de rechten die in vorige jaren zijn vastgesteld en in het lopende jaar geïnd zijn, ten behoeve van de afstemming bij het economisch resultaat worden opgeteld.

De toegerekende baten bestaan hoofdzakelijk uit toegerekende baten voor de landbouw, eigen middelen, en rente en dividenden. Alleen het netto-effect, d.w.z. de toegerekende baten voor het lopende jaar verminderd met de teruggeboekte toegerekende baten van vorig jaar, wordt in aanmerking genomen.

Afstemmingsposten — Uitgaven

De toegerekende uitgaven bestaan hoofdzakelijk uit uitgaven die toegerekend zijn met het oog op afsluiting aan het einde van het jaar, d.w.z. subsidiabele uitgaven die begunstigden van EU-middelen hebben gedaan, maar nog niet aan de Commissie hebben gedeclareerd. Alleen het netto-effect, d.w.z. de toegerekende uitgaven voor het lopende jaar verminderd met de teruggeboekte toegerekende baten van vorig jaar, wordt in aanmerking genomen. Betalingen tijdens het lopende jaar betreffende in voorgaande jaren ingeschreven facturen maken deel uit van de uitgaven van het lopende begrotingsjaar en moeten derhalve met het oog op de aansluiting bij het economisch resultaat worden opgeteld.

Het netto-effect van voorfinanciering is de combinatie van 1) de nieuwe voorfinancieringsbedragen die in het lopende jaar zijn betaald en als begrotingsuitgaven van het jaar geboekt zijn, en 2) de verrekening van voorfinanciering via de aanvaarding van subsidiabele kosten in het lopende jaar. De laatste zijn wel toegerekende uitgaven, maar geen uitgaven in de begrotingsboekhouding, aangezien de aanvankelijke voorfinanciering reeds als een begrotingsuitgave werd beschouwd op het ogenblik van de betaling.

Naast de betalingen die verricht zijn uit de kredieten van het jaar, dienen de kredieten voor dat jaar die naar het volgende jaar worden overgedragen ook in aanmerking te worden genomen voor de berekening van het begrotingsresultaat van het jaar (overeenkomstig artikel 1, lid 1, van Verordening nr. 608/2014). Hetzelfde geldt voor begrotingsbetalingen die in het lopende jaar zijn gedaan uit van voorgaande jaren overgedragen kredieten en de annulering van niet-bestede betalingskredieten.

De mutatie in de voorzieningen heeft betrekking op ramingen die aan het einde van het jaar in de financiële staten zijn gedaan (hoofdzakelijk personeelsbeloningen) die geen invloed hebben op de begrotingsboekhouding. Andere afstemmingsbedragen omvatten verschillende elementen zoals de afschrijving/waardevermindering van activa, de verwerving van activa, financiëleleaseverplichtingen en financiële participaties, waarvan de behandeling in de begrotingsboekhouding en in de boekhouding op transactiebasis verschilt.

2. UITVOERING VAN DE EU-BEGROTING 2018 — BESPREKING

2.1. ONTVANGSTEN

Het bedrag van de vastleggingskredieten in de oorspronkelijk goedgekeurde EU-begroting, die op 30 november 2017 door de voorzitter van het Europees Parlement werd ondertekend, werd vastgelegd op 144 681 miljoen EUR, voor 142 832 miljoen EUR uit eigen middelen te financieren. De geraamde ontvangsten en uitgaven in de oorspronkelijke begroting worden doorgaans in de loop van het begrotingsjaar aangepast en die wijzigingen worden in gewijzigde begrotingen opgenomen. Wijzigingen in de eigenmiddelenbetalingen op basis van het bni garanderen dat de begrote ontvangsten precies overeenstemmen met de begrote uitgaven. In overeenstemming met het evenwichtsbeginsel moeten de ontvangsten en de uitgaven van de begroting (betalingskredieten) in evenwicht zijn.

In 2018 werden zes gewijzigde begrotingen goedgekeurd. De definitieve goedgekeurde ontvangsten voor 2018 kwamen hierdoor uit op 144 767,9 miljoen EUR en het totaal gefinancierd met eigen middelen (142 363,7 miljoen EUR). De belangrijkste reden voor de vermindering van de bijdragen van de lidstaten in 2018 was het overschot van het vorige begrotingsjaar (555,5 miljoen EUR); daartegenover stond een beperkte nettotoename van de betalingskredieten (met 86,9 miljoen EUR).

Wat het resultaat van de eigen middelen betreft, lag de inning van traditionele eigen middelen zeer dicht bij de geraamde bedragen. Dit komt in de eerste plaats doordat de begrotingsramingen werden gewijzigd toen gewijzigde begroting 6/2018 werd opgesteld (voornamelijk op basis van de prognose van voorjaar 2018).

De definitieve btw- en bni-betalingen van de lidstaten lagen ook dicht bij de laatste begrotingsraming. De verschillen tussen de geraamde bedragen en de werkelijk betaalde bedragen worden veroorzaakt door de

verschillen tussen de eurokoersen die voor begrotingsdoeleinden zijn gebruikt en de koersen die golden op het ogenblik waarop de lidstaten die geen deel uitmaken van de EMU, hun betalingen daadwerkelijk hebben verricht.

Wat de btw- en bni-saldi betreft, zijn de regels vastgesteld in artikel 10 ter van de verordening inzake de terbeschikkingstelling (Verordening 609/2014). Deze procedure leidt niet automatisch tot een wijziging van de begroting en daarom roept de Commissie de nettobedragen rechtstreeks bij de lidstaten af. Er was zo goed als geen impact op de EU-begroting als gevolg van dit salderingssysteem.

De post "Bijdragen en terugbetalingen in het kader van overeenkomsten en programma's van de EU" betreft voornamelijk ontvangsten van financiële correcties (ESIF, ELFG en Elfpo), de deelname van derde landen aan onderzoeksprogramma's, de goedkeuring van de rekeningen voor de landbouwfondsen en andere bijdragen en terugbetalingen aan programma's/activiteiten van de EU. Een aanzienlijk deel van dit totaal bestaat uit bestemmingsontvangsten, wat doorgaans aanleiding geeft tot de opname van aanvullende kredieten op de uitgavenzijde. In 2018 was het totaal van deze bijdragen (12,8 miljard EUR).

De ontvangsten uit boeten betreft met name geldboeten in verband met mededingingszaken.

2.2. UITGAVEN

In de begroting 2018 werd gestreefd naar een juist evenwicht tussen de uitvoering van de lopende programma's en de aanpak van nieuwe uitdagingen. Derhalve werd in de begroting voortgebouwd op in de vorige jaren gedane vastleggingen en gebruikgemaakt van de bestaande ruimte voor flexibiliteit om te reageren op uitdagingen overeenkomstig het meerjarig financieel kader 2014-2020 (MFK). Bij de tussentijdse herziening van het MFK 2014-2020 is het vermogen van de EU-begroting vergroot om in te spelen op nieuwe uitdagingen en toekomstige behoeften op te vangen.

In lijn met de in het MFK voorziene jaarlijkse ontwikkeling bedroegen de in de ontwerpbegroting voorgestelde kredieten 160,7 miljard EUR (1,4 % meer dan de begroting 2017) voor vastleggingen en 144,7 miljard EUR (8 %) voor betalingen, oftewel 1,02 % en 0,92 % respectievelijk van het bni van de EU. Wat de betalingen betreft, was de abnormale achterstand van het begin van de MFK-periode weggewerkt in 2016 en was de verwachting dat veel programma's op kruissnelheid zouden komen, met name die van "Economische, sociale en territoriale cohesie" (rubriek 1b).

De Commissie stelde in 2018 geen noemenswaardige aanpassingen via gewijzigde begrotingen voor. De enige aanpassingen werden voorgesteld in gewijzigde begroting nr. 6, waarbij het niveau van de betalings- en de vastleggingskredieten meer in overeenstemming werd gebracht van de geraamde behoeften in het kader van de globale overschrijving.

Uitvoering van de beschikbare kredieten in 2018

De uitvoering voor alle soorten kredieten (begrotingskredieten, overdrachten 2017 en bestemmingsontvangsten) bedroeg in 2018 97 % wat de vastleggingen en 94 % wat de betalingen betreft. De uitvoering van de begrotingskredieten was in 2018 volledig (99,9 % voor de vastleggingen en 98,5 % voor de betalingen). De uitvoering loopt op tot 99,8 % voor de vastleggingskredieten en 99,7 % voor de betalingskredieten als wordt aangenomen dat de naar 2019 overgedragen bedragen volledig zullen worden besteed.

Voor alle rubrieken werden hoge uitvoeringsniveaus opgetekend. Voor de speciale instrumenten is volledige uitvoering geen doelstelling omdat zij alleen worden ingezet bij crises of onvoorziene omstandigheden.

Nog betaalbaar te stellen vastleggingen

De nog betaalbaar te stellen vastleggingen (de zogeheten "RAL") bedroegen eind 2018 281,2 miljard EUR. De RAL namen minder dan verwacht toe tot 13,5 miljard EUR als gevolg van de combinatie van een aanvulling van de vastleggingskredieten bij gewijzigde begroting nr. 3 (in verband met de uitbreiding van de Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije) en een beter dan verwachte uitvoering van de vastleggings- en betalingskredieten uit alle bronnen, d.w.z. goedgekeurde, overgedragen van 2017 en bestemmingsontvangsten.

In het verslag over het begrotings- en financieel beheer — Begrotingsjaar 2018 van de Commissie, deel A (overzicht op begrotingsniveau) en deel B (over elke rubriek van het meerjarig financieel kader (MFK) afzonderlijk), is een gedetailleerdere analyse opgenomen van de begrotingsaanpassingen, hun specifieke context, hun motivering en hun effect.

Begrotingsresultaat

Het begrotingsresultaat van 2018 bedraagt 1,8 miljard EUR en komt daarmee uit boven het historisch lage niveau van 0,56 miljard EUR in 2017. Het is voornamelijk afkomstig van de ontvangstenzijde, waar de inkomsten uit bijdragen en terugbetalingen in het kader van overeenkomsten en programma's van de Unie in 2018 materieel waren (12,8 miljard EUR). Voor de betalingskredieten was er bijna volledige besteding (94 %), de niet-bestede bedragen (5 %) werden overgedragen naar 2019 en het ongebruikte deel is niet significant.

3. UITVOERING VAN DE ONTVANGSTENZIJDE VAN DE EU-BEGROTING

3.1. OVERZICHT VAN DE UITVOERING VAN DE ONTVANGSTENZIJDE VAN DE EU-BEGROTING

miljoen EUR

Omschrijving	Begrotingskredieten		Vastgestelde rechten			Ontvangsten		Ontvangsten als % van de begroting		Nog te ontvangen
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Definitief goedgekeurde begroting	Lopend jaar	Overgedragen	Totaal	Op rechten van lopend jaar	Op overgedragen rechten	Totaal		
	1	2	3	4	5=3+4	6	7	8=6+7	9=8/2	10=5-8
1 Eigen middelen	142 832	142 364	142 334	39	142 373	142 329	0	142 330	100 %	44
3 Overschotten, saldi en aanpassingen	–	556	581	–	581	581	–	581	105 %	–
4 Ontvangsten afkomstig van personen die verbonden zijn aan de instellingen en andere organen van de Unie	1 547	1 547	1 541	11	1 552	1 531	11	1 542	100 %	10
5 Ontvangsten voortvloeiend uit de administratieve werking van de instelling	45	45	559	24	583	545	18	563	1 250 %	20
6 Bijdragen en terugbetalingen in het kader van overeenkomsten en programma's van de Unie	110	110	13 021	324	13 346	12 619		12 777	11 615 %	569
7 Achterstandsrente en geldboeten	115	115	6 778	7 814	14 592	897	576	1 473	1 281 %	13 119
8 Opgenomen en verstrekte leningen	6	6	24	15	39	24	15	39	631 %	–
9 Diverse ontvangsten	25	25	17	6	24	12	1	13	53 %	10
Totaal	144 681	144 768	164 856	8 234	173 090	158 539	779	159 318	110 %	13 771

4. UITVOERING VAN DE UITGAVENZIJDE VAN DE EU-BEGROTING

4.1. MFK: SAMENSTELLING EN ONTWIKKELING VAN DE VASTLEGGINGS- EN BETALINGSKREDIETEN

miljoen EUR

Vastleggingskredieten						Betalingskredieten						Totaal beschik- bare kredieten
MFK-rubriek	Begrotingsmiddelen			Aanvullende kredieten		Totaal beschik- bare kredieten	Begrotingsmiddelen			Aanvullende kredieten		
	Oorspron- kelijk goed- gekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen & overschrij- vingen	Definitief goedge- keurde begroting	Over- drachten	Bestem- mings- ontvangsten		Oor- spronkelijk goed- gekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen & overschrij- vingen	Definitief goedge- keurde begroting	Over- drachten	Bestem- mings- ontvangsten	
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+ 4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+ 10+11
1 Slimme en inclusieve groei	77 534	(2)	77 532	123	11 994	89 649	66 624	108	66 733	120	14 064	80 917
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	22 001	(2)	22 000	4	3 861	25 864	20 097	57	20 155	108	4 811	25 073
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	55 532	–	55 532	119	8 133	63 785	46 527	51	46 578	13	9 253	55 844
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen waarvan:	59 285	(46)	59 239	451	2 729	62 419	56 084	157	56 241	663	2 744	59 648
marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	43 235	(1)	43 233	451	1 601	45 284	43 189	(9)	43 180	656	1 601	45 436
3 Veiligheid en burgerschap	3 493	(1)	3 492	247	276	4 015	2 981	32	3 013	16	276	3 305
4 Europa als wereldspeler	9 569	810	10 379	64	1 005	11 448	8 906	(93)	8 813	315	1 659	10 788
5 Administratie	9 666	–	9 666	11	832	10 508	9 666	0	9 667	854	834	11 355
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	4 015	–	4 015	11	439	4 465	4 015	–	4 015	507	441	4 963
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8 Negatieve reserve en van het vorige begrotingsjaar overgedragen tekort	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Jaarrekening van de Europese Unie 2018

9 Speciale instrumenten	567	(179)	388	–	41	429	420	(118)	302	0	38	340
Totaal	160 114	583	160 696	895	16 876	178 468	144 681	87	144 768	1 970	19 616	166 353

4.2. MFK: BESTEDING VAN DE VASTLEGGINGSKREDIETEN

miljoen
EUR

MFK-rubriek	Totaal beschikbare kredieten	Vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goed- gekeurde begroting	Van overdrach- ten	Van bestemmings- ontvangsten	Totaal	%	Bestem- mings- ontvangsten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van overdrach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10 + 11+12
1 Slimme en inclusieve groei	89 649	77 514	114	9 729	87 357	97 %	2 265	0	2 265	18	9	0	27
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	25 864	21 988	4	1 780	23 773	92 %	2 080	0	2 081	11	0	0	11
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	63 785	55 525	110	7 949	63 585	100 %	184	–	184	7	9	–	16
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	62 419	58 774	442	1 344	60 560	97 %	1 385	460	1 845	6	9	–	15
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	45 284	42 771	442	1 152	44 364	98 %	449	460	908	3	9	–	11
3 Veiligheid en burgerschap	4 015	3 491	247	118	3 855	96 %	158	–	158	2	–	0	2
4 Europa als wereldspeler	11 448	10 377	64	621	11 062	97 %	383	–	383	2	–	0	2
5 Administratie	10 508	9 545	7	572	10 124	96 %	259	1	260	119	5	0	124
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	4 465	3 939	7	334	4 280	96 %	105	0	105	76	5	0	81
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8 Negatieve reserve en van het vorige begrotingsjaar overgedragen tekort	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9 Speciale instrumenten	429	180	–	–	180	42 %	41	64	104	144	–	–	144
Totaal	178 468	159 881	873	12 385	173 139	97 %	4 491	525	5 015	291	23	0	314

4.3. MFK: BESTEDING VAN DE BETALINGSKREDIETEN

miljoen EUR

MFK-rubriek	Totaal beschikbaar kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedgekeurde begroting	Van overdrachten	Van bestemmingsontvangsten	Totaal	%	Automatische overdrachten	Overdrachten bij besluit	Bestemmingsontvangsten	Totaal	Van definitief goedgekeurde begroting	Van overdrachten	Van bestemmingsontvangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+8+9	11	12	13	14=11+12+13
1 Slimme en inclusieve groei	80 917	66 540	107	9 230	75 876	94 %	130	3	4 833	4 966	59	14	1	74
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	25 073	19 993	97	1 318	21 408	85 %	117	3	3 492	3 612	41	11	1	53
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	55 844	46 547	10	7 912	54 468	98 %	13	–	1 341	1 354	18	3	–	21
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	59 648	55 576	643	1 827	58 046	97 %	193	460	918	1 570	13	20	–	33
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	45 436	42 533	636	1 142	44 310	98 %	186	460	459	1 104	2	20	–	22
3 Veiligheid en burgerschap	3 305	2 980	11	117	3 108	94 %	9	–	159	167	25	5	0	29
4 Europa als wereldspeler	10 788	8 711	310	498	9 519	88 %	65	–	1 161	1 226	37	5	0	42
5 Administratie	11 355	8 731	768	445	9 944	88 %	818	2	389	1 209	120	82	1	203
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	4 963	3 435	446	259	4 140	83 %	508	0	182	690	76	58	–	133
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8 Negatieve reserve en van het vorige begrotingsjaar overgedragen tekort	–	–	–	–	–	–	0	–	–	–	–	–	–	–
9 Speciale instrumenten	340	157	0	22	180	53 %	0	–	16	16	144	0	–	144

Totaal	166 353	142 695	1 840	12 138	156 673	94 %	1 214	465	7 475	9 154	398	126	2	526
---------------	----------------	----------------	--------------	---------------	----------------	-------------	--------------	------------	--------------	--------------	------------	------------	----------	------------

4.4. MFK: ONTWIKKELING VAN DE NOG BETAALBAAR TE STELLEN VASTLEGGINGEN (RAL)

MFK-rubriek	RAL eind vorig jaar				Vastleggingen van het jaar				Totale RAL per jaareinde
	Van vorig jaar overgedragen vastleggingen	Vrijmakingen/ herwaarderingen/ annuleringen	Betalingen	RAL per jaareinde	Vastleggingen tijdens het jaar	Betalingen	Annulering van niet-overdraagbare vastleggingen	RAL per jaareinde	
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7	8=5+6+7	9=4+8
1 Slimme en inclusieve groei	196 837	(1 323)	(67 640)	127 874	87 357	(8 237)	(4)	79 117	206 991
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	35 576	(932)	(13 691)	20 953	23 773	(7 717)	(4)	16 052	37 006
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	161 260	(392)	(53 948)	106 920	63 585	(520)	0	63 064	169 985
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	37 883	(360)	(13 466)	24 058	60 560	(44 580)	0	15 980	40 037
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	309	14	228	67	44 364	(44 082)	–	282	349
3 Veiligheid en burgerschap	5 194	(107)	(1 781)	3 306	3 855	(1 327)	–	2 528	5 834
4 Europa als wereldspeler	26 478	(667)	(6 746)	19 064	11 062	(2 773)	(1)	8 288.	27 352.
5 Administratie	867	(87)	(775)	6	10 124	(9 169)	(0)	955	961
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	507	(61)	(444)	2	4 280	(3 695)	0	584	587
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8 Negatieve reserve en van het vorige begrotingsjaar overgedragen tekort	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9 Speciale instrumenten	0	(0)	(0)	–	180	(180)	–	0	0
Totaal	267 258	(2 544)	(90 407)	174 307	173 139	(66 265)	(5)	106 868	281 175

miljoen EUR

4.5. MFK: RAL NAAR JAAR VAN OORSPRONG

miljoen EUR

MFK-rubriek	< 2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totaal
1 Slimme en inclusieve groei	1 355	744	5 867	3 807	13 803	37 234	65 049	79 131	206 991
1a: Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid	554	289	1 645	2 067	2 880	4 994	8 521	16 055	37 006
1b: Economische, sociale en territoriale cohesie	801	455	4 222	1 739	10 923	32 240	56 528	63 076	169 985
2 Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	186	56	461	311	2 138	8 301	12 411	16 173	40 037
waarvan: marktgerelateerde uitgaven en rechtstreekse betalingen	–	–	–	0	3	9	55	282	349
3 Veiligheid en burgerschap	50	67	56	45	118	901	2 069	2 528	5 834
4 Europa als wereldspeler	1 065	671	1 526	1 753	2 920	4 697	6 385	8 335	27 352
5 Administratie	–	–	0	0	–	0	3	957	961
waarvan: administratieve uitgaven van de instellingen	0	0	0	0	0	0	0	587	587
9 Speciale instrumenten	–	–	–	–	–	–	0)	0	0
Totaal	2 656	1 538	7 910	5 916	18 979	51 133	85 917	107 126	281 175

4.6. MFK IN DETAIL: SAMENSTELLING EN ONTWIKKELING VAN DE VASTLEGGINGS- EN BETALINGSKREDIETEN

miljoen EUR

Programma	Vastleggingskredieten						Betalingskredieten					
	Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten			Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten		
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+10+11
1 Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI)	2 038	–	2 038	–	89	2 127	1 828	151	1 979	–	89	2 068
Europese satellietnavigatie (Egnos/Galileo)	808	–	808	–	169	977	718	192	910	2	259	1 171
Internationale thermonucleaire reactor (ITER)	376	–	376	–	50	426	501	148	649	1	50	699
Europees programma voor aardobservatie (Copernicus)	630	–	630	–	15	645	608	47)	561	2	15	577
Europees Solidariteitskorps (ESK)	43	–	43	–	–	43	33	–	33	–	–	33
Nucleaire veiligheid en ontmanteling	141	–	141	–	–	141	152	44	196	–	–	196
Horizon 2020	11 212	5	11 217	–	2 190	13 407	10 901	(332)	10 570	67	3 116	13 753
Euratom-programma voor onderzoek en opleiding	356	(3)	353	–	123	475	315	(24)	291	20	151	462
Concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (Cosme)	354	0	354	–	49	403	253	2	255	2	97	355
Onderwijs, opleiding en sport (Erasmus+)	2 315	–	2 315	–	427	2 741	2 146	103	2 249	7	441	2 697
Programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI)	132	–	132	–	11	143	118	(1)	117	2	10	129
Douane, Fiscalis en fraudebestrijding	135	4	139	–	7	146	125	(1)	124	0	7	132
CEF - Energie	680	–	680	–	6	686	218	43	261	1	6	267
CEF - Vervoer	1 898	0	1 898	–	165	2 063	1 163	(103)	1 060	2	90	1 151
CEF - Informatie- en communicatietechnologie (ICT)	170	(1)	170	4	5	178	142	(53)	89	0	4	94

Programma	Vastleggingskredieten						Betalingskredieten					
	Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten			Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten		
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+10+11
Energieprojecten voor economisch herstel (EERP)	–	–	–	–	53	53	210	(52)	158	–	48	205
Gedecentraliseerde agentschappen	316	(5)	311	–	25	336	318	(11)	307	–	25	332
Andere acties en programma's	176	(2)	174	–	473	647	153	19	172	1	400	573
Proefprojecten en voorbereidende acties	92	(0)	91	–	1	93	78	(25)	52	–	1	53
Specifieke bevoegdheden van de Commissie	129	(0)	129	–	4	133	117	5	122	–	4	125
Regionale convergentie (regio's met een ontwikkelingsachterstand)	27 012	53)	26 960	96	4 223	31 279	23 388	749	24 137	–	4 722	28 858
Overgangsregio's	5 739	(10)	5 729	–	850	6 579	4 040	(605)	3 435	–	939	4 374
Concurrentievermogen (meer ontwikkelde regio's)	8 427	41	8 468	–	1 370	9 837	7 394	(21)	7 373	–	1 907	9 280
Ultraperifere en dunbevolkte regio's	226	–	226	–	32	258	169	88	257	–	32	289
Cohesiefonds	9 394	–	9 394	–	1 325	10 719	8 456	272)	8 184	–	1 264	9 448
Europese territoriale samenwerking	1 934	–	1 934	23	248	2 205	1 235	(160)	1 074	–	148	1 222
Technische bijstand	230	22	252	–	2	253	200	2	202	12	2	215
Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD)	557	–	557	–	0	557	401	(40)	361	0	6	368
Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief	350	–	350	–	84	434	600	220	820	–	206	1 026
Connecting Europe Facility (CEF)	1 655	–	1 655	–	–	1 655	626	100	725	–	28	754
Proefprojecten en voorbereidende acties	8	–	8	–	0	8	18	(10)	9	–	0	9
Totaal MFK-rubriek 1	77 534	(2)	77 532	123	11 994	89 649	66 624	108	66 733	120	14 064	80 917
2 Europees Landbouwarantiefonds (ELGF)	43 235	(1)	43 233	451	1 601	45 284	43 189	9)	43 180	656	1 601	45 436

Programma	Vastleggingskredieten						Betalingskredieten					
	Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten			Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten		
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+10+11
Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo)	14 381	(1)	14 380	–	972	15 352	11 852	213	12 066	2	862	12 929
Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV)	933	–	933	–	140	1 073	515	(7)	507	1	268	776
Visserijpartnerschapsovereenkomsten en organisaties voor visserijbeheer	141	(47)	95	–	–	95	132	34)	97	–	–	97
Milieu- en klimaatactie (LIFE)	523	–	523	–	9	532	316	1	317	4	6	327
Gedecentraliseerde agentschappen	57	3	60	–	8	68	57	3	60	–	8	68
Andere acties en maatregelen	–	–	–	–	–	–	6	–	6	–	–	6
Proefprojecten en voorbereidende acties	16	–	16	–	0	16	18	(9)	8	–	0	8
Specifieke acties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 2	59 285	46)	59 239	451	2 729	62 419	56 084	157	56 241	663	2 744	59 648
3 Fonds voor asiel, migratie en integratie (AMIF)	719	29	748	207	38	993	594	112	706	2	38	746
Consumenten	28	–	28	–	1	29	23	6	29	1	1	31
Creatief Europa	230	–	230	–	13	244	181	16	197	2	16	214
Noodhulp binnen de Unie (IES)	200	1)	199	–	0	199	221	12	233	0	0	233
Fonds voor interne veiligheid	720	10	730	40	132	901	481	(48)	433	2	129	565
IT-systemen	26	(17)	10	–	3	13	13	(3)	10	–	3	13
Justitie	47	–	47	–	1	49	36	12	48	1	1	50
Rechten, gelijkheid en burgerschap	63	–	63	–	2	65	47	27	73	0	2	75
Uniemechanisme voor civiele bescherming	33	–	33	–	2	35	34	–	34	5	2	41

Programma	Vastleggingskredieten						Betalingskredieten					
	Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten			Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten		
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+10+11
Europa voor de burger	28	–	28	–	1	28	29	–	29	0	1	29
Levensmiddelen en diervoeders	280	(1)	279	–	5	284	248	(4)	244	1	6	252
Gezondheid	66	–	66	–	2	69	56	4	60	1	2	63
Gedecentraliseerde agentschappen	940	20)	920	–	76	996	908	98)	810	–	76	886
Proefprojecten en voorbereidende acties	13	(1)	11	–	0	11	18	5)	13	–	0	13
Specifieke acties	99	–	99	–	1	99	92	2	93	1	0	94
Totaal MFK-rubriek 3	3 493	(1)	3 492	247	276	4 015	2 981	32	3 013	16	276	3 305
4 Pretoetredingssteun (IPA II)	1 649	393	2 041	1	106	2 149	1 452	(186)	1 266	6	475	1 747
Macrofinanciële bijstand (MFB)	42	(32)	11	–	–	11	42	(32)	10	–	–	10
Garantiefonds voor externe acties	138	–	138	–	110	248	138	–	138	–	110	248
Uniemechanisme voor civiele bescherming	16	(10)	6	–	1	7	15	(5)	11	2	1	13
EU-vrijwilligersinitiatief voor humanitaire hulp	20	(0)	20	–	–	20	17	(1)	16	0	–	16
Europees Fonds voor duurzame ontwikkeling (EFDO)	25	–	25	–	401	426	25	–	25	275	401	701
Europees nabuurschapsinstrument (ENI)	2 367	112	2 478	–	40	2 518	2 278	(167)	2 111	5	51	2 167
Instrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)	2 976	5	2 981	–	74	3 055	2 735	(78)	2 657	14	110	2 781
Partnerschapsinstrument (PI)	140	5	145	–	6	151	101	27	128	0	7	135
Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR)	193	(5)	188	–	1	190	169	22	191	3	1	195
Stabiliteit en vrede (IcSP)	370	(1)	370	–	9	378	325	2	327	3	12	342

Programma	Vastleggingskredieten						Betalingskredieten					
	Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten			Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten		
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+10+11
Humanitaire hulp	1 085	332	1 417	62	58	1 537	1 095	348	1 443	5	275	1 723
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB)	328	20	348	–	39	387	292	(0)	292	0	52	345
Samenwerking op het gebied van nucleaire veiligheid (INSC)	33	–	33	–	0	33	45	(7)	39	1	1	40
Gedecentraliseerde agentschappen	20	–	20	–	0	20	20	–	20	–	0	20
Andere acties en programma's	83	(3)	80	–	158	238	75	(5)	70	0	162	232
Proefprojecten en voorbereidende acties	9	(6)	3	1	1	4	14	(5)	9	–	1	10
Specifieke acties	74	1	75	–	0	76	68	(6)	61	–	0	62
Totaal MFK-rubriek 4	9 569	810	10 379	64	1 005	11 448	8 906	(93)	8 813	315	1 659	10 788
5 Pensioenen	1 893	(0)	1 893	–	2	1 894	1 893	(0)	1 893	–	2	1 894
Europese scholen	192	(9)	183	–	15	199	192	(9)	183	0	15	199
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	4	–	4	–	0	4	4	(1)	4	1	0	4
Administratieve uitgaven van de Commissie	3 562	9	3 571	–	376	3 947	3 562	10	3 572	346	377	4 294
Administratieve uitgaven van andere instellingen	4 015	–	4 015	11	439	4 465	4 015	–	4 015	507	441	4 963
Totaal MFK-rubriek 5	9 666	–	9 666	11	832	10 508	9 666	0	9 667	854	834	11 355
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8 Negatieve reserve	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Programma	Vastleggingskredieten						Betalingskredieten					
	Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten			Begrotingsmiddelen			Extra Kredieten		
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Gewijzigde begrotingen en overschrijvingen	Definitief goedgekeurde begroting	Overdrachten	Bestemmingsontvangsten	Totaal beschikbare kredieten
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5	7	8	9=7+8	10	11	12=9+10+11
Overgedragen tekort	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9 Reserve voor noodhulp (EAR)	345	(310)	34	-	-	34	345	(225)	120	-	-	120
Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering (EFG)	172	-	172	-	41	213	25	(19)	6	0	38	44
Solidariteitsfonds van de Europese Unie (EUSF)	50	132	182	-	-	182	50	127	177	-	-	177
Totaal MFK-rubriek 9	567	(179)	388	-	41	429	420	(118)	302	0	38	340
Totaal	160 114	583	160 696	895	16 876	178 468	144 681	87	144 768	1 970	19 616	166 353

4.7. MFK IN DETAIL: BESTEDING VAN DE VASTLEGGINGSKREDIETEN

miljoen
EUR

Programma	Totaal beschik- bare kredieten	Gedane vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ont- vang- sten	Totaal	%	Bestem- mings- ont- vang- sten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ont- vangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
1 Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI)	2 127	2 038	–	59	2 097	99 %	30	–	30	0	–	–	0
Europese satellietnavigatie (Egnos/Galileo)	977	808	–	84	892	91 %	85	–	85	0	–	–	0
Internationale thermonucleaire reactor (ITER)	426	376	–	18	394	92 %	32	–	32	–	–	–	–
Europees programma voor aardobservatie (Copernicus)	645	630	–	15	645	100 %	0	–	0	–	–	–	–
Europees Solidariteitskorps (ESK)	43	43	–	–	43	99 %	–	0	0	(0)	–	–	(0)
Nucleaire veiligheid en ontmanteling	141	141	–	–	141	100 %	–	–	–	–	–	–	–
Horizon 2020	13 407	11 214	–	1 040	12 254	91 %	1 149	–	1 149	3	–	0	3
Euratom-programma voor onderzoek en opleiding	475	353	–	45	397	84 %	78	–	78	0	–	–	0
Concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (Cosme)	403	354	–	37	391	97 %	12	–	12	0	–	–	0
Onderwijs, opleiding en sport (Erasmus+)	2 741	2 315	–	258	2 573	94 %	168	–	168	–	–	–	–
Programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI)	143	129	–	5	134	94 %	6	–	6	2	–	0	2
Douane, Fiscalis en fraudebestrijding	146	138	–	1	139	95 %	6	–	6	1	–	–	1
CEF - Energie	686	680	–	0	680	99 %	6	–	6	0	–	–	0
CEF - Vervoer	2 063	1 898	–	89	1 986	96 %	76	–	76	0	–	–	0

Programma	Totaal beschik- bare kredieten	Gedane vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ont- vang- sten	Totaal	%	Bestem- mings- ont- vang- sten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ont- vangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
CEF - Informatie- en communicatietechnologie (ICT)	178	170	4	5	178	100 %	0	–	0	0	0	---	0
Energieprojecten voor economisch herstel (EERP)	53	–	–	–	–	–	53	–	53	–	–	–	–
Gedecentraliseerde agentschappen	336	311	–	15	326	97 %	10	–	10	0	–	–	0
Andere acties en programma's	647	174	–	107	281	43 %	366	–	366	1	–	0	1
Proefprojecten en voorbereidende acties	93	91	–	1	92	99 %	0	–	0	1	–	–	1
Specifieke bevoegdheden van de Commissie	133	125	–	3	128	96 %	1	–	1	3	–	–	3
Regionale convergentie (regio's met een ontwikkelingsachterstand)	31 279	26 960	87	4 103	31 150	100 %	120	–	120	–	9	–	9
Overgangsregio's	6 579	5 729	–	850	6 579	100 %	–	–	–	–	–	–	–
Concurrentievermogen (meer ontwikkelde regio's)	9 837	8 467	–	1 345	9 811	100 %	25	–	25	1	–	–	1
Ultraperifere en dunbevolkte regio's	258	226	–	32	258	100 %	–	–	–	–	–	–	–
Cohesiefonds	10 719	9 394	–	1 299	10 693	100 %	26	–	26	–	–	–	–
Europese territoriale samenwerking	2 205	1 934	23	236	2 193	99 %	12	–	12	–	–	–	–
Technische bijstand	253	246	–	1	247	97 %	1	–	1	6	–	–	6
Europese hulp aan de meest behoefenden (FEAD)	557	557	–	–	557	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief	434	350	–	84	434	100 %	–	–	–	–	–	–	–
Connecting Europe Facility (CEF)	1 655	1 655	–	–	1 655	100 %	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	8	8	–	0	8	100 %	0	–	0	0	–	–	0

Programma	Totaal beschik- bare kredieten	Gedane vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ont- vang- sten	Totaal	%	Bestem- mings- ont- vang- sten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ont- vangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
Totaal MFK-rubriek 1	89 649	77 514	114	9 729	87 357	97 %	2 265	0	2 265	18	9	0	27
2 Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF)	45 284	42 771	442	1 152	44 364	98 %	449	460	908	3	9	–	11
Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (Elfpo)	15 352	14 380	–	47	14 427	94 %	925	–	925	1	–	–	1
Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV)	1 073	931	–	139	1 070	100 %	1	–	1	2	–	–	2
Visserijpartnerschapsovereenko- msten en organisaties voor visserijbeheer	95	94	–	–	94	100 %	–	–	–	0	–	–	0
Milieu- en klimaatactie (LIFE)	532	522	–	0	522	98 %	9	–	9	0	–	–	0
Gedecentraliseerde agentschappen	68	60	–	6	66	97 %	2	–	2	–	–	–	–
Andere acties en maatregelen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	16	16	–	–	16	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Specifieke acties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 2	62 419	58 774	442	1 344	60 560	97 %	1 385	460	1 845	6	9	–	15
3 Fonds voor asiel, migratie en integratie (AMIF)	993	747	207	33	986	99 %	6	–	6	1	–	–	1
Consumenten	29	28	–	1	29	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Creatief Europa	244	230	–	9	239	98 %	5	–	5	0	–	–	0
Noodhulp binnen de Unie (IES)	199	199	–	–	199	100 %	0	–	0	–	–	–	–
Fonds voor interne veiligheid	901	729	40	30	799	89 %	102	–	102	1	–	–	1
IT-systemen	13	10	–	2	12	93 %	1	–	1	0	–	–	0
Justitie	49	47	–	1	48	99 %	0	–	0	0	–	–	0

Programma	Totaal beschik- bare kredieten	Gedane vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ont- vang- sten	Totaal	%	Bestem- mings- ont- vang- sten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ont- vangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
Rechten, gelijkheid en burgerschap	65	63	–	1	64	98 %	1	–	1	0	–	–	0
Uniemechanisme voor civiele bescherming	35	33	–	1	35	98 %	1	–	1	0	–	–	0
Europa voor de burger	28	28	–	0	28	99 %	0	–	0	0	–	–	0
Levensmiddelen en diervoeders	284	279	–	2	281	99 %	3	–	3	–	–	–	–
Gezondheid	69	66	–	2	68	99 %	1	–	1	0	–	0	0
Gedecentraliseerde agentschappen	996	920	–	36	956	96 %	39	–	39	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	11	11	–	–	11	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Specifieke acties	99	99	–	1	99	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Totaal MFK-rubriek 3	4 015	3 491	247	118	3 855	96 %	158	–	158	2	–	0	2
4 Pretoetredingssteun (IPA II)	2 149	2 041	1	55	2 097	98 %	52	–	52	1	–	–	1
Macrofinanciële bijstand (MFB)	11	10	–	–	10	97 %	–	–	–	0	–	–	0
Garantiefonds voor externe acties	248	138	–	–	138	56 %	110	–	110	–	–	–	–
Uniemechanisme voor civiele bescherming	7	6	–	1	7	100 %	0	–	0	0	–	0	0
EU-vrijwilligersinitiatief voor humanitaire hulp (EUAV)	20	20	–	–	20	100 %	–	–	–	0	–	–	0
Europees Fonds voor duurzame ontwikkeling (EFDO)	426	25	–	300	325	76 %	101	–	101	–	–	–	–
Europees nabuurschapsinstrument (ENI)	2 518	2 478	–	23	2 501	99 %	17	–	17	0	–	–	0
Instrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)	3 055	2 981	–	34	3 015	99 %	40	–	40	0	–	–	0
Partnerschapsinstrument (PI)	151	145	–	1	146	96 %	5	–	5	0	–	–	0

Programma	Totaal beschik- bare kredieten	Gedane vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ont- vang- sten	Totaal	%	Bestem- mings- ont- vang- sten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ont- vangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR)	190	188	–	1	189	100 %	1	–	1	0	–	–	0
Stabiliteit en vrede (IcSP)	378	369	–	3	373	99 %	5	–	5	0	–	–	0
Humanitaire hulp	1 537	1 417	62	54	1 533	100 %	5	–	5	0	–	–	0
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB)	387	348	–	23	371	96 %	16	–	16	0	–	–	0
Samenwerking op het gebied van nucleaire veiligheid (INSC)	33	33	–	–	33	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Gedecentraliseerde agentschappen	20	20	–	0	20	100 %	0	–	0	–	–	–	–
Andere acties en programma's	238	80	–	128	208	87 %	31	–	31	0	–	–	0
Proefprojecten en voorbereidende acties	4	3	1	–	3	85 %	1	–	1	–	–	–	–
Specifieke acties	76	75	–	0	76	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Totaal MFK-rubriek 4	11 448	10 377	64	621	11 062	97 %	383	–	383	2	–	0	2
5 Pensioenen	1 894	1 877	–	2	1 879	99 %	0	–	0	15	–	–	15
Europese scholen	199	178	–	13	190	96 %	3	–	3	6	–	–	6
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	4	3	–	0	4	100 %	0	–	0	0	–	–	0
Administratieve uitgaven van de Commissie	3 947	3 548	–	224	3 772	96 %	151	1	152	22	–	0	22
Administratieve uitgaven van andere instellingen	4 465	3 939	7	334	4 280	96 %	105	0	105	76	5	0	81
Totaal MFK-rubriek 5	10 508	9 545	7	572	10 124	96 %	259	1	260	119	5	0	124
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Programma	Totaal beschik- bare kredieten	Gedane vastleggingen					Naar 2019 overgedragen vastleggingen			Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ont- vang- sten	Totaal	%	Bestem- mings- ont- vang- sten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ont- vangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3 +4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
8 Negatieve reserve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overgedragen tekort	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9 Reserve voor noodhulp (EAR)	34	-	-	-	-	-	-	34	34	-	-	-	-
Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering (EFG)	213	28	-	-	28	13 %	41	-	41	144	-	-	144
Solidariteitsfonds van de Europese Unie (EUSF)	182	152	-	-	152	84 %	-	30	30	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 9	429	180	-	-	180	42 %	41	64	104	144	-	-	144
Totaal	178 468	159 881	873	12 385	173 139	97 %	4 491	525	5 015	291	23	0	314

4.8. MFK IN DETAIL: BESTEDING VAN DE BETALINGSKREDIETEN

*miljoen
EUR*

Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde be- groting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
		2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13	14=11+ 12+13
1 Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI)	2 068	1 979	–	59	2 038	99 %	0	–	30	30	0	–	–	0
Europese satellietnavigatie (Egnos/Galileo)	1 171	908	2	54	964	82 %	2	–	205	207	0	0	–	0
Internationale thermonucleaire reactor (ITER)	699	648	1	18	666	95 %	1	–	32	33	0	0	–	0
Europees programma voor aardobservatie (Copernicus)	577	559	2	15	576	100 %	2	–	0	2	0	0	0	0
Europees Solidariteitskorps (ESK)	33	26	–	–	26	78 %	4	3	–	7	–	–	–	–
Nucleaire veiligheid en ontmanteling	196	196	–	–	196	100 %	–	–	–	–	0	–	–	0
Horizon 2020	13 753	10 492	61	766	11 319	82 %	75	–	2 349	2 424	2	7	1	10
Euratom-programma voor onderzoek en opleiding	462	273	18	26	317	69 %	19	–	125	143	0	2	–	2
Concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (Cosme)	355	252	2	46	300	85 %	3	–	51	54	0	0	–	0
Onderwijs, opleiding en sport (Erasmus+)	2 697	2 242	7	118	2 366	88 %	7	–	323	330	(0)	0	0	0
Programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI)	129	115	1	4	120	93 %	1	–	6	7	1	1	0	2

Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde be- groting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
		1	2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13
Douane, Fiscalis en fraudebestrijding	132	118	0	1	120	91 %	0	–	6	6	6	0	–	6
CEF - Energie	267	258	1	6	264	99 %	1	–	0	1	2	0	–	2
CEF - Vervoer	1 151	1 058	2	77	1 137	99 %	1	–	12	13	1	0	–	1
CEF - Informatie- en communicatietechnolog ie (ICT)	94	76	0	3	80	85 %	0	–	0	1	13	0	0	13
Energieprojecten voor economisch herstel (EERP)	205	150	–	9	159	77 %	0	–	39	39	7	–	–	7
Gedecentraliseerde agentschappen	332	307	–	15	322	97 %	0	–	10	10	0	–	–	0
Andere acties en programma's	573	169	1	98	269	47 %	1	–	302	303	2	0	0	2
Proefprojecten en voorbereidende acties	53	48	–	1	49	92 %	0	–	0	0	4	–	–	4
Specifieke bevoegdheden van de Commissie	125	119	–	2	121	97 %	0	–	1	1	3	–	0	3
Regionale convergentie (regio's met een ontwikkelingsachtersta nd)	28 858	24 137	–	3 962	28 099	97 %	0	–	760	760	–	–	–	0
Overgangsregio's	4 374	3 435	–	787	4 223	97 %	0	–	151	151	–	–	–	0)
Concurrentievermogen (meer ontwikkelde regio's)	9 280	7 373	–	1 742	9 115	98 %	0	–	165	165	–	–	–	0
Ultraperifere en dunbevolkte regio's	289	257	–	26	283	98 %	0	–	6	6	–	–	–	0
Cohesiefonds	9 448	8 184	–	1 045	9 229	98 %	0	–	219	219	–	–	–	(0)

Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde be- groting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13	14=11+ 12+13
Europese territoriale samenwerking	1 222	1 074	–	116	1 190	97 %	0	–	32	32	–	–	–	0
Technische bijstand	215	185	10	1	196	91 %	13	–	1	13	4	3	–	6
Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD)	368	347	0	6	354	96 %	0	–	0	0	14	0	–	14
Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief	1 026	820	–	200	1 020	99 %	0	–	6	6	–	–	–	–
Connecting Europe Facility (CEF)	754	725	–	27	752	100 %	–	–	1	1	1	–	–	1
Proefprojecten en voorbereidende acties	9	9	–	0	9	99 %	0	–	–	–	0	–	–	0
Totaal MFK-rubriek 1	80 917	66 540	107	9 230	75 876	94 %	130	3	4 833	4 966	59	14	1	74
2 Europees Landbouwarantiefonds (ELGF)	45 436	42 533	636	1 142	44 310	98 %	186	460	459	1 104	2	20	–	22
Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo)	12 929	12 055	2	409	12 467	96 %	2	–	453	455	8	0	–	8
Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV)	776	506	1	267	774	100 %	1	–	1	2	0	0	–	0
Visserijpartnerschapsovereenkomsten en organisaties voor visserijbeheer	97	97	–	–	97	100 %	0	–	–	–	–	–	–	–
Milieu- en klimaatactie (LIFE)	327	311	4	2	317	97 %	4	–	4	8	2	0	–	2
Gedecentraliseerde agentschappen	68	60	–	6	66	97 %	0	–	2	2	–	–	–	(0)

LOK														
Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde be- groting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
		1	2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13
Andere acties en maatregelen	6	6	–	–	6	100 %	0	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	8	8	–	–	8	93 %	0	–	0	0	1	–	–	1
Specifieke acties	–	–	–	–	–	–	0	–	–	–	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 2	59 648	55 576	643	1 827	58 046	97 %	193	460	918	1 570	13	20	–	33
3 Fonds voor asiel, migratie en integratie (AMIF)	746	704	2	32	738	99 %	1	–	5	7	1	0	–	1
Consumenten	31	27	0	1	28	92 %	1	–	0	1	1	0	–	2
Creatief Europa	214	196	2	9	206	96 %	1	–	7	8	0	0	0	0
Noodhulp binnen de Unie (IES)	233	226	0	–	226	97 %	0	–	0	0	7	0	–	7
Fonds voor interne veiligheid	565	424	2	29	454	80 %	1	–	100	102	8	0	–	8
IT-systemen	13	10	–	3	13	98 %	0	–	0	0	–	–	–	–
Justitie	50	46	0	1	47	94 %	1	–	0	1	2	0	0	2
Rechten, gelijkheid en burgerschap	75	72	0	1	73	97 %	0	–	1	1	1	0	0	1
Uniemechanisme voor civiele bescherming	41	31	2	1	34	83 %	0	–	1	1	3	3	–	6
Europa voor de burger	29	28	0	0	29	98 %	0	–	0	0	0	0	–	0
Levensmiddelen en diervoeders	252	244	1	3	247	98 %	1	–	3	4	0	0	–	0
Gezondheid	63	59	1	1	61	98 %	1	–	1	1	0	0	0	0
Gedecentraliseerde agentschappen	886	810	–	36	846	96 %	0	–	39	39	0	–	–	0

Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13	14=11+ 12+13
Proefprojecten en voorbereidende acties	13	11	–	–	11	89 %	0	–	0	0	1	–	–	1
Specifieke acties	94	92	0	0	93	98 %	1	–	0	1	1	0	–	1
Totaal MFK-rubriek 3	3 305	2 980	11	117	3 108	94 %	9	–	159	167	25	5	0	29
4 Pretoetredingssteun (IPA II)	1 747	1 236	6	205	1 446	83 %	6	–	270	276	24	1	–	25
Macrofinanciële bijstand (MFB)	10	5	–	–	5	50 %	0	–	–	–	5	–	–	5
Garantiefonds voor externe acties	248	138	–	–	138	56 %	–	–	110	110	–	–	–	–
EU-mechanisme voor civiele bescherming	13	6	2	1	9	64 %	0	–	0	0	4	0	0	5
EU-vrijwilligersinitiatief voor humanitaire hulp (EUAV)	16	16	0	–	16	99 %	–	–	–	–	0	0	–	0
Europees Fonds voor duurzame ontwikkeling (EFDO)	701	–	275	0	275	39 %	25	–	401	426	–	–	–	–
Europees nabuurschapsinstrument (ENI)	2 167	2 106	5	34	2 145	99 %	5	–	17	22	0	1	–	1
Instrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)	2 781	2 641	12	31	2 684	97 %	16	–	79	95	0	2	–	2
Partnerschapsinstrument (PI)	135	127	0	3	130	96 %	0	–	5	5	0	0	–	0
Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR)	195	188	2	1	191	98 %	3	–	0	4	0	1	–	1

Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde be- groting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
		1	2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13
Stabiliteit en vrede (IcSP)	342	324	2	8	334	98 %	4	–	4	8	0	0	–	1
Humanitaire hulp	1 723	1 437	5	63	1 506	87 %	6	–	212	217	0	0	–	0
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB)	345	292	0	24	316	92 %	0	–	28	28	0	0	–	0
Samenwerking op het gebied van nucleaire veiligheid (INSC)	40	38	1	1	40	99 %	1	–	–	1	0	0	–	0
Gedecentraliseerde agentschappen	20	20	–	0	20	100 %	0	–	0	0	–	–	–	0
Andere acties en programma's	232	69	0	127	197	85 %	0	–	35	35	0	0	–	0
Proefprojecten en voorbereidende acties	10	8	–	0	8	88 %	0	–	1	1	1	–	–	1
Specifieke acties	62	60	–	0	61	98 %	0	–	0	0	1	–	–	1
Totaal MFK-rubriek 4	10 788	8 711	310	498	9 519	88 %	65	–	1 161	1 226	37	5	0	42
5 Pensioenen	1 894	1 877	–	2	1 879	99 %	–	–	0	0	15	–	–	15
Europese scholen	199	178	0	10	188	94 %	–	–	5	5	6	0	–	6
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	4	2	1	–	3	57 %	0	1	0	1	0	0	–	1
Administratieve uitgaven van de Commissie	4 294	3 239	322	174	3 734	87 %	310	1	202	513	22	24	1	47
Administratieve uitgaven van andere	4 963	3 435	446	259	4 140	83 %	508	0	182	690	76	58	–	133

Programma	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedge- keurde be- groting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal	%	Auto- matische over- drachten	Over- drachten bij besluit	Bestem- mings- ontvang- sten	Totaal	Van definitief goed- gekeurde begroting	Van over- drach- ten	Van bestem- mings- ontvang- sten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+ 3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+ 8+9 jaar	11	12	13	14=11+ 12+13
instellingen														
Totaal MFK-rubriek 5	11 355	8 731	768	445	9 944	88 %	818	2	389	1 209	120	82	1	203
6 Compensaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8 Negatieve reserve	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Overgedragen tekort	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 8	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-
9 Reserve voor noodhulp (EAR)	120	-	-	-	-	-	0	-	-	-	120	-	-	120
Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering (EFG)	44	5	0	22	28	64 %	0	-	16	16	0	0	-	0
Solidariteitsfonds van de Europese Unie (EUSF)	177	152	-	-	152	86 %	0	-	-	-	25	-	-	25
Totaal MFK-rubriek 9	340	157	0	22	180	53 %	0	-	16	16	144	0	-	144
Totaal	166 353	142 695	1 840	12 138	156 673	94 %	1 214	465	7 475	9 154	398	126	2	526

4.9. MFK IN DETAIL: ONTWIKKELING VAN DE NOG BETAALBAAR TE STELLEN VASTLEGGINGEN (RAL)

miljoen EUR

Programma	Van vorig jaar overgedragen vastleggingen	RAL eind vorig jaar			Vastleggingen van het jaar				Totale RAL per jaareinde
		Vrijmakingen/ Herwaarderin- gen/ annuleringen	Betalen	RAL per jaareinde	Vastleggingen tijdens het jaar	Betalen	Annulering van niet-overdraagbare vastleggingen	RAL per jaareinde	
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7	8=5+6+7	9=4+8
1 Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSD)	2 654	0)	(1 963)	691	2 097	(75)	–	2 022	2 714
Europese satellietnavigatie (Egnos/Galileo)	1 300	(4)	(573)	724	892	(391)	–	501	1 224
Internationale thermonucleaire reactor (ITER)	1 727	(0)	(594)	1 133	394	(72)	(0)	321	1 454
Europees programma voor aardobservatie (Copernicus)	174	(0)	(157)	16	645	(418)	–	227	243
Europees Solidariteitskorps (ESK)	–	–	–	–	43	(26)	–	17	17
Nucleaire veiligheid en ontmanteling	651	–	(194)	457	141	(2)	–	139	596
Horizon 2020	19 921	312)	(7 515)	12 094	12 254	(3 804)	(3)	8 447	20 541
Euratom-programma voor onderzoek en opleiding	198	4)	70)	124	397	247)	0)	150	275
Concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (Cosme)	908	55)	259)	593	391	41)	–	350	943
Onderwijs, opleiding en sport (Erasmus+)	704	55)	291)	359	2 573	(2 076)	–	497	855
Programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI)	222	(15)	(102)	105	134	(18)	–	116	222
Douane, Fiscalis en fraudebestrijding	159	(4)	(90)	65	139	(30)	–	109	175
CEF - Energie	1 678	(22)	(248)	1 407	680	(16)	–	664	2 072
CEF - Vervoer	3 673	(281)	(1 085)	2 307	1 986	(53)	–	1 934	4 241
CEF - Informatie- en communicatietechnologie (ICT)	360	(10)	(75)	275	178	(5)	–	173	448
Energieprojecten voor economisch herstel (EERP)	545	(132)	(159)	254	–	–	–	–	254
Gedecentraliseerde agentschappen	49	(2)	(31)	17	326	(291)	–	35	52
Andere acties en programma's	412	(21)	(177)	215	281	(92)	–	189	404

Programma	Van vorig jaar overgedragen vastleggingen	RAL eind vorig jaar			Vastleggingen van het jaar				Totale RAL per jaareinde
		Vrijmakingen/ Herwaarderin- gen/ annuleringen	Betalingen	RAL per jaareinde	Vastleggingen tijdens het jaar	Betalingen	Annulering van niet-overdraagbare vastleggingen	RAL per jaareinde	
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7	8=5+6+7	9=4+8
Proefprojecten en voorbereidende acties	66	(2)	(24)	39	92	(24)	–	68	107
Specifieke bevoegdheden van de Commissie	174	(12)	84)	78	128	(37)	–	91	169
Regionale convergentie (regio's met een ontwikkelingsachterstand)	82 421	278)	(27 946)	54 197	31 150	(153)	–	30 997	85 194
Overgangsregio's	16 151	(6)	(4 196)	11 949	6 579	(27)	–	6 553	18 502
Concurrentievermogen (meer ontwikkelde regio's)	25 870	(43)	(8 944)	16 883	9 811	(171)	–	9 640	26 523
Ultraperifere en dunbevolkte regio's	613	–	(271)	343	258	(12)	–	246	588
Cohesiefonds	24 398	11)	(9 214)	15 173	10 693	(14)	–	10 678	25 851
Europese territoriale samenwerking	3 514	(15)	(1 184)	2 314	2 193	(6)	–	2 188	4 502
Technische bijstand	218	(18)	(73)	126	247	(123)	(0)	124	251
Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD)	1 101	(0)	(351)	750	557	(3)	–	554	1 304
Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief	2 248	(7)	(1 016)	1 224	434	(3)	–	431	1 655
Connecting Europe Facility (CEF)	4 704	(13)	(745)	3 946	1 655	(7)	–	1 648	5 595
Proefprojecten en voorbereidende acties	22	(1)	(6)	14	8	(2)	–	6	20
Totaal MFK-rubriek 1	196 837	(1 323)	(67 640)	127 874	87 357	(8 237)	(4)	79 117	206 991
2 Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF)	309	(14)	228)	67	44 364	(44 082)	–	282	349
Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo)	32 742	(108)	(12 174)	20 460	14 427	(292)	–	14 134	34 594
Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV)	3 218	(233)	(754)	2 231	1 070	(21)	(0)	1 049	3 280
Visserijpartnerschapsovereenkomsten en organisaties voor visserijbeheer	21	(3)	(10)	8	94	(87)	–	7	15
Milieu- en klimaatactie (LIFE)	1 564	(2)	(283)	1 279	522	(34)	–	488	1 768
Gedecentraliseerde agentschappen	3	(0)	(3)	–	66	(63)	–	3	3
Andere acties en maatregelen	6	–	(6)	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende	20	(0)	(7)	12	16	(0)	–	15	28

Programma	RAL eind vorig jaar			Vastleggingen van het jaar					Totale RAL per jaareinde
	Van vorig jaar overgedragen vastleggingen	Vrijmakingen/Herwaarderin-gen/annuleringen	Betalingen	RAL per jaareinde	Vastleggingen tijdens het jaar	Betalingen	Annulering van niet-overdraagbare vastleggingen	RAL per jaareinde	
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7	8=5+6+7	9=4+8
acties									
Specifieke acties	0	–	–	0	–	–	–	–	0
Totaal MFK-rubriek 2	37 883	360)	(13 466)	24 058	60 560	(44 580)	(0)	15 980	40 037
3 Fonds voor asiel, migratie en integratie (AMIF)	2 447	(34)	(721)	1 692	986	(17)	–	969	2 662
Consumenten	41	(1)	(20)	21	29	(9)	–	20	40
Creatief Europa	193	7)	91)	94	239	115)	–	124	219
Noodhulp binnen de Unie (IES)	90	1)	67)	22	199	160)	–	40	62
Fonds voor interne veiligheid	1 420	19)	(433)	969	799	(22)	–	777	1 746
IT-systemen	47	(1)	(13)	34	12	(0)	–	12	46
Justitie	90	1)	(34)	55	48	(13)	–	35	90
Rechten, gelijkheid en burgerschap	115	1)	(63)	51	64	(10)	–	54	105
Uniemechanisme voor civiele bescherming	44	(2)	(21)	21	35	(13)	–	21	43
Europa voor de burger	22	0)	(13)	9	28	(16)	–	12	21
Levensmiddelen en diervoeders	316	(31)	(187)	98	281	(60)	–	221	319
Gezondheid	133	6)	46)	81	68	16)	–	52	133
Gedecentraliseerde agentschappen	132	(1)	(5)	126	956	(841)	–	115	242
Proefprojecten en voorbereidende acties	24	(1)	9)	14	11	(2)	–	9	24
Specifieke acties	77	(1)	(59)	17	99	(34)	–	65	82
Totaal MFK-rubriek 3	5 194	107)	(1 781)	3 306	3 855	(1 327)	–	2 528	5 834
4 Pretoetredingssteun (IPA II)	6 899	(124)	(1 225)	5 549	2 097	(221)	0)	1 875	7 425
Macrofinanciële bijstand	40	(0)	(0)	40	10	(5)	–	5	45
Garantiefonds voor externe acties	–	–	–	–	138	(138)	–	–	–
Uniemechanisme voor civiele bescherming	18	(1)	6)	12	7	(3)	–	4	15
EU-vrijwilligersinitiatief voor humanitaire hulp (EUAV)	18	(0)	(2)	16	20	(14)	–	6	22
Europees Fonds voor duurzame ontwikkeling (EFDO)	275	–	(275)	–	325	(0)	–	325	325

Programma	RAL eind vorig jaar				Vastleggingen van het jaar				Totale RAL per jaareinde
	Van vorig jaar overgedragen vastleggingen	Vrijmakingen/Herwaarderin-gen/annuleringen	Betalingen	RAL per jaareinde	Vastleggingen tijdens het jaar	Betalingen	Annulering van niet-overdraagbare vastleggingen	RAL per jaareinde	
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7	8=5+6+7	9=4+8
Europees nabuurschapsinstrument (ENI)	7 662	(185)	(1 724)	5 753	2 501	(421)	(0)	2 080	7 833
Instrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)	8 643	(218)	(2 418)	6 006	3 015	(265)	–	2 749	8 755
Partnerschapsinstrument (PI)	376	6)	(113)	257	146	(17)	0)	129	386
Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR)	370	10)	(139)	222	189	(52)	0)	137	358
Stabiliteit en vrede (IcSP)	623	34)	(220)	369	373	(114)	(0)	258	627
Humanitaire hulp	899	(33)	(429)	437	1 533	(1 077)	(0)	456	893
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB)	243	(32)	(80)	132	371	(236)	–	134	266
Samenwerking op het gebied van nucleaire veiligheid (INSC)	122	(8)	(39)	75	33	(1)	–	32	107
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	20	(20)	–	–	–
Andere acties en programma's	154	(13)	(29)	113	208	(168)	–	39	152
Proefprojecten en voorbereidende acties	22	(1)	(7)	13	3	(1)	–	2	16
Specifieke acties	113	2)	(42)	70	76	(19)	–	57	126
Totaal MFK-rubriek 4	26 478	(667)	(6 746)	19 064	11 062	(2 773)	(1)	8 288	27 352
5 Pensioenen	–	–	–	–	1 879	(1 879)	–	–	–
Europese scholen	0	(0)	(0)	–	190	(188)	–	2	2
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Proefprojecten en voorbereidende acties	6	–	(2)	3	4	(0)	–	3	6
Administratieve uitgaven van de Commissie	354	(26)	328)	0	3 772	(3 407)	(0)	365	366
Administratieve uitgaven van andere instellingen	507	(61)	(444)	2	4 280	(3 695)	0	584	587
Totaal MFK-rubriek 5	867	(87)	(775)	6	10 124	(9 169)	(0)	955	961
6 Compensaties	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 6	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8 Negatieve reserve	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Overgedragen tekort	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Programma	Van vorig jaar overgedragen vastleggingen	RAL eind vorig jaar			RAL per jaareinde	Vastleggingen van het jaar			RAL per jaareinde	Totale RAL per jaareinde
		Vrijmakingen/ Herwaarderin- gen/ annuleringen	Betalingen			Vastleggingen tijdens het jaar	Betalingen	Annulering van niet-overdraagbare vastleggingen		
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7	8=5+6+7	9=4+8	
Totaal MFK-rubriek 8	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9 Reserve voor noodhulp (EAR)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering (EFG)	0	(0)	(0)	–	28	(28)	–	0	0	0
Solidariteitsfonds van de Europese Unie (EUSF)	–	–	–	–	152	(152)	–	–	–	–
Totaal MFK-rubriek 9	0	(0)	(0)	–	180	(180)	–	0	0	0
Totaal	267 258	(2 544)	(90 407)	174 307	173 139	(66 265)	(5)	106 868	281 175	

4.10. MFK IN DETAIL: RAL NAAR JAAR VAN OORSPRONG

										miljoen EUR
	Programma	< 2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totaal
1	Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI)	-	-	-	-	0	4	687	2 022	2 714
	Europese satellietnavigatie (Egnos/Galileo)	0	0	-	-	47	112	564	501	1 224
	Internationale thermonucleaire reactor (ITER)	-	-	546	-	15	306	267	321	1 454
	Europees programma voor aardobservatie (Copernicus)	-	-	-	0	0	3	12	227	243
	Europees Solidariteitskorps (ESK)	-	-	-	-	-	-	-	17	17
	Nucleaire veiligheid en ontmanteling	-	-	97	72	77	103	108	139	596
	Horizon 2020	246	273	784	1 440	2 120	2 908	4 320	8 450	20 541
	Euratom-programma voor onderzoek en opleiding	8	1	2	7	24	35	48	150	275
	Concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (Cosme)	2	4	181	6	46	113	242	350	943
	Onderwijs, opleiding en sport (Erasmus+)	0	0	1	23	43	93	199	497	855
	Programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI)	2	4	6	7	13	14	60	116	222
	Douane, Fiscalis en fraudebestrijding	-	0	-	1	4	15	44	109	175
	CEF - Energie	5	2	2	245	235	387	532	664	2 072
	CEF - Vervoer	13	-	6	226	192	705	1 166	1 934	4 241
	CEF - Information & Communications Technology (ICT)	-	0	-	21	34	135	85	173	448
	Energieprojecten voor economisch herstel (EERP)	254	-	-	-	-	-	-	-	254
	Gedecentraliseerde agentschappen	-	-	-	-	0	1	15	35	52
	Andere acties en programma's	22	4	14	14	23	35	103	189	404
	Proefprojecten en voorbereidende acties	2	1	2	0	3	8	23	68	107
	Specifieke bevoegdheden van de Commissie	0	0	4	5	5	17	46	91	169
	Regionale convergentie (regio's met een ontwikkelingsachterstand)	510	445	3 057	651	5 465	16 652	27 416	30 997	85 194
	Overgangsregio's	38	-	-	149	1 594	4 066	6 102	6 553	18 502
	Concurrentievermogen (meer ontwikkelde regio's)	53	-	626	327	1 766	5 071	9 040	9 640	26 523
	Ultraperifere en dunbevolkte regio's	-	-	-	9	38	74	222	246	588
	Cohesiefonds	159	-	487	321	1 046	3 598	9 561	10 678	25 851
	Europese territoriale samenwerking	40	9	52	-	5	417	1 780	2 199	4 502
	Technische bijstand	1	1	0	2	27	37	60	124	251
	Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD)	-	-	-	0	36	300	415	554	1 304
	Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief	-	-	-	0	397	413	413	431	1 655
	Connecting Europe Facility (CEF)	-	-	-	279	550	1 608	1 510	1 648	5 595
	Proefprojecten en voorbereidende acties	0	-	-	1	1	4	9	6	20
	Totaal MFK-rubriek 1	1 355	744	5 867	3 807	13 803	37 234	65 049	79 131	206 991
2	Europees Landbouwarantiefonds (ELGF)	-	-	-	0	3	9	55	282	349
	Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (Elfpo)	34	-	293	198	1 567	7 296	11 072	14 134	34 594

										miljoen EUR
Programma	< 2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totaal	
Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV)	9	3	96	4	358	760	1 000	1 049	3 280	
Visserijpartnerschapsovereenkomsten en organisaties voor visserijbeheer	–	–	–	–	–	3	5	7	15	
Milieu- en klimaatactie (LIFE)	142	53	72	107	209	229	273	682	1 768	
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	–	–	0	3	3	
Andere acties en maatregelen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
Proefprojecten en voorbereidende acties	0	0	0	2	1	4	5	15	28	
Specifieke acties	–	–	–	0	0	–	–	–	0	
Totaal MFK-rubriek 2	186	56	461	311	2 138	8 301	12 411	16 173	40 037	
3 Fonds voor asiel, migratie en integratie (AMIF)	20	17	29	4	37	491	1 094	969	2 662	
Consumenten	–	0	0	1	2	4	14	20	40	
Creatief Europa	–	–	1	4	6	22	61	124	219	
Noodhulp binnen de Unie (IES)	–	–	–	–	–	13	9	40	62	
Fonds voor interne veiligheid	19	42	13	12	26	266	589	777	1 746	
IT-systemen	1	0	0	1	2	3	25	12	46	
Justitie	1	1	4	4	8	16	21	35	90	
Rechten, gelijkheid en burgerschap	3	4	2	4	7	12	19	54	105	
Uniemechanisme voor civiele bescherming	–	0	–	1	2	6	12	21	43	
Europa voor de burger	0	–	0	0	0	1	7	12	21	
Levensmiddelen en diervoeders	1	0	2	6	9	27	52	221	319	
Gezondheid	4	1	2	5	14	22	33	52	133	
Gedecentraliseerde agentschappen	–	–	–	–	0	12	114	115	242	
Proefprojecten en voorbereidende acties	0	1	1	2	3	3	4	9	24	
Specifieke acties	0	0	0	0	0	2	15	65	82	
Totaal MFK-rubriek 3	50	67	56	45	118	901	2 069	2 528	5 834	
4 Pretoetredingssteun (IPA II)	349	94	522	437	971	1 475	1 702	1 875	7 425	
Macrofinanciële bijstand (MFB)	–	–	–	–	–	–	40	5	45	
Garantiefonds voor externe acties	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
Uniemechanisme voor civiele bescherming	–	–	–	2	2	2	6	4	15	
EU-vrijwilligersinitiatief voor humanitaire hulp (EUAV)	–	–	–	7	3	2	4	6	22	
Europees Fonds voor duurzame ontwikkeling (EFDO)	–	–	–	–	–	–	–	325	325	
Europees nabuurschapsinstrument (ENI)	426	341	485	594	783	1 367	1 716	2 120	7 833	
Instrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)	250	178	453	564	938	1 424	2 198	2 751	8 755	
Partnerschapsinstrument (PI)	0	8	13	37	42	70	82	133	386	
Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR)	5	2	9	20	35	61	90	137	358	
Stabiliteit en vrede (IcSP)	7	9	20	36	67	88	141	258	627	
Humanitaire hulp	9	13	14	8	11	117	267	456	893	
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB)	4	14	2	24	23	21	43	134	266	
Samenwerking op het gebied van nucleaire veiligheid (INSC)	7	4	7	10	12	18	18	32	107	

miljoen EUR									
Programma	< 2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totaal
Gedecentraliseerde agentschappen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andere acties en programma's	5	4	2	13	23	31	36	39	152
Proefprojecten en voorbereidende acties	3	1	0	1	3	0	5	2	16
Specifieke acties	1	2	1	2	7	20	37	57	126
Totaal MFK-rubriek 4	1 065	671	1 526	1 753	2 920	4 697	6 385	8 335	27 352
5 Pensioenen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Europese scholen	-	-	-	-	-	-	0	2	2
Gedecentraliseerde agentschappen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Proefprojecten en voorbereidende acties	-	-	-	-	-	0	3	3	6
Administratieve uitgaven van de Commissie	-	-	0	0	-	0	0	365	366
Administratieve uitgaven van andere instellingen	0	0	0	0	0	0	0	587	587
Totaal MFK-rubriek 5	-	-	0	0	-	0	3	957	961
6 Compensaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8 Negatieve reserve	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overgedragen tekort	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9 Reserve voor noodhulp (EAR)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering (EFG)	-	-	-	-	-	-	0	0	0
Solidariteitsfonds van de Europese Unie (EUSF)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal MFK-rubriek 9	-	-	-	-	-	-	0	0	0
Totaal	2 656	1 538	7 910	5 916	18 979	51 133	85 917	107 126	281 175

5. UITVOERING VAN DE BEGROTING PER INSTELLING

5.1. UITVOERING VAN DE ONTVANGSTENZIJDE VAN DE BEGROTING

miljoen EUR

Instelling	Begrotingskredieten		Vastgestelde rechten			Ontvangsten			Ontvangsten als % van de begroting	Nog te ontvangen
	Oorspronkelijk goedgekeurde begroting	Definitief goedgekeurde begroting	Lopend jaar	Overgedragen	Totaal	Op rechten van lopend jaar	Op overgedragen rechten	Totaal		
	1	2	3	4	5=3+4	6	7	8=6+7	9=8/2	10=5-8
Europees Parlement	164	164	197	19	217	191	3	194	118 %	23
Europese Raad en Raad	53	53	79	2	81	79	1	80	151 %	1
Commissie	144 315	144 401	164 179	8 210	172 389	157 870	773	158 643	110 %	13 747
Hof van Justitie	56	56	53	0	53	53	0	53	96 %	0
Rekenkamer	21	21	21	0	21	21	–	21	101 %	0
Europees Economisch en Sociaal Comité	12	12	16	0	16	16	0	16	136 %	–
Comité van de Regio's	9	9	11	0	11	11	0	11	124 %	0
Europese Ombudsman	1	1	1	0	1	1	0	1	86 %	0
Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming	1	1	1	0	1	1	0	1	78 %	–
Europese Dienst voor extern optreden	49	49	296	2	297	295	2	297	607 %	1
Totaal	144 681	144 768	164 856	8 234	173 090	158 539	779	159 318	110 %	13 771

Net als in de voorbije jaren is de uitvoering van de begroting van alle instellingen opgenomen in de geconsolideerde verslagen over de uitvoering van de algemene begroting van de EU, aangezien binnen de EU-begroting een afzonderlijke begroting voor iedere instelling is vastgesteld.

De begroting en de begrotingsuitvoering van de agentschappen zijn niet geconsolideerd in de EU-begroting. De subsidie van de Commissie maakt deel uit van de EU-begroting.

Wat de EDEO betreft, zij opgemerkt dat deze dienst naast zijn eigen begroting ook bijdragen van de Commissie ten belope van 141,7 miljoen EUR (2017: 144 miljoen EUR) en van het EOF en de trustfondsen ten belope van 70,1 miljoen EUR (2017: 72 miljoen EUR) ontvangt, ter dekking van de in het kader van het EOF en het trustfonds gefinancierde kosten van het personeel van de Commissie bij de delegaties en met inbegrip van in het jaar door deze bijdragen voortgebrachte bestemmingsontvangsten. Deze begrotingskredieten worden ter beschikking gesteld van de EDEO (als bestemmingsontvangsten), in de eerste plaats ter dekking van de kosten van de personeelsleden van de Commissie die in de EU-delegaties werken. Deze delegaties worden administratief beheerd door de EDEO.

5.2. BESTEDING VAN DE VASTLEGGINGSKREDIETEN

miljoen EUR

Instelling	Totaal beschikbare kredieten	Van definitief goedgekeu- rde begroting	Gedane vastleggingen				Naar 2019 overgedragen kredieten			Vervallen kredieten			
			Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangs- ten	Totaal	%	Van bestem- mings- ontvangsten	Over- drachten bij besluit	Totaal	Van definitief goedge- keurde begroting	Van over- drachten	Van bestem- mings- ontvangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3+ 4	6=5/1	7	8	9=7+8	10	11	12	13=10+ 11+12
Europees Parlement	2 031	1 934	3	56	1 993	98 %	22	0	22	16	–	0	16
Europese Raad en Raad	629	527	4	24	555	88 %	23	0	23	46	5	0	51
Commissie	174 003	155 941	866	12 051	168 859	97 %	4 386	525	4 911	215	18	0	233
Hof van Justitie	411	407	0	1	407	99 %	1	0	1	3	0	0	3
Rekenkamer	146	140	0	0	141	96 %	0	0	0	6	0	0	6
Europees Economisch en Sociaal Comité	140	134	0	4	138	99 %	0	0	0	2	0	0	2
Comité van de Regio's	98	95	0	2	97	99 %	0	0	0	1	0	0	1
Europese Ombudsman	11	10	0	0	10	95 %	0	0	0	1	0	0	1
Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming	14	14	0	0	14	94 %	0	0	0	1	0	0	1
Europese Dienst voor extern optreden	984	678	0	247	925	94 %	59	0	59	1	0	0	1
Totaal	178 468	159 881	873	12 385	173 139	97 %	4 491	525	5 015	291	23	0	314

5.3. BESTEDING VAN DE BETALINGSKREDIETEN

miljoen EUR

Instelling	Totaal beschikbaar kredieten	Gedane betalingen					Naar 2019 overgedragen kredieten				Vervallen kredieten			
		Van definitief goedgekeurde begroting	Van overdrachten	Van bestemmings- ontvangsten	Totaal	%	Automatische overdrachten	Overdrachten bij besluit	Van bestemmings- ontvangsten	Totaal	Van definitief goedgekeurde begroting	Van overdrachten	Van bestemmings- ontvangsten	Totaal
	1	2	3	4	5=2+3+4	6=5/1	7	8	9	10=7+8+9	11	12	13	14
Europees Parlement	2 321	1 637	268	28	1 933	83 %	298	0	50	347	16	24	0	41
Europese Raad en Raad	681	470	43	23	536	79 %	61	0	24	84	46	14	0	60
Commissie	161 390	139 260	1 394	11 879	152 533	95 %	706	465	7 294	8 465	322	68	2	392
Hof van Justitie	432	386	18	1	404	94 %	21	0	1	22	3	3	0	6
Rekenkamer	154	133	7	0	140	91 %	7	0	0	8	6	1	0	6
Europees Economisch en Sociaal Comité	150	126	8	3	137	91 %	8	0	1	9	2	2	0	4
Comité van de Regio's	108	87	8	1	96	90 %	8	0	1	9	1	1	0	2
Europese Ombudsman	12	10	1	0	11	91 %	0	0	0	0	1	0	0	1
Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming	16	11	1	0	12	75 %	2	0	0	2	1	1	0	2
Europese Dienst voor extern optreden	1 090	575	93	202	870	80 %	102	0	105	208	1	11	–	12
Totaal	166 353	142 695	1 840	12 138	156 673	94 %	1 214	465	7 475	9 154	398	126	2	526

6. UITVOERING VAN DE BEGROTING VAN DE AGENTSCHAPPEN

Hierna wordt verslag uitgebracht over de ontvangsten en uitgaven van de gedecentraliseerde (ook bekend als traditionele) en de uitvoerende agentschappen.

De ontvangsten en uitgaven van de agentschappen zijn niet geconsolideerd in de EU-begroting. De subsidie van de Commissie maakt deel uit van de EU-begroting.

Andere bronnen van inkomsten en daarmee verrichte uitgaven van de agentschappen worden niet in de begrotingsrekeningen van de EU opgenomen. Elk agentschap presenteert zijn eigen rekening. De informatie in de onderstaande tabellen verschaft het totale financiële plaatje van deze EU-instanties.

6.1. BEGROTINGSONTVANGSTEN

miljoen EUR

Agentschap	Financiering van de Commissie (beleidsterrein)	Definitief goedgekeurde begroting	Ontvangen bedragen
Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators - ACER	6	14	14
Orgaan van Europese regelgevende instanties voor elektronische communicatie - BEREC	9	4	4
Communautair Bureau voor plantenrassen - CPVO	17	17	18
Uitvoerend Agentschap voor consumenten, gezondheid, landbouw en voeding - CHAFAA	17	11	11
Uitvoerend Agentschap onderwijs, audiovisuele media en cultuur - EACEA	15	50	50
Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk - EU-OSHA	4	15	15
Europees Agentschap voor het operationeel beheer van grootschalige IT-systemen op het gebied van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht - eu-LISA	18	94	97
Europees Ondersteuningsbureau voor asielzaken - EASO	18	98	98
Europees Agentschap voor de veiligheid van de luchtvaart - EASA	6	198	155
Europese Bankautoriteit - EBA	12	43	44
Europees Grens- en kustwachtagentschap - Frontex	18	289	306
Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding - ECDC	17	58	58
Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding - Cedefop	15	18	18
Europees Agentschap voor chemische stoffen - ECHA	2	119	121
Europees Milieuagentschap - EEA	7	66	66
Europees Bureau voor visserijcontrole - EFCA	11	17	17
Europese Autoriteit voor voedselveiligheid - EFSA	17	80	80
Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden - Eurofound	4	21	21
Agentschap voor het Europees wereldwijd satellietnavigatiesysteem (GNSS)	6	33	746
Europees Instituut voor gendergelijkheid - EIGE	4	8	8
Europees Instituut voor innovatie en technologie - EIT	15	370	345
Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen — EIOPA	12	25	25
Europees Agentschap voor maritieme veiligheid - EMSA	6	77	103
Europees Geneesmiddelenbureau - EMA	2	338	317
Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving - EWDD	18	16	16
Europese Politiedienst (Europol)	18	137	137

miljoen EUR

Agentschap	Financiering van de Commissie (beleidsterrein)	Definitief goedgekeurde begroting	Ontvangen bedragen
Uitvoerend Agentschap Europese Onderzoeksraad - ERCEA	8	49	49
Europese Autoriteit voor effecten en markten - ESMA	12	44	44
Europese Stichting voor opleiding - ETF	15	20	20
Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten - FRA	18	23	23
Agentschap van de Europese Unie voor opleiding op het gebied van rechtshandhaving - Cepol	18	9	14
Agentschap van de Europese Unie voor netwerk- en informatiebeveiliging - Enisa	9	11	12
Spoorwegbureau van de Europese Unie	6	29	29
Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie - EUIPO	12	403	245
Eenheid van de Europese Unie voor justitiële samenwerking - Eurojust	33	38	38
Uitvoerend Agentschap voor kleine en middelgrote ondernemingen - EASME	6	44	44
Fusion for Energy - F4E	8	795	831
Uitvoerend Agentschap innovatie en netwerken - INEA	6	27	27
Uitvoerend Agentschap onderzoek - REA	8	70	70
Vertaalbureau voor de organen van de Europese Unie	15	47	41
Totaal		3 822	4 377

miljoen
EUR

Soort ontvangsten	Definitief goedgekeurde begroting	Ontvangen bedragen
Subsidie van de Commissie	1 424	1 425
Inkomsten uit heffingen	746	726
Overige inkomsten	1 652	2 226
Totaal	3 822	4 377

6.2. VASTLEGGINGS- EN BETALINGSKREDIETEN PER AGENTSCHAP

miljoen
EUR

Agentschap	Vastleggingskredieten		Betalingskredieten	
	Totaal beschikbare kredieten	Gedane vastleggingen	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen
Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators - ACER	14	13	17	14
Orgaan van Europese regelgevende instanties voor elektronische communicatie - BEREC	4	4	5	4
Communautair Bureau voor plantenrassen - CPVO	19	17	18	16
Uitvoerend Agentschap voor consumenten, gezondheid, landbouw en voeding - CHAFAEA	11	10	13	10
Uitvoerend Agentschap onderwijs, audiovisuele media en cultuur - EACEA	50	49	56	48
Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk - EU-OSHA	16	16	20	14
Europees Agentschap voor het operationeel beheer van grootschalige IT-systemen op het gebied van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht - eu-LISA	211	154	107	94
Europees Ondersteuningsbureau voor asielzaken - EASO	103	94	106	86
Europees Agentschap voor de veiligheid van de luchtvaart - EASA	237	179	244	151
Europese Bankautoriteit - EBA	44	44	47	41
Europees Grens- en kustwachtagentschap - Frontex	318	306	406	293
Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding - ECDC	59	58	69	57
Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding - Cedefop	18	18	19	18
Europees Agentschap voor chemische stoffen - ECHA	121	117	133	114
Europees Milieuagentschap - EEA	97	78	102	61
Europees Bureau voor visserijcontrole - EFCA	18	17	22	19
Europese Autoriteit voor voedselveiligheid - EFSA	80	80	87	80
Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden - Eurofound	21	21	25	21
Agentschap voor het Europees wereldwijd satellietnavigatiesysteem (GNSS)	3 522	2 428	1 270	828
Europees Instituut voor gendergelijkheid - EIGE	8	8	9	8
Europees Instituut voor innovatie en technologie - EIT	459	395	380	340
Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen - EIOPA	25	25	28	24
Europees Agentschap voor maritieme veiligheid - EMSA	126	114	122	91
Europees Geneesmiddelenbureau - EMA	344	312	392	302
Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving - EWDD	16	16	17	17
Europese Politiedienst (Europol)	143	132	156	129
Uitvoerend Agentschap Europese Onderzoeksraad - ERCEA	49	49	51	48
Europese Autoriteit voor effecten en markten - ESMA	46	46	51	44
Europese Stichting voor opleiding - ETF	20	20	21	20
Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten - FRA	23	23	30	23
Agentschap van de Europese Unie voor opleiding op het gebied van rechtshandhaving - Cepol	14	13	15	11
Agentschap van de Europese Unie voor netwerk- en informatiebeveiliging - Enisa	12	12	13	11
Spoorwegbureau van de Europese Unie	30	30	34	30

miljoen
EUR

Agentschap	Vastleggingskredieten		Betalingskredieten	
	Totaal beschikbare kredieten	Gedane vastleggingen	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen
Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie - EUIPO	422	245	445	235
Eenheid van de Europese Unie voor justitiële samenwerking - Eurojust	40	40	47	41
Uitvoerend Agentschap voor kleine en middelgrote ondernemingen - EASME	44	44	49	45
Fusion for Energy - F4E	1 019	1 008	847	814
Uitvoerend Agentschap innovatie en netwerken - INEA	27	27	28	26
Uitvoerend Agentschap onderzoek - REA	70	70	73	67
Vertaalbureau voor de organen van de Europese Unie	47	45	51	45
Totaal	7 946	6 376	5 625	4 342

miljoen EUR

Soort uitgave	Vastleggingskredieten		Betalingskredieten	
	Totaal beschikbare kredieten	Gedane vastleggingen	Totaal beschikbare kredieten	Gedane betalingen
Administratieve uitgaven	368	352	445	334
Personeelskosten	1 220	1 188	1 236	1 181
Operationele uitgaven	6 358	4 836	3 944	2 826
Totaal	7 946	6 376	5 625	4 342

VERKLARENDE BEGRIPPENLIJST

Actuariële veronderstellingen

Hypothesen gebruikt voor de berekening van de kosten van toekomstige gebeurtenissen die van invloed zijn op de pensioenverplichtingen.

Actuariële winsten en verliezen

Voor pensioenregelingen op basis van toegezegde uitkeringen, de wijzigingen in actuariële tekorten of overschotten. Zij ontstaan als gevolg van verschillen tussen de eerdere actuariële veronderstellingen en daadwerkelijke gebeurtenissen en als gevolg van de effecten van wijzigingen in actuariële veronderstellingen.

Administratieve kredieten

Administratieve kredieten dienen ter dekking van de huishoudelijke uitgaven van de instellingen en entiteiten (personeel, gebouwen, kantoorapparatuur).

Goedgekeurde begroting

De ontwerpbegroting wordt de goedgekeurde begroting zodra de begrotingsautoriteit ermee heeft ingestemd.

Gewijzigde begroting

Tijdens het begrotingsjaar genomen besluit tot wijziging (verhoging, verlaging, overschrijving) van onderdelen van de goedgekeurde begroting van dat jaar.

Bij de lidstaten op te vragen bedragen

Tijdens de verslagperiode gedane uitgaven die moeten worden gefinancierd uit toekomstige begrotingen, d.w.z. door de EU-lidstaten. Dit is een gevolg van het naast elkaar bestaan van een boekhouding op transactiebasis en een begroting op kasbasis.

Jaarlijks activiteitenverslag (AAR)

De jaarlijkse activiteitenverslagen bevatten onder andere de met de activiteiten bereikte resultaten in het licht van de gestelde doelen, de daaraan verbonden risico's en het internecontrolekader. Met ingang van het begrotingsjaar 2001 wat de Europese Commissie betreft en vanaf 2003 voor alle andere EU-instellingen moet de „gedelegeerd ordonnateur” aan zijn instelling verantwoording afleggen over de uitoefening van zijn taken in de vorm van een jaarlijks activiteitenverslag met gegevens over de financiën en het beheer.

Kredieten

De begrotingsmiddelen. De begroting is een prognose van zowel vastleggingen als betalingen (contante of girale betalingen aan de begunstigden). Er is vaak een verschil tussen de kredieten voor vastleggingen en die voor betalingen (de „gesplitste” kredieten) omdat de middelen voor meerjarige programma's en projecten gewoonlijk volledig worden vastgelegd in het jaar waarin de desbetreffende besluiten worden genomen en de betalingen worden gespreid over een aantal jaren, in het tempo waarin programma's en projecten worden uitgevoerd. Niet-gesplitste kredieten betreffen administratieve uitgaven, ondersteuning van de landbouwmarkten en rechtstreekse betalingen; vastleggingskredieten en betalingskredieten zijn in dat geval gelijk.

Bestemmingsontvangsten

Specifieke ontvangsten bestemd voor de financiering van welbepaalde uitgaven. De belangrijkste externe bestemmingsontvangsten zijn de financiële bijdragen van derde landen aan programma's die door de Unie worden gefinancierd. De belangrijkste interne bestemmingsontvangsten zijn de van derden ontvangen betalingen voor goederen, diensten en werkzaamheden die op hun verzoek zijn geleverd;

ontvangsten uit de terugbetaling van onverschuldigd betaalde bedragen en de opbrengsten van de verkoop van publicaties en films.

Voor verkoop beschikbare financiële activa

Alle financiële activa of passiva die volgens de internationale boekhoudnormen voor de overheidssector tegen reële waarde worden gewaardeerd en waarvan de veranderingen in reële waarde als overschot of tekort voor de periode moeten worden geboekt (bv. derivaten).

Begrotingsonderdeel

De begroting is gestructureerd in ontvangsten en uitgaven die worden weergegeven overeenkomstig een bindende nomenclatuur die de door de begrotingsautoriteit vastgestelde aard en het doel van elk onderdeel weerspiegelt. De afzonderlijke rubrieken (titel, hoofdstuk, artikel of post) vormen een formele beschrijving van de nomenclatuur.

Annulering van kredieten

Ongebruikte kredieten die niet meer mogen worden gebruikt.

Overdracht van kredieten

Uitzondering op het beginsel van jaarperiodiciteit, waarbij kredieten die in een bepaald begrotingsjaar niet konden worden gebruikt, bij wijze van uitzondering en onder strikte voorwaarden worden overgedragen voor gebruik in het volgende jaar.

Vastlegging

Juridische verbintenissen om financiële middelen te verstrekken mits bepaalde voorwaarden worden nageleefd. De EU verbindt zich ertoe haar aandeel in de kosten van een door de EU gefinancierd project te dragen. De vastleggingen van vandaag geven aanleiding tot de betalingen van morgen. De betalingen van vandaag vinden hun oorsprong in vastleggingen uit het verleden.

Vastleggingskredieten

Vastleggingskredieten dekken de totale kosten van juridische verplichtingen (contracten, subsidieovereenkomsten en -besluiten) die kunnen worden aangegaan in het lopende begrotingsjaar.

Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten

De toename van de verplichtingen die voortvloeien uit de regeling in het lopende begrotingsjaar.

Vrijmaking

Een handeling waarbij een eerdere vastlegging (of een deel daarvan) wordt geschrapt.

Regeling met toegezegde uitkeringen

Een pensioen- of andere uittredingsregeling waarbij de pensioenuitkering in het kader van regeling wordt toegezegd onafhankelijk van de te betalen premies en de uitkeringen niet rechtstreeks gekoppeld zijn aan de beleggingen van de regeling. De regeling kan met of zonder kapitaaldekking zijn.

Derivaten

Financieel instrument waarvan de waarde gekoppeld is aan de ontwikkeling van de waarde van een ander financieel instrument, een index of een goed. In tegenstelling tot de houder van een primair financieel instrument (bijvoorbeeld een overheidsobligatie), die een onvoorwaardelijk recht heeft om geldmiddelen (of andere economische voordelen) te ontvangen in de toekomst, heeft de houder van een derivaat slechts een beperkt recht op een dergelijk voordeel. Een voorbeeld van een derivaat is een valutatermijncontract.

Direct beheer

Wijze van uitvoering van de begroting. Bij direct beheer geschiedt de uitvoering van de begroting rechtstreeks door de diensten van de Commissie, uitvoerende agentschappen of trustfondsen.

Disconteringsvoet

Percentage toegepast om rekening te houden met de tijdswaarde van geld. Discontering is een techniek die wordt gebruikt om kosten en baten te vergelijken die zich in verschillende perioden voordoen.

Effectieve rentevoet

De rentevoet waarmee de geraamde toekomstige contante ontvangsten of betalingen tijdens de verwachte looptijd van het financiële actief of de financiële verplichting wordt verdisconteerd tot de nettoboekwaarde van het actief of de verplichting.

Financiële activa of passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in overschot of tekort

Alle financiële activa (met uitzondering van derivaten) die volgens de internationale boekhoudnormen voor de overheidssector tegen reële waarde worden gewaardeerd en waarvan de veranderingen in reële waarde in een reserve onder de nettoactiva moeten worden opgenomen tot de verwijdering (of afwaardering).

Financiële correctie

Financiële correcties dienen om de EU-begroting te beschermen tegen onterechte of onregelmatige uitgaven. Voor uitgaven onder gedeeld beheer ligt de verantwoordelijkheid voor het terugvorderen van ten onrechte verrichte betalingen in de eerste plaats bij de lidstaat.

Een "bevestigde" financiële correctie is een correctie die door de betrokken lidstaat is aanvaard. Een "vastgestelde" financiële correctie is bij besluit van de Commissie goedgekeurd en is altijd een nettocorrectie, d.w.z. dat de lidstaat verplicht is de onregelmatige sommen aan de EU-begroting terug te storten en de aan de betrokken lidstaat toegewezen middelen definitief worden gekort. Bevestigde en vastgestelde financiële correcties worden in dit verslag als één categorie beschouwd.

De financiële correctie is "uitgevoerd" wanneer de vastgestelde onregelmatigheid is rechtgezet.

Indirect beheer

Wijze van uitvoering van de begroting. Bij indirect beheer vertrouwt de Commissie taken tot uitvoering van de begroting toe aan organen van EU- of nationaal recht.

Onderbrekingen en opschortingen

Indien de Commissie op basis van haar eigen werkzaamheden of van door de controle-autoriteiten verstrekte informatie constateert dat een lidstaat naliert ernstige gebreken van de beheers- en controlesystemen te verhelpen en/of onregelmatige maar gedeclareerde en gecertificeerde uitgaven te corrigeren, kan zij de betalingen onderbreken of opschorten.

Onregelmatigheid

Onder onregelmatigheid wordt verstaan, iedere handeling die niet in overeenstemming is met de EU-regels en de financiële belangen van de EU kan schaden, voortkomend uit vergissingen begaan door begunstigten die geldmiddelen aanvragen of door de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de betalingen. Is de onregelmatigheid opzettelijk, dan is er sprake van fraude.

Vervallen kredieten

Ongebruikte kredieten die op het einde van het begrotingsjaar worden geannuleerd. Vervallen betekent de volledige of gedeeltelijke intrekking van de autorisatie om uitgaven te doen en/of verplichtingen aan te gaan, belichaamd door een krediet. Enkel voor gemeenschappelijke ondernemingen (GO's) kunnen ongebruikte kredieten overeenkomstig hun financiële regels worden opgenomen in de raming van

ontvangsten en uitgaven van de volgende drie begrotingsjaren (de zogeheten “n+3”-regel). Vervallen kredieten voor GO’s kunnen met andere woorden tot begrotingsjaar “n+3” opnieuw worden opgevoerd.

Eigen middelen

De belangrijkste financieringsbron voor de instellingen en organen van de EU, zoals omschreven in de eigenmiddelenverordening nr. 609/2014. De eigen middelen bestaan uit op het bni gebaseerde middelen, btw-middelen en de traditionele eigen middelen.

Betalingskredieten

Betalingskredieten dekken uitgaven die in het lopende jaar moeten worden gedaan uit hoofde van juridische verplichtingen van het lopende en/of eerdere jaren.

Voorfinanciering

Voorfinanciering heeft ten doel de begunstigde te voorzien van een kasvoorschot, dus van contante middelen. Zij kan worden opgesplitst in een aantal betalingen gedurende een periode die in het desbetreffende contract, besluit, overeenkomst of basisrechtshandeling is vastgesteld. Het voorschot wordt gebruikt voor het doel waarvoor het gedurende de in de overeenkomst vastgestelde periode is verstrekt of wordt teruggestort.

Preventieve maatregel

Preventieve maatregelen, die ter beschikking van de Commissie staan ter bescherming van de EU-begroting wanneer zij weet heeft van mogelijke tekortkomingen, omvatten opschortingen en onderbrekingen van betalingen uit de EU-begroting aan operationele programma’s.

Reste à liquider (RAL — nog betaalbaar te stellen vastleggingen)

De bedragen waarvoor een vastlegging in de begroting is gedaan, maar vervolgens nog geen betaling is verricht. Zij vormen betalingsverplichtingen voor de EU voor de komende jaren en zijn het directe gevolg van de spreiding van programma’s over meerdere jaren en de splitsing in vastleggings- en betalingskredieten.

Gedeeld beheer

Wijze van uitvoering van de begroting. Bij gedeeld beheer worden bepaalde taken tot uitvoering van de begroting aan de lidstaten gedelegeerd. Ongeveer 80 % van de EU-uitgaven valt onder deze wijze van uitvoering.

Traditionele eigen middelen

Inkomsten van de EU die deel uitmaken van de “eigen middelen” waarmee de activiteiten van de EU worden gefinancierd. De traditionele eigen middelen zijn gedefinieerd in Verordening 609/2014 en omvatten douanerechten en suikerheffingen.

Overschrijvingen (tussen begrotingsonderdelen)

Overschrijvingen houden de verplaatsing in van kredieten van het ene begrotingsonderdeel naar het andere in de loop van het begrotingsjaar en vormen dus een uitzondering op het begrotingsspecialiteitsbeginsel. Zij zijn echter uitdrukkelijk toegestaan bij het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, overeenkomstig de voorwaarden die zijn vastgelegd in het Financieel Reglement (FR). Het FR kent verschillende soorten overschrijvingen, al naargelang zij tussen of binnen begrotingstitels, -hoofdstukken, -artikelen en -posten plaatsvinden en het vereiste niveau van goedkeuring.

LIJST VAN AFKORTINGEN

AAR	Jaarlijks activiteitenverslag
ABB	Activity Based Budgeting
ABM	Activity Based Management
ACER	Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators
AMIF	Fonds voor asiel, migratie en integratie
AOD	Gedelegeerd ordonnateur
ARTEMIS	Advanced Research & Technology for EMbedded Intelligent Systems
ATM	Luchtverkeersbeheer
BBI	Gemeenschappelijke Onderneming Biogebaseerde industrieën
BEREC	Orgaan van Europese regelgevende instanties voor elektronische communicatie
BIC	Bio-based Industries Consortium
BIS	Bank voor Internationale Betalingen
BB	Betalingsbalans
BUFI Fund	Fonds voor geldboeten
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
CCS LGF	Garantiefaciliteit voor de culturele en creatieve sectoren
CEDEFOP	Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding
CEF	Connecting Europe Facility
CEF DI	Schuldinstrument van de Connecting Europe Facility
CEPOL	Agentschap van de Europese Unie voor opleiding op het gebied van rechtshandhaving
CF	Cohesiefonds
CHAFEA	Uitvoerend Agentschap voor consumenten, gezondheid, landbouw en voeding
CIP	Kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie
COM	Commissie
Cosme	Programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en voor kleine en middelgrote ondernemingen
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
VGB	Verordening gemeenschappelijke bepalingen
CBP	Communautair Bureau voor plantenrassen

O & BKA	Ontmanteling en Beheer van kernafval
EACEA	Uitvoerend Agentschap onderwijs, audiovisuele media en cultuur
Elfpo	Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling
ELGF	Europees Landbouwgarantiefonds
EOGFL	Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw
EASA	Europees Agentschap voor de veiligheid van de luchtvaart
EaSI	Werkgelegenheid en sociale innovatie
EASME	Uitvoerend Agentschap voor kleine en middelgrote ondernemingen
EASO	Europees Ondersteuningsbureau voor asielzaken
EBA	Europese Bankautoriteit
EBWO	Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling
ERK	Europese Rekenkamer
ECB	Europese Centrale Bank
ECDC	Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding
ECHA	Europees Agentschap voor chemische stoffen
ECOFIN	Raad Economische en Financiële Zaken
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
ECSEL	Gemeenschappelijke Onderneming elektronische componenten en systemen voor Europees leiderschap
EOF	Europees Ontwikkelingsfonds
EDIF	Garantiefaciliteit in het kader van de Westelijke Balkan
EER	Europese Economische Ruimte
EEA	Europees Milieuagentschap
EDEO	Europese Dienst voor extern optreden
EFCA	Europees Bureau voor visserijcontrole
EVF	Europees Visserijfonds
EFSA	Europese Autoriteit voor voedselveiligheid
EFDO	Europees Fonds voor duurzame ontwikkeling
EFSE	Europees Fonds voor Zuidoost-Europa
EFSF	Europese faciliteit voor financiële stabiliteit
EFSI	Europees Fonds voor strategische investeringen

EFSM	Europees financieel stabilisatiemechanisme
EVA	Europese Vrijhandelsassociatie
EGNOS	Europees overlaysysteem voor geostationaire navigatie
EIB	Europese Investeringsbank
EIF	Europees Investeringsfonds
EIGE	Europees Genderinstituut
EIOPA	Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen
EIT	Europees Instituut voor innovatie en technologie
ElectriFI	Elektrificatiefinancieringsinitiatief
EMA	Europees Geneesmiddelenbureau
EWDD	Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving
EFMZV	Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij
EMSA	Europees Agentschap voor maritieme veiligheid
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENEF	Fonds voor bedrijfsuitbreiding
ENIAC	Adviesraad voor het Europese nano-elektronica-initiatief
ENIF	Fonds voor bedrijfsinnovatie
ENISA	Agentschap van de Europese Unie voor netwerk- en informatiebeveiliging
ENPI	Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument
EP	Europees Parlement
ERCEA	ERCEA Uitvoerend Agentschap Europese Onderzoeksraad
EFRO	Europees Fonds voor regionale ontwikkeling
ESA	Europees Ruimte-Agentschap
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
ESM	Europees Stabieleitsmechanisme
ESMA	Europese Autoriteit voor effecten en markten
ETF	Europese technologie-startersregeling 1998
ETF	Europese Stichting voor opleiding
EU	Europese Unie
EUIPO	Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie

eu-LISA	Europees Agentschap voor het operationeel beheer van grootschalige IT-systemen op het gebied van vrijheid, veiligheid en recht.
EUMETSAT	Europese Organisatie voor de Exploitatie van Meteorologische Satellieten
EU-OSHA	Europees Agentschap voor de veiligheid en de gezondheid op het werk
Euratom	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
Eurofound	Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden
Eurojust	Europese Eenheid voor justitiële samenwerking Europol
Europol	Europese Politiedienst (Europol)
F4E	Fusion for Energy
FCH	Gemeenschappelijke onderneming brandstofcellen en waterstof
FIOV	Financieringsinstrument voor de Oriëntatie van de Visserij
FIFO	First-in, First-out
KP7	Zevende kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling
FR	Financieel Reglement
FRA	Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten
Frontex	Europees Grens- en kustwachtagentschap
FSDA	Financiële staten — Bespreking en analyse
BBP	Bruto binnenlands product
GMES	Wereldwijde monitoring voor milieu en veiligheid
BNI	Bruto nationaal inkomen
GNSS	Global Navigation Satellite Systems (wereldwijde satellietnavigatiesystemen)
H2020	Horizon 2020
ICSLT	International Civil Servants Life Table
IFRP	Geïntegreerd pakket inzake financiële verslaglegging
IIW	Venster infrastructuur en innovatie
IMF	Internationaal Monetair Fonds
IMI	Gemeenschappelijke Onderneming voor de uitvoering van het initiatief inzake innovatieve geneesmiddelen
INEA	Uitvoerend Agentschap innovatie en netwerken
IPA II	Instrument voor pretoetredingssteun
IPSAS	International Public Sector Accounting Standards (internationale boekhoudnormen voor

de overheid)

ISF	Fonds voor interne veiligheid
IT	Informatietechnologie
ITER	Internationale Thermonucleaire Experimentele Reactor
JAP	Gezamenlijk actieplan
JRC	Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek
GO	Gemeenschappelijke onderneming
LGTT	Garantie-instrument voor leningen voor TEN-T-projecten
MAP	Meerjarenprogramma voor ondernemingen en ondernemerschap
MEP	Lid van het Europees Parlement
MFB	Macrofinanciële bijstand
MFK	Meerjarig financieel kader
MKMO	Micro-, kleine of middelgrote onderneming
NEET's	Jongeren die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen
EMB	Eigenmiddelenbesluit
PBI	Projectobligatie-initiatief
PF4EE	Instrument voor particuliere financiering van energie-efficiëntie
PGF	Deelnemersgarantiefonds
PMF	Europese Progress-microfinancieringsfaciliteit
PPP	Publiek-privaat partnerschap
PSEO	Pensioenregeling voor Europese ambtenaren
O&I	Onderzoek en innovatie
RAL	Nog betaalbaar te stellen vastleggingen
REA	Uitvoerend Agentschap Onderzoek
RSFF	Financieringsfaciliteit met risicodeling
OTO	Onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie
S&P	Standard & Poor's Financial Services LLC
SANAD	MENA-fonds voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen
SAPARD	Speciaal toetredingsprogramma voor landbouw en plattelandontwikkeling.
SEMED	Southern and Eastern Mediterranean Micro, Small and Middle sized Entreprises Financial Inclusion Programme

SESAR	Gemeenschappelijke Onderneming Single European Sky ATM Research
SIUGI	Instrument voor onbeperkte garantie in het kader van het KMO-initiatief
KMO/MKB	Kleine en middelgrote onderneming/Midden- en kleinbedrijf
SMEW	Kmo-venster
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
TEM	Traditionele eigen middelen
TRDI	Tijdelijk plattelandsontwikkelingsinstrument
BTW	Belasting over de toegevoegde waarde
JWI	Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief